

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 343.13 (043.3)

TUDOR VASILICA-LEONTINA
MEDIEREA ÎN DOMENIUL PENAL LA NIVEL NAȚIONAL ȘI
INTERNAȚIONAL

Specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal

Teză de doctor în drept

Conducător de doctorat: Semnătura BARBĂNEAGRĂ Alexei,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Autor: Semnătura Tudor Vasilica-Leontina

Comisia de îndrumare: _____ ALECU Gheorghe, doctor în drept,
conferențiar universitar;
_____ GOLUBENCO Gheorghe, doctor în drept,
profesor universitar;
_____ ROTARI Oxana, doctor în drept,
conferențiar universitar.

CHIȘINĂU, 2019

© TUDOR Vasilica-Leontina, 2019

CUPRINS:

ADNOTARE (în limbile: română, engleză, rusă)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE REFERITOARE LA MEDIERE	22
1.1. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România	22
1.2. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova	35
1.3. Materiale științifice privind conceptul instituției medierii publicate în alte state	40
1.4. Concluzii la capitolul 1	51
2. EVOLUȚIA ISTORICĂ ȘI POLEMICI ȘTIINȚIFICE PRIVIND FORMAREA DOMENIULUI MEDIERII	52
2.1. Continuitatea istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii ...	52
2.2. Aspecte doctrinare din punct de vedere religios, filosofic, științific, social, politic și juridic privind instituția medierii	60
2.3. Cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene și în alte state ale lumii	67
2.4. Concluzii la capitolul 2	82
3. MEDIEREA ÎN DOMENIUL PENAL	84
3.1. Considerații generale privind medierea în materie penală: noțiune, obiectul, trăsăturile și beneficiile medierii	84
3.2. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a României	97
3.3. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a Republicii Moldova	137
3.4. Concluzii la capitolul 3	166
4. UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND MEDIATORUL ȘI PROCEDURA MEDIERII ...	168
4.1. Mediatorul și rolul său în procesul medierii	168
4.2. Activități specifice demarării procedurii de mediere	173
4.3. Modalități de încheiere a procedurii de mediere penală	176
4.4. Aplicarea medierii în domeniul penal	183
4.5. Concluzii la capitolul 4	202
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	204
BIBLIOGRAFIE	212

ANEXE	248
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	255
CV-ul AUTORULUI	256
REZULTATELE OBȚINUTE CARE CONTRIBUIE LA SOLUȚIONAREA UNEI PROBLEME ȘTIINȚIFICE IMPORTANTE	258

ADNOTARE

Autor: Vasilica-Leontina Tudor: “Medierea în domeniul penal la nivel național și internațional”, teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal. Chișinău, 2019

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 369 titluri, 207 pagini text bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 27 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: *mediere, mediator, acord de mediere, penal, litigiu, conflict, comunicare, negociere, înțelegere, împăcare.*

Domeniul de studiu. Prezenta teză este dedicată cercetării științifice din perspectiva dreptului penal, o atenție deosebită acordându-se sediului acestei materii – dreptul penal și dreptul procesual penal care, în final, reprezintă o cauză de înlăturare a răspunderii penale.

Scopul lucrării: constată în cercetarea amplă sub aspectul științific axându-se pe studierea multidimensională și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și găsirea, definirea și evidențierea instrumentelor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii.

Obiectivele: interpretarea conținutului normativ al medierii, ca instituție de drept material; determinarea naturii sociale și juridice a instituției medierii în cauzele penale; evaluarea oportunității reglementării instituției medierii în C. pen. al RM și în C. pen. al României în raport cu alte cauze care înlătură răspunderea penală; identificarea particularităților instituției medierii în cauzele penale; determinarea locului și rolului medierii în sistemul cauzelor care înlătură răspunderea penală.

Ipoteze: Ipoteza prezentată îndeplinește funcția de a asigura un răspuns valid la tema cercetată și urmărește stabilirea adevărului că medierea are impact pozitiv direct și indirect asupra domeniului penal cu reverberații asupra celui social. Mărimea impactului depinde de modul de abordare, de cercetare a domeniului penal, corelat cu instituțiile care sunt incluse în legile penale și analizei factorului uman, toate acestea raportate și la aspectele practice și doctrinare cercetate. Variabilele aplicate în cele două ipoteze de cercetare sunt: pericolul social și răspunderea.

Noutatea și originalitatea științifică derivă din modalitatea de abordare a problemei, din însăși natura obiectului cercetat și constă în cercetarea, de pe poziții noi, a instituției medierii – una dintre cele mai novatoare cauze care înlătură răspunderea penală. Cercetarea are ca finalitate formularea unor concluzii și recomandări pentru îmbunătățirea calitativă și continuă a legislației penale în materia supusă investigației.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a indicilor subiecților infracțiunilor prevăzute în Codul penal cu privire la care poate fi aplicată medierea, aspect care s-a orientat către clarificarea reperelor respective pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului penal, în vederea aplicării ultimelor modificări și completări care au fost realizate în cadrul capitolelor tezei.

Semnificația teoretică. Teza de doctorat constituie o cercetare integră după conținut a unei probleme care ridică multiple polemici atât la nivel doctrinar, cât și aplicativ, dar care este parțial neglijată din punctul de vedere al dreptului penal, fiind elucidate multiple interpretări ambigue în materia medierii.

Valoarea aplicativă a lucrării își găsește materializarea în analiza sistematică a normelor care vizează instituția medierii în dreptul penal prin intermediul normelor juridico-penale, procesual-penale, precum și în procesul de adoptare a normelor care se referă la domeniul medierii.

Implementarea rezultatelor științifice. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în 27 articole științifice, dezbătute cu succes în cadrul mai multor conferințe științifice naționale și internaționale. Rezultatele științifice din cadrul tezei pot fi utile atât în activitatea practică a organelor de drept, cât și în activitatea științifico-didactică din instituțiile de învățământ.

ANNOTATION

PhD thesis with the theme „Mediation in the criminal field at national and international level”, specialty 554.01 – Criminal law (criminal law),

Author: Vasilica-Leontina Tudor. Chişinău, 2019

Thesis structure: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 369 titles, 207 pages of basic text. Obtained results are published in 27 scientific works.

Key words: *mediation, mediator, mediation agreement, criminal, communication, negotiation, comprehension, reconciliation.*

Study domain: The work is dedicated to the scientific research from the perspective of criminal law, giving a special attention to the headquarters of this matter – the criminal law and the criminal procedural law which, in the end, represents a cause of removal of the criminal liability.

Target of the work: it finds in the broad research under the scientific aspect focusing on the multidimensional and complex study of the theory, practice and legal regulations of the institution of mediation in the criminal and criminal procedural field, and finding, defining and highlighting the tools for improving the criminal and procedural regulation- of the function of mediation.

Objectives: interpreting the normative content of mediation, as a material law institution; determining the social and legal nature of the institution of mediation in criminal cases; assessing the opportunity of settlement the institution of mediation in the criminal code of the RM and in the criminal code of Romania in relation to other causes that remove the criminal liability; identifying the peculiarities of the institution of mediation in criminal cases; determining the place and role of mediation in the system of cases that removes criminal liability.

Hypotheses: The presented hypothesis fulfills the function of ensuring a valid answer to the researched topic and aims to establish the truth that mediation has a direct and indirect positive impact on the criminal domain with reverberations on the social one. The size of the impact depends on the approach, the investigation of the criminal domain, correlated with the institutions that are included in the criminal laws and the analysis of the human factor, all of them related to the practical and doctrinal aspects investigated. The variables applied in the two research hypotheses are: social danger and responsibility.

The novelty and the scientific originality of the obtained results consists in the way in which the problem is approached, from itself nature of the object investigated, and consists of researching, from new positions, of the institution of mediation - one of the most innovative causes that removes criminal liability. The research has as finality the formulation of some conclusions and recommendations for the qualitative and continuous improvement of the criminal law in the subject matter of the investigation.

The important scientific problem solved resulted in the elaboration of the instrument for identifying the signs of the subjects of the offenses provided in the Criminal Code on which the mediation can be applied, which led to the clarification for the theoreticians and practitioners in the criminal law field of the respective signs, in order to apply the latest changes and additions operated within these chapters.

Theoretical significance. The PhD thesis is an integral research into the content of a problem that raises multiple polemics at both the doctrinal and the applicative level, but which is partial neglected from the point of view of criminal law. Several interpretations of mediation have been elucidated.

The applicative value of the paper finds its materialization in the systematic analysis of the norms referring to the institution of mediation in the penal law through legal-criminal, as well as in the process of adopting rules that relate to mediation domain.

The implementation of scientific results: The basic concepts and conclusions of the thesis were presented in 27 scientific papers, successfully debated at several national and international scientific conferences. The scientific results of the thesis can be useful both in the practical work of the law enforcement bodies and in the scientific-didactic activity of the educational institutions.

АДНОТАЦИЯ

Автор: Василика-Леонтина Тудор: «Посредничество в уголовной сфере на национальном и международном уровне», докторская диссертация по специальности 554.01 - Уголовное право и уголовное преследование. Кишинёв, 2018

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 369 наименований, 207 основных страниц текста. Полученные результаты опубликованы в 27-й научной работе.

Ключевые слова: *медиация, медиатор, медиативное соглашение, уголовный, спор, конфликт, общение, переговоры, понимание и примирение.*

Область исследования. Диссертация посвящена научному исследованию с точки зрения уголовного права, при этом особое внимание уделяется основе - уголовному праву и уголовному процессуальному праву, и которая в конечном счете, ставит вопрос о снятии уголовной ответственности.

Цель диссертации: она находит в широком исследовании в научном аспекте упор на многомерное и комплексное изучение теории, практики и правовых норм института медиации в уголовной и уголовно-процессуальной сфере, а также нахождение, определение и выделение инструментов для совершенствования уголовного и процессуального регулирования- функции посредничества.

Цели: интерпретация нормативного содержания медиации, как института материального права; определение социального и юридического характера института медиации в уголовных делах; оценка возможности регулирования института медиации в Уголовном кодексе Республики Молдова и Уголовном кодексе Румынии в отношении других случаев, исключающих уголовную ответственность; выявление особенностей института медиации в уголовных делах; определение места и роли медиации в системе случаев, исключающих уголовную ответственность.

Гипотезы: представленная гипотеза выполняет функцию обеспечения правильного ответа на исследуемую тему и направлена на установление истины о том, что медиация оказывает прямое и косвенное положительное влияние на криминальную область с отражением на социальной. Размер воздействия зависит от подхода, расследования уголовного дела, соотношенного с институтами, включенными в уголовное законодательство, и анализом человеческого фактора, причем все они связаны с изучаемыми практическими и доктринальными аспектами. Переменные, применяемые в двух гипотезах исследования: социальная опасность и ответственность.

Научная новизна и оригинальность вытекает из того как подойти к проблеме, из самой природы исследуемого объекта и состоит в исследовании, с новых позиций, института медиации - одной из самых инновационных причин, которая устраняет уголовную ответственность. Исследование заканчивается с выводами и рекомендациями по качественному и непрерывному улучшению уголовного законодательства в вопросе по которому ведется исследование.

Решенная научная проблема привела к разработке инструмента для выявления признаков субъектов преступлений, предусмотренных в Уголовном кодексе, в отношении которых может применяться медиация, что привело к разъяснению для теоретиков и практиков в области уголовного права соответствующих признаков с целью применения последних изменений и дополнения действовали в рамках этих глав.

Теоретическое значение. Кандидатская диссертация является интегральным исследованием содержания проблемы, которая поднимает множественную полемику как на доктринальном, так и на прикладном уровне, но которая частично игнорируется с точки зрения уголовного права. Были выяснены несколько интерпретаций в сфере медиации.

Прикладное значение работы находит свою материализацию в систематическом анализе норм, относящихся к институту медиации в уголовном судопроизводстве, посредством уголовно-правовых, правовых, а также в процессе принятия правил, связанных с посредничеством.

Внедрение научных результатов: Основные концепции и выводы диссертации были представлены в 27 научных статьях, успешно обсуждавшихся на нескольких национальных и международных научных конференциях. Научные результаты диссертации могут быть полезны как в практической работе правоохранительных органов, так и в научно-дидактической деятельности учебных заведений.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat.

art. – articol.

C.A. – Curtea de Apel.

C.C.R. – Curtea Constituțională a României.

C.C.R.M. - Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

C.civ. – Cod Civil.

C.E. – Curtea Europeană.

C.E.D.O. – Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

C.P.J. – Culegere de practică judiciară.

C. pen. – Cod penal

C. proc. pen. – Cod de procedură penală

C.S.J. – Curtea Supremă de justiție.

colab. – colaboratorii.

C.E.P.E.J. - Comisia Europeană Pentru Eficacitatea Justiției

C.E.P.E.J.-G.T.-MED. - Grupul de lucru privind medierea a Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției.

dec. pen. – decizia penală

Ed. – Editura

Î.C.C.J. – Înalta Curte de Casație și Justiție

Jud. - Judecătoria

Lg. – Legea

lit. – litera

M.Of. – Monitorul Oficial

pct. – punctul

U.E. – Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Edificarea și consolidarea statului de drept are ca obiectiv strategic alinierea la normele și cerințele europene privind respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Instituția medierii penale, de rând cu alte forme particulare (arbitrajul, concilierea etc.) reprezintă un nou curent în doctrina penală contemporană, filosofia penală a instituției medierii diferind de la țară la țară, datorită diverselor particularități conținute. Și legislația penală, procesul penal este diferită. Prin urmare este necesar de a conceptualiza esența, definițiile, trăsăturile, particularitățile, delimitarea instituției medierii de la alte forme ale justiției restaurative [315, p.181].

Cercetarea științifică a instituției menționate este considerată de Gorghiu ș.a., ca fiind o necesitate vitală, lucrarea autorului fiind intitulată „*Medierea – oxigen pentru o societate modernă*” [166, p.156], denumire ce evidențiază în plus actualitatea temei investigate, opinie la care aderăm.

Investigația științifică constituie o sistematizare a doctrinei și practicii aplicative a unui segment important al justiției restaurative - medierii penale, care în România și Republica Moldova nu a obținut încă o recunoaștere indiscutabilă, nefiind transpusă integru în legislația penală, procesual-penală.

Reconceptualizarea instituției medierii se impune și din considerentele modificării politicii penale a statului, obiectivul strategic al Republicii Moldova fiind integrarea în Uniunea Europeană, ceea ce presupune integrarea economică, socială, juridică, combaterea criminalității ca priorități strategice ale procesului de integrare, precum și implementarea în jurisprudența României și a Republicii Moldova a standardelor Curții Europene pentru apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului în domeniul jurisprudenței. În contextul menționat au fost formulate propuneri sistemice menite să optimizeze aplicarea în practică a instituției medierii.

Problema științifică actuală, de importanță majoră, care va fi soluționată constă în conceptualizarea medierii în domeniul penal și procesual penal, în analiza și reevaluarea cadrului practico-legislativ al acesteia, urmărindu-se relevarea caracterului și specificului ei, în vederea contribuirii la perfecționarea și eficientizarea normativului penal din acest domeniu, prin valorizarea și clarificarea acestora pentru practicieni, teoreticieni, cadre universitare, justițiabili, cercetători etc., evidențiind necesitatea elaborării și avansarea unor recomandări privind aplicarea modificărilor necesare în cadrul Codului penal și Codului de procedură penală, conturându-se relevanța practică a conceptelor studiate.

Prezenta lucrare reprezintă o cercetare juridică, integrală după conținut, a unor probleme

care sunt destul de vehiculate la nivel de discuții și sub aspect doctrinar în România și Republica Moldova, dar care mai generează polemică și propuneri de modificare și perfecționare a legislației naționale. Pe lângă faptul că sunt analizate opiniile existente în literatura de specialitate autohtonă, se fac referiri și la modalitățile de abordare a acestei probleme în alte state. Studiul de față readuce în discuție un subiect destul de controversat nu doar pentru doctrina juridică din România și Republica Moldova, dar și pentru dreptul contemporan în general.

Scopul și obiectivele tezei: Scopul tezei se axează pe studierea multilaterală și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și evidențierea pârghiilor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii, observând și evaluând problemele pe care le întâmpină instituția medierii cu precădere în domeniul penal, cercetarea și evaluarea complexă a impactului medierii în domeniul penal, precum și elaborarea recomandărilor corespunzătoare în vederea perfecționării legislației în vigoare pentru o mai bună cunoaștere a medierii în mediul judiciar.

În calitate de *obiective (sarcini)*, care au realizat în mod concret scopul identificat, se pot indica:

- cercetarea particularităților termenilor tehnici de specialitate folosiți în legile penale ca izvoare de aplicare a dreptului penal, întrebuițate în conținutul Codului penal al Republicii Moldova și României, în vederea delimitării gravității infracțiunilor și a aplicării medierii în funcție de gravitatea infracțiunii;

- fundamentarea teoretică a capacității de răspundere penală a făptuitorului, care presupune capacitatea de a înțelege și a voi, adică un ansamblu de atribute caracteristice cu care natura l-a înzestrat pe individul normal din punct de vedere psiho-fizic, prin delimitarea clară a categoriilor de fapte pentru care făptuitorul poate răspunde penal în fața legii și a infracțiunilor pentru care medierea ar putea avea posibilitatea să înlăture răspunderea penală a faptei infractorului;

- identificarea unor concluzii generale și recomandări, care să îmbunătățească instrumentarul juridic prin care să se realizeze eficientizarea operativizării sistemului de aplicare a medierii în domeniul penal, ținând cont de necesitatea includerii în Codul penal și de procedură penală al Republicii Moldova și României a unui sistem liberal și modern prin implementarea unor articole speciale cu privire la mediere care să fie ușor identificate și aplicate de paracticienii dreptului penal.

Actualitatea și importanța problemei abordate. Considerăm ca înțelegerea și conturarea instrumentarului medierii în domeniul penal constituie un obiectiv important și actual, mai ales pentru perioada contemporană, în care societatea depune eforturi deosebite în vederea consolidării statului de drept în România și Republica Moldova, că aplicarea medierii în limitele legii constituie

una dintre cele mai importante garanții de realizare cu celeritate și costuri minime, a drepturilor fundamentale ale omului, medierea penală fiind o formă a justiției reparatorie și restaurative.

Modificarea politicilor penale ale statelor impune necesitatea transformării justiției inchizitoriale într-o justiție liberală, reparatorie și restaurativă. Printre documentele importante ale structurilor internaționale privind instituția medierii am invoca doar unele dintre ele: - Recomandarea Consiliului Europei nr. 18 din 1987 privind *simplificarea justiției penale*; - Recomandarea Consiliului Europei nr. 19 din 1999 privind *medierea în materie penală*; - Rezoluția nr. 26 din 1999 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite asupra *dezvoltării și includerii medierii și a justiției reparatorie în domeniul justiției penale*; - Rezoluția nr. 14 din 2000 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite cu privire la *principiile de bază ale folosirii programelor de justiție reparatorie în materie penală*; - Rezoluția nr. 12 din 2002 a Organizației Națiunilor Unite referitoare la principiile fundamentale privind *utilizarea programelor restaurative în materie penală* etc.

În cerințele Recomandării (99)19, legislatorul și autoritățile judiciare penale ale statelor membre sunt încurajate să identifice atât consecințele posibile ale medierii, cât și încurajarea acordurilor de mediere cu privire la procedurile penale. Totodată, având în vedere diferența de egalitate între drepturile victimei și ale delincventului în urma unei infracțiuni, se ia în considerare faptul că statele membre ar trebui să fie sensibilizate asupra faptului că victima, datorită situației în care se află, necesită o atenție deosebită atât înainte de mediere, în cursul medierii, cât și după mediere, iar pentru acest motiv, statele membre sunt sfătuite să întreprindă **cercetări** cu privire la acest subiect.

Creșterea ratei criminalității, în special a numărului de infracțiuni cu un grad mai mare sau mai mic de pericol social are impact asupra tuturor sferelor vieții oamenilor, provocând o serioasă stare de îngrijorare și chiar anxietate în ceea ce privește viața persoanelor apropiate, integritatea patrimoniului etc.. Orice stat, care este organul administrativ al unei țări, are obligația constituțională de a asigura prin organele sale specializate siguranța și securitatea cetățenilor săi împotriva oricăror fapte de natură infracțională, cât și prevenirea infracțiunilor care pot să atenteze la drepturile și libertățile acestora. În acest context, când statul, prin intermediul organelor sale nu este capabil să facă față criminalității în creștere, acesta urmează să ofere și alte posibilități, alternative, cetățenilor săi pentru a-și soluționa în mod rapid și cu costuri mici, cauzele de natură penală, civilă etc., cu care se confruntă, folosindu-se și de *instituția medierii*.

Actualitatea temei de cercetare a fost determinată și de existența argumentelor în favoarea distincției dintre mediere și procedura penală, prevăzute în legi speciale și în codurile penale, pentru fapte care întrunesc trăsăturile caracteristice ale unor infracțiuni, care însă se deosebesc

între ele, printre altele, și prin gradul de pericol social.

Alte considerente în favoarea reiterării în doctrina juridică a disputei pe această temă, sunt argumentele de natură istorică, dar arată și necesitatea armonizării legislației penale a Republicii Moldova și a României cu cea a țărilor din Uniunea Europeană, la care Republica Moldova este în proces de aderare, iar România este membră de peste un deceniu.

Nu rareori, utilizarea medierii a evidențiat unele omisiuni sau cunoașteri incorecte a legii medierii de către unele organe judiciare și chiar de către justițiabili.

Realizarea medierii, înainte sau în timpul procesului penal este adeseori însoțită de dificultăți de natură obiectivă și subiectivă. Existența celor obiective, complică realizarea funcției medierii, aici aflându-se, în primul rând, lacunele și contradicțiile admise de legiuitor la reglementarea normativă a acestei activități. La cauzele obiective se adaugă și un pretins grad de însușire în permanență a procedurilor juridice și psihologice de realizare și susținere a medierii.

Cercetarea complexă a problemelor instituției medierii în procesul penal are o importanță teoretico-practică majoră. Anume acestor probleme fundamentale le este atribuit studiul temei, în cadrul căruia sugestiile teoretice și recomandările practice la aplicarea normelor procesual-penale și a propunerilor de modificare a legislației procesual-penale sunt îndreptate spre optimizarea activităților în domeniu pentru cazurile persoanelor care se îndreaptă către sfera medierii.

Aceste circumstanțe au determinat cercetarea problemelor teoretico-practice ale realizării medierii, precum și importanța teoretico-practică a episoadelor legislative cu privire la acest subiect, conturând importanța ajustării conceptului reformei judiciare și de drept penal la standardele europene și internaționale dând o valoare modernă și progresistă a justiției cu privire la faptele ce constituie infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pentru care medierea în cadrul procedurilor penale poate să conlucreze cu justiția, completându-se și susținându-se reciproc pentru asigurarea unei comunități sociale mai sigure.

Or, instituția medierii necesită studiu aprofundat în materie, o analiză metodică și de reformare. Reinterpretări creative necesită și concepția acestei instituții, și aici circumstanțele menționate au condiționat alegerea și au relevat actualitatea temei de cercetare.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute. Caracterul novator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că investigația întreprinsă reprezintă o cercetare complexă a medierii, în baza căreia se formulează concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării continue a legislației și propunerea anumitor soluții de ordin practic.

Cercetarea întreprinsă permite observarea critică a limitelor unor noi reglementări date medierii, cât și formularea de propuneri de *lege ferenda* judicioase, temeinic argumentate științific, aducându-ne astfel aportul la perfecționarea prevederilor legale în discuție.

Lucrarea determină și apoi propune justificat și motivat reexaminarea unor puncte de vedere doctrinare, precum și reorientarea rezolvărilor jurisprudențiale.

Noutatea științifică a lucrării este dată și de faptul că în contextul examinării medierii încearcă a fi stabilite asemănările și îndeosebi diferențierile acestora în legislația diferitelor state, determinându-se astfel, justificarea ei socială și juridică.

Lucrarea tratează aspecte teoretice și practice ale medierii penale, ale justiției reparatorii și ale justiției restaurative, identificând principiile procedurii de mediere, rolul și locul său în sistemul de procedură penală și în același timp examinează impactul conceptelor de mediere, de justiție reparatorie, de justiție restaurativă în soluționarea problemelor evidente din cadrul procedurilor penale moderne. Conceptul de mediere penală reflectă locul posibil al medierii în procesele penale, definind principiile care permit transferul unui caz penal către procedura de mediere, precum și statutul unui mediator.

Ipoteze de cercetare. Ipoteza prezentată îndeplinește funcția de a asigura un răspuns valid la tema cercetată și urmărește stabilirea adevărului că medierea are impact pozitiv direct și indirect asupra domeniului penal cu reverberații asupra celui social. Mărimea impactului depinde de modul de abordare, de cercetare a domeniului penal, corelat cu instituțiile care sunt incluse în legile penale și analizei factorului uman, toate acestea raportate și la aspectele practice și doctrinare cercetate.

Variabilele determinante aplicate în cele două ipoteze de cercetare sunt: *pericolul social, gravitatea infracțiunii și răspunderea*.

O primă ipoteză (H1= Hypothesis 1) privește *gradul de vinovăție* al celui care a prejudiciat o anumită persoană și *răspunderea* acestuia corelativă gravității faptei sale infracționale, care pot constitui cauza legală de acceptare a reparării prejudiciului material și/sau moral produs victimei. Această situație să fie menită a determina și conștientiza prejudiciatorul cu privire la necesitatea reparării imediate într-un termen rezonabil a prejudiciului în funcție de quantumul acestuia.

Studiile anterioare privind răspunderea penală, comparativ cu efectele medierii nu au fost reliefate suficient și nici nu au cunoscut o implementare majoră în domeniul dreptului penal, pentru a conștientiza destinatarii legii penale cu privire la beneficiile medierii în procedura judiciară. Nu numai ipotetic, dar și în mod concret, cele două elemente analizate mai sus ar trebui să determine o atitudine pozitivă cu privire la repararea prejudiciului respectiv, apelându-se la instituția medierii.

Ca atare, considerăm că cele două elemente analizate mai sus, ar putea permite apelarea la medierea dintre făptuitor și victimă, în mod prioritar, pentru a repara consecințele materiale sau morale cauzate acestea din urmă.

A doua ipoteză (H2= Hypothesis 2) presupune o moderare a modalității de reparare a

prejudiciului prin intermediul mediatorului prin asumarea numai a unei răspunderi parțiale de către făptuitor prin încheierea unei înțelegeri parțiale, astfel că, actorii implicați să accepte calea juridică a soluționării conflictului.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese

Suportul metodologic și științific. În vederea realizării scopului și obiectivelor propuse în teză, baza metodologică a cercetării este metoda dialectică de cunoaștere, dar și tehnici speciale: cercetarea sistemului juridic și istoric, metoda comparativă de analiză, logică și juridică, rezultând o cercetare sistemică și analitică în cadrul temei.

Baza empirică a cercetării este constituită din jurisprudența României, Republicii Moldova și din alte state, Decizii ale Curții Constituționale, proiecte de legi pentru completarea legilor deja existente, acte juridice din surse materiale sau on-line existente pe Internet.

Lucrarea se axează, în egală măsură pe identificarea și studierea rezolvărilor doctrinare și jurisprudențiale de principiu, controversate sau neunitare în materie, axându-se pe:

- cercetarea complexă a ideilor științifice evidențiate în materie, a particularităților specifice legate de mediere, care au fost puse în evidență de către autorii aparținând diferitelor timpuri (*interpretarea istorică*) și din state diferite (*interpretarea sistematică*);

- studierea unor sisteme de referință generale cu privire la noțiunea și caracterizarea de ansamblu a fenomenului de infracționalitate ușoară sau mai puțin gravă care poate fi conferită medierii (*trăsăturile definitorii ale acestora*);

- analiza elementelor de bază a răspunderii penale, utilizând logica fundamentală a noțiunii și semnificației, în particular descrierea caracteristicilor acesteia cu ajutorul unor categorii de natură *dialectică (necesitatea și realitatea)*;

- *analiza cantitativă sistematizată* a normelor care indică răspunderea atenuată sau agravată penală a infractorului, avându-se în vedere circumstanțele în care a fost săvârșită infracțiunea și repararea prejudiciului produs, circumstanțe ce vor fi luate în considerare la individualizarea pedepsei, conform legislației penale a Republicii Moldova și României;

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În literatura de specialitate, chestiunile ce țin de instituția medierii au fost supuse cercetărilor științifice la diferite etape ale dezvoltării doctrinei, continuând să rămână, și în prezent, în atenția cercetătorilor în domeniu.

Din studiul literaturii de specialitate și legislației României, Republica Moldova, cât și a altor state, rezultă că instituția medierii este foarte puțin tratată, sau deloc, în codurile penale ale acestora, și mai mult în legi speciale.

Unele aspecte, care indiscutabil contribuie în mod esențial la studiul instituției medierii, au

fost abordate și în lucrările unor autori din Republica Moldova și România. Ca atare, la realizarea tezei se cercetează cu precădere lucrări de specialitate din România și Republica Moldova, cât și ale unor autori străini, comparativ cu dispozițiile legilor speciale în domeniu, Recomandările și Directivele U.E., cât și unele dispoziții din Codurile penale ale Republicii Moldova și României, opiniile științifice și sugestiile autorilor în domeniu fiind trecute prin filtrul propriei analize a autorului.

Opiniile științifice și sugestiile autorilor în domeniu au fost trecute prin filtrul propriei analize a autorului. Referindu-ne la România, teza abordează opiniile științifice ale autorilor: Abraham Pavel, Alecu Gheorghe, Tomiță Mihaela, Ancheș Diana-Ionela, Blohorn-Brenneur Beatrice, Boncu Ștefan, Botezat Elena Aurelia, Călin Dragoș, GEMME (Grupul European al Magistraților care susțin Medierea), Călin Roxana, Lungu Sanda, Dragne Luminița, Trancă Anamaria, Făiniși Florin, Făiniși Victor Alexandru, Florescu A.P.Dumitru, Bordea Adrian, Frunzeti Teodor, Gorghiu Alina, Stănescu Nicolae Bogdan Codruț, Sîrbu Manuela, Munteanu Mihai, Dedu Ion, Frandేశ Ciprian, Cristi Danileț, Ignat Claudiu, Șuștac Zeno ș.a., iar la cele din Republica Moldova ale savanților Dolea Igor, Barbăneagră Alexei, Gamurari Vitalie, Berliba Viorel, Budeci Vitalie, Carpov Trofim, Cușnir Valeriu, Cojocaru Radion, Mariț Alexandru, Popovici Tudor, Ulianovschi Gheorghe, Ulianovschi Xenofon, Ursu Nicolae, Volcinschi Victor ș.a.

Au fost analizate și lucrările unor autori străini, dintre care exemplificăm: Baruch Bush A. Roberta, Folger P. Joseph, Blohorn-Brenneur Béatrice, Dingle Jonathan, Kelbie Judith, Eunson Baden, Hoffman A. David, Bowling Daniel, Lempereur Alain, Colson Aurélien, Salzer Jaques, Winslade John, Monk Gerald, Christie Nils ș.a.

Lucrările acestor autori au reprezentat un suport esențial la elaborarea temei de investigație. Dar, și aici nu au fost reflectate complet și multilateral toate aspectele ce caracterizează instituția medierii. Pe linie de cercetare, nu negăm și nici nu punem la îndoială gradul de elaborare și de cercetare a acestui subiect, decât menționăm că în teoria și practica medierii, unele aspecte au rămas neexamine, sau sunt abordate, firește, în contradictoriu. Din aceste considerente a fost aleasă tema de investigație și determinat conținutul și structura ei. Contribuția științifică a autorilor nominalizați prin reflectarea opiniilor lor în conținutul tezei s-a axat pe descrierea funcției medierii, exercitată în diferite cauze; pe evidențierea mecanismului de realizare a sa în faza urmăririi penale și pe cea a procesului penal. Se poate aprecia că instituția medierii, deși a fost supusă unor investigații laborioase, lasă, totuși, spațiu pentru interpretare la anumite componente pe care le înglobează. Evident, multe lacune din legislația, teoria și practica unor state se manifestă similar. Respectiv, și căile de depășire a lor pot fi analogice. Din analiza lucrărilor în domeniu

rezultă, de asemenea, că nu există o opinie unică asupra definirii anumitor termeni și sintagme, cum ar fi *caracterul prejudiciabil*, ca una din trăsăturile esențiale ale infracțiunii, *pericolul social*, reprezentat de valorile sociale ocrotite de legea penală ce pot fi vătămăte printr-o faptă penală, *caracterul ilicit al faptei*, *consecințe juridice* etc..

În context, desigur, reținem atenția asupra faptului că au fost abordate următoarele probleme de cercetare: 1) Identificarea particularităților și a specificului realizării funcției medierii; 2) Analiza concordanței dispozițiilor legii procesual-penale cu activitatea practică din acest domeniul vizat; 3) Descrierea mecanismului realizării medierii în faza urmăririi penale; 4) Elaborarea și înaintarea anumitor propuneri în vederea completării și perfecționării legii procesual-penale cu referire la instituția medierii.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a studiului. Ca o apreciere generală a conținutului științific al tezei de doctorat, se poate afirma că aceasta constituie o contribuție importantă la dezvoltarea științei dreptului penal, atât prin studiul aprofundat sub multiple aspecte ale temei cercetate, cât și prin soluțiile judicioase adoptate și argumentate în mod corespunzător. Valoarea științifică a lucrării constă în prezentarea comparativă a doctrinei și legislațiilor penale moderne. Totodată, vor fi formulate și unele propuneri *de lege ferenda*. Din acest punct de vedere este de remarcat caracterul original al lucrării elaborate, deși unele dintre respectivele propuneri pot primi contraargumente, cel puțin, la fel de motivate.

Valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării științifice derivă din perspectivele deschise de rezultatele urmărite în teză, constând în: - interpretarea și explicarea medierii, în scopul aplicării unitare a prevederilor legale în vigoare de către organele și organismele judiciare; - analiza imperfecțiunilor normelor juridice cu referire la mediere; - concluziile și recomandările formulate în teză pot înlesni procesul de înfăptuire a justiției penale, precum și procesul de predare și asimilare a materiei dreptului penal în instituțiile universitare cu profil juridic, în același rând cu procesul de perfecționare profesională continuă a mediatorilor, consilierilor juridici, avocaților, procurorilor, judecătorilor, polițiștilor și a altor specialiști în domeniul judiciar; - teza se axează pe ideea educării la cetățeni a conștiinței juridice și a culturii juridice în contextul respectării valorilor sociale legale și a ordinii juridice.

Implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării. Lucrarea poate constitui un punct de reper, atât în activitatea didactică, cât și în cea practică a juriștilor preocupați de problematica medierii, fiind susținute în acest sens referate cu ocazia unor simpozioane, conferințe, congrese naționale și internaționale organizate de Consiliul de Mediere din România, U.N.B.R., Baroul Constanța, Asociația Criminaliștilor din România, Facultatea de Științe Juridice și Științe Economice din Constanța, la Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București,

la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Facultatea de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”- Colegiul Național de Apărare „Carol I” București, Palatul Parlamentului - Comisia pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională a Camerei Deputaților, București.

Publicațiile la tema tezei. Materialele cercetării au fost utilizate de către autor în procesul de învățare în timpul pregătirii practice de aplicare a legii și procedurilor penale, precum și prezentarea unor lucrări în cadrul unor conferințe științifice.

Rezultatele obținute pe parcursul cercetării au fost publicate în 25 articole științifice, din care 3 - în culegeri științifice internaționale, 12 în reviste de specialitate acreditate, 9 în materialele conferințelor și simpozioanelor naționale și internaționale, 5 în reviste on-line.

Conținutul lucrării: Structura cercetării tezei este axată pe investigațiile realizate, condiționate de conținutul acestora, pentru atingerea scopului și a obiectivelor investigații realizate în teza de doctorat, fiind subordonată unei logici de cercetare temeinică, conturând firul logic al argumentării date de o anumită instanță și o analiză critică pentru hotărârea instanței, ori urmărind logica unui aspect remarcat în doctrină sau în practică, argumentând pro sau contra acelor aspecte. Lucrarea cuprinde adnotările în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări *de lege ferenda*, bibliografia, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autoarei tezei de doctorat, rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unor probleme științifice importante privind medierea în domeniul penal.

Prin conținutul lor, cele patru capitole reflectă, atât cercetările în domeniul analizat, cât și opiniile personale ale autoarei. Concluziile și recomandările la tema noastră de cercetare sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, dar și în partea finală, de asemenea.

Teza va fi prezentată și examinată în ședința Consiliului Științific Specializat din cadrul Școlii doctorale de Drept a Universității Libere Internaționale din R. Moldova

Introducerea cuprinde actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute și problema științifică importantă rezolvată prin conținutul tezei de doctorat elaborată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor.

Capitolul 1. Analiza materialelor științifice referitoare la mediere, include patru subcapitole: *1.1. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România;* *1.2. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova;* *1.3. Materiale științifice privind conceptul instituției medierii publicate în alte state;* *1.4. Concluzii la capitolul 1.*

Capitolul 1 se referă la analiza aplicării medierii ca fiind un obiectiv prioritar și de actualitate pentru perioada contemporană, întrucât aplicarea medierii în limitele legii constituie una dintre cele mai importante garanții ale respectării drepturilor și libertăților omului consacrate în Declarații, Convenții, Recomandări, Constituții și alte acte normative.

Analiza situației la tema tezei se axează, în principal pe studiul publicațiilor de-a lungul anilor, nefiind deci neglijăți autori mai vechi, consacrați, care au avut meritul să pună bazele acestor concepte din punct de vedere științifico-juridic. Prezentarea lucrărilor se realizează în ordine cronologică, fiind o soluție utilă, atât din punct de vedere al facilității lecturării acestora, dar mai ales pentru a putea observa evoluția și tendințele doctrinare cu privire la instituția supusă studiului, de-a lungul timpului.

Subcapitolul 1.1. face referire la faptul că apariția și dezvoltarea medierii s-a dovedit de bun augur pentru societatea din România. Există, deja o formă consolidată, în tradiția literaturii de specialitate din domeniul medierii, care, prin conținutul ei intenționează să popularizeze medierea, unde găsim strategii de desfășurare în mod aplicativ a medierii. În acest sens, subcapitolul 1 face referire la instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România, analizându-se lucrări ale unor autori din România.

În subcapitolul 1.2. au fost analizate publicații din Republica Moldova, autorii fiind personalități prestigioase din domeniul juridic, astfel încât, cercetând literatura de specialitate a Republicii Moldova, constatăm cu satisfacție că se pot identifica multiple lucrări care fac trimitere la mediere și un interes ridicat pentru această instituție a medierii în domeniul penal.

În subcapitolul 1.3. au fost analizate și lucrările unor autori străini.

Capitolul 2. Evoluția istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii cuprinde patru subcapitole: *2.1. Continuitatea istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii; 2.2. Aspecte doctrinare din punct de vedere religios, filosofic, științific, social, politic și juridic privind instituția medierii; 2.3. Cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene și în alte state ale lumii, 2.4. Concluzii la capitolul 2.*

Subcapitolul 2.1. este dedicat cercetării continuității acțiunilor de soluționare a conflictelor de-a lungul timpului, fiind analizate o serie de izvoare istorice pentru a evidenția viabilitatea, trăinicia manifestării metodelor de aplanare a conflictelor, fiind analizată continuitatea istorică precum și polemici științifice privind formarea domeniului medierii, printre autorii citați regăsindu-se: Ovidius, Cicero, Dimitrie Gusti, Pierre Grimal, A. Weigal, Dumitru Mazilu, D.I. Ancheș, V. Crețu ș.a..

Subcapitolul 2.2. se referă la aspectele doctrinare ale medierii, manifestate în mediul

religios, filosofic, social, politic, științific și juridic, menționând existența unor lucrări de cercetare internațională cu referire mediere, armonie și bună înțelegere raportate la diferite țări. În acest sens, se vizează trecerea în revistă a reperelor evolutive privind reglementările juridice în materia medierii, analiza unor elemente de drept comparat în materia medierii, aspecte doctrinare cu privire la instituția medierii, fiind analizate și lucrările unor autori străini, dintre care exemplificăm: Monseniorul Emer de Vattel, Thomas Paine, Sir Henry Sumner Maine, V. Căndea, D.C. Giurescu, M. Malița, Stanley B. Lubman, S.T. Boggs, Céline Lefort, Albert Eglash ș.a..

Subcapitolul 2.3. face referire la cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene dar și din alte state ale lumii.

Capitolul 3. Medierea în domeniul penal cuprinde patru subcapitole: *3.1. Considerații generale privind medierea în materie penală: noțiune, obiectul, trăsăturile și beneficiile medierii; 3.2. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a României; 3.3. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a Republicii Moldova; 3.4. Concluzii la capitolul 2.*

Conținutul acestui capitol este dedicat analizei detaliate a medierii, respectiv a noțiunii, obiectului, trăsăturilor și beneficiilor medierii, modalităților generale de manifestare a acesteia, a cadrului normativ privind medierea în materie penală la nivel național și internațional, inclusiv la nivel U.E., încheindu-se cu concluzii.

Existența acestui capitol are menirea de a oferi o perspectivă detaliată asupra medierii, ceea ce ne conferă și posibilitatea de a determina locul exact pe care îl ocupă medierea în domeniul penal. În cadrul elementelor cercetate ale conceptului de mediere, am formulat propria definiție a medierii în procedurile penale.

În cadrul acestui capitol am propus modificări care considerăm că sunt necesare pentru completări ale Codului penal și ale Codului de procedură penală, atât în România, cât și în Republica Moldova necesitatea unor câteva modificări în cele două legi de bază pentru facilitarea înțelegerii și abordării instituției medierii în cadrul penal de către practicienii dreptului penal și justițiabili.

Capitolul 4. Unele considerații privind mediatorul și procedura medierii cuprinde cinci subcapitole: *4.1. Mediatorul și rolul său în procesul medierii; 4.2. Activități specifice demarării procedurii de mediere; 4.3. Modalități de încheiere a procedurii de mediere penală; 4.4. Aplicarea medierii în domeniul penal; 4.5. Concluzii la capitolul 4.*

Acest capitol aprofundează instituția medierii, fiind explicat rolul mediatorului în procedura de mediere. În celelalte subcapitole sunt redate activitățile specifice demarării

procedurii de mediere; modalitățile de încheiere a procedurii (procesului) de mediere penală, aplicarea medierii în domeniul penal, iar în final sunt prezentate concluziile acestui capitol care relevă faptul că medierea are ca efect înțelegerea părților și stingerea conflictului în funcție de anumite condiții de realizare a ei. Deși aportul specialiștilor în drept din ultimii ani este de necontestat, mai ales dacă avem în vedere modificările legislative intervenite, nu putem să facem însă abstracție, să ne detașăm de autori consacrați în domeniul penal și în domeniul medierii.

În final sunt prezentate concluziile acestui capitol.

Concluzii generale și Recomandări. În teza de doctorat, acestea se referă la instituția medierii, atât în faza urmăririi penale, cât și în faza examinării cauzelor penale în alte faze ale procesului penal. Ele înaintează un spectru larg de concluzii în privința perfecționării mecanismului de realizare a funcției medierii în domeniul penal și procesual-penal. De asemenea, sunt înaintate și propuneri de *lege ferenda*, menite a completa și perfecționa legislația penală și procesual-penală.

1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE REFERITOARE LA MEDIERE

Considerăm că aplicarea medierii reprezintă un obiectiv prioritar și de actualitate pentru perioada contemporană, în care societățile, și nu numai, depun eforturi deosebite în vederea consolidării statului de drept, atât în România, cât și în Republica Moldova, întrucât aplicarea medierii în limitele legii constituie una dintre cele mai importante garanții ale respectării drepturilor și libertăților omului consacrate în Declarații, Convenții, Recomandări, Constituții și alte acte normative.

Există, deja o formă consolidată, în tradiția literaturii de specialitate din domeniul medierii, care, prin conținutul ei intenționează să popularizeze medierea, unde găsim strategii de desfășurare în mod aplicativ a medierii, unele excelente, nu doar documentate istoric [325, pp.35-41], ci încercând chiar să coreleze procedura medierii cu codurile existente într-o țară, lucru pe care îl apreciem deoarece considerăm că este necesară o abordare a medierii într-o formă de literatură, care să facă cunoscute beneficiile medierii pentru justiție și pentru justițiabili.

1.1. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România

Apariția și dezvoltarea medierii s-a dovedit de bun augur pentru societatea din România. Odată cu introducerea medierii, inițial în cadrul diferitelor legi din România, și ulterior printr-o lege specială, au fost elaborate, verificate și perfecționate metodologii de soluționare a conflictelor prin mediere, fapt ce a permis unor instituții și unor autori să realizeze o serie de lucrări în domeniul medierii. Cu toate acestea, metodele și mijloacele de încetare a conflictelor prin utilizarea sistemelor alternative de soluționare a conflictelor [142, pp.37-45], par a fi departe de a fi acceptate ca un lucru firesc în cadrul instituțiilor judiciare și ale societății.

Conform opiniei magistratului D.-V. Diaconu exprimată în lucrarea sa de specialitate intitulată „*Medierea în cauzele penale*”, organele judiciare „au reticență sau dau dovadă de pasivitate în aplicarea legii medierii”, aspect cu care suntem de acord cu privire la aplicarea medierii în România, dacă analizăm situația actuală în mod obiectiv, arătând totodată, că medierea constituie acel instrument juridic care actualmente se dovedește a fi necesar în vederea rezolvării unor tipuri diverse de neînțelegeri existente în societate [120, pp.1-48]. Autorul consideră că locul medierii în procedura de judecată este în primă instanță, considerând că în calea de atac a apelului ori a recursului, o suspendare a cauzei care se găsește pe rolul instanței de control judiciar, ar constitui o întârziere a soluționării cauzei.

Nu împărtășim opinia autorului cu privire la faptul că nu ar fi indicată acceptarea utilizării

medierii în faza de apel, pe principiul că se se întârzie soluționarea cauzei datorită suspendării procesului, întârziindu-se soluționarea cauzei, deoarece considerăm că este posibil ca medierea să soluționeze latura civilă a conflictului, părțile fiind interesate să soluționeze partea materială/morală atâta timp cât încă mai pot aplica acest lucru, în acest mod respectându-se dreptul și libertatea părților de a decide ele însele asupra aspectului civil din procedura penală, cu atât mai mult cu cât nu au fost mulțumite cu abordarea cauzei din partea instanței până la acel moment.

Opinia noastră cu privire la mediere este că medierea constituind o modalitate extrajudiciară sau intrajudiciară de soluționare a unor tipuri de conflicte, având încă nevoie de o serie de reglementări care să o instituționalizeze în mod logic și clar în cadrul sistemului juridic, respectiv în cadrul Parchetelor atunci când vorbim despre domeniul penal ori în cadrul instanțelor de judecată [322, pp.148-155].

Sunt cunoscute o serie de procedee de aplanare a conflictelor, ceea ce face necesară o departajare între ele. Printre acestea se află concilierea, bunele oficii [337, pp.39-48], arbitrajul și nu în ultimul rând, medierea [118, pp.38-45], [338, pp.2398-2404], [22, pp.5-9], [23, pp.25-32].

În ceea ce privește concilierea, prof. V. Crețu, în lucrarea *Drept internațional public*, consideră că aceasta prezintă asemănări cu medierea, având caracteristici care urmăresc același țel utilizând aceeași metodă a stingerii conflictului, dar spre deosebire de mediator, comisia de conciliere este un organ independent, cu un pronunțat caracter instituțional și care are o autoritate politică proprie, nefiind un simplu element de acțiune între părțile aflate în diferite diferende [102, p.257].

Deși cunoscută parțial deja, prin diferitele forme de intermediere în cazul diferitelor conflicte, medierea a avut nevoie de o reglementare legală pentru a putea fi aplicată pentru binele social, pentru realizarea armoniei sociale și a echilibrului partenerial, pentru a putea fi diferențiată de celelalte modalități alternative de stingere a conflictului, după cum consideră C. B. Harrison [178, p.58]. Putem evidenția faptul că, în scopul atingerii obiectivelor relațiilor sociale, de-a lungul timpului s-au creat și s-au dezvoltat pârgii diplomatice, care au dus la elaborarea mecanismelor diplomatice [331, pp.333-335]. Am semnalat faptul că prof. G.G. Meitani a consemnat că, în vechea interpretare română, diplomația purta numele de *dikeodosie* care semnifică „reglementarea legăturilor internaționale dintre Stat și Stat, se referă la acea situație legală a fiecărui Stat față de celelalte, recunoscută numai prin tratatele încheiate între puterile suverane, reprezentau o totalitate de legi convenționale consemnate în tratate internaționale” [331, pp.333-335], [339, p.73-79].

Medierea, ca modalitate de desfășurare, considerăm că are o serie de atribute și calități asemănătoare diplomației, pe care mediatorul trebuie să le aplice în soluționarea conflictelor de natură civilă sau penală, întrucât fiecare speță are particularitățile și surprizele sale, mediatorului

cerându-i-se să le înțeleagă și să le dirijeze spre o rezolvare echitabilă pentru ambele părți ale medierii [339, pp.73-79].

Analizând procedura medierii, putem spune că medierea cuprinde atât bunele oficii cât și negocierea, datorită faptului că i se încredințează misiunea de a pregăti și a crea și a păstra punțile de comunicare între părți și invitarea acestora la masa negocierilor și a soluționării conflictului în modul în care ambele părți să aibă de câștigat.

Reținem, de asemenea, că medierea constituie acea procedură care „constă în demersul unui terț care - împreună cu părțile - caută soluționarea cea mai indicată în diferendul respectiv” [241, p.289]. În acest sens, potrivit argumentelor prezentate de distinsul prof. D. Mazilu, mediatorul are rolul de a încerca realizarea unei apropieri a atitudinii și poziției părților din conflict, formularea unor soluții pentru a se reuși rezolvarea fondului problemelor din litigiu, precum și asistarea la negocierea părților [241, p.289].

I. Deleanu și S. Deleanu fac o departajare între negociere, conciliere, bune oficii și mediere astfel încât, conciliatorul urmărește angajarea părților la realizarea unui acord, având rolul de a organiza și de a orienta negocierile, însă, în același timp, mediatorul poate raționa și crea un proiect de conciliere, care va fi oferit părților spre a fi supus acordului lor [118, p.29], opinie pe care o agreem.

Z.D. Șuștag [315, pp.94-95] subliniază faptul că există o serie de autori care au semnalat că medierea, cunoscută și sub sintagma de ADR (*Alternative Dispute Resolution*) a fost cunoscută sub diverse denumiri și anume *rezoluția alternativă a disputelor* [8], *sisteme alternative de soluționare a disputelor*, *metode sau modalități alternative de soluționare a disputelor sau conflictelor* [247], [248], *căi alternative de soluționare a litigiilor* (CASL) [53] și RAD [8].

Apreciem opinia prezentată de Z.D. Șuștag care consideră că justiția reparatorie are efecte care nu se limitează numai la dialogul dintre făptuitor și victimă, deoarece justiția reparatorie constituie un potențial de implicare și influențare a oricărui domeniu al societății, constituind „o provocare pentru stilul de viață al unei comunități, pentru felul în care aceasta răspunde conflictelor și problemelor de justiție socială” [315, pp.232-233].

Apreciem că termenul de justiție reparatorie, justiție restaurativă, justiție socială constituie paradigma conceptului de justiție, constituind un ansamblu de forme flexionare ale conceptului de justiție, constituind în același timp un ansamblu de modele care pot substitui justiția tradițională retributivă, realizând înțelesuri derivate. Conform definiției din DEX [119] cuvântul justiție reprezintă activitate fundamentală a statului, care constă în soluționarea litigiilor, ceea ce ne face să credem că dacă justiția este un atribut al statului, cuvântul mediere reprezintă cel mai decent mod de a separa atributul statului de atributul societății, considerând că, deși sunt utilizate adesea

cuvintele „justiția retributivă”, „justiția restaurativă”, „justiția socială”, „justiția comunității”, „justiția deliberativă” aceste cuvinte pot fi cu înlocuite în mod just și cu expresiile: „medierea reparatorie”, „medierea restaurativă”, „medierea socială” etc., atâta timp cât justiția este doar retributivă.

De asemenea, D. Mazilu, în lucrarea „*Dreptul Păcii. Tratat*”, acordă un spațiu generos medierii și consemnează faptul că grație caracterului flexibil al medierii și aportului adus în cercetarea, și găsirea remediilor cu privire la fondul problemei aflate în litigiu, medierea iese în evidență ca fiind o modalitate deosebit de utilă, ce poate ocupa un rol însemnat în interiorul normării multitudinilor activităților de soluționare a conflictelor [241, p.289], opinie pe care o agreem.

Ne rețin atenția și studiile de cercetare realizate de A. Păroșanu, E. Balica și A. Bălan în lucrarea „*Medierea în domeniul penal în România. Evaluare și perspective de dezvoltare*”, în care consemnează că, în România, primele proiecte pilot de implementare și de dezvoltare a medierii în vederea soluționării conflictelor, au avut loc în sectorul neguvernamental, la mijlocul și sfârșitul anilor 1990, în special prin intermediul Fundațiilor, astfel încât au fost realizate o serie de proiecte de mediere de către Fundația pentru Schimbări Democratice (FDC), urmărindu-se realizarea unor măsuri alternative sistemului de justiție formală [267, p.183]. În acest sens, primul proiect s-a derulat între anii 1996-1997 sub titlul: „*Dezvoltarea unui model cultural specific de mediere și soluționare a conflictelor în România, Faza I*” [267, p.183], prin care s-a urmărit prezentarea, și implementarea medierii în cazul ONG-urilor, asociațiilor profesionale, sindicatelor, administrației locale, Parlamentului etc. [267, p.183]. Acest proiect, a fost continuat în perioada 1997-1998, sub denumirea: „*Dezvoltarea unui model cultural specific de mediere și soluționare a conflictelor în România, Faza II*” [267, p.183]. „*Rețeaua mediatorilor din România*” a continuat derularea activităților de formare a mediatorilor, fapt care a dus la alcătuirea unei rețele de mediatori la nivel național. Paralel cu derularea acestui proiect, s-a derulat și proiectul „*Metode alternative de soluționare a conflictelor în sistemul judiciar românesc*”.

Pertinentă este și opinia prezentată de C. Coadă, în lucrarea sa „*Legislația medierii: note, comentarii și explicații*”, în care, analizând literatura de specialitate din România, constată că medierea nu reprezintă o „alternativă la instanțele de judecată”, dar că poate fi înțeleasă ca fiind o complinire preliminară a procedurii juridice, putând fi o modalitate de rezolvare economică a diferendului, fiind și un răspuns la necesitatea descongestionării instanțelor, dar și un remediu pentru armonizarea relațiilor de afaceri [67, p.13].

Considerăm că afirmația aceasta este corectă deoarece medierea se manifestă și ca o alternativă pentru descongestionarea instanțelor de judecată atât cât permite gravitatea faptelor,

dar și rezolvarea în termeni rezonabili a problemelor economice ale disputei, indiferent de întinderea procesului penal aflat pe rolul instanței [321, pp.148-155], cu specificarea faptului că mediatorul nu este abilitat să ia decizii în locul persoanelor aflate în conflict, el neavând atribuții de judecător, fiind abilitat doar să găsească împreună cu părțile conflictului cea mai bună și mai convenabilă opțiune de rezolvare a conflictului prin plata reparațiilor provocate de făptuitor ca rezultat al acțiunii sale infracționale.

Deși C. Coadă analizează medierea din faza de urmărire penală și a judecății, observăm că lucrarea, per ansamblu, este bine argumentată și arată seriozitatea cu care a fost abordată medierea în domeniul penal demonstrând că a fost înțeleasă corect pentru a fi implementată cu succes în cadrul procedurii de judecată în cadrul instanței.

O altă definiție a medierii o găsim formulată de M. Sârbu și D. M. Croitoru-Anghel în lucrarea „*Soluționarea alternativă a litigiilor. Medierea conflictelor*”, în care se arată că medierea reprezintă intervenția într-un litigiu sau negociere a unei alte persoane, care este neutră, nepărtinitoare și căreia legea nu i-a acordat putere de decizie, având rolul de a asista și de a superviza discuțiile dintre părțile aflate în conflict, ajutându-le să ajungă din proprie inițiativă la o înțelegere pentru închiderea conflictului [297, p.11].

Cu toate acestea, considerăm că lucrarea autorilor M. Sârbu și D. M. Croitoru-Anghel, este structurată mai mult pe istoricul medierii, evidențierea medierii și a rolului său în societate, fără a se ocupa prioritar de procedura medierii în faza cercetării în instanța civilă sau penală, lucru ce ar fi fost necesar, însă completează prin documentarea interesantă asupra istoricului medierii.

Z. D. Șuștag ne semnalează faptul că o serie de autori, care fac referire la tipuri de rezolvare a conflictului, scot în evidență faptul că există o analiză largă cu privire la conflict, care poate fi privit și prin aspectul sociologic, ceea ce face să se profileze un domeniu nou al științei și anume „conflictologia” în cadrul căreia poate fi analizat atât aspectul constructiv cât și aspectul distructiv al conflictului [315, p.67], [155, p.11].

Considerăm că un conflict poate conține uneori doar latura negativă pornind de la ideea că un conflict are loc în momentul în care sunt încălcate drepturile și libertățile altei persoane, ale proprietății, ale unui stat, ale umanității, ale unor idei etc.

În lucrarea „*Medierea în materie penală*”, L. Dragne și A. Trancă consideră că, medierea este de necontestat, întrucât aceasta reprezintă o modalitate facilă de asigurare a reparării pagubei care a fost produsă victimei și în același timp comunității, având drept rezultat reintegrarea victimei și a făptuitorului în societate [142, p.32]. În acest sens, obiectivul medierii este rezolvarea conflictului prin despăgubirea persoanei prejudiciate, dar și rearmonizarea socială a persoanelor aflate în conflict. Ne reține atenția această lucrare deoarece analizează într-un mod mai amănunțit

noțiunea și mecanismul medierii în cauze penale care privesc o serie de infracțiuni pentru care este necesară existența unei plângeri prealabile, care să fi sesizat organul de cercetare penală, subliniind și faptul că o consecință a aplicării medierii judiciare atrage suspendarea urmăririi penale, iar în situația în care părțile încheie un acord de mediere, termenul de suspendare a introducerii plângerii prealabile se suspendă în perioada derulării procedurii de mediere, iar după finalizarea medierii, dacă nu s-a ajuns la nici un acord în timpul medierii, perioada de introducere a plângerii penale își reia cursul de la momentul în care a fost întrerupt, precizare cu care suntem de aceeași părere.

Considerăm că, deși practica medierii în domeniul penal este bine structurată și explicată, având bine inserată și procedura medierii în etapa de judecată, totuși există și pasaje care, din păcate, nu mai sunt de actualitate, fiind necesar a fi actualizate, sau care ar putea fi utile dacă se va reintroduce medierea și în faza de judecată.

Potrivit unei păreri exprimată de magistratul D. Călin [54, p.6], medierea reduce bazele unui conflict născut între anumite persoane, care ar putea pricinui declanșarea unei serii de alte acțiuni judiciare specifice.

În acest sens, considerăm că, este cunoscut faptul că între persoane pot interveni diferite neînțelegeri care au la bază diverse ciocniri de interese antagonice, fapt ce, în situația în care aceste neînțelegeri nu sunt rezolvate de la început, se poate ajunge la conflict. În acest context, rolul mediatorului este primordial pentru aplanarea conflictului înainte de a degenera, ceea ce înseamnă că este cu mult mai eficientă medierea în faza incipientă a conflictului.

Demnă de reținut este opinia emisă de magistratul D. G. Ghervase, conform căreia medierea este o dezvoltare a civilizației, prin prisma faptului că părților le este permis să aleagă cu predilecție propriile decizii în mod independent și fără constrângeri, cu sprijinul unei a treia părți neutre, independente și imparțiale în momentul în care nu au reușit ele însele alegerea unei soluții de înțelegere în vederea încheierii conflictului în care se află implicate [161, pp.50-54].

Considerăm că această observație este conformă și este bine punctată, deoarece inițial ar fi ideal ca părțile să caute ele însele să găsească o cale de soluționare a conflictului. În situația în care părțile au eșuat în încercarea lor de stabilire a mărimii prejudiciului și al modalității de reparare a acestuia, acestea se pot adresa unui mediator care are atributul de a fi obiectiv și imparțial. Acest aspect însă nu împiedică părțile să aleagă modalitatea soluționării conflictului pe cale juridică în situația în care nici medierea nu a fost încheiată cu un acord care să statueze înțelegerea părților.

În lucrarea „*Soluționarea crizelor internaționale: mijloace militare și nemilitare*”, T. Frunzeti, face o comparație între mediere și conciliere, și argumentează că nu există un caracter ierarhic în mediere, aceasta reprezentând un demers în cadrul negocierilor a unui terț care nu are o putere cu caracter politic propriu, dar care are un evident prestigiu, care se presupune că se

implică în dezbateri, căutând o soluție care nu este impusă părților, pe când în cadrul concilierii terțul este constituit de un organ colectiv, care are dreptul de a delibera și de a examina cu privire la o soluție neobligatorie de rezolvare a conflictului, dezbaterile putând avea loc și în absența părților [153, p.174]. Desigur că, această definiție a medierii se referă în principiu la medierea politică, dar considerăm că are același numitor comun cu orice fel de mediere, și anume neobligativitatea părților de a își însuși soluția relevantă de mediator, lăsând părțile din conflict să distingă ele însele o soluție cât mai convenabilă pentru ambele părți.

Firește, o analiză a modurilor de rezolvare a litigiilor face diferența între *justiția retributivă* și *justiția restaurativă* [15, pp.89-93].

P. Abraham și M. Tomiță în lucrarea „*Justiția restaurativă și medierea victimă-infractor*”, consideră că *justiția retributivă* caută să apere legea prin administrarea pedepsei, având la bază desfășurarea unui proces juridic care direcționează rezultatul procesului spre traiectoria definită de legislație prin pedepsirea infractorului, astfel că o parte pierde, în timp ce cealaltă parte câștigă, fapt ce o nemulțumește cel puțin pe una din părți, iar *justiția restaurativă*, urmărește să apere victima prin recunoașterea lezării morale și/sau materiale, realizarea responsabilizării făptuitorului și îndreptarea situației, făcând referire la rolul activ al victimei și al infractorului, având în vedere conștientizarea de către infractor a consecințelor negative pe care le-a pricinut victimei, urmărindu-se repararea materială și emoțională a consecințelor faptei sale, acest aspect determinând asumarea responsabilităților de către infractor, încurajându-se vindecarea relației tuturor celor implicați în conflict: a victimei, a infractorului și a societății [1, pp.51-52]. De asemenea, autorii mai consemnează că *justiția restaurativă* postcondamnatorie este pretabilă a fi aplicată și minorilor aflați sub controlul Serviciului de probațiune, medierea restaurativă putând constitui un instrument complementar de tratament al minorului, urmărindu-se ca prin acest instrument, să se realizeze în mod complet reinserția socială a minorului, și chiar a adultului, realizându-se un demers de aplicare a medierii în mediul penitenciar sau de probațiune, totul spre a facilita reinserția în societate cu celeritate, odată cu liberarea.

Considerăm că sunt foarte bine surprinse aspectele *justiției retributive*, care este atribuită organelor judiciare ale statului prin măsurile punitive aplicate infractorului în funcție de infracțiunea comisă de acesta, dar și funcțiile *justiției restaurative*, care are în vedere mai multe aspecte propuse spre rezolvare: recuperarea prejudiciului produs prin infracțiune având grijă de a nu depăși limitele reale ale valorii pagubei rezultate din acțiunea infracțională, dar și îndreptarea comportamentului infractorului prin aducerea părților la starea inițială care exista înaintea declansării infracțiunii și, nu în ultimul rând, reinserția făptuitorului în grupul social, recte în cadrul societății civile.

L. Dragne și A. Trancă emit părerea conform căreia faptul că medierea constituie o idee generală cu caracter mai larg cu privire la medierea restaurativă, aceasta constituind o metodă de tratare a conflictului, care poate fi utilizată în corelație cu procesul penal și cu sancțiunile penale tradiționale [142, pp.13-14], luând în considerație faptul că medierea dintre victimă și făptuitor este primul proces contemporan de justiție reparatorie [142, p.207].

Cu toate acestea, considerăm că am putea discuta despre o mediere juridică doar în situația în care medierea s-ar desfășura în cadrul juridic, sub coordonarea unui judecător cu rolul de mediator, altfel încât să se justifice înțelesul sintagmei „mediere juridică”.

D.I. Ancheș în lucrarea „*Medierea în viața social-politică*”, face referire la conceptele care stau la baza acesteia, și anume: conceptul de negociere care este o mediere a negocierii asistate, latura creativă de reordonare a situației prin intermediul medierii fiind asistată și susținută de un mediator, medierea putând fi considerată ca o expresie generică de rezolvare a neînțelegerilor sau de realizare a comunicării [9, pp. 66-70]. Lucrarea, deși amplă prin documentarea sa, nu tratează legătura medierii cu sistemul juridic, conform Codului penal sau civil, și nici a Codurilor de procedură civilă sau penală.

Șt. Boncu, în lucrarea „*Negocierea și medierea. Perspective psihologice*” analizează medierea din punct de vedere psihologic, semnalând două tipuri de conflict în negocierea care stă și la baza medierii: *conflictul intrapsihic* și *conflictul social*. Conflictelor intrapsihice sunt împărțite în următoarele tipuri: conflictul *abordare-abordare*, conflictul *evitare-evitare* și conflictul *abordare-evitare* [41, pp.11-23], autorul subliniind aspectul că negocierea și medierea sunt două instrumente care au reușit să câștige teren față de alte modalități de soluționare a conflictelor, considerând că epoca actuală este epoca negocierii și a medierii.

A. Sandu și E. Unguru, în lucrarea „*Medierea și Probațiunea. Practici sociale restaurative*”, consideră că medierea este un model de *justiție deliberativă* realizată între participanți într-un proces comunicativ și care se bazează pe echitate, pe caritate și pe rațiunea celuilalt ca fiindu-i partener și complinitor. În viziunea modernă, echitatea nu mai este realizată doar de justiție, ci și de partenerii de conflict [295, p.29]. Se consideră că acest punct de vedere este rezultatul valorilor care fundamentează medierea și care se bazează pe acțiunea comunicativă, fiind considerată a fi o metodă experimentală de înțelegere asupra unui conflict care va fi soluționat prin repoziționarea posturii fiecărei părți prin configurații proprii, având ca obiectiv tratarea problemei pe principiul victorie-victorie.

Acceptăm opinia autorilor privind echitatea, însă avem rezerve în ceea ce privește considerarea medierii ca fiind o justiție, fie ea și *deliberativă*, întrucât medierea rămâne o modalitate de a soluționa conflictul în mod amiabil, echitabil, prin înțelegerea determinantelor și

deviantelor personale și reciproce și îndreptarea atitudinii personale spre corectitudine și empatie, în același timp cu respectarea limitelor date de lege.

O altă lucrare științifică analizată din perspectiva expunerii unor opinii științifice proprii aparține coautorilor coordonați de parlamentara A. Gorghiu ș.a., care în lucrarea „*Medierea – oxigen pentru o societate modernă*” [166, p.156], reiterează opinia că medierea este definită ca fiind o justiție proprie, ceea ce considerăm că nu este conformă cu definiția justiției, în sensul atribuțiilor organelor abilitate ale statului.

Din același considerent de a nu se face confuzie între justiție și mediere, considerăm că aprecierea medierii ca fiind o categorie de justiție proprie este o formulare improprie, în ideea că justiția, fiind una dintre formele fundamentale ale activității statului, este constituită din ansamblul instrumentelor de realizare a justiției în cadrul statului și care are ca scop aplicarea tuturor legilor în cadrul instanțelor judecătorești, constând în judecarea cauzelor civile sau penale și în aplicarea pedepselor prevăzute de lege. În acest sens, opinăm că medierea constituie un procedeu de stingere a conflictelor pe cale extrajudiciară sau intrajudiciară, încheiată printr-un acord care trebuie să se încadreze doar în limitele permise de lege pentru a nu se încadra în categoria actelor ilicite, constituind un instrument juridic de soluționare a litigiului în spiritul legii, care se realizează în domeniul justiției conform regulilor concepțiilor judiciare elaborate de legislator.

Pe de altă parte, A. Gorghiu și colab. semnalează existența opiniilor diverse cu privire la controversa care a avut loc cu privire la caracterul obligatoriu și caracterul facultativ al informării cu privire la mediere, arătând că opinia juriștilor a fost, în general, favorabilă, însă unii justițiabili și anumite organizații nonguvernamentale, le-au considerat abuzive și nelegale [166, pp.257-258]. În apărarea obligativității asupra informării despre mediere, respectivii autori citați prezintă opinia magistratului C. Danileț, care consideră că această procedură de informare cu privire la mediere este similară cu cea privitoare la taxa de timbru anterior introducerii cererii de chemare în judecată [107, pp.54-58].

În opinia noastră, această semnalare a autorilor este de o reală valabilitate, atâta timp cât procedura de informare constituie o perioadă de aproximativ o jumătate de oră și este gratuită, ceea ce înseamnă că în comparația condiționării obligativității plății taxei de timbru anterior cererii de chemare în judecată, informarea cu privire la mediere nu are valoarea unui impediment.

Există opinia autorilor A. Gorghiu, N. B. C. Stănescu, M. Sârbu, M. Munteanu, I.Dedu, C. Frandescu, conform căreia este necesar să fie cunoscute și înțelese principiile și drepturile omului, precum și conștientizarea modalităților de îndeplinire a acestora, care oferă indivizilor maniera de a-și fructifica situațiile favorabile, de a se implica în luarea deciziilor, a hotărârilor cu privire la viața lor în modalitatea de rezolvare a conflictelor și de păstrare a păcii precum și a regulilor în

comunitate, având ca fundament respectarea drepturilor omului [166, p.18].

În deplin acord cu această opinie, considerăm că trebuie avute în vedere principiile drepturilor fundamentale ale omului și de a le aplica în cadrul social și juridic, în așa mod încât să genereze starea de securitate socială, de împăciuire, de respect a drepturilor celorlalte persoane în aceeași măsură în care fiecare persoană cere să îi fie respectate drepturile personale.

Astfel, după cum preciza și conf. Gh. Alecu, fenomenul infracțional mărit se caracterizează prin extinderea și agravarea acestuia, ceea ce face ca acesta să devină mai amplu și mai complex, deoarece este necesară realizarea unor studii și analize în domeniul infracțional, întrucât se constată amplificarea faptelor infracționale, fiind necesară redefinirea procesului de analiză a coordonatelor caracteristice normativului penal și procesual penal modern [5, p.13].

Considerăm corectă opinia emisă de C.F.A. Ignat în lucrarea “*Curs de mediere și arbitraj*” care apreciază medierea judiciară ca fiind acea mediere care se desfășoară în cursul derulării unui proces în fața instanței judecătorești ori arbitrare, ca urmare a solicitării exprese a ambelor părți, sau care se poate desfășura la recomandarea instanței de judecată [187, p.11].

Cu toate acestea, suntem de părere că, în acest caz putem vorbi despre o mediere intrajudiciară, decât de o mediere judiciară, ținând cont de faptul că medierea este realizată de părți cu ajutorul mediatorului, dar am fi putut să discutăm de mediere judiciară în situația în care legea ar fi atribuit unui judecător statutul de mediator în cadrul procedurii de judecată. De asemeni, astfel cum am observat și la alți autori, lucrarea este deficitară doar în privința explicațiilor procedurale ale medierii în cadrul unui proces civil sau penal.

Apreciem faptul că medierea se poate desfășura și în situația în care a fost executată pedeapsa iar cele două părți ar dori să rezolve în mod echitabil și echilibrat întregul diferend dintre ele prin înțelegerea motivării și a urmărilor acțiunii care s-a desfășurat, putându-se realiza o *mediere restaurativă* [22, pp.5-9].

În același registru se încadrează și opinia prezentată de M. Gheorghe în lucrarea „*Căi amiabile de soluționare a conflictelor de muncă*”, în care condideră că în situația medierii litigiilor de muncă, medierea judiciară acceptată de părți la recomandarea instanței ori solicitată de părți, este necesar să fie inițiată în fața unei instanțe avizate, cererea de mediere care este exprimată de către părți ori la recomandarea instanței are înțelesul unui incident procesual pentru soluționarea căruia instanța trebuie să prezinte competența în funcție de cererea introductivă de instanță [159, p.318], opinie la care ne raliem [339, pp.73-79].

Analizând opiniile științifice ale magistratului D.V. Diaconu expuse în literatura de specialitate, care, pe lângă constatarea pe care a realizat-o cu obiectivitate cu privire la lipsa de entuziasm a organelor judiciare de a pune în practică aplicarea medierii în cauzele penale, ne reține

atenția și prin faptul că sesizează și unele inadvertențe ale Legii nr. 192/2006 cu privire la instituția medierii și la organizarea profesiei de mediator, sesizând faptul că în art.56 alin.(1) lit.a) și în art.58 alin.(1) se folosește formula *înțelegere* în cadrul procedurii de încheiere a medierii, care face trimitere la *împăcare*, termenul fiind specific procedurii penale, având același conținut [120, p.26]. Autorul propune extinderea medierii pe latura civilă a cauzei, și în cazul unor infracțiuni cu pericol social mai ridicat (furtul, înșelăciunea, distrugerea, delapidarea) în situația raportării la un prejudiciu cauzat mai redus, reușindu-se să se îmbine principiul oficialității procesului penal prin tragerea la răspundere penală a făptuitorului, cu principiul disponibilității care caracterizează latura civilă a cauzei, în situația în care partea vătămată este de acord cu cuantumul despăgubirilor acordate de făptuitor în cadrul procedurii de mediere pe latura civilă.

Ne raliem propunerilor autorului care sunt conforme cu opinia noastră cu privire la extinderea medierii și pe latura civilă în cadrul procesului penal, deoarece încheierea unei înțelegeri de reparare a prejudiciului produs prin fapta săvârșită, apelând la opțiunea de aplicare a medierii prin care să se dovedească faptul că făptuitorul conștientizează rezultatul negativ al faptei sale și repară prejudiciul rezultat plătind daunele materiale și/sau morale provocate victimei, acest aspect putând constitui în procedura penală o circumstanță atenuantă la stabilirea pedepsei (conform Codului penal român, art.74 alin.(1) lit.b), cu privire la împrejurările care pot constitui circumstanțe atenuante), făcându-se referire la stăruința depusă de infractor pentru a înlătura rezultatul infracțiunii sau a repara paguba pricinuită.

Cu toate acestea, considerăm că medierea face trimitere la o „înțelegere” cu alte cuvinte la un acord din cadrul procedurii de mediere, această înțelegere în urma căreia se încheie un acord de mediere este reglementată în mod distinct în codul de procedură penală față de instituția „împăcării”, fiecare rezultând efecte diferite. În mediere se poate discuta despre o conciliere a părților ca urmare a înțelegerii de care dau dovadă în procedura de mediere.

O importanță deosebită pentru valorificarea unor opinii științifice, o are lucrarea științifică elaborată de magistratul C. Danileț, în colaborare cu A. Szabo, I. Dedu și A. Răduț, în volumul „*Ghid de mediere penală conform noilor coduri*” [107, pp.54-58], [108], [109] în care face o antiteză între justiția restaurativă și justiția retributivă, analizată din modul în care este privit conflictul. Astfel că, printr-o remarcabilă cercetare, autorii evidențiază faptul că, privind din perspectiva justiției retributive, aceasta se manifestă între infractor și Stat, victimei rezervându-i-se un rol secundar, însă, privind din perspectiva restaurativă, conflictul se manifestă între infractor și victimă, ambele având responsabilitatea de a identifica soluțiile pentru rezolvarea conflictului. Lucrarea subliniază că există unele articole cu referire la mediere în Codul de procedură penală din România, lucrarea științifică realizată de autor putând fi considerat un adevărat ghid de

înțelegere a medierii în domeniul penal, un instrument excelent pentru înțelegerea medierii de către practicienii în dreptul penal.

În sensul opiniilor exprimate de autori, observăm că, datorită celerității cerute datorat timpului prea scurt al prescripției faptei și aplicării procedurii de recunoaștere a vinovăției, victima rămâne de cele mai multe ori în plan secund, fapt datorat timpului necesar aplicării probatoriului cu privire la pagube materiale și/sau morale, ceea ce rezultă că acțiunea civilă din procesul penal rămâne nerezolvată în procesul penal, urmând ca victima să se adreseze instanței civile, în acest mod aceasta fiind revictimizată. În acest mod, prin introducerea instituției de recunoaștere a vinovăției, în așa-zisa justiție negociată, victima rămâne înafara procedurii penale dacă nu a fost încheiat un acord de mediere.

Totodată, C. Danileț (coord.), A. Szabo, I. Dedu, A. Răduț, arată că în configurarea programelor de tip restaurativ, existența valorilor emergente au importanță numai dacă apar într-un mod voluntar drept rezultat al procesului de vindecare, printre acestea găsimu-se remușcarea cu privire la răul pe care l-a provocat, confirmarea vinovăției și solicitarea iertării, iertarea concretă, respingerea și sancționarea conduitei antisociale și compasiunea [107, p.17].

Apreciem acest punct de vedere și completăm cu faptul că acest aspect poate fi privit prin prisma instrumentării procedurii medierii care evidențiază latura umană a părților, infractorul înțelegând că traumele fizice sau morale produse victimei constituie lipsa inițială de compasiune față acea persoană, neasumarea răspunderii trasată prin legea penală cu privire la acțiunea penală, având ca rezultat încălcarea acesteia.

Victima, la rândul ei, înțelegând și acceptând să îi fie acoperit prejudiciul și apreciind remușcarea sinceră a infractorului, are posibilitatea de a răspunde în spirit uman dând dovadă de înțelegere și clemență față de făptuitor, acest aspect putând avea ca rezultat medierea restaurativă care are drept obiectiv vindecarea relațiilor interpersonale (dintre agresor și victimă) și intersociale (dintre agresor și societate), care, prin atributele ei, derulându-se în perioada intrajudiciară, creează premisele nu doar a justiției reparatorie, ci și premisele justiției restaurative, ca factori de emancipare a justiției față de normele retributive prin modernizarea instituțiilor ei, deoarece, dacă privim chiar și aplicarea pedepsei cu suspendare a executării acesteia, ori a utilizării instituției recunoașterii vinovăției, acestea constituie tot norme retributive, care pot constitui motive de nemulțumire pentru victimă care, fiind lăsată înafara procedurilor deoarece acesta se derulează doar între infractor și instanță, victima poate considera că nu i s-a făcut dreptate și nu constituie o reparare a prejudiciului suferit de ea, dovedindu-se că nu s-a realizat un echilibru al drepturilor părților, ceea ce, în mod surprinzător, dovedește faptul că infractorul este mai favorizat decât victima în soluționarea cu celeritate a procedurii penale.

Nemulțumirea s-ar putea manifesta și din partea infractorului, căruia i se va completa cazierul judiciar cu elementele cerute de evidențiere a infracțiunii săvârșite și a pedepsei aplicate.

Bineînțeles că nu putem să nu recunoaștem beneficiul adus societății de instituțiile justiției penale prin aplicarea pedepsei față de infracțiunile pentru care opinia publică și-a manifestat dezaprobarea și oroarea prin strigătul public, infracțiuni care aduc atingere gravă normelor sociale, statului, țării, populației, și care prin natura lor și prin natura infractorului, fiind indispensabil să fie luate decizii de retribuire imperios necesare cerute de aceste aspecte în aceste situații justiția este chemată să realizeze rolul său de pedepsire a infractorului în funcție de gravitatea faptei săvârșite și de normele penale încălcate pentru apărarea și restabilirea liniștii publice și echilibrului social, aspecte pe care justiția și societatea le înțeleg ca fiind absolut necesare.

F. G. Păncescu în lucrarea „*Legea medierii. Comentarii și explicații*”, consideră că mediatorul nu poate fi recuzat, spre deosebire de judecători sau de arbitri, acestuia revenindu-i doar obligația de a se abține, ori de a anunța părțile asupra situației care îl împiedică să fie imparțial sau neutru. Explicând diferența dintre medierea judiciară și medierea extrajudiciară, autorul consideră că pentru ca procedura medierii să se poată încadra în medierea judiciară, în primul rând diferendul trebuie să se deruleze în timpul procedurii de cercetare penală sau să fie adresat instanței de judecată, ceea ce semnifică faptul că este necesar să existe o instanță juridică sesizată, precizare care coincide cu opinia noastră. De asemenea, autorul precizează că părțile nu au obligația să depună cauțiune pentru perioada în care se derulează conflictul. În ceea ce privește medierea extrajudiciară, legea se ocupă exclusiv de rezultatele acesteia [266, pp.223-231].

Observăm că în mod corect a fost delimitată medierea judiciară de medierea extrajudiciară, însă precizăm că deși mediatorului nu i se aplică instituția recuzării, în situația în care pe parcursul medierii, apare o anumită situație de natură să afecteze scopul procedurii de mediere, neutralitatea sau imparțialitatea mediatorului, acesta este obligat să o aducă la cunoștința părților, care vor decide asupra menținerii ori a denunțării contractului de mediere, astfel încât părțile pot în aceeași măsură să accepte să continue medierea, fapt datorat încrederii pe care i-o acordă acestuia, părțile având dreptul să își aleagă în mod liber mediatorul, dar, dacă consideră necesar, pot să se adreseze altui mediator.

În aceeași măsură, mediatorul are obligația să refuze preluarea unui caz, dacă are cunoștință despre orice împrejurare ce l-ar împiedica să fie neutru și imparțial, precum și în cazul în care constată că drepturile în discuție nu pot face obiectul medierii neîndeplinindu-se condițiile și caracteristicile unui litigiu, Regula secretului profesional și a sancțiunii disciplinare rămâne valabilă și pentru mediatorul la care părțile renunță, ca și pentru noul mediator, în egală măsură această regulă fiind aplicată și părților conflictului. În egală măsură, răspunderea civilă a

mediatorului poate fi angajată, în condițiile legii civile, pentru cauzarea de prejudicii, prin încălcarea obligațiilor sale profesionale.

Alți autori, A. Păroșanu, E. Balica, A. Bălan, au remarcat că există dificultăți determinate de implementarea medierii și de aplicarea medierii de către persoanele care au aparținut sistemului clasic de justiție, în special de către judecători, deoarece poziția judecătorului este percepută ca fiind autoritară prin lege și poziție, el dispunând în numele legii, atitudine ce poate afecta procesul medierii, mediatorul neavând dreptul să dispună rezolvarea conflictului printr-o sentință dată, ci are doar rolul de a îndruma părțile spre soluționarea amiabilă a conflictului. Suntem de acord cu opiniile autorilor care au observat că la judecătoria în vârstă, este foarte dificil să treacă de la funcția activă de dispoziție și coordonare, la funcția de facilitator, deoarece judecătorul este perceput ca fiind persoana căreia i s-a conferit putere, fiind perceput ca fiind persoana care dispune. O altă problemă ridicată de autori, face referire la taxele și cheltuielile pe care le suportă mediatorii, și care au valori ridicate, acesta semnificând obligații fiscale prea ridicate, care sunt disproporționate în comparație cu numărul foarte mic de medieri și de tariful extrem mic pe care îl percepe mediatorul, fapt ce îi face pe mulți mediatori să renunțe la mediere [267, pp.320-324].

1.2. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova

Cercetând literatura de specialitate a Republicii Moldova, constatăm cu satisfacție că se pot identifica multiple lucrări care fac trimitere la mediere.

Potrivit opiniei distinșilor cercetători Ig. Dolea și V. Zaharia, exprimată în lucrarea „*Studiu de fezabilitate privind instanțele specializate în cauzele cu implicarea copiilor în Republica Moldova*”, declanșarea activității de mediere în domeniul penal în Republica Moldova s-a realizat în mod practic în februarie 2005 [133, p.68]. Studiul evaluează vulnerabilitățile realizării unui sistem special de justiție pentru copii în Republica Moldova, dar și riscurile privind realizarea unui sistem juridic juvenil cât mai flexibil. Studiul evidențiază necesitatea măsurilor legislative care să ajute funcționarea unor servicii absolut necesare tratamentului prietenos al copilului în sistemul de justiție, printre acestea numărându-se și medierea. Evidențiem precizarea pe care autorii au făcut-o și anume: crearea în 2008 a unui „grup privind elaborare a mecanismului de desfășurare a medierii în procesele penale”, care avea drept scop crearea acestui mecanism. Acest grup de lucru, constituit din doi procurori din cadrul Procuraturii Generale și din doi mediatori de la Institutul de Reforme Penale, au avut drept rezultat un proiect de lege privind introducerea unor modificări în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, necesare aplicării medierii în domeniul penal.

Considerăm de bun augur această inițiativă care are drept scop realizarea unor măsuri ceva mai flexibile ale sistemului juridic juvenil, având în vedere faptul că discernământul acestora încă

nu este bine dezvoltat ceea ce provoacă acțiuni iresponsabile în special dacă sunt încurajați în mediul lor social și familial, însă trebuie analizat și impactul mediului asupra minorului și poate ar trebui realizat și un cerc de postmediere (medierea restaurativă) care să cuprindă atât tinerii care au realizat infracțiunile, cât și părinții, tutorii, chiar grupul de prieteni al tânărului infractor, dar și victima, nu pentru a justifica acțiunile juvenile ci pentru a realiza un consens în grupul de apartenență al tânărului delicvent cu privire la responsabilitatea fiecăruia cu privire la rezultatele infracțiunii și conștientizarea acestora, deoarece tânărul delicvent acționează doar de puține ori din proprie inițiativă, fiind de cele mai multe ori îndemnat de grupul de prieteni, sau văd un comportament reprobabil în familie, el nefăcând decât să imite ceea ce a văzut în mediul său. Considerăm că ar trebui realizat și un grup de cercetare în vederea implementării și medierii restaurative, care să se regăsească în cadrul legilor penale, mediere restaurativă care să fie supravegheată de către procuror și de către mediator în vederea prevenirii unor recidive.

E. Bedros, în lucrarea „*Elementele constitutive ale procesului de mediere*” face o delimitare a participanților la medierea penală acestea fiind: „părțile - victima infracțiunii și infractorul; mediatorul; iar după caz, partea civilă, partea responsabilă civilmente, reprezentanții acestora, avocații” [32, p.280].

Tot E. Bedros, în „*Conceptul de justiție restaurativă și legătura acestuia cu tendințele moderne de dezvoltare a procesului penal*” [31, p.39], menționează că problematica justiției restaurative a fost legată de: nemulțumirile manifestate de către victime sau de personalul de specialitate, care sunt legate de sistemul penal tradițional; observarea eșecului sancțiunilor privative de libertate și a sancțiunilor cu caracter represiv; mărirea mișcării de sprijinire a victimelor și creșterea acestei influențe; gestionarea judiciară costisitoare a delicvenței; numărul mare de dosare care aglomerează instanțele de judecată [31, p.39].

Cu toate acestea, nu putem să fim de acord cu opinia autorului, care consideră că „justiția restaurativă semnifică o întoarcere la justiția comunitară și, spre deosebire de sistemul clasic, reprezintă o justiție pe orizontală” [31, p.39], deoarece, astfel cum am mai menționat, medierea restaurativă nu are valoarea unei justiții așadar nu o putem numi justiție restaurativă, în cele mai inspirate cazuri putem vorbi de medierea restaurativă sau de practica restaurativă, cum de altfel, nu suntem de acord de a considera că medierea reprezintă o justiție pe orizontală, deoarece, astfel cum am mai menționat, termenul de justiție îl putem aplica pentru întreaga activitate a instanțelor de judecată ale statului, însă medierea reprezintă numai o procedură amiabilă de rezolvare a diferendului prin realizarea de concesi reciproc între cele două părți ale conflictului.

Un aspect foarte important semnalat de R. Topor referitor la medierea conflictelor familiale este confidențialitatea și discreția ședințelor de mediere, prin prisma faptului că nu sunt obligate

să își expună problemele și situațiile care țin de intimitatea familiei, care au fost și continuă să fie confidențiale, părțile soluționând situația într-un mod mai rapid și protejat de confidența ședințelor de mediere [320, p.154].

Cercetările realizate de către Ig. Dolea, V. Zaharia, V. Rotaru, L. Gribincea, M. Dilion, Gh. Gladchi, sub coord. C. Beldiga în cadrul Institutului de Reforme Penale, în *„Raportul de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova al Institutului de Reforme Penale din 2009”* [136, p.94], au reliefat principalele obstacole ce stau în implementarea medierii în Republica Moldova, cum ar fi: lipsa de informații, mecanisme defectuoase de implementare și insuficiența resurselor financiare. De asemenea, s-a evidențiat faptul că cele mai importante riscuri privind implementarea instituției medierii sunt: recidiva, lipsa controlului asupra responsabilității asumate, neconștientizarea faptei comise și preluarea comportamentului infracțional.

De asemenea, în urma analizei realizate de același grup de cercetare din cadrul Institutului de Reforme Penale, în *„Raportul de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova al Institutului de Reforme Penale din 2014”* [138, p.79] din Chișinău, se face precizarea că „activitățile de mediere în R. Moldova au demarat în 2005. Astfel, în perioada 2005-2008 în regiunile unde a fost pilotată instituția medierii (mun. Chișinău, mun. Bălți și raioanele Ungheni, Cahul, Telenești și Fălești) au fost referite 254 cauze penale, dintre care au fost preluate 232 cazuri și în 224 cazuri au fost organizate ședințe de mediere. Circa 74% din cazurile mediate sunt din mun. Chișinău, 13% din raionul Ungheni, 11% din raionul Cahul și doar cîte 1% din municipiul Bălți și raionul Telenești. Beneficiari ai medierii sunt victime și făptuitori minori, precum și persoane adulte”, presupunându-se că eficacitatea realizării programelor de mediere în cauzele penale depinde de susținerea unor eforturi canalizate spre informarea comunității despre beneficiile instituției medierii, despre dezvoltarea sistemului de servicii sociale comunitare și de implemetarea eficientă a formelor justiției restaurative, opinie pe care o împărtășim, deoarece fără a face cunoscută medierea în rândul justițiabililor și în rândul justiției, medierea suferă prin neînțelegerea mecanismului și a rezultatelor ei, pârgھیile de implementare și utilizare a ei fiind deficitare și aproape necunoscute în mediul social și juridic.

În lucrarea *„Ghidul de mediere printre semeni”*, realizată de V. Rotaru, coordonator de proiect: A. Beleac [292, p.14], este realizată o amplă prezentare a medierii școlare, arătând necesitatea organizării unui program al medierii în școli, în cadrul proiectului activând elevi care sunt instruiți în acest sens.

Considerăm de bun augur acest ghid de mediere în cadrul școlilor ținând cont de multiplele conflicte juvenile care se ivesc între elevi și care ar putea fi aplanate de elevii special pregătiți să

medieze conflictul. Agreeam ideea dezvoltată prin obiectivitatea autorului cu privire la găsirea soluției convenabile dintre părți, și anume faptul că părțile aflate în conflict trebuie să conștientizeze faptul că acel conflict este al lor, astfel că ei înșiși trebuie să-și asume diligența pentru a-l soluționa, mediatorul trebuind doar să îi ajute ca să ia ei înșiși o soluție.

În ceea ce privește domeniul contravențional, V. Guțuleac și I. Popa, în articolul științific *“Constrângerea ca metodă de administrare în domeniul combaterii contravenționalității”* emit o părere cu privire la principiul instituțional care, pe lângă celelalte principii, prezintă și principiul caracterului extrajudiciar al analizei evenimentului contravențional, precizând că în procedura contravențională, cazul respectiv poate fi analizat de organele care au fost împuternicite în mod extrajudiciar, spre deosebire de procedura penală sau de procedura civilă [175, p.90].

Una dintre lucrările care cuprinde și medierea a fost elaborată de către distinșii autori Ig. Dolea și M. Lupu, respectiv: *„Ghid pentru justițiabili în materie penală (victime și martori)”*, ne prezintă medierea ca fiind o procedură cu ajutorul căreia victima și infractorul doresc să ajungă la un acord în vederea reparării pagubelor, procedură care poate avea loc prin mijlocirea unui mediator [130, p.41].

În mod cert, considerăm că medierea își găsește locul și în cadrul procedurii restaurative în ceea ce privește medierea dintre infractor și victimă, cât și medierea pentru consiliere profesională în ceea ce privește reinsertia socială a condamnaților în etapa postexecutorie a pedepsei.

Savanții Ig. Dolea, V. Ciobanu, V. Rotaru, V. Zaharia, în ampla lucrare *„Justiția juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală”*, caută o serie de definiții propice medierii [134, p.262] care să oglindească caracterul profesional al medierii, analiza acesteia fiind privită printr-o serie de laturi și ipostaze, subliniind posibilitatea de a ajunge la un acord în condiții de siguranță asigurată de către mediator, care are o pregătire specială în domeniul medierii, condiționat de imparțialitate, fiind astfel apt să ajute părțile să își găsească soluții pentru conflictul existent. De asemenea, sunt reliefate o serie de avantaje pe care le prezintă medierea și care se referă la timpul redus în vederea rezolvării conflictului și costul financiar redus pentru soluționarea conflictului, care se desfășoară în mod particular, doar între părțile conflictului sub directă asistare a unui mediator.

În Raportul de monitorizare privind implementarea legii medierii în Republicii Moldova nr. 134 din 14.06.2007, inițiat de Ministerul Justiției. și cu susținerea proiectului UNDP „Trasitional Capacity Support for the public Administration of Moldova”, Chișinău 2011 [174], lucrare în care sunt consemnate raporturile experților Zinaida Guțu și Daniela Vidaicu, este subliniată predictibilitatea și stabilitatea legii prin faptul că aceasta nu intră în contradicție cu normele interne și/sau externe. Același Raport de monitorizare privind implementarea legii

medierii în Republicii Moldova, face precizarea că în condițiile impuse de lege cu privire la obligația mediatorului de a urmări și a nu îngădui nerespectarea legii sau a bunelor moravuri prin încălcarea moralității, având totuși o atitudine imparțială în condițiile autodeterminării părților, acestea răspunzând în mod direct de rezultatul medierii consemnat într-un acord de mediere care este un act de factură contractuală. În acest sens, se consideră că părțile ar trebui să decidă singure solicițarea avizului pentru expertizare acordului de împăcare pe care l-au încheiat. Totodată, se constată diverse neajunsuri în ceea ce privește punerea în practică a medierii domeniul penal, existând aspecte cu caracter dificil în ceea ce privește utilizarea medierii, printre altele fiind remarcate: defectuoasa punere în practică și absența informației în ceea ce privește medierea și utilizarea acesteia, precum și dificultăți legate de aplicarea legii cu privire la mediere ș.a.. Raportul de monitorizare privind implementarea legii medierii în Republicii Moldova, face precizarea că medierea este aplicată în diverse domenii, legea fiind aplicabilă în soluționarea a cauzelor penale, de familie, a litigiilor civile și comerciale [174].

În acest sens, după cum am mai menționat [328, p.155], considerăm că integrarea medierii în sistemul juridic se dovedește a fi idealul educațional care constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome, acești factori realizându-se în sensul încrederii publice în sistemul judiciar, care este o construcție de forță, de presiune dar și în sistemul extrajudiciar, care este o construcție de dezamorsare a conflictului.

Se observă că procedura realizării medierii aduce la masa cooperării părțile conflictului, fiind bazată pe puterea de convingere a părților, putându-se dovedi, într-o anumită conjunctură, un factor fie de realizare a unei înțelegeri de reparare a prejudiciului ori de împăcare, fie de menținere a conflictului în aceeași fază de aplicare a sancțiunilor penale datorită gravității infracțiunii care a afectat în mod grav relația părților, medierea având o importanță mare în restructurarea relațiilor cu variantele respective, părțile având libertatea de a se reinventa prin antamarea discuției în prezența mediatorului.

În ceea ce privește victima, Ox. Rotari și O. Țurcan, în articolul științific *“Relația „victimă-agresor” prin prisma conceptului de „violență”* consideră că există aspecte cu privire la victimologie care depind de relația victimă-agresor referindu-se la circumstanțele în care victima este în situația de a împărți într-un anumit grad responsabilitatea sa cu agresorul în privința realizării faptei agresive [344, p.155], ceea ce înseamnă că poate exista momentul de analiză și detensionare a relațiilor dintre victimă și agresor prin metode alternative cum ar fi medierea ce poate aduce cele două părți în situația de a-și înțelege fiecare, reciproc problemele, situațiile și aspectele, și chiar de a se înțelege fiecare pe sine însuși, precum și factorul care a declanșat momentul acțiunii infracționale [154, p.26], [149, p.11].

Astfel, Ox. Rotari și V. Begu consideră că în faza de urmărire penală „înlăturarea răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate avea loc în cazul când victima și infractorul s-au împăcat”, [289, p.150]. Aceiași autori, referindu-se la noțiunea raportului de cauzalitate dintre victimă și infractor, recomandă folosirea medierii. [289, p.150].

Cu cât infracțiunea este mai gravă, cu atât mai îndepărtat este momentul aplicării medierii pentru pacificarea părților, dacă acest moment se dorește vreodată.

În acest sens, distinșii profesori A. Barbăneagră și V. Gamurari sunt de părere că *infracțiunea gravă* semnifică nerespectarea unei norme care apără acele valori însemnate care totodată atrag urmări pentru victimă [26, p.63].

Astfel, este determinant modul de înțelegere a cauzei sociale a persoanei care a săvârșit un delict penal, care este recunoscut ca reprezentând degradarea valorilor consacrate prin tradiție în norme morale și prin norme legale.

Referiri la mediere găsim și în lucrarea „*Codul de procedură penală. Comentarii*”, realizată de Ig. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă și alții, în care medierea este definită ca fiind „un proces prin care victimei și infractorului li se oferă posibilitatea, în cazul în care consimt liber, să participe la soluționarea problemelor apărute în urma infracțiunii prin intermediul unei persoane terțe imparțiale (mediator)” [132, p.428].

Articolul științific „*Medierea – o metodă alternativă de soluționare a litigiilor*”, realizat de către D. Vârtosu face referire la disponibilitatea părților de a negocia în mod asistat de către un terț neutru, imparțial, care coordonează negocierea [349, pp.10-13].

Reține atenția opinia autorilor Ox. Rotari și T. Ciaglic expusă în articolul științific „*Împăcarea și limitele aplicării în dreptul penal: aspecte comparate*” [290, pp.80-21] conform căreia prevederile normative din Republica Moldova capătă un caracter umanizat, medierea constituind un promotor al împăcării, care poate atrage împăcarea părților litigante.

Medierea postexecutorie este un mod de a susține efortul persoanelor eliberate din penitenciar. În opinia noastră, responsabilitatea exclusivă a statului de a exercita acest atribut al gestionării momentului de neputință și de dezorientare a celui care a ieșit din penitenciar, în vederea evitării recidivării acestuia, trebuie să se manifeste prin necesitatea ca statul să se implice prin instituțiile sale în inserția acestora pe piața muncii.

Este deja semnalată de către Ox. Rotari și A. Gînsari, necesitatea existenței și implicării în mod activ a serviciilor de consiliere profesională și a serviciilor de mediere a locurilor de muncă deoarece odată cu evoluția acestor servicii, vor fi sporite șansele de reușită a încadrării în muncă a foștilor deținuți, în mare parte datorită volumului de cunoștințe profesionale pe care le vor asimila [291, p.216].

Opinia noastră în legătură cu sintagma „serviciile de mediere a locurilor de muncă”, aspect semnalat chiar și într-o serie de ordonanțe de urgență ale Guvernului României, este aceea că în mod eronat în cadrul legilor respectivelor se face trimitere la medierea locurilor de muncă, întrucât este vorba nu de medierea propriu-zisă, ci de intermediere, deoarece se pune în discuție legătura ce se cere a fi realizată de solicitanții locurilor de muncă și ofertanții locurilor de muncă, și care poate fi analizată din punct de vedere al capacității și pregătirii solicitanților și cerințele oferanților, pentru realizarea unei alegeri corecte.

Gh. Costachi a arătat că justiția restaurativă tratează infracțiunea nu numai ca încălcare a legii, dar și ca o faptă împotriva victimei și a comunității [98, pp.20-21].

În consens cu această opinie, apreciem că infracțiunea nu este doar o faptă reprobabilă săvârșită de către o persoană asupra victimei prin încălcarea legii, dar este și o acțiune împotriva societății, de aceea statul este chemat să apere și să protejeze persoana și societatea prin măsurile impuse prin legiuitorul său, gravitatea faptei și pericolul public fiind factorii în baza cărora statul este obligat să intervină sau nu, lăsând totuși părților libertatea de a utiliza modalitățile alternative facile și neagresive de soluționare a conflictului în situația unor fapte infracționale de o gravitate redusă.

Remarcăm cu plăcere că C. Beldiga, V. Zaharia, V. Popa., V. Rotaru, D. Martin [33, p.164] semnalează existența Zilei Soluționării Conflictului, care a fost sărbătorită pentru prima dată în Republica Moldova la data de 1 noiembrie 2007, fiind o activitate care a fost organizată de către Institutul de Reforme Penale, fapt salutar și binevenit, care ne determină să apreciem în mod deosebit efortul organizatorilor de aducere la cunoștința cetățenilor avantajele instituției medierii. Ziua Soluționării Conflictului are drept obiectiv promovarea instituției medierii în mediul social.

1.3. Materiale științifice privind conceptul instituției medierii publicate în alte state

Béatrice Brenneur, în articolul „*Relația dintre mediere și instanțe. Experiența franceză*” [47, pp.78-80], remarcă faptul că medierea a întâmpinat greutăți chiar de la înfirișarea ei, datorită faptului că descrierea medierii realizată de autoritățile publice, era prezentată ca o măsură menită să descongese instanțele, și nu ca fiind o măsură de îmbunătățire a actului de justiție. De asemenea, autoarea remarcă faptul că formarea insuficientă în domeniul tehnicilor de comunicare și a atitudinii în timpul ședințelor a judecătorilor, reprezintă unul din factorii care a redus numărul concilierii în Franța. Alt motiv de nerealizare a concilierii este faptul că magistrații, sunt supraîncărcați cu un număr mare de dosare, așadar neavând timp pe care să-l aloce în vederea soluționării amiabile a cauzei. Iar un alt punct slab este faptul că procedura concilierii este condusă de către magistratul care va judeca dosarul cauzei respective, în situația aceasta lipsind principiul

de confidențialitate a dezbaterilor, astfel încât judecătorul află deja toate detaliile și toate amănunțele expuse de părți în cadrul concilierii din cadrul medierii, ceea ce, în situația în care judecătorul era nevoit să judece speța, era aproape imposibil să treacă peste amănunțele aflate în procedura de conciliere, aspecte care au determinat legiuitorul să ofere părților o altă opțiune de rezolvare a conflictelor, prin utilizarea medierii.

Apreciem că, pentru eficiența justiției dar și a medierii realizată de către un judecător, cauza mediată nu trebuie să fie distribuită în vederea judecării către același magistrat care a participat la derularea medierii, deoarece interdicția dată de lege cu privire la secretul ședințelor de mediere se adresează atât părților cât și mediatorului (în cazul de față magistratul mediator) de a face cunoscute aspecte din timpul medierii.

Tot Béatrice Blohorn-Brenneur, în volumul *„Medierea pentru toți. Teoria și practica medierii”*, prezintă o serie de modalități cu privire la realizarea procedurii de mediere, nefiind explicată și motivată utilizarea medierii în domeniul juridic, limitându-se la explicarea modalităților de desfășurare a ședințelor de mediere [39, pp.5-112].

Prof. dr. M. S. Umbreit de la Universitatea din Minnesota, SUA, citat de prof. T. Butoi [49, p.388], consideră că replica dată fenomenului infracțional este justiția restaurativă, oferind posibilitatea de implicare directă a celor care au fost afectați: a victimei, a făptuitorului, a familiilor acestora și chiar a comunității. Valorile pe care se fundamentează justiția restaurativă și justiția reparativă subliniază însemnătatea conferirii unor șanse de implicare și de includere activă în procedura de oferire a susținerii și asistenței către victimele infracțiunilor, inducerea responsabilizării infractorilor vis-à-vis de persoanele ori de comunitățile cărora le-a provocat rău, refacerea pierderilor materiale și vindecarea emoțională suferită de victimă atât cât este posibil, realizarea unui spectru larg de posibilități de dialog și de soluționare a problemelor existente între părțile conflictului care cuprind nu doar victimele și infractorii, ci și familiile și alte persoane implicate, oferirea unor șanse crescute infractorilor care prezintă o evoluție socială corectă și o reintegrare în cadrul vieții comunitare, precum și realizarea construcției comunitare prin întărirea siguranței pulice.

Prof. Céline Lefort, în lucrarea sa *„Droit. Edition 2005”*, privind dimensiunea macro, prezintă medierea ca fiind o procedură a conflictului colectiv, astfel încât, în situația în care poate să apară un eșec a unei încercări de conciliere, face posibilă apelarea la un mediator care poate să propună o soluție în privința conflictului, prezentată sub formă de recomandare, care poate să fie respinsă de către părți. Bineînțeles că, astfel cum consideră și prof. C. Lefort, toate persoanele au dreptul de a se adresa justiției pentru a-și afirma drepturile în cadrul ei [204, pp.26-189].

Opinia noastră este că, într-adevăr, medierea poate soluționa un conflict colectiv, dovadă

este și faptul că în România modernă primele referiri la mediere au fost realizate în cadrul legii dialogului social, ceea ce constituia o admirabilă construcție juridică nouă, mai târziu medierea raportându-se la nivel individ-instituție, dar medierea poate fi raportată și la nivel micro, putând avea loc medieri la nivel individ-individ atunci când la mijloc există un drept litigant, ceea ce raportează beneficii și asupra mediului social.

John Winslade și Geald Monk în lucrarea „*Narrative mediation. A new approach to conflict resolution*”, consideră că în cadrul medierii se construiește o relație de încredere și respect între participanți și mediator, în special utilizând metaforele narative [359, p.6].

Opinia noastră este că încrederea și respectul sunt caracteristicile necesare și indispensabile pentru momentele derulării medierii, însă singurul și marele inconvenient al lucrării fiind acela că se trece cu vederea partea juridică ce poate fi coroborată cu dreptul civil sau penal, autorii neoprindeu-se asupra acestor aspecte, trecând direct la metodologia derulării medierii, ceea ce nu elucidează obiectul disciplinei medierii.

Roberta A. Baruch Bush și Joseph P. Folger, în volumul “*The promise of mediation: the transformative approach to conflict*”, consideră că toate schimbările din domeniul medierii au avut în vedere dezvoltarea și utilizarea modelului transformator al intervenției în conflict. Mai mulți practicieni și administratori de programe au apelat la acest model pentru a-și ghida practica, astfel că în acest sens, elementele de bază ale practicii transformatoare au devenit mult mai clare și mai accesibile [28, p.129].

J. Dingle și J. Kelbie, în volumul „*The Mediation Handbook, 2014/15*”, consideră că medierea este o cheie a „Alternative Dispute Resolution” (ADR). În acest context, aceasta înseamnă o alternativă la luarea unei decizii impuse de un judecător în instanță, *medierea facilitativă* fiind un proces consensual, bazat pe autodeterminare, care implică participanții la dispută, împreună cu avocații lor, sfătuitori sau susținători, dacă au, întâlnindu-se cu o terță persoană neutră. Scopul comun este acela de a găsi o soluție la disputa sau problema cu care se confruntă participanții, opinie la care ne raliem [125, p.17].

Suntem și noi de părere că în interiorul medierii facilitative, mediatorul nu intervine, nu face recomandări, el doar supraveghează derularea în termeni decenti și corecți a procedurii de mediere, lăsând părțile să-și identifice și să-și însușească posibilele soluții care se pot finaliza printr-o înțelegere consensuală, mediatorul având doar diligența de a depune depune toate eforturile pentru realizarea medierii în termeni legali și eficienți.

În domeniul penal, Flora Go în eseuul său “*Mediation as Practiced in Criminal Law: The Present, the Pitfalls, and the Potential*” (*Medierea ca practică în dreptul penal: prezentul, capcanele și potențialul*), consideră că în ceea ce privește comunitatea în ansamblu, justiția

retributivă își reduce rolul în combaterea criminalității și poate chiar să o fragmenteze. Autoarea opinează că atunci când statul are jurisdicția exclusivă asupra infracțiunii, comunitatea - care cuprinde victimele, infractorii și ceilalți afectați - este eliminată de la abordarea directă a conflictelor care se află în realitate în cadrul membrilor săi. În plus, prin încercarea de pedepsire și îndepărtare (incapacitatea de asumare) a infractorilor față de victime, justiția retributivă segregă comunitatea în seturi de victime și infractori (actuali și viitori). În acest sens, autoarea consideră că justiția restaurativă nu se limitează la plăți de restituire sau reparări judiciare, ci caută o soluționare a angoaselor pe care le trăiesc atât victima, cât și făptuitorul, pledoaria pentru procesul de negociere în astfel de domenii fiind necesar să se realizeze prin mediere. Modelul de mediere victimă-infractor ar putea să nu fie potrivit, deoarece aducerea victimei în fața infractorului poate deruta procesul de negociere datorită faptului că victima se simte singură, vulnerabilă dar sigură de vina învinutului [165, pp.2-5].

Ca minusuri față de mediere, Flora Go consideră că deși caută să soluționeze conflictul, justiția restaurativă are propriile defecte, în special cele cu privire la medierea victimei. Pentru victimă, legitimitatea dorinței ei de a pedepsi în mod just persoana care a înjunghiat-o, poate fi îndepărtată prea ușor. În plus, victima este obligată să facă alegerea dacă iartă, într-o măsură sau alta, infractorul. Pe de altă parte, infractorul se poate simți forțat să-și asume repede vina spre ușurarea pedepsei din cauza diferitelor aspecte ale medierii victimă-infractor, cum ar fi scuzele infractorului și prezența mediatorului. Analizând însă avantajele medierii, victimele din cadrul medierii se focusează, în mare măsură, pe minori și pe infracțiuni mai puțin grave, iar acest aspect ameliorează multe din slăbiciunile sale procedurale și lărgeste foarte mult beneficiile reabilitării individului. Medierea dintre victime și infractori se extinde tot mai mult și în sfera penală obținându-se în mod constant un grad ridicat de satisfacție pentru toți participanții la procesul medierii. Având în vedere acest succes, este logic să se ia în considerare dilema dacă medierea ar trebui să se extindă și la alte domenii ale dreptului penal [165, pp.2-5].

N.K. Rathna, în lucrarea „*Balancing the Force in Criminal Mediation*” [277], remarcă faptul că a existat o schimbare de paradigmă în modul în care sunt procesate infracțiunile în cadrul sistemului de justiție penală. În mod tradițional într-un sistem contradictoriu, procuratura, care reprezintă statul, preia conducerea, realizează actul discreționar asupra pârâtului și conduce procesul penal. Pe de altă parte, medierea penală dă o notă diferită în rezolvarea crimelor împotriva statului. Pur și simplu, deși procuratura încă inițiază procesul penal, un judecător mediator acționează într-un mediu neutru pentru a media soluționarea cazului între adversari într-un cadru informal. Acesta oferă un „forum neutru, facilitat de un judecător, pentru ca părțile să discute și să exploreze posibilitatea soluționării timpurii a cazurilor penale”.

În ceea ce privește implicarea judecătorilor în realizarea medierii, opinia noastră este aceea că este un element de bun augur pentru mediere, aceasta semnificând faptul că sistemul juridic începe să ia în serios această procedură, că îi înțelege valoarea și avantajele și că o poate aplica cu succes în cauzele penale.

Kathleen Daly, în lucrarea „*The Punishment Debate in Restorative Justice*” consideră că justiția restaurativă nu are o definiție convenită, asupra căreia diverse păreri nu au căzut de acord. *Justiția restaurativă* este o formă de *justiție informală*, ceea ce înseamnă că accentul se pune pe dialog, interacțiune și implicare a protagoniștilor, cu relativ mai puțină dependență de noțiunile stricte de procedură juridică sau de implicarea profesioniștilor din domeniul juridic [105, pp.6-9].

În consens cu opinia citată mai su, observăm că, până în acest moment, nu s-a găsit formularea unei definiții precise și complete pentru medierea penală ceea ce s-ar cere a fi definit în mod precis și complet.

Lucia Zedne, în eseu „*Reparation and Retribution: Are They Reconcilable?*” [361, pp.228-250], explică faptul că justiția retributivă se axează pe pedeapsă, remarcând însă o renaștere a justiției reparative. *Restituirea creativă* este considerată a fi o semnificație mai largă pentru un termen vechi *de justiție reparatorie*. Autoarea consideră că este suficient să recunoaștem că anumite elemente de bază ale paradigmei predominante trebuie să fie îndeplinite dacă repararea trebuie să pretindă un loc în interiorul ei. Acestea includ: - în primul rând, impunerea „durerii”; - în al doilea rând, că sancțiunea este invocată ca răspuns la greșelile sociale (infracțiuni); și, - în al treilea rând, că este aplicată împotriva infractorilor vinovați, astfel că sunt luate în considerare unele puncte în care reparația și pedeapsa retributivă coincid. Pedeapsa are o capacitate foarte limitată de a controla criminalitatea și, în măsura în care este dezintegrativă, provoacă daune suplimentare societății. Având în vedere faptul că politicile de drept și ordine din ultimul deceniu nu au făcut prea multe pentru a stopa cifrele infracțiunilor, poate că este timpul să explorăm potențialul integrat al justiției reparatorii în termenii săi. Concluzia autoarei este aceea că în realitate, repararea în forma ei pură n-a înlocuit paradigma pedepsei.

Având în vedere ideile promovate de autoare, opinia noastră este că în mare parte, pedeapsa nu a controlat criminalitatea. Contrar acestei opinii, nu putem însă să extindem această opinie asupra tuturor infracțiunilor, deoarece există o variabilă a problemei analizate, care face referire de infracțiunile cu un pericol social redus, care pot fi supuse și unei modalități alternative de rezolvare a conflictului prin mediere în situația în care părțile conflictului optează pentru utilizarea unei asemenea proceduri deși nu le este îngăduit dreptul de a se adresa justiției penale în vederea pedepsirii făptuitorului, însă există altă variabilă cu privire a problemei analizate care se referă la pericolul social ridicat, care demonstrează că gravitatea ridicată a anumitor infracțiuni atrag în

mod implicit doar intervenția organelor penale ale statului, care sunt chemate să își protejeze cetățenii de devierile comportamentale ale acelor infractori.

Albert Eglash în studiul „*Creative Restitution-A Broader Meaning for an Old Term*” [146, p.23], consideră că justiția restaurativă, așa cum este definită de el, este la distanță față de principiile și practicile asociate cu termenul de astăzi. Cu toate acestea, aceste asemănări pot fi discutate. Eglash face un contrast puternic între eșecul unor forme de justiție mai vechi (retributive și distributive) și superioritatea unui nou tip (restabilire). Această ultimă formă merge „dincolo de constrângere”, presupunând că un infractor va accepta un rol important în remedierea daunelor și a deteriorărilor provocate de o infracțiune. El are o viziune extrem de optimistă asupra abilităților și intereselor infractorilor de a dori să meargă pe „a doua șansă”. Doar o a doua opțiune este restituirea, în sensul larg a unei restaurări complete a bunei voințe și a armoniei. Restituirea creativă necesită o situație mai bună decât înainte de comiterea unei infracțiuni. Acest lucru depășește ceea ce cere orice lege sau instanță, dincolo de ceea ce așteaptă prietenii și familia, dincolo de ceea ce cere victima, dincolo de ceea ce solicită conștiința sau super-ego-ul. Autorul avansează ideea unei criminologii pozitive, dar și a unei victimologii pozitive, care indică faptul este viabilă o abordare diferită, bazată pe dimensiunile integrării sociale și vindecare emoțională care constituie indicatori de direcție pozitivi.

Deși apreciem activitatea de cercetare a autorului Albert Eglash, observăm că utilizează în acest caz, termenul de „restituire creativă”, noi optăm în principiu pentru termenul „restituire reparativă” realizată prin mediere în vederea reordonării relațiilor civice dintre părți. Autorul explică noțiunea de „restituire creativă”, și anume realizarea unei situații mai bune decât înaintea comiterii unei infracțiuni, însă, considerăm că din punct de vedere juridic nu constituie un argument clar, explicația nu relevă cu privire la cine ar fi aplicabilă ori pentru cine ar fi benefică o situație mai bună decât cea dinaintea comiterii unei infracțiuni, pentru că dacă ne referim la infractor, a îi asigura o situație mai bună decât înaintea comiterii infracțiunii înseamnă o degrevare de obligațiile pe care legea le impune societății și deci în mod particular făptuitorului, care semnifică faptul că se poate încuraja o modalitate de eludare a legilor, iar pe de altă parte, dacă ne referim la victimă, o situație mai bună decât înaintea comiterii infracțiunii, ar fi raportată la ceea ce Codul civil explică a fi „îmbogățirea fără justă cauză” în detrimentul făptuitorului, adică a-i pretinde făptuitorului o plată mai mare decât paguba materială sau morală suferită, ceea ce, conform art.1345 din Codul civil român, sau a art. 1389-1390 din Codul civil al Republicii Moldova (îmbogățirea nejustificată) ar putea duce la situația în care victima să fie pusă în situația de restituire în măsura propriei sale îmbogățiri și în limita pierderii patrimoniale suferite de cealaltă persoană. Agreem opinia autorului care precizează că restituirea se orientează către restaurarea

completă a bunei-voințe și a armoniei, aspect benefic atât pentru părțile conflictului cât și pentru societate, ceea ce, putem spune că s-ar putea concilia cu termenul de restituire creativă, implicând o serie de raportări la creări ori recreări legale și culturale la nivel de individ dar și de societate.

La nivel practic, G. T. Furlog în *“The conflict resolution toolbox. Models and maps for analyzing, diagnosing and resolving conflict”* [155, p.2], sintetizează modalitatea clasică de soluționare a unui conflict în două etape: prima etapă privește evaluarea situației conflictuale iar a doua etapă privește luarea deciziei privind acțiunea (sau inacțiunea) necesară. Considerentul autorului este acela că plecând de la acest proces se construiește intervenția oricărui profesionist care urmărește în munca sa rezolvarea conflictelor.

În ceea ce privește procedura realizării justiției restaurative, W. Cragg în *“The practice of punishment. Towards a theory of restorative justice”* [100, p.146] arată că este de preferat să se folosească proceduri în care părțile aflate în conflict ajung la o soluție prin discuții directe. Această are ca obiectiv depășirea obstacolelor care există în realizarea manifestării abilităților părților de a discuta în vederea unei evaluări raționale a aspectelor conflictului și de a coopera în găsirea sau construirea unei soluții, caracteristică aparținând practicilor restaurative, agreată de noi.

Mai mulți autori printre care J. Braithwaite [45, p.10], A. Cușnir și E. Balica [104, pp.5-7], J. Dignan [124, p.94], C. Swanson [312, p.18], D. J. Sylvester [313, pp.471-522] conferă paternitatea expresiei “justiție restaurativă” psihologului american Albert Eglash care, în anul 1977, a demonstrat diferența existentă între trei tipuri de justiție penală:

- *retributivă* în care accentul este pus pe pedepsirea infractorilor,
- *distributivă* în care accentul este pus pe reabilitarea infractorilor, și
- *restaurativă* în care accentul este pus pe repararea răului produs de infracțiune.

Având drept reper această reprezentare, o mare majoritate a promotorilor domeniului justiției restaurative printre care enumerăm: J. Braithwaite [46, pp.1-20], Nils Christie [57, pp.95-106], D. Van Ness, A. Morris, G. Maxwell [347, pp.3-16], L. Walgrave [355, pp.17-37], H. Zehr [362, p.16] au poziționat această paradigmă în opoziție cu paradigmele justiției penale tradiționale (în special cu cea retributivă). În favoarea acestei poziții, autorii argumentează că pedeapsa, care constituie o modalitate de reacție socială la infracțiune, ar trebui să fie aplicată nu ca scop în sine, ci doar ca mijloc în vederea obținerii unor schimbări pozitive. De asemenea, autorii citați mai menționează și faptul că producerea cu intenție a unei suferințe nu se justifică din punct de vedere etic și moral, utilitatea ei ca parte integrantă a pedepsei având caracter distructiv din punct de vedere social.

Considerăm că utilitatea pedepsei trebuie privită și prin analiza rezultatelor ei, aceasta neîndeplinindu-și suficient rolul pentru care a fost creată, de educare a infractorului din moment

pedepsele sunt foarte blânde în raport cu gravitatea infracțiunii și există recidivă.

După cum a remarcat H. Zehr [362, pp.98-120] în studiul comparativ dintre justiția restaurativă și justiția retributivă.

În acest sens, justiția retributivă are drept principii:

- infracțiunea aduce atingere statului și legilor sale;
- justiția retributivă urmărește să stabilească vinovăția părților în cadrul unui proces pentru a putea măsura nivelul suferinței ce urmează să fie aplicată prin pedeapsă;
- infractorul este poziționat împotriva statului;
- regulile și intențiile procedurilor legale depășesc rezultatele aplicării pedepsei.

În același timp, justiția restaurativă are drept principii:

- ✓ infracțiunea aduce atingere indivizilor și relațiilor interumane;
- ✓ justiția restaurativă urmărește să identifice nevoile și obligațiile părților pentru a îndrepta lucrurile;
- ✓ justiția restaurativă încurajează dialogul și înțelegerea mutuală;
- ✓ justiția restaurativă pune în prim-plan victimele și infractorii;
- ✓ justiția restaurativă este evaluată în funcție de măsura în care responsabilitățile sunt asumate, nevoile sunt acoperite și vindecarea (indivizilor și relațiilor) este încurajată.

Așadar, elementul-cheie al poziționării antitetice, contradictorie, dintre justiția restaurativă și cea tradițional retributivă se referă la modul în care este privit conflictul. Din perspectiva justiției retributive, conflictul este situat între infractor și stat, astfel că victima devine un actor secundar. Din perspectiva justiției restaurative, conflictul este situat între infractor și victimă, care sunt considerați ca individualități, în responsabilitatea lor stând întregul proces de identificare și stabilire a soluțiilor la conflict.

Făcând cu precădere referire la expresia „justiție restaurativă”, Y. Dandurand și C. T. Griffiths, autorii manualului de programe restaurative în sfera justiției penale publicat de Organizația Națiunilor Unite, susțin că este vorba despre un concept dinamic, care s-a schimbat și va continua să se schimbe odată cu dezvoltarea practicii în domeniu și care „pare a fi ușor de înțeles, dar greu de definit cu precizie” [106, pp.103-104], [282].

Este necesară și o schimbare la nivelul instituțiilor sociale „de la structuri și practici bazate pe putere, la structuri și practici bazate pe relații, pentru a putea permite ca practicile restaurative să fie aplicate pe scară tot mai largă în diferitele sfere ale vieții sociale, aceasta fiind opinia exprimată de J. Furio, care precizează faptul este nevoie să se atingă și un nivel mai ridicat de permeabilitate a sistemelor sociale, prin aceasta înțelegând capacitatea sistemelor de a împrumuta și de a adapta noțiuni și practici din alte sfere sociale ce cuprind concepte de raționalizare în

vederea acoperirii propriilor nevoi funcționale [154, p.186], opinie pe care o agreeam ținând cont de faptul că pentru aplicarea practicilor restaurative este nevoie să interacționeze cu noțiuni interdisciplinare pentru o raționalizare corectă a situațiilor respective.

În ultimele decenii, și în unele țări ale C.S.I. au apărut o serie de studii de cercetări cu privire la posibilitatea aplicării medierii în domeniul penal.

K. Hendley, în lucrarea „*The introduction of mediation to Russia*”, constată că Rusia s-a poziționat la marginea acestei mișcări ADR. Încercând să explice rezerva Rusiei de a accepta procedurile extrapenale de soluționare a conflictului, autoarea consideră că există o serie de ipoteze cu privire la argumentele de aplicare a medierii, una dintre ipoteze fiind aceea că instanțele rusești sunt deosebit de eficiente deși costurile instanțelor rusești sunt foarte ridicate, iar eficiența instanței este posibilă datorită faptului că în codul de procedură penală rus sunt indicate termene limită de rezolvare a cazurilor. Precizarea autoarei este aceea că „nerespectarea acestor termene limitează supunerea judecătorilor la sancțiuni informale, inclusiv refuzarea primelor financiare pentru o performanță bună. Acest lucru oferă judecătorilor ruși un stimulent puternic pentru a-și gestiona eficient agenda. Normele procedurale în sine sunt relativ simple. Drept urmare, litiganții ruși sunt mai predispuși să se reprezinte singuri în instanță, reducând astfel costul de a merge la tribunal însoțiți de avocați. În cazul în care angajează un avocat, atunci situația în care cazurile sunt soluționate relativ repede tinde să justifice taxele legale ridicate” [180, pp.2-3].

Autorii Al. Mariș și S. Crasulea [238, p.21] consemnează în *Cursul de Drept penal comparat*, că „în cap.8 al Codului penal al Rusiei sunt inserate șase articole (de la art.37 până la art.42) în care se prevăd șase cazuri care exclud caracterul penai al faptei: 1) legitima apărare; 2) reținerea persoanei; 3) extrema necesitate; 4) constrângerea fizică sau morală; 5) riscul întemeiat; 6) executarea ordinului sau dispoziției”.

Remarcăm din comentariile autorului A.V. Grivenco [364, p.135], și anume, faptul că în Codul penal rus se deosebesc trei paliere caracteristice realizate prin sesizarea organelor de cercetare: public, public-privat și privat. Cauza penală care are caracter privat permite împăcarea părților, având drept urmare încetarea procesului de învinuire privată (ex: vătămarea corporală ușoară, calomnia, insulta), astfel că „potrivit art.23 al Codului de procedură penală al Federației Ruse, împăcarea părților în cauza penală cu caracter public-privat presupune acordul organului de cercetare penală, ori organului de urmărire penală sau al procurorului, încetarea procesului de învinuire public-privată constituind un drept discreționar, dar nu o obligație a organului” [364, p.135].

Sizova Victoria Nikolaevna, în articolul „*Medierea în legea penală: întrebări despre definirea noțiunii*”, consemnează că dreptul penal rus din ultimele decenii se orientează către

mecanisme mai eficiente care vizează prevenirea și combaterea criminalității și în același timp soluționarea altor probleme importante din domeniul penal, remarcând că normele existente de drept penal rus nu fac întotdeauna posibilă aplicarea acestor dispoziții. Relațiile judiciare și juridice cauzate de comiterea unui act ilicit de către o persoană sunt multiple și conțin elemente precum nevoia de a compensa răul făcut victimelor, de a restabili ordinea care a fost încălcată ca urmare a infracțiunii, de a asigura eficacitatea procesului de resocializare. Rezolvarea optimă a acestor sarcini este aproape imposibilă în absența unor schimbări specifice în sistemul juridic penal. Autoarea consideră că tendința spre consolidarea legislativă a medierii în legislația penală devine evidentă [306].

Liudmila Karnozova în „*Restorative Justice Within the Russian System of Law*”, consideră că într-un anumit sens, principiile generale ale legislației rusești împiedică utilizarea medierii [197].

În opinia autoarei D. V. Matkina, anchetatorii în procesul penal consideră că medierea în procesul penal este un sistem de tehnici mediative utilizate de judecător în timpul examinării cazurilor penale de gravitate mică și medie în vederea încheierii conflictului penal prin voința părților [240, p.21-24], însă constatăm că nu regăsim medierea penală în Codul penal sau de procedură penală rus, existând doar legea de stabilire a organizării pregătirii mediatorilor și a organizării lor, din care deducem intenția legislatorului ca fiind o timidă orientare către o eventuală viitoare decizie de implementare a medierii.

A.D. Karpenko în „*Mediation: a training manual*”, consideră că prin mediere se înțelege o tehnologie care se concentrează asupra soluționării pașnice a unui anumit conflict. Această metodă, în opinia sa, se bazează pe o experiență eficientă a activității diplomatice și este unică în conținutul său și în activitatea inteligentă de gândire. În plus, este puțin probabil ca alte metode să poată fi comparate cu medierea pentru eficacitate [198, p.96], opinie pe care o împărtășim.

A.A. Kudryashov subliniază în articolul „*Medierea în Rusia*” faptul că medierea este un domeniu interdisciplinar, combinând în sine diverse ramuri ale cunoașterii, cum ar fi conflictul, legea, psihologia [200, pp.43-44].

Din păcate, deși analiza cuprinde aspecte referitoare la conținutul medierii și a aplicării ei, constatăm că vorbind despre medierea în Rusia, există un adevărat vid legislativ în această privință.

A. A. Harutyunyan luând drept model medierea din alte state în care medierea este reglementată prin legi și proceduri penale, ar putea prezenta o posibilitate de a fi aplicată și în Federația Rusă (chiar dacă în acel spațiu geografic nu exista la data prezentării lucrării nici măcar o lege sau un articol de lege cu privire la mediere), în lucrarea sa de cercetare „*Medierea în cadrul procedurilor penale*” în care precizează că este necesară o reglementare a transferării cazului penal

către procedura medierii și de relaxare a procedurilor punitive și de a lăsa victimei și infractorului opțiunea de a alege una din cele două posibilități: medierea în cadrul procedurii penale, sau doar utilizarea procedurii penale. În același timp, sunt evidențiate criteriile pe baza cărora ar putea fi admisă medierea în procedura penală, acestea ținând cont de categoria infracțiunii, statutul victimei (minor sau adult) și voința părților [179].

Considerăm ca binevenită propunerea autoarei de a se implementa medierea în domeniul penal în sistemul penal rus, ținând cont că sistemul rus este în exclusivitate punitiv, fiind necesar, în special în ceea ce-i privește pe minori, orientarea schimbării legii către un sistem juridic mai facil, mai democratic, care să lase părților libertatea de alegere a modalității de rezolvare a conflictului în funcție de gravitatea lui.

Liudmila Karnozova în „*Restorative Justice Within the Russian System of Law*”, observând că principiile generale ale legislației rusești împiedică utilizarea medierii, care se bazează doar pe principiul aplicării legii autoritare și că lipsește principiul de eficiență care este aplicat de unele țări europene. Totuși, autoarea, în mod obiectiv, consideră că există câteva oportunități de a utiliza programele de justiție restaurativă deoarece Codul penal rus și Codul de procedură penală rus conțin noțiunile de reconciliere și reparații. Deși ar dori utilizarea medierii în procedurile legale ale Rusiei, și implicit în cele penale, L. Karnozova recunoaște că nu există o lege a medierii în Rusia. Aflăm de la autoare că programele de reconciliere (împăcare) victimă-infractor sunt numite și programe de reparare. O altă observație a autoarei este aceea că există diverse greutăți pe care le întâmpină mediatorii în momentul când “se confruntă cu toate barierele instituționale ale sistemului punitiv sau deoarece, din punct de vedere metodologic, medierea pentru infracțiunile penale are nevoie de un corp metodologic mai elaborat pentru a atinge obiectivele declarate de justiția restaurativă, cum ar fi: vindecarea unei victime și responsabilitatea unui infractor” [197].

Cu privire la implementarea concilierii în dreptul penal al Federației Ruse, considerăm că se face o confuzie între instituția concilierii și instituția medierii, concilierea semnificând o împăcare, și corespunde instituției împăcării conținut în Codurile penale și procesul penal din statele liber democratice, medierea constituind o instituție diferită de conciliere, mediatorul putând oferi un proiect de înțelegere pe care îl poate propune părților spre a-l supune acordului lor. Spre deosebire de mediere. De asemenea, considerăm că expresia „reconciliere” este greșită, deoarece dacă expresia „conciliere” corespunde „împăcării”, reconcilierea nu poate decât să corespundă expresiei „reîmpăcare”, ceea ce nu-și găsește corespondent în Codurile penale și procesul penal din celelalte state liber democratice.

Politica de legislație penală rusă necesită în primul rând o acomodare la modele mai democratice și orientarea către modelele și standardele necesare implementării medierii, și

urmărirea rezultatelor de implementare și de realizare a medierii.

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Medierea în domeniul penal reprezintă o instituție juridico-penală complexă, având drept scop rezolvarea unui litigiu care are în vedere repararea pagubelor produse victimei și înlăturarea răspunderii penale a celui care a săvârșit o infracțiune care prezintă un grad redus de pericol social pentru care este prevăzută pedeapsa cu închisoarea de până la 5 ani, fiind o instituție ce degrevează instanțele judecătorești de dosarele care se pot soluționa prin încheierea unei înțelegeri de reparare a pagubelor și realizată în cadrul medierii, ușurând eforturile instanțelor pentru intensificarea muncii depuse pentru rezolvarea cazurilor grave și deosebit e grave.

2. Urmare a studiului realizat s-a constatat că instituția medierii în domeniul penal a mai fost supusă, anterior, unor investigații interesante, în mod separat, atât în doctrina din Republica Moldova, România, Uniunea Europeană și din alte state.

3. Din analiza lucrărilor în domeniu rezultă că nu există o opinie unică asupra definirii noțiunii de „mediere penală”, atât a cercetătorilor din România, Republica Moldova cât și din alte state.

4. Există o serie de cercetători în domeniul medierii care au semnalat necesitatea introducerii medierii în domeniul juridic, în special în domeniul penal, odată cu nevoia socială de echilibru realizat chiar la nivelul instituțiilor juridice.

5. Incipiența medierii a comportat o serie de cercetări care au dus la concluzia că medierea este un element care completează în mod fericit cadrul juridic.

6. Autorii români au accelerat doctrina română cu privire la mediere, deși elanul le-a fost temperat de limitarea medierii doar la procedura de urmărire penală, însă se simte nevoia reîntoarcerii la aplicarea medierii și în perioada procedurii de judecată.

7. Literatura de specialitate constată în mod justificat că limita asupra căreia poate fi aplicată medierea este limitată doar de considerațiuni de politică criminală și de ordine socială.

8. Doctrina din Republica Moldova, România și alte state descrie trei paradigme ale justiției: justiția retributivă, justiția reparativă și justiția restaurativă.

2. EVOLUȚIA ISTORICĂ ȘI POLEMICI ȘTIINȚIFICE PRIVIND FORMAREA DOMENIULUI MEDIERII

2.1. Continuitatea istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii

Pentru a realiza o cercetare aprofundată și pentru a sublinia continuitatea acțiunilor de soluționare a conflictelor de-a lungul timpului, considerăm că este necesar să analizăm izvoarele istorice pentru a evidenția viabilitatea, trăinicia manifestării metodelor de aplanare a conflictelor, astfel că vom utiliza metoda cercetării istorice a izvoarelor cu privire la procedurile de soluționare a conflictelor în diverse spații teritoriale, și care s-au prezentat ca o necesitate de aplicare în viața socială, fiind opuse acțiunilor excepțional de punitive care erau instituite în anumite legi ale acelor timpuri îndepărtate, întrucât societatea a manifestat o preocupare din toate timpurile pentru stingerea conflictelor din orice domeniu: civil, familial, administrativ, penal, politic, intrastatal etc. [326, pp.110-125], [339, pp.73-79], [336, pp.186-191], [23, pp.25-32], [24, pp.2380-2385].

Istoria medierii ilustrează oscilațiile pe care le-a cunoscut aceasta pentru stingerea conflictelor, fără vărsare de sânge, în comparație cu istoria războaielor și a soluționării conflictelor pe calea armelor cu multă vărsare de sânge. Inițial, omenirea, s-a confruntat în mod prioritar cu violența timp îndelungat [330, pp.2756-2765], [337, pp.39-48], însă punctul de naștere al unui proces de mediere l-a constituit dezvoltarea evolutivă a progresului omenirii, epocile ulterioare prezentând o serie de ameliorări în ceea ce privește soluționarea unor cauze, probleme etc., astfel că, omenirea a cunoscut o perfecționare graduală în acest domeniu, însă lentă.

În antichitate, pedeapsa pentru infracțiuni era foarte aspră, uneori cunoscând o uluitoare extindere a vinovăției și asupra celor din jurul celui ce era vinovat. Conform relatărilor datorate cercetărilor izvoarelor istorice de către cunoscutul sociolog, istoric, filosof și etician român D. Gusti, existau o serie de pedepse extinse greu de imaginat, astfel, potrivit Legilor lui Manu, atrocitatea pedepsei se extindea și asupra grupului din care făceau parte hoții, ceea ce făcea ca aceștia să fie condamnați la moarte împreună cu părinții, cu prietenii lor și cu apropiații lor. Un alt exemplu semnalat de D. Gusti, cu privire la iraționalitatea aplicării pedepsei, este faptul că pedeapsa cu moartea era aplicată nu numai trădătorilor, ci și copiii lor, pedeapsă care s-a aplicat până în secolul al V-lea, în Atena [173, p.50].

Ilustrul orator, senator, avocat și filosof al lumii antice, Marcus Tullius Cicero [60], [61, p.43], [62, p.41], considera că este un progres ca atitudinea individului, postinfracțională, să fie aceea de reparare a prejudiciului cauzat unui semen de-al său și de regretare în mod sincer a faptei

sale, Cicero considerând că „ar fi de ajuns să se căiască de fapta sa cel vinovat”, așa cum au remarcat și alți autori din domeniul științelor juridice [241, p.145].

Este corect să recunoaștem faptul că aproape toate culturile lumii au cunoscut o istorie lungă și diversificată a medierii care era folosită ca o metodă de soluționare a litigiilor în diverse culturi diferite, de mai mult de 3.000 de ani.

O serie de repere istorice privind evoluția modalităților de stingere a conflictelor, din antichitate și până la apariția primelor forme de mediere scot în evidență faptul că de-a lungul timpului, omenirea a reușit să își rezolve litigiile și prin modalități pașnice.

În antichitate, istoria stingerii conflictelor este adesea regăsită în istoria diplomației [326, pp.110-125], [340, pp.177-181], [331, pp.333-335] sub forma unor înțelegeri, acorduri și concilieri, pacte, tratate, cum de altfel înțelegerile au fost folosite și în materia comerțului. Ceea ce i-ar putea asemăna într-un fel și totuși i-ar deosebi pe solii diplomatici de mediatori, este faptul că solii, care erau considerați inviolabili [241, p.145] doar transmitea părerea unei părți către cealaltă, pe când mediatorii puteau indica diverse soluții pentru rezolvarea conflictului, fiecare parte putând răspunde cererii trimisă prin soli sau semnalată de mediator, ori putând să o respingă, după cum considera că o avantaja. Legătura dintre acțiunea solilor și mediere a fost foarte plastic realizată de Aimion, care a făcut precizarea că “în mijlocul armelor, doar solia este mediatoarea păcii” [241, p.145], [335, pp.186-191], iar Cicero, în *Filipica a VIII-a* demonstrează că solia era respectată chiar și în condițiile desfășurării unui război civil [62, pp.179-180].

Nevoia de liniște și de armonie a societății a fost cântată și de celebrul poet Ovidius: „Zori cu noroc ne răsar: tăcere și gânduri curate!/ Zilei bune de-acum vorbe de bine grăiți!/ Azi nu vrem judecăți, departe cu sfada nebună,/ Gloată cu grai veninos, lucrul să ți-l zăbovești!” [274, p.655]

Consemnăm precizarea exprimată de Z. Șuștag în legătură cu existența unui caz de mediere chiar și în istoria Sumerului, astfel că, acum mai bine de 2000 de ani î.e.n., un rege sumerian a mediat disputa dintre vecinii săi, reușind să instaureze pacea [315, pag.110].

În principal, în perioada antică și cea a Evului Mediu, în unele cazuri, stingerea conflictelor avea loc după încheierea unor înțelegeri între părți. Istoricii au identificat astfel de cazuri de înțelegeri în comerțul fenicienilor și al babilonienilor, existând diverse tratate de alianță care au fost încheiate între regii Asiei, Indiei, Egiptului și Babilonului, tratate care au fost identificate sub forma variatelor inscripții care datează din mileniul al doilea î.e.n. [102, p.32], [326, p.110-125].

Cercetând istoria Egiptului, A.Weigall a ajuns la concluzia că, în anul 2271 î. d. C., regele Uahare Kheti (Akhthoes), care a domnit la Teba timp de cincizeci de ani, a redactat o scrisoare plină de sfaturi și de învățături, adresată moștenitorului său, scrisoare ce a generat atât de multă admirație, încât este citată ca fiind una dintre scrierile clasice ale literaturii egiptene. Astfel,

Akhthoes își îndeamnă moștenitorul să conducă cu multă blândețe și fără discriminare toți supușii, și să folosească îndeosebi diplomația: „în cuvintele tale, dacă vrei să-ți atingi scopul, folosește-te de diplomație; căci pentru un rege, limba este o spadă și cuvântul este cea mai puternică dintre toate armele; nimeni nu-l poate amăgi pe un vorbitor priceput” [357, pp.74-75].

Larousse semnalează apariția în 2778 î.e.n., a Învățăturilor lui Imhotep [203, p.18], ca fiind prima manifestare a unei literaturi morale cu îndemnuri spre pacificare și blândețe.

Autorul Z. Șuștag [315, pag.87] a raportat modalități de rezolvare a conflictelor foarte vechi, arătând că pe teritoriul actual al Siriei au fost folosite chiar cu 1800 de ani î.e.n. metodele alternative ale medierii, dar și ale arbitrajului în vederea soluționării pe cale diplomatică a neînțelegerilor care existau între unele regate care se învecinau. O altă menționare o găsim la autorul N. Zecheru cu privire la rezolvarea pe cale diplomatică a rivalităților internaționale, care s-a desfășurat în jurul anului 1400 î.e.n. în Egiptul Antic [360, p.19].

Factorul care a pus bazele libertății individuale și a permis nașterea democrației a fost împărtășirea ideilor în agora grecească. În acest mod, acea împărtășire a ideilor în agora grecească, care era o piață publică din orașele Greciei antice unde se aflau principalele instituții și unde se țineau adunările publice, a constituit elementul care a făcut posibilă nașterea democrației, ce semnifica principiul conducerii țării prin puterea poporului, care a fost definită de Lincoln, mai târziu, în cel mai pragmatic mod: „Democrația este guvernarea poporului, de către popor, pentru popor” [34, p.674]. Aceste discuții libere din agora au constituit partea componentă a apariției bazelor negocierilor în comerț și a rezolvării conflictelor de interese, prin mediere.

În tratatele încheiate de statele antice grecești se prevede medierea pentru soluționarea unor litigii posibile, după cum menționează distinsul profesor și om politic D-tru Mazilu, membru al Academiei Central Europene de Știință și Artă și Academiei Diplomatice Internaționale [241, p.134].

Unii autori, dintre care îi menționăm pe Z. D. Șuștag [315, p.111], D. I. Ancheș [9, p.110] și V. Crețu [102, p.33-34], semnalează că în perioada Greciei Antice, mediatorul era un înalt funcționar, o persoană care îndrepta o injustiție, a cărei funcție era asemănătoare diplomaților și consulilor actuali, ceea ce a făcut ca, pe lângă metodele de soluționare pașnică de mediațiune și arbitraj, în sec. VI-IV î.e.n. să apară și negocirile și tratatele de diverse categorii: tratate de pace, tratate de neagresiune, tratatele de sprijin reciproc, tratate religioase etc.

Ideea înțelegerii sociale o găsim și la Publius Ovidius Naso, care mărturisește că la romani, data de 16 ianuarie era închinată Concordiei, o personificare abstractă, apărând la sfârșitul unei perioade de tulburări sau de războaie [274, p.673], consemnată de mitologia romană ca fiind „zeița păcii și a bunei înțelegeri” [21, p.106]. Templul Concordiei a fost ridicat ca urmare a promisiunii

făcute de Marcus Furius Camillus, care, fiind dictator în timpul luptelor dintre patricieni și plebei din anul 367, la restabilirea concordiei promisese ridicarea acestui templu [97, p.1188], astfel că, în acest mod, *Împăcarea* avea o dată fixă, la care era sărbătorită.

Și prestigiosul profesor cercetător al istoriei romane, Pierre Grimal, în cercetările sale, a demonstrat că romanii au ridicat un altar în cinstea zeiței Concordia, care reprezenta simbolul umanității civice [170, p.431], iar mai apoi, în timpul domniei lui Numa, romanii au înălțat un altar al Bunei-Credințe (*Fides*), care era considerată temelia vieții sociale, dar și a relațiilor internaționale. Printre forurile romane, în timpul lui Vespasian s-a înălțat un templu al păcii, din care încă se mai păstrează friza care era așezată pe altarul păcii, ea reprezentând ceremonia dedicației, fiind prelucrată din marmură [169, p.23-319].

Este remarcabilă cercetarea amplă și bine documentată realizată de remarcabilul profesor P. Grimal, care explică faptul că cele douăsprezece Tabule romane reprezentau un cod de legi prin care era afirmat dreptul fiecărui cetățean de a se adresa adunării poporului cu privire la oricare decizie luată de un magistrat care impunea față de cel condamnat una dintre pedepsele capitale, care erau exilul ori moartea. Această adresare a cetățeanului către adunarea poporului, care se numea „*ius prouocationis*” reprezenta o restrângere deosebită a cunoscutului *imperium* al magistraților [169, pp.138-139].

Reținem observația pertinentă a lui P. Grimal, cu privire la faptul că în Roma antică, atunci când dușmanul a acordat reparația necesară, războiul nu se mai justifica, pentru că el ar fi fost utilizat doar pentru revendicarea unui drept [170, p.148].

În ceea ce privește originea medierii, N. Zecheru, Z. D. Șuștag și D. I. Ancheș confirmă, de asemenea, ideea că Justinian a fost cel dintâi împărat roman care a admis și recunoscut medierea în imperiul roman, astfel că în perioada Romei Antice, mediatorul a fost recunoscut sub diverse denumiri: „*internuncius*”; „*medium*”; „*intercessor*”; „*philantropus*”; „*interpolator*”; „*conciliator*”; „*interlocutor*”, „*interpret*” și în cele din urmă „*mediator*” [9, p.111], [315, p.111], [322, pp.148-155], [326, pp.110-125], [360, p.19].

În urma analizei modalităților de soluționare a conflictelor, opiniile autorilor Z. Șuștag, C. Avram, Gh. Bică, I. Bitoleanu, I. Vlad, R. Radu, E. Paraschiv și I. Chiș se referă la faptul că litigiile care apăreau în cadrul dreptului geto-dac, își găseau soluționarea la anumite organe specializate ale statului geto-dac, conduse de către rege sau de către marele-preot, izvoarele antice consemnându-l pe Comosicus, care emitea deciziile de judecată de pe scaunul său de judecată (*in sua iustitia populos indicavat*), reglementările legale fiind caracterizate prin norme de conduită și comportament care comportau caracter juridic, și care erau acceptate de toți membrii colectivității pentru că acestea constituiau interese colective, judecata fiind adesea înfăptuită de „ceata

oamenilor buni și bătrâni dătătoare de norme și moravuri” și de juzi care realizau competențe judiciare [20, p.101], [315, p.93], aceștia fiind aleși de către reprezentanții obștei, regii daco-geți rămânând șefii supremi ai Justiției, „legea țării” și „obiceiul pământului” păstrându-și caracterul obștesc care făceau parte din obiceiul nescris al poporului geto-dac [59, p.16].

Cercetătorii istorici, academicienii V. Căndeș, D.C. Giurescu, M.Malița și prof. D. Mazilu, au constatat că Burebista utiliza adeseori negocierile, regii daci dovedindu-se a fi nu doar luptători curajoși ci și foarte pricepuți diplomați [55, pp.15-18], [241, p.135].

Epoca Evului Mediu și începutul epocii moderne este marcată de o serie de conflicte religioase, Biserica Catolică conducând în mod direct și indirect acțiunile politice din statele medievale, acolo unde avea cea mai multă putere. Bisericele erau folosite în multe cazuri ca locuri de refugiu astfel încât clericii funcționau de multe ori ca mediatori între fugari și autorități. În Evul Mediu, clerul creștin era chemat să medieze disputele dintre familii și chiar litigiile diplomatice. [275, pp.17-152], [356, p. 14], [276, pp.28-39], [309, pp.73-94], [92, pp.98-108], [358, pp.48-68].

Potrivit cercetărilor realizate de M. Sârbu, D.M. Croitoru-Anghel, preoții iezuiți au îndeplinit rolul de mediatori în cadrul medierii legăturilor dintre portughezi și locuitorii ținuturilor unde erau misionari [245], [297, p.25].

Ținând cont de puterea bisericii și de influența acesteia asupra conducătorilor acelei perioade asupra conștiinței conducătorilor și popoarelor din acea vreme, aceasta și-a utilizat această influență și exprimându-și disponibilitatea de a utiliza medierea în vederea soluționării în mod cumpătat, străduindu-se să rezolve situațiile conflictuale și o serie de litigii existente. Astfel, au avut loc cu rezultate pozitive „medierile pontificale din anii 1885-1895. [241, p.290]. Astfel, Papa Leon al XIII-lea a realizat o mediere încheiată cu succes între Germania și Spania în anul 1885, mediere care viza insulele Caroline. O altă mediere care s-a finalizat cu rezultate pozitive și care a fost realizată de către biserică pontificală a fost înfăptuită, la cererea Portugaliei care se afla în diferend cu Marea Britanie cu privire la chestiunea frontierelor Africii orientale. Un rezultat pozitiv a fost stabilit în urma medierii pontificale în 1893, în dezacordul dintre Ecuador și Peru. Tot la instituția medierii conduse de Scaunul Pontifical a fost realizat în 1895 a apelat și Venezuela care se afla în dispută cu Marea Britanie, mediere care s-a încheiat printr-un compromis. [241, p.290]

În aceeași necesitate de rezolvare pașnică a conflictelor, “în anul 1343, între regele Waldemar al Danemarcei și regele Magnus al Suediei, a fost încheiat un tratat prin care cei doi suverani își asumă obligația de a-și reglementa pașnic litigiile posibile dintre statele lor” [241, p.136] medierea fiind identificată ca fiind un instrument admis ca fiind just și util pentru

realizarea și păstrarea unor relații pașnice și armonioase, evitându-se în acest mod pierderile de vieți și de valori care se rezolvau anterior prin folosirea violenței și a forței.

În 1762, în Franța, J.J. Rousseau, propune pactul social, arătând că: „frecvența supliciilor este întotdeauna un semn de slăbiciune sau de delăsare într-un regim. Nu există un nenorocit care să nu poată fi bun la ceva” [293, p. 86].

Din seria tratatelor, semnalate de ministrul plenipotențiar F.C. Nano, fost șef al Diviziunii Tratatelor, se regăsește și „Tratatul de pace și alianță, încheiat cu Ion Albert, Regele Poloniei și Alexandru, Mare Duce al Lituaniei, prin mijlocirea fratelui lor Vladislav, Rege al Ungariei, de către Ștefan, Voievodul Moldovei”, care s-a încheiat la Hârlău la 12 iulie 1499, fiind „ratificat de episcopii, marii boieri, căpitani de la graniță și pârcălabii cetăților moldovenești, *semnalându-se realizarea tratatului prin folosirea medierii*. Prin acest Tratat, foarte amănunțit, părțile își făgăduiesc pace perpetuă și ajutor împotriva turcilor. Libertatea negoțului este garantată negustorilor ambelor țări. Originalul se găsește în arhiva generală din Varșovia, dar textul este redat și în Hurmuzaki, II, partea 2-a, p.439 și 714, după cum menționează F.C. Nano [255, p. 25], [326, pp.110-125].

Hugo Grotius (1583-1645) [171, pp.568-572], cunoscut jurist, istoric și diplomat olandez, specialist în drept internațional, explică în lucrarea sa „Despre dreptul războiului și al păcii” din 1625, faptul că există trei mijloace prin care se poate înlătura posibilitatea ca o neînțelegere să degenereze într-un război din care decurg deodată nenorociri fără de sfârșit chiar pentru cei nevinovați, aceste trei mijloace fiind: conferințele de pace, convenția de compromis și tragerea la sorți.

În țările române au existat de-a lungul timpului o serie de medieri, de înțelegeri și de tratate, urmate de codice (coduri) care conțin elementele medierii, deși denumirea de mediere nu era inclusă în termenii timpului respectiv, însă deja trăsăturile ei se preconizau prin legile timpului.

Legiuirea Caragea conține o serie de puncte care reglementează învoiala părților aceluși timp, care este primordială învoielii dintr-o mediere actuală, în anumite aspecte. Găsim în Partea a III-a, Capitolul 17, punct. 1-9 din Legiuirea lui Caragea din 1818, termenul de „învoială”. În exprimarea autentică timpului respectiv, textul Legii, redat în exprimarea originală caracteristică timpului de elaborare a legii, este următorul: „1. Învoială să zice la tocmeala aceia ce doi sau mai mulți prigonitori fac între dînșii, adică să ajung la prigonirile lor, ca să nu mai judece la judecată. 2. Învoiala să face și în scris și prin graiu și prin mijlocitori și fără mijlocitori. Dacă la învoieli se orânduiește osândă aceluia ce nu va păzi tocmeala, osînda să pune în lucrare întocmai. 4. Dacă la una și aceeași pricină prigonindu-se mulți, unii dint-înșii să vor învoi, iar alții nu, atâția sunt legați a păzi acea învoială, câți să vor fi învoit. 5. Cine nu se învoiaște cu chiar stăpânul prigonirii sau cu

vechilul lui, nu să socoate, că nu se învoiaște. 6. Dacă nu să va numi hotărât la ce prigonire să învoiesc cei ce se învoiesc, ci numai vor zice că să învoiesc sau că la prigonire să învoiesc, atunci iaste neștiut de s-au făcut învoială sau nu; și pentru aceia, de nu să va dovedi hotărât la ce prigonire, iaste fără tărie. 8. Ucigașul poate să se învoiască pentru ucidere cu rudele celui omorât. 9. Învoiala cea silită, cînd se va dovedi, iaste fără de tărie (sic!)” [228, pp.84-87].

Cam în aceeași perioadă cu Codul Caragea, în Moldova a apărut Codul Calimach [71, p.28] (Scarlat Calimach), aplicat de la 1 octombrie 1817 până la 1 decembrie 1865, când a fost pus în vigoare codul civil. Codul Calimach, face referire în Partea a treia („Pentru înmărginirile ce privesc cătră dritul persoanelor dimpreună și a lucrurilor”), la „învoială”, „arbitrium”, „compromisar” și la „compromis”, aflăm, prin transcrierea originală caracteristică acelei perioade, că: „§ Tocmala înnoirei, prin care se hotărâsc driturile gâlcevite sau cu îndoială într-acest chip, încît fieștecare parte să fie datoare rețiproc una cătră alta să dee, să facă sau să nu facă un lucru, se numește învoială, care se socotește între tocmelile bilaturale și se judecă după acele prințipii. §1828. Împricinatele părți pot nu numai să se învoiască între dînsele pentru obiectul gâlcevit, ci să și încredințeze cu bună alcătuire altora hotărîrea pentru aceasta, care atuncea se numește arbitrium. § 1829. Arbitru se numește acela, pe carele împricinatele părți, de bună voia lor, l-au ales în scris fără adăogire de globire, ca să cerceteze și să hotăreacă pricina următoare între ele. Iar compromisar se numește mai cu seamă acela, pe care l-au ales cu adăogire de globire. §1830. Compromis se numește alcătuirea aceia, prin care împricinatele părți încredințează unei a treia persoane urmarea pricinei gâlcevite între ele (sic!).” [71, pp.614-617], În acest mod, compromisarii s-au dovedit a fi avangardiștii mediatorilor actuali.

Având în vedere faptul că în cadrul medierii se caută soluționarea conflictului prin repararea pagubelor prin încheierea unei înțelegeri sau a unei tranzacții, semnalăm introducerea în Codicile Civile din 1864, în Titlul XVII („Despre transacțiune”) noțiunea de tranzacție în art. 1704, în care se precizează despre necesitatea încheierii acesteia în forma scrisă. De asemeni, art.1707 al respectivelor Codici Civile inserează faptul că poate aplană conflictul prin concesii reciproce (*se transige*, în original), asupra unei acțiuni civile ce derivă dintr-o infracțiune. [70, pp. 181-182]

Mai târziu, prin modernizarea Codului civil după Codul lui Napoleon, care a fost un personaj istoric cu o viziune juridică excepțional de modernă, s-a păstrat noțiunea de învoială, de înțelegere, de tranzacție, fapt menținut și acum, iar odată cu apariția legii medierii, a fost introdusă și noțiunea de mediere în Codul civil, iar mai târziu și în Codul de procedură penală.

Medierea este considerată cea mai facilă metodă de a stinge un litigiu. Însă, până la cuprinderea medierii într-un cadru legal, a existat instituția judecătorilor de pace, care a fost gândită și pusă în aplicare odată cu Revoluția franceză din 1789. Această instituție a judecătorilor

de pace s-a dovedit a fi o necesitate la evaluarea conflictelor și rezolvarea acestora în cadrul noilor instituții juridice apărute ca noi realizări ale epocii luminilor. Într-un anume fel, judecătorii de pace au reprezentat încă un pas către trecerea de la procedura justiției rigide, la procedura medierii, care are în vedere în primul rând repararea/recuperarea prejudiciului care a rezultat prin săvârșirea infracțiunii [324, pp.37-41] instituția judecătorilor de pace fiind aplicată nu doar în Franța, ci și în Austria, România, Ungaria, Rusia, Belgia ș.a..

Potrivit analizei realizate de consilierul la Înalta Curte de Casație și Justiție din 1922, Corneliu Botez Botez, judecătorii de pace din Franța, ca ofițeri de poliție judiciară, puteau fi delegați fie de procuror, fie de judecătorul de instrucție [42, p. 153-154], [324, pp.37-41].

În ceea ce privește competența *preturilor* sau judecățiilor singulare (*judecătorii de pace*) în dreptul penal austriac, s-a stabilit că „această competență după legea privitoare la introducerea procedurii penale din 23 Mai 1873 cuprinde: a) procedura penală cu privire la toate contravențiile ce le sunt atribuite spre judecare; b) conlucrarea la toate constatările preliminare și instrucțiunea proceselor pentru crime și delictе, în conformitate cu procedura penală” [42, pp. 153-154], [324, pp.37-41].

Potrivit aceluiași autor, în Codul penal ungar, dreptul penal ungar e reglementat prin Legea V. din 1878 completat cu novela din 1908, și Legea VII din 1913 care constituia Codul penal al contravențiilor cuprinse în Legea XL din 1879, astfel că ambele aceste legi, armonizate și cu legile penale anterioare, au fost puse în vigoare prin Legea XXXVII, aplicată la 1 sept. 1880. Prin art. 40 din această lege se enumeră delictеle date în competența *judecătoriilor de pace* (*járásbiroságok*) [42, pp. 153-154], [324, pp.37-41].

Competența penală a judecătorilor de pace, în legislația rusă, era prevăzută de Codul de procedură penală rus și codul general de pedepse rus și alte legi speciale. „După art.33 din Codul rus de procedură penală (existent la 1922), aparțin competenței acestora infracțiunile din arătatele legi care prevăd: 1. Prevenirea, observațiunea, mustrarea; 2. Pedepsa bănească și amenda până la 1000 ruble; 3. Arestul polițienesc; 4. Închisoarea corecțională neînsoțită de pierderea tuturor sau a unora din drepturi și privilegii speciale sau numai a unora din cele personale sau conferite după stare. Codurile t. XV, ed. 1914, cu cele din urmă modificări făcute până la 1 Iulie 1915, cuprind atât unele reguli de procedură penală, cât și infracțiunile supuse judecății judeului de pace ca: delictе împotriva ordinii de administrație, împotriva bunei cuviințe, a orânduielii și liniștii în general, neobservarea regulilor polițienești care privesc vânzarea de băuturi spirtoase, delictеle împotriva organizației publice, călcarea statutului pașapoartelor, a regulamentelor de construcțiuni și căi de comunicație, a regulilor privitoare la paza contra focului, călcarea regulilor telegrafo-poștale, delictеle împotriva sănătății poporului, împotriva siguranței personale, ofensa, amenințări și

violente, delictelor împotriva proprietății străine, folosința samavolnică de proprietatea străină și vătămarea ei, furtul în pădurile străine, furtul în general, escrocheria, înșelăciunea și însușirea de avere străină” [42, pp. 153-154].

Potrivit cercetării consilierului Corneliu Botez, „judecătoriile de *volostă* în Basarabia veche, judecau contravențiile săvârșite de țărani, cele administrative, orășenești și județene, judecau și unele delictes ușoare” [42, p. 6]. Odată cu aplicarea Decretului regal nr. 1730 din 2 mai 1919 a fost introdusă în Basarabia aplicarea legii dreptului penal și de procedură penală română, aplicabile de la 1 iunie 1919 [42, pp. 319-320], [324, pp.37-41].

După o perioadă de întrerupere datorată cerințelor existente la timpul respectiv, instituția judecătorilor de pace din Belgia a funcționat și funcționează și în prezent. Potrivit actualului Codul judiciar belgian, găsim instituția judecătorilor de pace în Partea a II-a, Capitolul I, intitulat „Judecătorul de pace și Tribunalul de poliție”, în care este statuat că există o justiție de pace pe fiecare canton judiciar, în care unul sau mai mulți judecători exersează funcțiile lor în limitele teritoriale stabilite. Un judecător de pace poate, printre altele să fie numit judecător la Tribunalul de poliție [69, pp.180-442.].

Capitolul III al Codului judiciar belgian, intitulat „Judecătorul de pace”, prin art. 590, modificat prin art. 2) din legea din 29 noiembrie 1979, se statuează faptul că judecătorului de pace i se adresează toate cererile a căror valoare nu depășește 1860 € [69, p. 318-320].

La începutul secolului XX, obligativitatea concilierii a cunoscut un declin fiind abandonată ca cerință legală în 1940-1950. Totuși, în practică, concilierea era încă folosită de sistemul judiciar francez atât de mult încât era inclusă, ca una dintre misiunile judecătorului civil, în noul Cod francez de procedură civilă, la art.21. [83], [233, p.28]

Evident, odată cu încălcarea sau uzurparea drepturilor și libertăților celorlalți semenii, se nasc raporturi juridice de conflict în care, de regulă, pe lângă componenta penală, în majoritatea cazurilor identificăm și componente de drept civil.

2.2. Aspecte doctrinare din punct de vedere religios, filosofic, științific, politic și juridic privind instituția medierii

Menționăm, încă de la bun început, despre existența unor referiri clare cu privire la mediere în unele din vechile lucrări de drept. Monseniorul Emer de Vattel (1714-1767), jurist, filosof, diplomat, și expert legal, inițiatorul teoriilor care au pus bazele dreptului internațional modern și a filosofiei politice moderne, în valoroasa sa lucrare „*Legea națiunilor*” (*The Law of Nations or the Principles of Natural Law Applied to the Conduct and to the Affairs of Nations and of Sovereigns*) din 1758, remarcă un aspect care încă se dovedește a fi actual: „În prezent când afacerile

suveranilor Europei sunt atât de conectate, medierea este un mod de conciliere mult folosit” [348, p.152], [322, pp.148-155].

Cu privire la modul de încheiere a disputelor dintre națiuni în timp de pace sau în timp de război, Monseniorul E. Vattel [348, pp.276-278] explică faptul că există câteva căi pașnice de stingere a conflictului: compromisul, *medierea*, arbitrajul și conferințele și congresele. În cazul medierii, Vattel arată că aceasta trebuie să fie făcută de un prieten comun, care să își interpună bunele sale oficii dovedind eficacitate în a determina părțile să se întâlnească la jumătatea drumului, să ajungă la o bună înțelegere, să încheie un acord sau un compromis, respectându-și reciproc drepturile, iar dacă problema se referă la un prejudiciu, să se ofere și să se accepte satisfacții rezonabile. În acest caz, referindu-se la aplicarea bunelor oficii realizate de mediator, autorul consideră că acesta trebuie să dea dovadă de un grad ridicat de integritate, prudență și adresabilitate, respectând o strictă imparțialitate. Mediatorului i se cere ca să diminueze polemica insultelor, a jignirilor și a muștrărilor dintre cele două părți, având abilitatea de a calma resentimentele lor, și îndreptarea atenției părților către reconciliere. Datoria mediatorului, conform monseniorului Vattel, este de a favoriza rezolvarea creanțelor cele mai întemeiate, precum și realizarea restaurării relațiilor dintre cele două părți, dacă acest lucru stă în puterea sa de convingere, nefolosind scrupulozitatea justiției rigide, el nefiind judecător, ci un conciliator, iar îndeletnicirea, activitatea sa, este să procure pacea, determinând părțile să își relaxeze pretențiile în vederea rezolvării conflictului.

După cum putem constata, cerințele care au fost semnalate atunci, sunt și acum de actualitate, fiind solicitate și mediatorului actual.

În acest sens, considerăm că societatea trebuie să fie scoasă din zona de conflict interior și exterior, în așa mod încât să dezvolte relații sociale bazate pe încredere între semenii, precum și pe înțelegerea problemelor societății. În acest sens, *medierea* este pasul timid, dar ferm pe care trebuie să îl încurajăm cu toții pentru reducerea conflictelor interpersonale și pentru rezolvarea celor existente [22, p.5-9], [330, pp.2756-2765], [337, pp.39-48].

În ceea ce privește începuturile medierii în Anglia, găsim în scrierile lui Thomas Paine precizarea că instanța britanică, prin intermediul secretarului lor, lord Weymouth, a făcut o cerere în 14 septembrie 1778 care era adresată marchizului d'Almadovar, ambasador al Spaniei la Londra, pentru a cere Spaniei de a media o pace cu Franța, fără America. Răspunzând cererii Angliei de acordare a medierii, Spania este de acord cu cererea de mediere, oferind ca loc de desfășurare a medierii orașul Madrid, însă a recomandat ca să fie invitate și Statele Unite ale Americii la mediere, ca fiind independente de conflict în toată perioada în care se purtau negocierile din cadrul medierii. Această propunere nu a fost agreată de Anglia, care dorea să convingă Franța să iasă din

război, urmând ca astfel Anglia să își îndrepte atacurile asupra Americii cu toată forța. Ca urmare a propunerii Spaniei de a participa la negocieri și America, Anglia a refuzat medierea pe care o solicitase inițial [23, pp.25-32], [264, p.249], [325, p.35-41], [326, pp.110-125].

Unii autori au menționat de timpuriu în lucrările lor existența medierii care a fost aplicată în diferite contexte, printre aceștia înscriindu-se și academicienii V. Căndea, D.C. Giurescu, Malița [55, p.60]. De altfel, și juristul Sir Henry Sumner Maine [311, pp.111-119] în lucrarea sa de istorie clasică a Dreptului, face referire la existența oficiului de mediere care era condus de Papă [326, pp.110-125].

Revenind la materialele științifice mai recente privind medierea elaborate în alte state, demnă de luat în considerare este opinia lui P. McCold, care consideră că medierea este o știință, o artă a dialogului [242, pp.3-4]. Această afirmație deja exprimă multiplele valențe profesionale ale mediatorului, care, în vederea rezolvării conflictului, va trebui să facă dovadă de o multitudine de cunoștințe psihologice, abilități de comunicare, de semiotică, de înțelegere, dar și cunoștințe juridice aprofundate, astfel că putem confirma că medierea prezintă o adevărată artă. Suntem de aceeași părere cu autorul, deoarece procedura medierii solicită o interacțiune între cunoștințe din diverse domenii pentru a înțelege mobilul conflictului și a soluționa litigiul.

H. Von Hentig, referindu-se la noțiunea raportului de cauzalitate și acțiune dintre victimă și infractor, recomandă folosirea medierii [352, p.120].

Percepem această referire a autorului ca fiind noțiunea raportului obiectiv dintre cauza acțiunii infracționale și efectul obținut prin săvârșirea acesteia, cunoscând faptul că mobilul care a stat la baza declanșării infracțiunii a constituit factorul declanșator al acesteia, factor care este foarte bine cunoscut de către părțile conflictului.

Potrivit opiniei emise de autorul R. Cario în lucrarea sa „*Justice restaurative. Principes et promesses. Sciences criminelles - Traité de sciences criminelles*”, justiția restaurativă este lentă, deoarece este cea mai promițătoare cale de a obține pedeapsa modernă din criza profundă pe care o traversează. Fără a nega faptul că infracțiunea este o încălcare a legii, acțiunea restaurativă subliniază atacul asupra relației dintre oameni și reparația greșelilor suferite de toți. În ceea ce privește procesul echitabil, părțile decid, împreună, modalitățile de ieșire din conflictul care se opune acestora, sub controlul justiției restaurative. În ceea ce privește noțiunea de „*Justiție restrânsă*”, în viziunea autorului aceasta are o amplă și triplă rezonanță: resocializarea infractorului, repararea pagubelor aduse victimei, restaurarea păcii sociale [51, p.101].

În opinia noastră, nu putem să nu observăm faptul că justiția restaurativă nu este tot atât de lentă precum sunt procedurile din cadrul procedurilor penale. În același timp, justiția restaurativă, sau mai corect spus, medierea restaurativă, are în vedere cerința resetării propriilor concepții ale

părților, care constituie elementul bazic al comportamentelor viitoare.

Conform cercetărilor realizate de N. Zecheru N. [360, p.19], în Asia, Confucius (551-479 î.Hr.) aprecia faptul că soluționarea disputelor era indicat să aibă loc prin utilizarea unei căi amiabile, fără utilizarea constrângerii, convingerea sa bazându-se pe echitatea cuprinsă în termenul *yi*, care ar avea conotația de echitate, și pe *jen* care ar avea drept conotație principiul etic al altruismului care se manifestă printr-o atitudine binevoitoare și dezinteresată manifestată în folosul altora, și de măreție sufletească, prețuire personală și a celor din jur în aceeași măsură, doctrina confucianistă comportând cinci perfecțiuni morale: bunătatea umană, simțul dreptății, inteligența, fidelitatea sub forma sincerității și politețea care se raportează la respectarea conveniențelor, a regulii de comportare impusă de o societate [315, pp.110-125]. După cum constată O. Simu [305, p.87] și I. D. Ancheș, se remarcă un fapt foarte interesant: Confucius era de părere că armonia naturală nu trebuie stricată prin folosirea procedurilor contradictorii de rezolvare a conflictelor [9, p.115]. În viziunea acestuia, pentru care pacea și înțelegerea stăteau în centrul filozofiei, litigiul ajuns în instanță reprezintă o rupere a armoniei firești care se presupune a exista în relațiile dintre oameni. Legea fiind impusă prin constrângere, este considerată viciată, nenaturală și nefirească [326, pp.110-125].

Will Durant și Ariel Durant, în lucrarea „*Epoca lui Voltaire*”, redau istoria civilizației dintre anii 1715-1789, relatând că Voltaire considera că eticheta manifestată prin reguli și norme de purtare și de politețe, cumpătare, atitudine conciliantă, stăpânire de sine și pace sufletească a chinezilor ar putea constitui un exemplu pentru francezi, care se supără foarte repede, lucru ce i se întâmpla chiar lui însuși. Aceiași autori semnalează faptul că în anul 1687 preoții iezuiți au publicat o lucrare deosebită, denumită „*Confucius Sinarum Philosophus*”, în care aceștia au considerat etica lui Confucius ca fiind una dintre cele mai bune morale, care seamănă cu învățătura lui Hristos [144, pp.22-23].

Cu privire la convingerile pacifiste care au trasat caracterul, calea și opiniile lui Confucius, demne de reținut sunt și cercetărilor realizate de M. Lynch [237, p.15], care trage concluzia că etica lui Confucius se fundamenta pe patru adevăruri clare și anume că: - oamenii se nasc într-o lume în care viețuiesc și alți oameni, ca urmare nu este singur; - este sarcina fiecărui individ de a înțelege și de a accepta omenirea, și natura umană reală, și de a se pune în relație cu lumea din jurul său; - buna înțelegere, concordia, împăciuirea, înțelegerea, pacea în relațiile din cadrul colectivității, care sunt importante într-un grad considerabil pentru starea de mulțumire sufletească personală intensă și deplină; - buna înțelegere, concordia, împăciuirea, înțelegerea, pacea socială este realizabilă doar dacă fiecare individ trăiește o viață ordonată [236, pp.15-17].

Aceste aspecte le regăsim în dreptul natural, ce reprezintă acea doctrină juridică care are la

bază pe convingerea că subzistă o lege naturală universală, rezultată din rânduiala divină a cosmosului ori din esența rațională și socială a omenirii, fiind considerată ca fiind un drept ideal, permanent și universal, nefiind conferit de nici o autoritate umană, conținând totalitatea drepturilor înăscute, care sunt inerente naturii umane. Acest drept a fost înlocuit prin dreptul pozitiv, care conține totalitatea normelor de conduită obligatorie, conținute de legile care sunt în vigoare la un moment dat și care sunt susceptibile de a fi puse în aplicare prin puterea de stat, în acest mod îndepărtându-se de natura umană a legii armoniei sociale.

Profesorul dr. Wenshan Jia demonstrează că, funcția de mediator a fost inclusă în toate administrațiile guvernamentale, începând cu Dinastia Zhou [196, p. 239].

De altfel, tradițiile budiste încurajează soluționarea litigiilor prin înțelegerea părților printr-un acord bazat pe cedări, pe renunțări reciproce, mai degrabă decât prin măsuri de constrângere folosite pentru a determina o persoană să-și îndeplinească o obligație. În aceste culturi, litigiul este o ultimă soluție și implică o compromitere a modului în care ești perceput de ceilalți.

Stanley B. Lubman observă că specific Chinei este sistemul judecătoresc ce a îngăduit unele influențe de natură tradițională chineză, printre ele regăsindu-se și medierea, aceasta fiind preferată vis-à-vis de tribunale, care sunt influențate puternic din punct de vedere politic, iar pedepsa putând fi chiar și condamnarea la moarte, care în China nu a fost abrogată nici la acest moment [235, pp.40-71], în același sens, Fen He ne reține atenția cu precizarea că în prezent, medierea reprezintă un simbol și o modalitate tradițională de soluționare a conflictelor [150, pp.19-40], [333, pp.262-302].

D.I. Ancheș, a ajuns la concluzia că medierea este des folosită în țări asiatice precum China, India, Japonia, Malaysia, Coreea, în care orientarea religioasă către armonie, împăciuire, concordie și absența din trecut a tribunalelor, au făcut ca medierea să devină o practică obișnuită de soluționare a conflictelor [9, pp.111-112].

S-a observat că, în practică, medierea a fost inclusă în cadrul tuturor proceselor judiciare, după cum afirmă D.I. Ancheș. Astfel, după procedura de desfășurare a dezbaterilor în cadrul instanței, părțile sunt consultate dacă intenționează să utilizeze reconcilierea cu ajutorul medierii. În situația în care părțile doresc să recurgă la procedura reconcilierii, judecătorul va recurge la presiuni asupra părților în vederea ajungerii la un acord în cadrul medierii. Datorită faptului că părțile ajung la un acord care este acceptat în mod reciproc de părți, dat fiind avantajul medierii, se consideră că este prea puțin probabil ca părțile litigiului să mai conteste decizia instanței [9, p.116].

Dintotdeauna, liderul unei comunități avea printre principalele sale îndatoriri pe aceea de a ajuta oamenii ca să își rezolve disputele. În Japonia, în timpul Shogunatului Tokugawa (1600-

1867), conform cercetărilor realizate de E. Simu, exista noțiunea de conciliere în neînțelegerile dintre particulari, care urma diverse moduri și reguli de rezolvare, existând o conciliere cu caracter neoficial, o conciliere care se derula la tribunal (*chōtei*) și un compromis care se realiza la tribunal (*wakai*). Cele trei moduri de împăcare cuprindeau și un element de coerciție. În mod istoric, până în anul 1721 în Japonia a existat legea ca familia să fie responsabilă de comportamentul fiecărui membru al său. Exista obiceiul, creat de lege, ca să se alcătuiască grupări formate din câte cinci familii care aveau obligația de a răspunde unele pentru altele, însă, mai târziu, Tokugawa Yoshimune (27 noiembrie 1684 - 12 iulie 1751), cel de-al optulea shogun al shogunatului Tokugawa din Japonia, a abolit această lege, desființând sistemul de responsabilitate familială [305, p.148].

Potrivit opiniei lui Jerod S. Auerbach [16, p.86], în S.U.A. fondatorii medierii din urmă cu mai bine de 350 de ani, erau adepți ai puritanismului din Dedham, o comunitate care trăia în sud-vestul orașului Boston, și care aveau o moralitate foarte severă, fondând un procedeu neoficial, simplu și familial de mediere [9, p.111].

În India, în 1945, quakerii Horace Alexander [183] și Agatha Harrison [177] au sprijinit negocierile dintre Gandhi și guvernul britanic pentru independența indiană.

În ceea ce privește rezolvarea conflictelor în Hawaii, D.I. Ancheș ne semnalează că, potrivit cercetărilor realizate de S.T. Boggs și M.N. Chun [40, pp.123-132], „poporul hawaiian folosește sistemul tradițional de rezolvare amiabilă a disputelor, cunoscut în practică drept *ho'oponopono*, adică „*punerea în ordine a lucrurilor*” atât la nivel spiritual, cât și la nivel interpersonal. Acest sistem presupune reunirea familiilor pentru discutarea problemelor interpersonale, sub supravegherea unui conducător. Liderul sesiunilor era o persoană care era privită cu respect de ambele tabere. Acesta avea misiunea de a acționa ca un mediator, adică de a acționa de așa manieră încât să evite resentimente din partea celor mediați. Discuțiile dintre părți se purtau prin intermediul mediatorului. Sesiunea de mediere era deschisă de către lider printr-o rugăciune, iar apoi acesta adresa diverse întrebări participanților. În momentele tensionate, mediatorul recurgea la solicitarea unui moment de tăcere” [9, p.113].

În același sens, L. Dujardin, subliniază faptul că prin tradiția aplicării metodei *ho'oponopono*, în insulele Hawai și în întreaga Polinezia, se oferea părților aflate în conflict posibilitatea de a se elibera de ego, de a se împăca sau de a se căi, fiind “un fel de mediere de grup prin care fiecare om era respectat” [143, pp.17-18].

În acest sens, considerăm că această metodă se aseamănă cu *medierea deliberativă*, în care grupul din care fac parte făptuitorul și victima, organizează în cadrul respectivului grup ședințe de comunicare între părțile conflictului, încurajând părțile respective să încerce să stabilească o

comunicare empatică, menită să încurajeze făptuitorul să-și expună trăirile pline de regret sincer în vederea obținerii iertării din partea victimei și a societății.

De asemeni, metoda *ho'oponopono* prezintă caracteristici asemănătoare cu *medierea restaurativă*, care, după realizarea acțiunii reparatorie, urmărește să vindece și să restaureze bunele relații dintre părțile conflictului, această mediere putându-se derula în timpul sau înafara procedurii juridice.

În opinia lui A.Vraneski, în Israel, medierea este o noțiune veche [353, p.15]. Potrivit acestei opinii, în mod tradițional, cultura ebraică, precum și cea arabă, au dat o mare importanță tratării conflictului și acordurilor dintre părțile implicate în conflict, ca bază de rezolvare a disputelor. Aceștia aveau modalități proprii de rezolvare a disputelor și de menținere a păcii și a armoniei în cadrul comunității. În cadrul triburilor evreiești, folosirea metodei *p'sharah* constituia medierea pentru rezolvarea conflictelor. În Talmud, se spune că, doar *p'sarah* constituie justiția ideală, ca „justiție a păcii și a dreptului”. Aceasta exprimă unicitatea medierii în capacitatea sa de a procura o justiție integrală, echilibrând valorile, pacea și compasiunea. În Talmud se consideră că medierea este un act meritoriu, deoarece hotărârea luată în conformitate cu legea strictă trebuie să fie decisă de trei persoane. Cu toate acestea, într-un arbitraj, două sunt suficiente; iar puterea medierii este mai mare decât cea a legii, ceea ce determină afirmația Talmudului că medierea este un act meritoriu. Se pare că primul mediator a fost Aaron, fratele lui Moise. De asemenea, timp de mai multe secole, Rabinul local era mediator. Tradiția evreiască fiind bazată pe Torah și pe Talmud, prevedea existența unui cadru judiciar (*Ben Din*), în care părțile își aduceau disputa în fața a trei judecători rabini. Înaintea de a veni în fața judecătorilor, părțile în conflict foloseau adesea căile informale de rezolvare a acestora, precum medierea (*bitzua*) și arbitrajul (*p'sharah*) [9, p.118].

În Germania, potrivit opiniei S. Kettels, datorită faptului că a fost implementată medierea în organizarea administrativă, în mecanismele de luare a hotărârilor și a deciziilor, precum și în mecanismele de formare a opiniei publice, rezultând avantajul că prin utilizarea medierii de către oficialii statali, statul se retrage din deciziile de detaliu, restrângându-și atribuțiile la indicarea obiectivelor politice, făcând loc unor structuri și grupuri sociale care au rolul de a realiza condiții organizatorice în vederea implementării acestor obiective politice [9, p.115], [199, p.39].

Opinia noastră cu privire la acest aspect este că acest punct de vedere ar trebui adoptat și de statele care încă mai au rețineri în a implementa medierea în viața socială și administrativă.

B.N. Cissokho afirmă că în societatea tradițională africană, bătrânul ocupă un loc foarte important. Acesta este perceput ca un om înțelept și patriarhal deținând o putere de reglementare și orânduire în societate. În caz de conflict în cadrul comunității, se face apel la acesta pentru a

concilia părțile în „*soutoureux*” (cu respectarea confidențialității) fără ca problema să transpară față de terți. Există un tribunal departamental pentru a tranșa sau a concilia problemele și conflictele dintre indivizi [65, pp.233-235].

2.3. Cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene și în alte state ale lumii

Concepută ca un instrument relativ nou de rezolvare a conflictelor, medierea a fost promovată la inițiativa europeană, fiind deosebit de benefică în cadrul procedurilor penale. Se știe că, în cadrul procedurilor penale, diferitele și multiplele spețe trebuie rezolvate într-un ritm alert, dorindu-se ca perioada de rezolvare a dosarelor să aibă loc într-un timp foarte scurt, conform cerințelor de accelerare a rezolvării dosarelor. Însă, spre deosebire de latura civilă, latura penală trebuie cercetată cu foarte mare atenție, amănunțele trebuie să fie analizate, procedurile trebuie urmate întocmai, spre a soluționa în mod calitativ dosarele penale, nu doar în număr cantitativ al acestora [327, pp.30-37].

Reglementarea medierii la nivelul Uniunii Europene. Începând cu anul 1980, Consiliul Europei s-a interesat îndeaproape cu privire la modalitățile de justiție alternativă [126, p.66], emițând o serie de recomandări.

Recomandarea R(99)19 [280] a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la medierea în materie penală a fost adoptată de Comitetul de Miniștri pe 15 septembrie 1999 la cea de-a 679-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor, fiind în conformitate cu termenii articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei, și ia în considerare necesitatea de a promova medierea prin participarea personală și activă a victimei și a infractorului și chiar și a altor persoane care pot fi afectate în calitate de părți, precum și implicarea comunității în procedurile penale. Recomandarea R(99)19 recunoaște interesul legitim al victimelor de a avea un cuvânt de spus în rezolvarea consecințelor victimizării lor, de a comunica cu infractorul și de a obține scuze și compensații, în același timp considerând că este important a întări inculpaților sentimentul responsabilității și de a oferi acestora ocazii concrete de a se îndrepta, fapt care ar facilita reinserția și reabilitarea lor [24, pp.2380-2385].

De asemenea, Recomandarea R(99)19 a Comitetului de Miniștri către Statele Membre cu privire la medierea în materie penală, ține cont de faptul că *medierea poate să contribuie la conștientizarea rolului important al fiecărei persoane și al comunității în prevenirea și abordarea infracțiunilor și în rezolvarea conflictelor asociate acestora*, încurajând astfel efectele penale mai constructive și mai puțin represive ale justiției penale [23, pp.25-32].

Această recomandare are în considerare contribuția potențial-substanțială a organizațiilor

nonguvernamentale și a comunităților locale în domeniul medierii în cauze penale și necesitatea de a combina și coordona eforturile inițiativelor publice și private, ținând cont de Convenția Europeană cu privire la exercitarea drepturilor copiilor, ca și de Recomandarea R(85)11 privind poziția victimei în cadrul dreptului și procedurii penale, Recomandarea R(87)18 privind simplificarea justiției penale, Recomandarea R(87)21 privind asistența acordată victimelor și prevenirea victimizării, Recomandarea R(87)20 privind reacțiile sociale la delincvența juvenilă, Recomandarea R(88)6 privind reacțiile sociale la delincvența juvenilă în rândul tinerilor proveniți din familii de migranți, Recomandarea R(92)16 privind Normele Europene referitoare la sancțiuni și măsuri comunitare, Recomandarea R(95)12 privind administrarea justiției penale și Recomandarea R(98)1 privind medierea familială, astfel încât se recomandă guvernelor Statelor Membre să țină cont de principiile prezentate în anexa Recomandării R(99)19 în aplicarea medierii în materie penală, cerând ca acest text să fie făcut cunoscut la o scară cât mai largă [24, pp.2380-2385], [23, pp.25-32].

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu Articolul 15.b din Statutul Consiliului Europei, subliniind însemnătatea reglementării, aplicării și punerii în executare a sancțiunilor și a măsurilor comunitare pe baza principiilor conținute în Recomandarea R(92)16 cu privire la normele europene referitoare la sancțiunile și măsurile comunitare, a elaborat Recomandarea R(2000)22 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind optimizarea aplicării normelor europene referitoare la sancțiunile și măsurile comunitare [281].

Recomandările Comitetului European accentuează convingerea că utilizarea și executarea sancțiunilor și măsurilor comunitare trebuie să fie permanent guvernate de respectul față de garanțiile juridice fundamentale înscrise în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și în principiile enunțate de Normele Europene, recunoscând relevanța acestora pentru Recomandarea R(92)17 cu privire la pronunțarea condamnărilor, Recomandarea R(97)12 privind personalul responsabil de punerea în executare a sancțiunilor și măsurilor comunitare, Recomandarea R(99)19 privind activitatea de mediere în materie penală și Recomandarea R(99)22 cu privire la supraaglomerarea și suprapopularea penitenciarelor [24, pp.2380-2385].

Reglementările internaționale din acest domeniu includ: Convenția Organizației Națiunilor Unite privind Eliminarea tuturor formelor de Discriminare față de Femei (CEDAW) adoptată la 18 decembrie 1979 [95], recomandările și deciziile Comitetului CEDAW și Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

Unele cerințe ale Uniunii Europene cu privire la mediere. În cadrul celui de-al treilea Summit al Consiliului Europei, care s-a desfășurat la Varșovia, în mai 2005, șefii de state și de guverne și-au luat angajamentul „să facă uz din plin de potențialul normativ al Consiliului

Europei” și să promoveze „punerea în aplicare și dezvoltare a instrumentelor juridice și mecanismelor de cooperare juridică”. De asemenea, ei au decis „să ajute statele membre în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate și să dezvolte mijloacele alternative de soluționare a litigiilor”. În lumina acestor decizii, unul dintre obiectivele statutare ale CEPEJ (*Comisia Europeană Pentru Eficacitatea Justiției*), este acela de a permite o mai bună aplicare a instrumentelor juridice internaționale ale Consiliului Europei privind eficacitatea și echitatea justiției, astfel încât a înscris o nouă acțiune pe lista priorităților sale: facilitarea aplicării efective a instrumentelor și reglementările Consiliului Europei cu privire la modurile alternative de soluționare a litigiilor. Astfel că, la nivel european, în cadrul Consiliului Europei, a fost adoptat la Strasbourg, în data de 7 decembrie 2007 [CEPEJ(2007)], un Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală [162].

Ca urmare a tuturor eforturilor Grupului de lucru privind medierea (CEPEJ-GT-MED) a Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) de a construi rolul justiției restaurative, se așteaptă ca aceasta să fie eficientă, fapt care este condiționat de precizarea de a fi bine înțeleasă și susținută atât de către public, de către societate cât și de către profesioniști. Un lucru este neîndoielnic, și anume că justiția restaurativă depinde de participarea și implicarea persoanelor din societate - ca victime sau ca făptuitori, ca reprezentanți ai comunității, ca facilitatori voluntari ori ca susținători ai participanților, în așa fel încât societatea civilă să cunoască în mod corect ce este medierea și modul în care fiecare poate beneficia de pe urma participării la procedura medierii. De asemenea, este necesar să fie implementate măsuri pentru a crește gradul de înțelegere cu privire la justiția reparatorie în rândul specialiștilor din justiția penală și care să fie asimilate de către agențiile care oferă sprijin, tratament și consiliere [188], [86], [103]. Pentru a avea încredere în justiția reparatorie, fiecare individ din societate trebuie să știe ce poate și ce nu poate aștepta să se realizeze prin apelarea la procedura medierii.

În egală măsură, se acționează pentru a recomanda măsuri specifice destinate să faciliteze aplicarea lor efectivă, în scopul îmbunătățirii implementării principiilor medierii conținute în aceste recomandări. Acest document al comisiei CEPEJ-GT-MED (*European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), the Working Group on mediation (CEPEJ-GT-MED)*) a Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) se referă la Recomandarea Rec.(99)19 cu privire la medierea în materie penală. De la adoptarea Recomandării, noțiunea medierii în materie penală a evoluat, apărând conceptul mai larg de „justiție reparatorie” (justiția restaurativă), care cuprinde medierea dintre victimă și delincvent. În acest sens s-au pronunțat și Principiile de bază ale Națiunilor Unite referitoare la utilizarea programelor de justiție reparatorie în materie penală, prin Rezoluțiile 2000/14 și 2002/12 ale ECOSOC (*Consiliul Economic și Social (ECOSOC)* al

Organizației Națiunilor Unite) [188], [162], [284], [285].

În cerințele Recomandării Rec(99)19, legislatorul și autoritățile judiciare penale ale statelor membre sunt încurajate să identifice atât consecințele posibile ale medierii, cât și încurajarea și realizarea acordurilor de mediere cu privire la procedurile penale. Totodată, având în vedere diferența de egalitate între drepturile victimei și ale delincventului în urma unei infracțiuni, se ia în considerare faptul că statele membre ar trebui să fie sensibilizate asupra faptului că victima, datorită situației în care se află, necesită o atenție deosebită atât înainte de mediere, în cursul medierii cât și după mediere, iar pentru acest motiv, statele membre sunt sfătuite să întreprindă cercetări cu privire la acest subiect.

În ceea ce privește perioada de realizare a medierii, în punctul 3 al Recomandării nr.(81)7 a CM (*The Committee of Ministers*) al CoE (*Council of Europe*) privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, se face specificarea că trebuie luate măsuri pentru înlesnirea ori, după caz, încurajarea concilierii părților către soluționarea conflictelor pe cale amiabilă înainte de demararea procedurii judiciare sau pe parcursul unei proceduri deja inițiate.

În obiectivul 1 din Recomandarea nr.(86)12 a CM (*The Committee of Ministers*) al CoE (*Council of Europe*) [279] privind măsurile de prevenire și reducere a încălcărilor instanțelor, s-a considerat că este necesar să se pună accent pe încurajarea de către statele membre, a rezolvării pe cale amiabilă a diferendelor fie în afara sistemului judiciar, fie înainte sau în timpul procedurii judiciare, în cazurile care se pretează a fi rezolvate prin metode alternative. În urmărirea acestui obiectiv, recomandarea precizează faptul că pot fi luate în considerare anumite măsuri: a) să prevadă proceduri de conciliere în prealabil sau la începutul procedurii judiciare, și care ar avea drept scop rezolvarea litigiului; b) să încredințeze judecătorilor, printre sarcinile lor principale, obligația de a căuta o soluționare amiabilă a litigiului între părți în toate cauzele în care este posibil, fie la începutul procedurii, fie în orice alt stadiu potrivit al acesteia.

Principiul 5 al Recomandării nr.(94)12 a CM (*The Committee of Ministers*) al CoE (*Council of Europe*) privind independența, eficiența și rolul judecătorilor, prevede că, acolo unde este adecvat, una dintre responsabilitățile judecătorului ar trebui să o constituie încurajarea părților de a ajunge la o înțelegere amiabilă, în considerentul că, discuțiile sunt mai bune decât litigiul, iar îndeplinirea acestei sarcini necesită mult tact și bun simț, într-o manieră în care imparțialitatea mediatorului să nu fie pusă la îndoială.

Reglementarea juridică a medierii în unele state din Europa. Contextul actual mondial, bulversat de provocări de natură conflictuală, face necesară întărirea și susținerea cât mai amplă și mai rapidă a medierii în întregul perimetru al acțiunii sociale. Valorile, meritele, seriozitatea și viziunile europene sunt conforme valorilor medierii în mod special, potrivit-se necesității

timpului prezent, răspunzând așteptărilor la care societatea speră în mod intuitiv. Putem spune că Europa are implementat un produs specific, conciliator de stingere a conflictelor prin utilizarea procedurii de mediere. Analizând legislațiile diferitelor state din Europa, se poate observa că acolo unde medierea a fost instituționalizată și a fost creat spațiul de desfășurare sub tutela Ministerului Public, în cazul medierii penale, eficiența și eficacitatea sa sunt mai ridicate, spre deosebire de statele care nu au încredere în instituția medierii, tocmai din cauza faptului că nu a fost implementată în sistemul juridic prin intermediul Ministerului Justiției [325, pp.35-41].

Austria [333, pp.262-302]. În Austria, legea în domeniul medierii a fost reglementată în anul 2003 [136, p.16].

Magistrații É. Battistoni și M. Bouchard arată că medierea, înserarea sa în procedura judiciară și efectele ei, deopotrivă cu cerințele de pregătire, precum și a instituțiilor respective de pregătire sunt, pentru un drept profesional, reglementate de lege. Aceste dispoziții sunt cuprinse în Legea cu privire la mediere în materie civilă (*ZivMediaG*) [210]. În general, “*Schlichtung*”-ul este un concept propriu dreptului germanic, care poate fi tradus prin conciliere, arbitraj. Aceasta este o procedură obligatorie în anumite domenii (pentru litigiile în dreptul muncii). “*Schlichtungsstellen*”, sunt instituții private care practică această procedură, oferă o soluție, însă aceasta nu poate fi impusă părților. Numai încercarea de conciliere este obligatorie. Pentru mediere există termenul “*Vermittlung*”. În dreptul familiei și protecției consumatorului, există dispoziții cuprinse în legislație, care se referă la mediere. Judecătorul poate dispune o mediere obligatorie în materia divorțului [76]. Medierea este favorizată de Ministerul Federal al Afacerilor Sociale, în conformitate cu art.39C alin.1 din Legea din 1967 privind egalizarea răspunderii familiale [30, pp.271-274].

Belgia [322, pp.274-277]. Medierea, ca metodă alternativă și pacificatoare de rezolvare a conflictelor, a fost inițiată în Belgia ca urmare a aplicării Legii din 19 februarie 2011, relativ la folosirea medierii familiale în cadrul unei proceduri judiciare, dezvoltând ulterior ideea unui sistem de mediere judiciară, care s-a concretizat în Legea din 21 februarie 2005 [68], [87, p.148].

Potrivit acestei legi, orice parte a conflictului poate propune celorlalte părți, independent de orice procedură judiciară sau arbitrală, în timpul sau după derularea unei proceduri judiciare, să recurgă la procesul de mediere. Părțile aleg un mediator de comun acord sau solicită unei terțe părți să realizeze acest lucru [334, pp.99-109].

Ministerul de Justiție belgian pune la dispoziția Comisiei Federale de Mediere personalul și mijloacele necesare pentru funcționarea sa, iar regele stabilește suma plătită membrilor Comisiei Federale de Mediere pentru fiecare ședință la care aceștia iau parte, precum și cotele pentru indemnizație care le pot fi alocate pentru cheltuielile de parcurs și de ședere.

Medierea voluntară fost inserată prin Legea din 21 februarie 2005, care a intrat în vigoare la 30 septembrie 2005 sub art.2, pct.1, al Deciziei Regale din 22 septembrie 2005, și se regăsește în Codul Juridic belgian la art.1730-1733.

O serie de legi au fost emise pentru a pune în aplicare medierea în Belgia, prima fiind Legea privind medierea din 30 august 2005 [225]. De asemenea, s-a avut în vedere emiterea diferitelor Decizii cu privire la mediere și mediatori dintre care amintim Decizia din 18 decembrie 2008 care stabilește obligațiile mediatorilor acreditați în ceea ce privește formarea continuă [35] modificată apoi prin Decizia din 11 iunie 2009, din 6 mai 2010, din 28 aprilie și din 9 iunie 2011.

În Belgia, Legea din 21 februarie de modificare a Codului judiciar cu privire la mediere, publicată la data de: 2005-03-22 [233], modifică Codul penal belgian prin faptul că introduce o serie de articole pentru promovarea medierii în domeniul penal belgian, care cuprind o paletă largă de aplicații. Cheltuielile cu medierea judiciară sunt statornicite prin pct.2 al acestei legi. În sistemul belgian, costurile care se plătesc mediatorului în procedura penală sunt realizate de către Ministerul Public, deoarece serviciul de mediere a fost coroborat cu instituția juridică în vederea creșterii eficienței acțiunilor lui. Astfel, art.r92 lit.d) ne precizează concret faptul că, printe altele, costurile justiției penale, corecționale și polițienești sunt plătite pentru: „d) Mediatorii de pe lângă procurorul însărcinat cu o misiune de mediere în conformitate cu dispozițiile din secțiunea 541-1” [325, pp.35-41]. Potrivit precizărilor din Codul de procedură penală belgian, atunci când, după efectuarea unei misiuni de mediere între autor și victimă, noi violențe sunt executate de același făptuitor, nu mai poate fi făcută o nouă misiune de mediere. În acest caz, cu excepția cazului în care există circumstanțe speciale, procurorul pune în aplicare o lege penală sau urmărirea penală. Art.458bis din Codul penal belgian face referire la secretul profesional aplicabil și mediatorului [68], asigurându-se principiul confidențialității.

În ceea ce privește violența în familie oglindită prin legea belgiană, potrivit precizărilor din Codul de procedură penală belgian, putem constata că există o grijă deosebită pentru rezolvarea acestor litigii cauzate de infracțiuni, prevăzându-se aplicarea medierii penale în art.41-1, și anume în cazul în care se pare că există o măsură care este de natură să repare prejudiciul cauzat victimei și care pune capăt stresului care rezultă din infracțiune sau care ajută la reabilitarea infractorului, astfel că, procurorul poate, înainte de a lua decizia privind acțiunea publică, în mod direct sau prin intermediul unui ofițer de poliție judiciară, printr-un un delegat sau prin intermediul mediatorului de pe lângă procuror, să inițieze o rechemare a autorului faptelor la realizarea obligațiilor în temeiul legii. De asemenea, poate să orienteze autorul faptelor către o structură sanitară, socială sau profesională. Această măsură poate consta în îndeplinirea de către făptuitor, pe cheltuiala sa, a unui stagiu sau a unei formări într-un serviciu sau unui organism sanitar, social sau profesional,

inclusiv a unui curs de cetățenie, a unui stagiul de responsabilitate părintească, un stagiul de responsabilizare de prevenire și de luptă împotriva violențelor în cadrul cuplurilor și a celor legate de discriminarea de sex, sau un stagiul de sensibilizare cu privire la pericolele utilizării de substanțe stupefiante. De asemenea, procurorul sau mediatorul de pe lângă procuror poate cere făptuitorului să procedeze, la cererea sau cu consimțământul victimei, la o misiune de mediere între autorul faptelor și victimă. În cazul reușitei cu succes a medierii, procurorul sau mediatorul de pe lângă procuror întocmește procesul-verbal, care este semnat de el însuși și de către părți, din care câte un exemplar este dat acestora. [325, pp.35-41].

După cum se observă, medierea este tratată cu multă responsabilitate de către instituțiile Belgiei, ceea ce ne face să considerăm că ar putea fi un exemplu de aplicare și în dreptul penal român a procedurii medierii, împreună cu sensibilizarea infractorilor prin acțiuni stabilite de procuror pentru făptuitor.

Bulgaria [333, pp.262-302]. În Bulgaria, legea în domeniul medierii a fost reglementată în 2 decembrie 2004 [30, p.16] și a fost publicată în Monitorul Oficial bulgar nr.110 din 17 decembrie 2004 în Coll-APIS, vol.1/2005, p.320, și apoi modificată (nr.86 din 24.10.2006, nr.9 din 28.01.2011, nr.27 din 04.01.2011) [220], [227]. A urmat publicarea Ordonanței nr.2 din 15.03.2007, care dictează termenii și condițiile de recunoaștere a organizațiilor care formează mediatorii, înregistrarea, anularea și revocarea mediatorilor din Registrul unificat al mediatorilor și regulile procedurale și etice de conduită ale mediatorilor [259]. În 2011 a fost promulgată Legea SG.27 din 01.04.2011 care modifică legea privind medierea, promulgată, SG.110 din 2004, cu modificările ulterioare nr.86 din 2006 [201].

Magistratul judecător D. Djarova precizează că, potrivit Legii medierii bulgare, judecătorul nu poate fi mediator în litigiul care îi este conferit pentru soluționare [127, p.96], aspect pe care îl considerăm corect, deoarece opțiunea de a fi mediator în conflict nu se armonizează cu utilizarea într-un proces public a aspectelor aflate în procedura medierii, procedură care conferă multă discreție, multă încredere spre dezvăluirea trăirilor personale ale părților.

Danemarca [333, pp.262-302]. În Danemarca, Legea nr.467 din 12 iunie 2009 privind medierea în cauzele penale, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010, prevede posibilitatea recurgerii la mediere în cadrul comitetului de mediere (*konfliktråd*) în cauzele penale. În acest sens, în fiecare circumscripție teritorială, comisarul șef al poliției stabilește un comitet de mediere (*konfliktråd*) în cadrul căruia, în cauzele penale, victima și autorul faptei au posibilitatea de a se reuni în prezența unui mediator neutru [333, pp.262-302].

Franța [333, pp.262-302]. În comparație cu alte state europene, Franța are o experiență relativ îndelungată în mediere în contextul înțelegerii implementării acestui instrument pentru

facilitarea rezolvării diferitelor conflicte de natură să reducă o serie de cheltuieli pe care statul și implicit contribuabilul trebuie să le suporte datorită termenelor lungi și a condițiilor riguroase ale procedurilor judiciare.

Conform opiniei sintetizată de B. Brenneur, odată cu promulgarea Legii în domeniul medierii din 8 februarie 1996 precum și a Decretului său de aplicare din 22 iulie 1996, Franța este printre primele țări care au adoptat medierea. Fiind însă prezentată de către autoritățile publice ca fiind o măsură care este destinată descongestionării instanțelor, iar nu ca fiind o măsură de îmbunătățire a actului de justiție, medierea a întâmpinat o serie de dificultăți. Legea din 1992 a introdus medierea în materie penală, care este de factură obligatorie [47, pp.78-83].

Constatăm că medierea conflictelor penale o găsim în Codul de procedură penală francez în capitolul II, secțiunea I sub titlul: *Delegați și mediatori ai procurorului general ai Republicii* în special în cadrul articolelor R15-33-30, art.44-1 până la 44-3, art.121-4, art.D.47-16, art.D.47-17, art.D.47-22, art.A.43-4, art.706-113, constituind un procedeu situat între clasare și urmărire penală, având drept scop aplicarea medierii la litigii cu caracter infracțional redus, urmărindu-se repararea pagubelor suferite de către victimă din partea autorului infracțiunii [77], [83].

Codul penal francez specifică medierea penală într-o serie de articole: art.434-9, art.435-7, art.435-9 [73].

În cazul în care violența a fost comisă de către soț sau fostul soț al victimei, partenerului său legat de un pact de solidaritate civilă sau fostul său partener, concubinul său sau fostul concubin, misiunea de mediere este îndeplinită numai dacă victima a solicitat-o în mod expres.

Există totuși precizarea că, atunci când, după o misiune de mediere între făptuitor și victimă, o nouă violență este comisă de către soț sau fostul soț al victimei, partenerul său de care este legat de un pact de solidaritate civilă sau de fostul său partener, de concubin sau fostul său concubin, nu mai poate exista o nouă misiune de mediere. În acest caz, cu excepția unor circumstanțe speciale, procurorul public pune în aplicare o compoziție penală sau inițiază o procedură.

În Franța s-a încercat experimentarea și aplicarea „*medierii educative*” care îngăduie rezolvarea aspectelor cu privire la infracțiune, fapt ce poate să permită infractorului să își înțeleagă și să își recunoască infracțiunea, medierea educativă aplicându-se în mod special tinerilor [202, p.61].

Germania. Potrivit prevederilor art.46 Codului Penal german, ale art.153 al Codului de procedură penală german și ale Actului de Justiție juvenilă germană din 1953, medierea este autorizată pentru anumite cauze determinate de lege, practica germană fiind stabilită prin ghiduri la nivel federal și statal.

A fost elaborată deja o lege cu privire la mediere, astfel încât, la 26 iulie 2012, a intrat în vigoare pentru prima dată în Germania o Lege cu privire la mediere (*Mediationsgesetz*) [278], [78], publicată în Jurnalul Oficial (Bundesgesetzblatt) I, p.1577 [323, pp.54-59]. Această lege transpune în legislația germană Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială [260], [126, p.3]. Cu toate acestea, aria de aplicare a legii germane privind medierea depășește în mod onorabil exigențele directivei europene, legea germană privind medierea acoperind toate formele de mediere din Germania, fără deosebire de tipul litigiului sau de locul de reședință al părților implicate în litigiu. [199, pp.27-30], [323, pp.54-59].

În Codul penal al Germaniei, Secțiunea 46a este dedicată medierii infractor- victimă și restituirii, considerând că într-un caz în care pentru restituirea prejudiciului cauzat a necesitat prestarea de servicii personale substanțiale sau sacrificii personale din partea făptuitorului, ori făptuitorul a acordat victimei compensații complete sau cea mai mare parte a acestora, instanța poate dispune diminuarea pedepsei în conformitate cu articolul 49 alineatul (1) cu privire la circumstanțe speciale de atenuare stabilite prin lege, sau poate dispune eliberarea.

Și Codul de procedură penală german conține dispoziții cu privire la mediere. Astfel, se arată că la prima examinare, conform Secțiunii 136, alin.(1) ultima teză, în cazurile adecvate, acuzatul va fi informat, de asemenea, despre posibilitatea utilizării medierii cu victima. Secțiunea 153a alin.(1), pct.5, recomandă ca, în situația în care gradul de vinovăție sau pericolul public nu constituie un impediment, acuzatul să facă o încercare serioasă de a ajunge la un acord mediat cu persoana vătămată (mediere făptuitor-victimă), încercând astfel să facă reparații pentru rezultatele infracțiunii sale, în întregime sau în mare măsură, sau să facă eforturi pentru realizarea acesteia; în aceeași măsură, la aceeași Secțiune 153a alin.(1), pct.6, i se recomandă acuzatului să participe la un curs de formare a abilităților sociale. În acest sens, procuratura publică stabilește un termen în care acuzatul trebuie să respecte condițiile și instrucțiunile impuse în cazurile de mediere cu victima.

În același sens, în Codul de procedură penală german, în secțiunea 155a, care se referă la medierea dintre victimă și făptuitor, se face precizarea că la fiecare stadiu al procedurii de urmărire penală efectuat de procuratură ori de instanța de judecată, trebuie să analizeze dacă este posibil să se ajungă la un acord mediat între acuzat și persoana vătămată. În cazurile corespunzătoare, ei trebuie să depună eforturi în vederea realizării și finalizării unei astfel de mediere, însă este ferm precizat că un acord din cadrul medierii nu poate fi acceptat împotriva voinței exprese a persoanei vătămate, evitându-se expunerea acesteia într-o poziție de vulnerabilitate.

În vederea realizării unei bune medieri în domeniul penal, Codul de procedură al Germaniei

inserează în Secțiunea 155b, alin.(1) modalitatea de înaintare a datelor părților către mediator.

Italia [323, pp.54-59], [333, pp.262-302]. Principalele sectoare de aplicare a justiției restaurative se direcționează către două jurisdicții diferite: justiția păcii și sistemul penal de justiție juvenilă. În Codul italian de procedură penală pentru minori (448/1998), care a fost implementat în 1989, legislatorul italian nu a inclus prevederi speciale relativ la justiția restaurativă sau la medierea victimă-infractor. Datorită faptului că medierea a fost implementată recent (în 2002) prin posibilitatea acordată justiției păcii de a aplica justiția restaurativă, se dovedește că nu există suficientă experiență în aplicarea acesteia.

Constituția Republicii Italiene, prin art.11 manifestă o dorință de înțelegere și de pace, de consensualism prin prisma înclinării spre pace și dreptate: *Italia repudiază războiul ca instrument de lezare a libertății celorlalte popoare și ca mijloc de soluționare a controverselor internaționale; ea consimte, în condiții de egalitate cu celelalte state, să accepte limitările de suveranitate necesare unui sistem care să asigure pacea și dreptatea între națiuni; ea sprijină și favorizează organizațiile internaționale care vizează acest scop* [89, p.19], interpretare care a făcut ca medierea să fie mult mai ușor acceptată și asimilată ca un procedeu de evoluare către rezolvarea conflictelor.

Prin Legea nr.69/2009 și Decretul legislativ nr.28/2010, se extinde aplicarea în practică a medierii, putându-se aplica în toate domeniile. Condițiile obligatorii cu privire la mediatorii se referă la calificarea acestora în cadrul instituțiilor de formare, înregistrarea mediatorilor la Ministerul de Justiție, înaintarea unui raport către Ministerul Justiției cu privire la mediere, impunerea unui sistem propriu de control al calității actului de mediere ș.a.

În Italia, medierea a căpătat de curând un aspect de prioritate, însă aceasta are rădăcini legislative începând cu anul 1931 prin „*Actul de Siguranță Publică*”, pentru medierea utilizată de către ofițerii securității publice. Italia a reușit începând cu anul 2010 armonizarea legislației naționale cu legislația Comisiei Europene, raliindu-se Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr.L136/3 din data 24.05.2008 [246], [323, pp.54-59].

În **Malta**, a cărei deviză este „virtute și constanță”, medierea dintre făptuitor și victimă a determinat anumite rezultate relativ pozitive. Prin această abordare infractorul este responsabilizat, permițând victimei să îl înțeleagă, și probabil să îl ierte, dar ceea ce s-a dovedit a fi mult mai important este faptul că medierea îi deprinde pe deținuți să rezolve neînțelegerile într-un mod profund și înțelept prin înțelegerea conflictului ca o experiență de învățare valabilă pentru ambele părți ale conflictului, această mediere aplicându-se în mod special tinerilor [172 , p.61].

Olanda. În Olanda a fost înființat Institutul Olandez de Mediere în anul 1993 (*N.M.I.* -

Nederland Mediation Institut), oferind servicii de mediere puse la dispoziție de mediatori calificați și acreditați, care sunt înregistrați la respectivul Institut Olandez de Mediere, fiind primul indiciu de instituționalizare a medierii în această țară.

Nederland Mediation Institut a reprezentat un sistem pentru guvern, în special pentru Ministerul Justiției care s-a angajat în procesul medierii. Una dintre primele acțiuni derulate de Ministerul Justiției a fost instalarea platformei ADR în luna august 1996, având ca scop investigarea aplicabilității medierii, precum și viitorul medierii în cadrul procedurilor de instanță [243], [35].

În Olanda medierea este oricând posibilă și este utilizată cel mai adesea în acțiunile de drept public. Medierea se poate realiza cu ușurință în Olanda deoarece în fiecare instanță districtuală și în fiecare curte de apel se găsește un ofițer de mediere, care poate să răspundă la întrebări, să înainteze propunerea de mediere părții adverse sau să ajute părțile la găsirea unui mediator [323, pp.54-59], aspect pe care ni l-am dori să existe și în cadrul instanțelor române.

Codul de procedură penală olandez cuprinde medierea în Secțiunea 51h, alin. (1)-(4), în care se face precizarea că serviciul de urmărire publică se va asigura ca poliția să informeze victima și suspectul despre opțiunea de mediere cât mai curând posibil, încurajând realizarea medierii dintre suspect și victimă, însă doar după ce s-a asigurat că și victima este de acord cu asemenea mediere. În situația în care medierea dintre victimă și suspect a dus la un acord, instanța trebuie să ia în considerare, dacă se impune aplicarea unei pedepse sau luarea unei măsuri.

Polonia. În Polonia, în 1997, la nivel legislativ a fost adoptată Legea medierii ca alternativă de soluționare a conflictelor în materie penală [142, p.18].

Parlamentul polonez, prin intermediul art.53 alin.(3), art.60 alin.(2.1) și art.66 alin.(3) din Codul penal polonez și art.23a din Codul de procedură penală polonez, îngăduie autorizarea rezultatelor medierii între victimă și făptuitor în situația infractorilor adulți, de care instanța de judecată este obligată să țină cont înainte de elaborarea sentinței. În același timp, astfel cum prevede secțiunea 23-a Cod penal polonez, instanța sau procurorul, din propria inițiativă sau cu acordul părților, pot să predea cauza spre mediere către o instituție autorizată sau către o persoană.

Portugalia [323, pp.54-59]. În Codul penal și în Codul de procedură penală portughez nu se face referire cu privire la medierea extra-judiciară ori la intervenția unei părți neutre sau imparțiale pentru soluționarea conflictului [207], însă în sistemul legal portughez în cadrul Legii tutelar-educative 166/99 din 14 septembrie 1999, este prevăzută medierea care se poate aplica minorilor cu vârste cuprinse între 12 și 16 ani care au săvârșit acte pe care legea le-a calificat ca fiind infracțiuni [214].

Magistrații É. Battistoni și M. Bouchard fac precizarea că în ceea ce privește medierea în

domeniul penal, Parlamentul portughez este pe cale să ia în considerație o propunere de lege despre medierea penală cu supervizarea Ministerului Public (pentru faza de anchetă) [30, pp.306-307].

Momentul procedural al aplicării medierii penale se referă numai la cauzele care încă sunt în curs de examinare în faza de investigare. Legiuitorul portughez a optat să nu prevadă medierea penală în etapele ulterioare ale procedurii, fie în timpul fazei de investigare, fie în etapa de judecată.

Medierea penală a fost implementată în Portugalia prin Legea nr.21/2007 din 12 iunie în temeiul articolului 10 din Decizia-cadru 2001/200/JAI a Consiliului din 15 martie, privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, regimul juridic stabilit în această lege, ținând cont de: - momentul procedural și domeniul de aplicare al medierii penale; - ipotezele de trimitere către procesul la mediere; - procesul de mediere și încheierea (sau nu) a acordului; - nerespectarea acordului de mediere și reînnoirea plângerii; - cazurile de neaplicare a medierii.

Ungaria. Posibilitatea de a folosi medierea în procedurile judiciare a fost introdusă în Ungaria prin Legea LV din 2002, care a intrat în vigoare la 17 martie 2003. Ea a privit inițial, doar dreptul civil [208], [142, p.16].

De la 1 ianuarie 2007, datorită unui amendament, legiuitorul a adoptat Legea din 18 decembrie 2006 (Legea CXXII din 2006), astfel că, această procedură se aplică, de asemenea, și în materie penală. Codul de procedură penală a fost modificat în consecință, prin adăugarea articolului 221/A. Așadar, modalitatea de soluționare a litigiilor prin mediere este reglementată în Ungaria din 2003 pentru dreptul civil, iar începând cu 1 ianuarie 2007 și pentru cauze penale [30, pp.289-290].

Cu privire la **medierea la nivel internațional**, se constată o responsabilizare a factorilor decidenți, lucru demonstrat de existența Raportului Grupului la Nivel Înalt privind amenințările, “*Provocări și Schimbare*”, prezentat de O.N.U. în 2004, cunoscut și sub denumirea “*O lume mai sigură: responsabilitatea noastră comună*”. Raportul conține un capitol în care se ridică problema rezolvării conflictelor prin diplomație și prin mediere. Concret, în partea a II-a, denumită “securitatea colectivă și provocarea prevenirii”, a cap. IV, în cadrul punctelor 100-103 se face referire la diplomația preventivă și la mediere [232, p.257], [94], [95], [10], care sunt de multe ori neglijate în timpul negocierilor.

În **Statele Unite ale Americii** [333, pp.262-302] mai mulți cercetători consideră că medierea își găsește originea în sistemul de drept american. Inițial, o formă incipientă a medierii a avut loc în anul 1838 în S.U.A. [245], [273] cu prilejul unei mari și tensionate greve, când, la inițiativa președintelui Martin van Buren [142, p.11] [189], [360], are loc prima mediere facilitată de Guvern, ceea ce înseamnă că prima mediere la nivel instituțional a avut loc în domeniul muncii.

Contrar datei de 1957 avansată de N. Zecheru [360] cu privire la crearea Serviciului Federal de Mediere și Conciliere, J.A. Saul precizează că Serviciul Federal de Mediere și Conciliere (FMCS) din S.U.A. a fost format în 1946, precizând că acest Serviciu oferea un personal de mediatori care erau plătiți cu normă întreagă și care erau gata să înlesnească negocierile dintre sindicate și conducere [296, pp.3-4].

T.Lentz remarcă faptul că a fost consemnată o creștere a problemelor de natură rasială, care s-a manifestat sub președinția lui John Fitzgerald Kennedy [230, p.22], președintele susținând activitatea lui Martin Luther King, laureat al premiului Nobel pentru Pace în 1964 pentru lupta împotriva segregăției rasiale și discriminării rasiale (celebru pentru lupta antisegregaționistă, dar și prin celebrul discurs „*I have a dream*” din 28 august 1963, ținut la Washington, DC, pe treptele Monumentului Lincoln), încurajând dialogul social, precum și rezolvarea conflictelor prin mediere, în mod pașnic [333, pp.262-302].

Potrivit opiniei exprimată de președintele Jimmy Carter (James Earl Carter, Jr.) la 12 februarie 1980 [52, p.303], Congresul S.U.A. a emis actul de rezolvare a disputelor (*Dispute Resolution Act*), în care se stipula că toate programele naționale pentru ADR să fie administrate de Ministerul Justiției. Actul încuraja promovarea și utilizarea metodelor alternative de soluționare a disputelor între consumatori și prestatorii de servicii, proprietari și chiriași etc. Pe plan local, guvernele locale și statale au finanțat programe de mediere în scopul rezolvării disputelor din dreptul familiei, mediului, contractelor guvernamentale etc. [360, p.27], [52, p.303], [333, pp.262-302].

N.Voiculescu [350, p.30] ne precizează că medierea din S.U.A. este reglementată în prezent prin peste 2500 de acte normative, ceea ce a făcut să fie considerată ca având o evoluție impresionantă, fiind aplicată în toate domeniile [350, p.32].

În Codul penal american actual, în Titlul 28 - Sistemul judiciar și procedura judiciară, în §10381 cu privire la autoritatea de a asigura securitatea publică și cea comunitară este prevăzut că Procurorul General va realiza un program unic de subvenționare în baza căruia acesta va acorda subvenții statelor, unităților administrației publice locale, guvernelor tribale indiene, altor entități publice și private și consorțiilor multi-jurisdicționale sau regionale în scopurile precizate de lege, printre ele numărându-se la pct.6, oferirea de instruire specializată a ofițerilor de aplicare a legii pentru a spori rezolvarea conflictelor, instruirea în utilizarea medierii și a rezolvării problemelor ș.a. [249].

În §10401 din Codul penal american, cu privire la programul autorizat, lit.c), este definit programul justiției restaurative, considerându-se că termenul „program de justiție restaurativă” semnifică un program care subliniază răspunderea morală a unui infractor față de victimă și

comunitatea afectată și poate include comisiile de reparații comunitare, restituirea (sub formă de plată sau serviciu monetar către victimă sau, unde nu poate fi identificată nicio victimă, serviciul pentru comunitatea afectată) și medierea între victimă și infractor [249].

În **Albania**, a fost reglementată legea în domeniul medierii în anul 2003 [156], [142, p.16], [270, pp.184-190]. Începând cu anul 2011 Albania a adoptat legislația privind medierea (Legea nr.10385/2011 privind medierea în soluționarea litigiilor) care prevede regulile și reglementările privind principiile și procedurile de bază ale procesului de mediere, însă, deoarece aceasta este o disciplină nouă în Albania, în practică părțile aflate în litigiu încă mai încearcă să se familiarizeze cu o astfel de alternativă. Începând cu 2012, în Albania s-a creat Camera națională a mediatorilor.

Cu privire la **Elveția** [333, pp.262-302], potrivit literaturii de specialitate [172, p.123], în perioada modernă, medierea în forma sa instituționalizată și-a făcut apariția în Elveția la începutul anilor 1970, în urma intervenției și presiunilor masive ale asociațiilor care au militat pentru ca medierea să fie introdusă în sistemul juridic elvețian ca instrument util la dispoziția părților și a judecătorului, lucru care s-a realizat în mod concret după 1 ianuarie 2011 [37, pp.123-125].

Japonia. Medierea a fost stabilită în Japonia prin Legea privind promovarea utilizării soluționării alternative a litigiilor (Legea nr. 151 din 2004), prin Legea din 9 iunie 1951 și prin amendamentele ulterioare Legii nr.222 din 9 iunie 1954 privind concilierea civilă [263].

Cercetând totalitatea valorilor materiale și spirituale create de Japonia, constatăm că prin cultura ei străveche și prin Constituția ei, aceasta aduce o serie de elemente care converg spre o poziție de conlucrare, înțelegere și pace, ceea ce face ca medierea în cadrul societății nipone să fie agreată pentru atenuarea și încheierea conflictelor. Art.9 al Constituției Japoniei aduce o inovație care nu se regăsește în alte Constituții și care desemnează drumul spre pacificare socială, și anume “Renunțarea la război”, fapt care este subliniat în Preambulul Constituției japoneze: “*Noi, poporul japonez, dorim pacea pentru totdeauna, suntem profund atașați de idealurile nobile care călăuzesc relațiile mutuale dintre oameni, suntem încrezători în spiritul de dreptate și lealitate al tuturor popoarelor iubitoare de pace*”, adăugând mai departe că “*Noi sprijinim pacea, suntem alături de comunitatea internațională care se străduiește să alunge pentru totdeauna de pe pământ despotismul și sclavia, asuprirea și intoleranța, și dorim să ocupăm un loc onorabil înăuntrul ei. Noi declarăm că toate popoarele lumii au dreptul de a trăi în pace, eliberate deopotrivă de frică și de lipsiri*” [90]. Este posibil ca, în principiu, Constituția japoneză să fie eliberatoare de principiul ego-ului războinic, dar, în același timp se cunoaște dualitatea firii asiatice, pe de-o parte plină de duritate și pe de altă parte plină de sensibilitate, de respect și de armonie.

În același timp, în Japonia există un număr relativ scăzut de avocați raportat la populația țării sau la nivelul de dezvoltare socială și economică, însă acest aspect se datorează tradiției sale

îndelungate în privința medierii [305, pp.11-15]. Găsim *argumente* suplimentare ale importanței ridicate a utilizării procedurii informale a medierii în societatea japoneză [257] deoarece, oricât ni s-ar părea de puțin verosimil, există multe bariere procedurale în soluționarea litigiilor în instanță, ceea ce constituie un motiv serios pentru a recurge la mediere. În Japonia de astăzi, medierea este parte a culturii de afaceri, unde așa numiții „*Shokai-sha*” (prezentatorul de încredere, mediator), și „*Chukai-sha*” (mediator) au rolul de a facilita relațiile de acest tip [181, pp.51-77].

Kazakhstan. Kazakhstanul are o lege privind medierea din 5 februarie 2011 [226]. Medierea se utilizează în litigiile civile, de muncă, de familie și alte conflicte dintre persoane fizice și/sau persoane juridice, precum și în cazul infracțiunilor de dimensiuni mici și mijlocii în procedurile penale, cu excepția cazului în care se prevede altfel în Constituția Republicii Kazakhstan, conform art.1 pct.1 din Legea medierii. Termenul prevăzut de lege pentru realizarea medierii este foarte scurt, astfel că și în situația în care medierea se derulează în afara contextului unei proceduri civile sau penale, iar această procedură nu durează mai mult de 60 de zile calendaristice, însă în cazuri excepționale, termenul poate fi prelungit prin acordul părților și cu acordul mediatorului, dar nu mai mult de treizeci de zile calendaristice. În situația în care medierea se derulează în contextul procedurii ei, aceasta trebuie încheiată nu mai târziu de 30 de zile calendaristice de la data încheierii contractului de mediere, care poate fi prelungit la o cerere comună a părților pentru maximum 60 de zile. Comunicarea acordului părților ori a acordului neîncheiat de părți trebuie transmise îndată instituțiilor judiciare pe rolul cărora se află cazul respectiv.

În urma analizei realizată asupra procedurii medierii din diverse state, se observă că, în mod just, în unele Coduri penale și de procedură penală analizate, ale unor state, pentru părțile vătămate care au realizat rezultatele medierii dar care au fost implicate în infracțiuni ulterioare, nu se mai aplică medierea, legislatorul stabilind un prag decent de aplicare a medierii, repetarea faptei arătând faptul că infractorul nu a devenit mai responsabil și că nu există șansa să se îndrepte prin aplicarea acestei șanse oferite de mediere, rolul justiției retributive fiind absolut necesar pentru necesitatea de a corecta comportamentele infractorului.

În urma analizei realizată asupra procedurii medierii din diverse state, observând aspectele favorabile unei înțelegeri și a respectării rezultatelor medierii care au rezultat ca urmare a eforturilor depuse de părți, considerăm că și în legislația României și Republicii Moldova ar fi necesar să se specifice limitarea în mod explicit, în cadrul legii, numărul medierilor care se pot realiza între aceleași persoane care au avut deja șansa unei medieri între ei pentru o infracțiune de același gen, sau chiar asupra aceleiași infracțiuni, deoarece se dovedește că repetarea faptei demonstrează faptul că infractorul nu a devenit mai responsabil și că nu există șansa să se îndrepte prin aplicarea unei noi șanse oferite de mediere, rolul justiției retributive fiind absolut

necesar de a corecta comportamentele infractorului, aspect pe care legislatorul îl poate insera în Codul penal sau în Codul de procedură penală. Astfel, făptuitorul are toate motivele unei reale responsabilizări.

În acest moment, din tăcerea legii, opiniile asupra numărului de medieri sunt diverse. Opinia noastră este aceea că este absolut nepotrivit să se repete medierea pentru aceeași faptă, iar stabilirea unui termen de 5 ani până la momentul în care i se poate îngădui făptuitorului o nouă mediere cu privire la altă infracțiune ar fi necesar să fie luat în calcul de organul legislator în completarea legii medierii.

De asemeni, în alte Coduri penale și Coduri de procedură penală ale unor state, se observă că medierea se poate derula pe întreaga procedură judiciară, chiar și în faza de judecată a conflictului producând efecte juridice, nu doar în faza de urmărire penală, ceea ce ar fi recomandat să fie implementat și în cadrul Codului penal sau a Codului de procedură penală român.

Considerăm binevenită situația prezentă, când sistemele de drept ale statelor Uniunii Europene au implementat instituția medierii în sistemul lor intern la Recomandările Uniunii Europene, ca și cea a unor sisteme de drept din alte state ale lumii, identificând particularități specifice ale acestei instituții, cum ar fi admiterea medierii ca fiind una dintre circumstanțele care atenuează sau încheie conflictul, conformându-se dispozițiilor Codului penal și Codului de procedură penală. Ca atare, medierea poate avea loc atât la nivel statal, interstatal, organizațional, corporatist, personal etc., dar în căutarea soluțiilor benefice pentru ambele părți, mediatorul are obligația morală și profesională de a cunoaște profund legile, pentru a nu îndemna părțile să ia decizii cu caracter ilicit [22, pp. 5-9].

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. Conflictele existente între două sau mai multe părți, pot fi stinse prin manifestarea de voință a tuturor părților, modalitățile de stingere a conflictelor fiind deja aplicate de-a lungul timpului la nivel social și statal.

2. Au existat diferite modalități de rezolvare pașnică a conflictelor, pornindu-se de la solii, acțiuni diplomatice, tratate, conciliere, împăcare, tranzacție, arbitaj, mediere.

3. În funcție de perioada istorică, aceste modalități de stingere a conflictelor în mod amiabil au fost folosite și și-au găsit utilitatea necesară stingerii conflictelor datorate diferitelor motivații, aducând un aport însemnat la înțelegerea și avansarea legăturilor sociologice și statale în vederea realizării intereselor morale, sociale, politice și economice care să fie benefice pentru ambele părți implicate în conflict, realizate în spiritul legilor fiecărui timp istoric.

4. După cum ne este cunoscut, știința medierii nu se relevă adeseori prin devoalări spectaculoase. Dezvoltarea științei medierii s-a dovedit a face pași lenți o lungă perioadă de timp, pregătind cu răbdare, pas cu pas, ceea ce poate fi considerat câteodată, o adevărată revoluție a științei și comportamentelor omenirii, ca efect combinat al mai multor cauze care au avut ca bază o serie de pregătiri îndelungate realizate cu multă răbdare.

5. Analiza istorică a soluționării litigiilor se poate realiza prin diverse conjecturi, prin acele păreri bazate pe ipoteze sau pe presupuneri. Cu toate acestea, o serie de documente gravate în piatră iar mai târziu prin documente purtătoare de informații, s-au dovedit a fi foarte utile și foarte edificatoare.

6. S-au identificat state care au implementat în mod corect medierea și noțiunea ei în Codul penal, în Codul de procedură penală și în legi speciale cu privire la mediere, state nu au implementat deloc medierea în legea penală, și state care, în interiorul codurilor fac o confuzie între termenul de mediere, cel de intermediere și cel de conciliere fiind necesară implementarea unor termeni neclari în Codurile penale sau de procedură penală ori în legi cu referire la mediere.

7. Apariția medierii, în contextul existenței multitudinii de conflicte intersociale și interpersonale foarte diversificate și versatile, dar și a procedurilor complicate cerute de aplicarea legii, constituie un instrument juridic neprețuit creat pentru a susține munca instanțelor de judecată.

8. Medierea poate fi considerată ca fiind o procedură adaptabilă, suplă a rezolvării conflictelor, având ca obiectiv stingerea conflictului printr-o înțelegere amiabilă a părților, într-o perioadă de timp scurtă, părțile putând rămâne în continuare în stare de bună înțelegere după ce au hotărât, de comun acord, ceea ce este corect pentru ambele părți.

3. MEDIEREA ÎN DOMENIUL PENAL

3.1. Considerații generale privind medierea în materie penală: noțiune, obiectul, trăsăturile și beneficiile medierii

DEX-ul [119], arată că “*medierea*” are semnificația de mijlocire, mediație.

Din Dicționarul Latin-Român, prin termenul “*mădiătör,-öris*”, înțelegem mijlocitor [122, p.427].

În Dicționarul de Neologisme, “*mediăția*” este explicată ca fiind acțiunea de intervenție făcută între doi adversari pentru a-i împăca, pentru a-i face să se înțeleagă [121, p.664].

Dicționarul General al Limbii Române menționează că “*mediăția*” (*pl.: mediații*) semnifică acțiunea de a media; intervenție a unei persoane oficiale, a unui guvern etc. pentru rezolvarea pașnică a unui diferend dintre două sau mai multe state, verbul “*a media*” constituind acțiunea de a mijloci o înțelegere între părți adverse; a face demersuri pentru a aplană un diferend sau un conflict între două sau mai multe state [123, p.505].

În același registru al explicațiilor prezentate în dicționare, din semantica cuvintelor “*mijlocire, mediație*”, aflăm sensul acestora: medierea semnifică o negociere de o categorie specială, reprezentând un proces de stingere a conflictului prin intervenția unei a treia persoane, care este neutră față de conflict și față de părți [43, p.94].

Fiind strâns legată de litigiile care se desfășoară în fața instanței, este de la sine înțeles că medierea trebuie să se desfășoare în strânsă corelare cu păstrarea spiritului legilor și a legalității, medierea trebuind să cunoască toate aceste aspecte procedurale ale Codurilor naționale [323, pp.54-59].

Procedura de mediere în ceea ce privește medierea judiciară civilă sau penală, presupune o apropiere de conciliere, de împăcare prin intermediul unui mediator care, potrivit opiniei prof. univ. C. Lefort, indică remedii în ceea ce privește conflictul, sub formă de îndrumări, indicații, care pot să fie acceptate sau nu de către părți. *Medierea convențională* se bazează pe înțelegerea părților de a se învoi singure asupra diferendului, nerecurgând la justiție, adresându-se unei terțe persoane care va îndeplini rolul de mediator [204, p.26-189].

Ca formulă de autodeterminare, medierea este un instrument juridic eficient pentru soluționarea controverselor atunci când conflictul juridic afectează drepturile subiective de care dispun părțile [327, pp.30-37].

Considerăm că în cadrul doctrinei de rezolvare a diferendelor, începând de la nivel micro-

social, până la nivel macro-social, medierea este cel mai modern procedeu de rezolvare a conflictelor [329, pp.2555-2563].

Definiția cadru a medierii în legislația română o găsim în art. 1, alin. (1) din Legea nr. 370/2009 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator: „Medierea reprezintă o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializată, în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților” [218], [329, pp.2555-2563].

În Republica Moldova, medierea este definită în art. 2, pct. 6 din Legea organică nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, ca fiind: „o modalitate de soluționare alternativă a litigiilor pe cale amiabilă, în cadrul unui proces structurat, flexibil și confidențial, cu asistența unui sau mai multor mediatori” [217] .

În Republica Cehă [338, pp.2398-2404], în Partea întâi, Secțiunea 2 din Legea nr. 202/2012 Col., privind medierea și modificarea anumitor legi, se definește medierea ca fiind un procedeu de stingere a dezacordului de interese, medierea fiind acceptată ca procedură de soluționare a conflictelor cu participarea unuia sau a mai multor mediatori care susțin comunicarea între persoane implicate în conflict (denumite în continuare „parte la conflict”) pentru a le ajuta să ajungă la o soluționare amiabilă a conflictului acestora prin încheierea unui acord de mediere [221].

Tot în Republica Cehă, în Partea întâi, Secțiunea 2 din Legea privind serviciul de probațiune și mediere, se clarifică conceptul de mediere și anume faptul că prin mediere se înțelege, dezbateră pe cale amiabilă cu scopul de a soluționa un conflict între contravenient și victimă și activitățile care conduc la soluționarea unei situații conflictuale care sunt derulate în relație cu procedurile penale. Medierea poate fi realizată numai cu acordul explicit al contravenientului și al victimei [206].

Franța, în transpunerea directivelor europene, în art. 21 din Ordonanța nr. 2011-1540 din 16 noiembrie 2011, privind transpunerea Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, definește medierea ca fiind orice proces structurat, oricare ar fi denumirea, prin care două sau mai multe părți încearcă să ajungă la un acord în vederea soluționării amiabile a disputelor acestora, cu ajutorul unei terțe părți, mediatorul, ales de părți sau desemnat, cu acordul acestora, de către judecătorul căruia i s-au adresat pentru soluționarea disputei [260], [338, pp.2398-2404].

Standardele pentru derularea medierii și standardele pentru conduita mediatorilor din Polonia precizează că: medierea este un proces voluntar și confidențial în cadrul căruia persoane

neutre, pregătite profesional, independente și imparțiale ajută părțile, cu acordul acestora, să soluționeze un conflict. În mediere, părțile definesc aspectele care trebuie să fie discutate, reduc barierele de comunicare, formulează opțiuni pentru soluții și, dacă doresc, încheie un acord satisfăcător pentru toate părțile [227], [338, pp.2398-2404].

În Ungaria, în cadrul cap.1, art. 2 din Legea nr. 55/2002 privind medierea, se precizează că medierea efectuată în temeiul legii medierii este o procedură prealabilă sau o procedură desfășurată în timpul procesului judiciar de conciliere, management al conflictelor și un proces de soluționare a litigiilor, astfel ca părțile interesate în litigiu, de comun acord și cu ajutorul unui mediator, să ajungă la o înțelegere, și să stabilească o soluție printr-un acord scris [208], [227], [247].

De asemenea, în art. 3 al Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și Consiliului din 21 mai 2008 s-a precizat că medierea înseamnă un proces structurat, indiferent cum este denumit sau cum se face referire la acesta, în care două sau mai multe părți într-un litigiu încearcă, din proprie inițiativă, să ajungă la un acord privind soluționarea litigiului dintre ele, cu asistența unui mediator. Acest proces poate fi inițiat de către părți, recomandat sau impus de instanță sau prevăzut de dreptul unui stat membru [126], [24, pp.2380-2385].

Și pe plan internațional, medierea a fost definită în diverse lucrări de specialitate. J. Barrett și J. Barrett [27, p.3] precizează că mediatorul ajută părțile să găsească soluții de rezolvare a disputei după ascultarea ambelor tabere. Considerăm ca fiind remarcabilă opinia cercetătorilor din domeniul medierii, D. Bowling și D. Hoffman, care demonstrează că medierea reprezintă un ansamblu de elemente procedurale dintre părțile aflate într-o relație de conflict și mediator, de interdependență și interacțiune reciprocă, formând un tot organizat, modificându-se într-un flux continuu, mediatorul având posibilitatea de a determina direcția dorită interacțiunilor și discuțiilor dintre părți [44, p.60].

Într-una dintre opiniile exprimate de A. Lempereur, A. Colson, J. Salzer [229, p.3], medierea este nuanțată ca fiind conexiunea deja realizată sau de realizat, altfel spus de „trecere” de la unul la altul, realizată în mod fizic prin căi de mediere, prin simbolistică reprezentată de mediator, sau mentală, care este reprezentată de facultatea de exprimare și de comunicare a ideilor, specifică mediatorului. O altă caracteristică a medierii este aceea de a servi la rezolvarea unui diferend mulțumită acestui gen de „treceri”, care este realizatoare de legături [338, pp.2398-2404].

O altă opinie interesantă, la care subscriem, este cea a lui J. Dingle și J. Kelbie, potrivit căreia „medierea este un proces consensual, bazat pe autodeterminare, care implică participanții la dispută, împreună cu avocații lor, sfătuitori sau susținători (dacă au), întâlnindu-se cu o terță persoană neutră. Scopul comun este acela de a găsi o soluție la disputa sau problema cu care se confruntă participanții” [125, p.17].

Interesantă este și opinia cercetătorilor în domeniu, R. A. Baruch Bush și J. P. Folger, pe care am remarcat-o în mod deosebit și care exprimă ideea că medierea este percepută ca fiind o procedură informală, semnificând faptul că se desfășoară în absența determinărilor și cadrelor instituționale, oficiale, formale, având caracter neoficial, neprotocolar, familiar. În cadrul medierii, o terță persoană neutră, sprijină părțile conflictului să realizeze o încercare de înțelegere reciprocă. Această exprimare generală și comună își însușește unele dintre cele mai însemnate trăsături, mai ales informalitatea, necondiționalitatea, înțelegerea reciprocă și consensualitatea procedurii de mediere, ceea ce reflectă concepția că cea mai valoroasă consecință o reprezintă realizarea unei hotărâri voluntare de rezolvare a conflictului [28, p.8], iar Christopher W. Moore consideră că negocierea este implicită medierii, deoarece fără negociere nu poate exista mediere [251, pp.15-16], [297, p.11].

O altă opinie cu privire la mediere este expusă de L. Dragne care exprimă ideea că medierea, fiind modalitatea de soluționare a litigiilor, este coordonată de o persoană care este aleasă de către părți, cărora acesta le propune un proiect de rezolvare, și, ca atare, medierea reprezintă în special o bază și un mijloc de comunicare, care este fundamentat pe schimbări de opinii și de apreciere a celuilalt, care este realizat în cadrul unui dialog coordonat și efectuat în vederea ajungerii la un anumit rezultat găsit de părțile conflictuale și care este considerat a fi acceptabil pentru ambele părți, sub supravegherea și cu susținerea mediatorului [142, p.2], însă B.Blohorn-Brenneur consideră că medierea constituie procedura prin care terțul, respectiv mediatorul, care nu are nici o putere de decizie și care este imparțial, echidistant, susține părțile între care există un conflict, în vederea găsirii unei căi prin care să poată fi încheiate înțelegeri reciproce, aceste acorduri fiind acceptate de ambele părți la capătul unor ședințe de mediere care au caracter confidențial [39, p.111], opinie la care ne raliem [339, pp.73-79].

Caracteristica medierii este dată de pragmatismul ei, manifestându-se prin atitudinea celor două părți ale conflictului care se adaptează la situația nou creată, luând în considerație doar eficacitatea procesului de înțelegere și empatie, manifestându-se prin utilitatea practică.

Despre pragmatismul medierii remarcăm și opinia expusă de A. Szabo în articolul „*Medierea ca practică restaurativă: viziune, încredere și pragmatism*” [314], care se referă la pragmatismul medierii la nivel micro-social, care modelează procesul de mediere pe nevoile părților, dar și la nivel macro-social, care aduce beneficii la nivelul instituțiilor statului, raportându-se la diverși indicatori precum: „degrevarea instanțelor de judecată, scăderea costurilor pentru sistemul de justiție, reducerea utilizării altor servicii sociale publice sau private asociate sau prevenirea reapariției conflictelor” [314], subliniind că „schimbarea modului în care oamenii privesc soluționarea conflictelor este un proces de lungă durată”.

În sensul modului de analiză a soluționării conflictuale cu ajutorul medierii, N. Niță în articolul „*Considerații privind justiția restaurativă pentru minori din România*” [258, pp.21-28], apreciază că este necesară schimbarea obligatorie a atitudinii și a mentalității la nivel social în general și în mod special la nivel judiciar, acestea constituind premise importante în vederea implementării în mod judicios a medierii penale și medierii restaurative, argumentări puse la baza rezolvării conflictelor în vederea obținerii rezultatelor pozitive ale soluționării conflictelor inter-sociale cu rezonanță în politica juridică penală.

A. V. Aleinikov și A. G. Pinkevich consideră că medierea se orientează către rezolvarea conflictului care a apărut și a fost consumat între cele două părți [7, pp.57–63], considerând că actualele abordări teoretice pentru rezolvarea conflictelor necesită adăugări și rafinări majore.

Conflictologul rus A.D. Karpenko [198, pp.679-687] a structurat cele mai comune probleme legate de informația conflictului care contribuie la augmentarea confruntărilor din cadrul procesual în felul următor: - fapte incomplete și inexacte, inclusiv aspecte legate de prezentarea originii problemei și a istoriei conflictului; - fapte externe/seturi de fapte; - dezvăluirea nedorită a informațiilor care ar putea să prejudicieze valorile uneia dintre părți, încălcarea intimității și lăsarea de amintiri neplăcute; - subestimarea faptelor și implicațiile lor; - suspiciunea de ascundere deliberată a informațiilor; - dezinformarea involuntară; - lipsa de fiabilitate a experților, a martorilor, a surselor de informații sau a datelor, inclusiv a rezultatelor controversate ale expertizei și a problemelor cu privire la noile tehnologii netestate, precum și a traducerilor inexacte dar și a materialelor mediatice inexacte; - zvonuri; - interpretarea arbitrară a limbajului [198, pp.679-687].

Potrivit opiniilor exprimate de E. Garsonnet și Ch. Cézard-Bru, justiția penală restabilește echilibrul care a fost rupt între ofensator și victimă, dar, în același timp justiția penală oprește ofensa care este adresată întregii ordini juridice, care este reprezentată de Stat [158, p.39].

Considerăm că paradigma unei justiții eficiente și imparțiale trebuie construită pe corectitudinea și onestitatea nu numai a părților dintr-un proces aflat pe rolul instanței, dar și pe comportamentul onest și responsabil al tuturor instituțiilor și autorităților statului sau chiar al societății într-o ecuație de sancționare a abaterilor de la normele juridice. Actul de justiție este prin definiție unul public, nefiind unul arbitrar.

Cu toate acestea, observăm că în această perioadă modernă de interschimbabilitate, de mobilitate și de transformare continuă, vechea paradigmă a justiției penale bazată doar pe pedepse nu mai este sustenabilă, fiind necesar a se realiza o reformă structurală a justiției prin ajustarea inovatoare și progresistă a cadrului legislativ privind medierea în diverse domenii, implicit în domeniul penal, în baza principiului maximizării beneficiilor pentru sistemul juridic și pentru societate, justificându-se din perspectiva democratizării societății, respectând drepturile și

libertățile fundamentale, deschizând calea spre inovația socială.

Analizând caracteristicile justiției și ale medierii, deducem că medierea aduce un echilibru în relațiile intersociale, dovedindu-se că medierea acoperă acea lipsă de ordin social, care nu putea să fie acoperită de justiție care este caracterizată prin rigurozitatea ei, asprimea dată de necesitatea aplicării ei prin constrângere datorându-se exigențelor regulilor sale caracterizate de strictețe și duritate, justificate în mod corect prin gravitatea ridicată a infracțiunilor, fapt ce face ca exigența, pretenția și severitatea dată de exactitatea și rigoarea legii să fie contrabalansate de mediere care este bazată pe analiza holistică a întregii probleme care este condusă de intuiție.

Ceea ce regăsim în același timp și la justiție și la mediere este caracteristica logicii și a raționamentului, ceea ce demonstrează că fiecare opțiune este justă, corectă și întemeiată pe un fundament rațional, completându-se și întregindu-se în mod reciproc în rolul lor de disciplinare socială, ceea ce ar trebui să determine găsirea unor soluții de oferire a un spațiu mai mare pentru mediere în cadrul larg juridic.

Obiectul și obiectivul medierii penale. Referindu-se la obiectul medierii, C. Coadă afirmă că: „acesta constă în rezolvarea conflictelor sau stingerea litigiilor (atunci când conflictul a ajuns în instanță) dintre persoanele fizice și/sau juridice, printr-o procedură amiabilă [67, pp.181-187]. Singurul scop al medierii este acela de a canaliza acțiunile și a facilita comunicarea părților spre rezolvarea (lichidarea) conflictului dintre ele, prin găsirea unei soluții optime, acceptabilă pentru toate părțile” [67, p.20], adăugând și opinia conform căreia „obiectul medierii îl constituie conflictul existent între părți”. Atunci când constată că obiectul conflictului nu este pretabil rezolvării prin mediere, mediatorul trebuie să refuze medierea cazului [67, p.22], [327, pp.30-37], [338, pp.2398-2404].

Considerăm că *obiectul medierii penale* este reprezentat de acele infracțiuni pentru cazurile în care poate avea loc înlăturarea răspunderii penale și pentru care există condiția de înaintare a unei plângeri penale prealabile pentru a fi necesară punerea în mișcare a acțiunii penale.

În dispozițiile art.67, alin.(1) și (2) ale Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, s-a făcut precizarea că: „Dispozițiile din prezenta lege se aplică și în cauzele penale, atât în latura penală, cât și în latura civilă, după distincțiile arătate în prezenta secțiune; În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală” [213], [338, pp.2398-2404].

În cadrul procedurii judiciare, *obiectul juridic special* al infracțiunii este Statul prin relațiile sociale, uneori obiectul material în unele cazuri lipsește (ex: art.208 hărțuirea [345, p.124], art. 206 amenințarea [345, p.108]), iar în unele cazuri obiectul material fiind chiar corpul victimei (ex:

art.193 loviri sau alte violențe [345, p.37]) sau bunul mobil (ex: art.228 furtul [345, p.194]).

În mediere, nu intră în discuție obiectul juridic special al infracțiunii, Statul și relațiile sociale trecând pe locul secund, discuția în prim-plan desfășurându-se între victimă (subiectul pasiv al infracțiunii) și agresor (subiectul activ al infracțiunii), analizându-se aspectele laturii obiective ale agresiunii, respectiv mobilul și scopul agresiunii, cum de altfel se va lua în discuție și elementul material al laturii obiective a infracțiunii, care desemnează actul de conduită interzis prin norma de incriminare, lăsând părțile să înțeleagă profunzimea și efectele acțiunii săvârșite, în vederea înțelegerii unei necesități de schimbare comportamentală a făptuitorului și uneori chiar și a victimei.

Elementul material cuprinde: un act de conduită interzis (ilicit), o urmare imediată, vătămătoare prin atingerea adusă ordinii de drept penal constituind o vătămare de drept penal, și o legătură de determinare (cauzală) între faptă și urmarea respectivă.

Considerăm că *obiectivul* medierii este de a susține soluționarea conflictului prin înțelegerea de către infractor a dimensiunilor rezultatului acțiunii lui și a consecințelor reprezentate de efectele faptelor lor, atât asupra victimelor și societății, dar și asupra lor înșiși.

Articolul 1, alineatul (1) al Directivei 2008/52/CE, dă o noțiune conceptului de obiectiv al medierii și domeniului ei de aplicare, astfel: „*obiectivul prezentei directive este de a facilita accesul la soluționarea alternativă a litigiilor și de a promova soluționarea pe cale amiabilă a acestora prin încurajarea utilizării medierii și asigurarea unei relații echilibrate între mediere și procedurile judiciare*” [126].

Conceptul de justiție reparatorie, care implică utilizarea eficientă a proceselor de comunicare dintre făptuitor și victimă, este definit în Mediation UK ca fiind o abordare care se concentrează în jurul constatării prejudiciilor produse prin încălcarea legii și a găsirii modalităților potrivite de reparare a acestora [244]

În justiția restaurativă, modelul acesteia „este opus celui al justiției represive (retributive) și are la bază un set de principii fundamentale: - infracțiunea nu poate fi înțeleasă exclusiv ca o încălcare a legii penale, ci mai degrabă ca o scurtcircuitare a unei relații victimă-comunitate-infractor; - scopurile instituirii sancțiunilor vizează în principal repararea pagubei, protecția victimei și a comunității; - necesitatea renunțării statului la monopolul supra sancțiunii prin implicarea comunității, a victimei și a infractorului în stabilirea răspunsului diferențiat la fiecare infracțiune; - în individualizarea pedepsei se vor lua în calcul și nevoile și poziția victimei și a comunității, nu doar a gradului de vinovăție și pericolul social al acțiunii infractorului”, după cum constată M. Sârbu și D.M. Croitoru-Anghel [297, p.181].

A. Sandu și E. Unguru, susțin că se poate presupune existența unei *justiții tranzacționale*

care se manifestă în mod extrajudiciar, desfășurându-se în momentul în care prin înțelegerea realizată de părți cu cadrul judiciar, se anulează amploarea procesului penal, fiind realizată în legislația română prin semnarea *acordului de recunoaștere a vinovăției* în cadrul procesului penal reglementat în Codul de procedură penală român, art.478, alin.(3), datorită căruia, odată semnat acest acord de recunoaștere a vinovăției de către infractor, nu se mai întocmește rechizitoriul cu privire la inculpații pentru care s-a încheiat acordul respectiv, excluzând victima din cadrul procesului de negociere [295, pp.182-183].

Conform rezultatelor unui studiu de cercetare realizat de A. Păroșanu, E. Balica, A. Bălan [267, p.279], s-au relevat unele opinii favorabile ale unor procurori chestionați cu privire la faptul că medierea se poate aplica pentru infracțiunile care prezintă un pericol social mic și mediu, pentru care pedeapsa este de până la 5 ani, infracțiunile din culpă ș.a. [338, pp.2398-2404].

Nu pot fi mediate cauzele pentru care sesizarea s-a realizat din oficiu (cu excepția celor pentru care legea prevede împăcarea părților) și nici cauzele care privesc drepturile personale nepatrimoniale, care, prin definiția și natura lor sunt incesibile, intransmisibile pe cale succesorală și imprescriptibile, după cum remarcă și F.G. Păncescu [266, p.34], T. Ionașcu, E.A. Barasch, A. Ionașcu, S. Brădeanu, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M.I. Eremia, E.R. Roman, I. Rucăreanu, V.D. Zlătescu, O. Ionescu ș.a. [191, pp.193-196].

În opinia lui B. Blohorn-Brenneur, obiectivul medierii este de a evita inconvenientele sistemului judiciar și de realiza o înțelegere rapidă, dreaptă și executabilă, în mod confidențial, departe de publicitatea dezbaterilor, înțelegerea părților contribuind la păstrarea unor relații bune dintre părți, acest acord realizându-se cu cheltuieli reduse [39, p.60], în același timp conflictul rezolvându-se prin luarea unor soluții care să convină tuturor.

Așadar, constatăm că aplicarea medierii în domeniul penal este compatibilă cu infracțiunile care prezintă un grad de pericol social redus (mic) și mediu, indiferent de vârsta persoanelor implicate [338, pp.2398-2404].

Trăsăturile medierii. Se consideră că medierea este un *proces structurat*, având o structură, un mod în care participanții din interiorul cadrului de mediere parcurg întregul proces, pas cu pas, obținând în final o înțelegere.

De asemenea, medierea este un *proces decizional*, structura acestui proces urmărind transformarea unui dezacord de voință într-un acord de voință.

Constatăm că o trăsătură a medierii este evidențiată de principiul legalității, medierea fiind un *proces alternativ de stingere a litigiului*, statuată prin Legea medierii, prin Codul de procedură civilă și prin Codul de procedură penală [327, pp.30-37].

Conform afirmației francezului J.J. Rousseau, recunoaștem faptul că „legile nu sunt

propriu-zis decât condițiile asocierii civile” [293, p.90].

Legea nr. 192 din 16 mai 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, prin art.3 promovează *principiul egalității și al nediscriminării* ca fiind o trăsătură definitorie a respectării drepturilor fundamentale ale omului.

Mediatorul poate să informeze încă de la început părțile asupra detaliilor cu privire la procedura medierii, existând astfel *principiul informării prealabile* asupra procedurii medierii, procedură care nu mai are în acest moment caracter de obligativitate, conform Deciziei nr. 266 a Curții Constituționale române, din 7 mai 2014 [116], cu privire la neconstituționalitatea obligării părților de a participa la ședința de informare privind avantajele medierii, inclusiv, dacă este cazul, după declanșarea unui proces în fața instanțelor competente.

Utilizarea medierii *poate rezolva conflicte cu un grad mai scăzut de periculozitate pentru societate* putându-se evita cheltuielile alocate de stat pentru persoanele aflate în arest sau în închisoare în cazul unei condamnări [335, pp.186-191].

Beneficiile medierii. Medierea prezintă avantaje [22, pp.5-9] și pentru sistemul judiciar, pentru instanțele de judecată. Ca urmare a utilizării medierii pot fi observate o serie de *beneficii*:

- crește calitatea actului de justiție, oferindu-se mai mult timp magistraților să studieze, să cerceteze cu atenție, să interpreteze și să judece fiecare caz grav și foarte grav ce nu poate fi mediat, creând un confort profesional și emoțional al judecătorilor;

- degrevarea instanțelor și creșterea performanței acestora în rezolvarea calitativă a dosarelor în vederea aflării adevărului și asigurarea respectării legii, justificat de principiul că legea penală apără împotriva celor mai grave atingeri ale valorilor fundamentale, cum ar fi integritatea fizică sau psihică, viața, libertatea, patrimoniul, autoritatea și siguranța statului;

- completarea și îmbunătățirea performanțelor instanțelor de cercetare și soluționare a litigiilor penale, cu procedura medierii, se apreciază că medierea reprezintă o măsură de îmbunătățire și facilitare a actului de justiție și de ridicare a performanțelor unităților de Parchet și a instanțelor de judecată, raportat la eficiența tuturoa acestor proceduri juridice;

- alocarea judicioasă a fondurilor din penitenciare pentru personal și pentru cheltuielile de întreținere a deținuților și de ridicare a confortului igienic din penitenciar, fapt devenit posibil dacă se reduce numărul condamnaților la închisoare, atât cât este posibil, în funcție de gradul de infracțiune realizat.

În acest sens, medierea prezintă un avantaj pentru părți, pentru avocați, dar și pentru Stat. Prin utilizarea medierii scad costurile presupuse de organizarea unui proces în instanță, costuri ce pot fi redirectionate spre beneficiul justițiabililor.

Avantajele medierii pentru părți sunt:

- costurile mai mici decât în instanțele de judecată, nedatorându nici taxe de timbru;
- rapiditatea ajungerii la o soluție;
- flexibilitatea procedurii de mediere prin posibilitatea stabilirii împreună cu părțile a datei la care se hotărăște medierea, precum și flexibilitatea părților de a ajunge la un acord;
- participarea directă a părților în ajungerea la o înțelegere prin implicarea activă și nemijlocită a părților în procesul de mediere;
- medierea este o procedură nepublică, ședințele de mediere desfășurându-se într-o atmosferă lejeră, asigurându-se un cadru particularizat pentru discuții atât în ședințele comune sub observarea atentă a mediatorului, cât și în ședințele separate dintre fiecare parte și mediator;
- păstrează relațiile dintre părți, deoarece dacă s-a încheiat o înțelegere în mod amiabil, părțile au un confort psihic și nu rup legătura dintre ele;
- confidențialitatea medierii, fapt care este apreciat în special în cazurile familiale și în afaceri, sau în situația când părțile sunt persoane publice etc., confidențialitate care se continuă în timp, și după încheierea procedurii de mediere;
- relansarea relațiilor normale dintre părți.

Suntem de acord cu opinia magistratului D.G. Ghervase în legătură cu faptul că în cazul unor anumite forme de conflicte este inevitabilă perioada mare de utilizare a procedurii judiciare, deoarece uneori este nevoie să se realizeze proba cu expertiză care se poate realiza pe o durată de luni de zile, datorită diverșilor factori ce țin de complexitatea realizării unei astfel de probe, fie ca urmare a cererii și realizării unor alte contraexpertize [161, p.53], [342, pp.2916-2920]. Prin faptul că părțile aleg să rezolve litigiul printr-o procedură de mediere finalizată prin încheierea acordului de mediere, se reduce timpul care ar fi fost necesar pentru soluționarea conflictului pe cale judiciară, reducându-se valoarea cheltuielilor pe care ar fi trebuit să le achite dacă ar urma procedura de judecată. În urma examinării concluziilor expertizei, organul judiciar va folosi propriile sale cunoștințe de specialitate pe care le are, sau se va documenta în problemele respective [322, pp.148-155] [341, pp.3084-3089], [342, pp.2916-2920].

În procedura de mediere nu este necesară administrarea probelor [342, pp.2916-2920] pentru că părțile aflate în conflict cunosc bine detaliile conflictului cu totalitatea elementelor care au determinat apariția și creșterea conflictului, nefiind necesar ca în fața mediatorului să se facă demonstrația vinovăției sau nevinovăției, deoarece medierea se bazează pe principiul că ambele părți au de câștigat prin procedura medierii [166, p.172].

Cu privire la avantaje medierii, F.G. Păncescu afirmă că se produce o schimbare a atitudinii părților aflate în conflict prin faptul că mediatorul clarifică situația prin aducerea în lumină a intereselor celor două părți [266, p.20].

În mod logic, procedura justiției retributive are drept rezultat aplicarea pedepsei, însă, există opinii bine argumentate precum că sistemul penitenciar nu reușește să educe și să îndrepte comportamentele infracționale ale deținutului, pe de-o parte datorită faptului că lipsesc caracteristicile unor factori morali în cadrul structurii închisorii, iar pe de altă parte pedepsele sunt prea ușoare, neîndeplinindu-și rolul pentru care au fost prevăzute.

Astfel, în studiul său de cercetare, printre diversele critici emise de prof. M. Foucault împotriva închisorii din lucrarea sa foarte documentată, foarte impresionantă și foarte bine argumentată, *“A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii”*, este evidențiat faptul că închisoarea a fost declarată ca fiind un mare eșec al justiției penale prin realitatea și prin rezultatele sale vizibile [151, p.386], arătând că prin închisoare nu este micșorată rata criminalității, închisoarea produce delicvenți, închisoarea produce recidivă. Modul de existență în închisoare favorizează realizarea unui mediu compact de delicvenți care devin solidari, cuprinși în diverse ierarhii, și care se organizează pentru diverse complicități viitoare. Ieșirea din închisoare constituie un alt prilej de recidivă deoarece societatea nu îi asimilează [152, pp.289-311]. În paralel, închisoarea produce delicvenți într-o modalitate indirectă, datorită faptului că familia deținutului a rămas în mizerie [151, pp.387-391], ceea ce va crea o nouă serie de infractori.

Prof. I. Teodorescu, observă că acțiunea educației mediului social, prin exemplul celor care înconjoară individul, hotărăște modul său de a fi, din punct de vedere moral. În special pentru tinerii delicvenți, se face apel la educație, care este considerată ca fiind elementul primordial căruia i se adresează lumea juridică, fie ca mijloc de represiune, în înțelesul cel mai larg, fie ca mijloc de îndreptare [318, p.151], deoarece un copil câștigat în școală, este unul mai puțin în delicvență.

Renumitul penalist I. Tanoviceanu, în urma cercetărilor întreprinse de Domnia Sa, a concluzionat că multe persoane „care nu au natură criminală, caută să intre în închisoare spre a scăpa de greutățile vieții”, precizând că toți care s-au ocupat cu interes de problema închisorilor, au recunoscut acest aspect. Autorul constată că adesea, infractorii, în loc să simtă bucuria liberării din închisoare, aceștia se întristează când ies din locul în care se obișnuiseră, existând cazuri când, unele persoane, „îndată ce se apropia iarna, făceau tot posibilul ca să fie închiși spre a avea locuință, mâncare, încălzire și îmbrăcăminte în timpul iernii”. În ceea ce privește recidiviștii, cercetările sale au relevat faptul că aceștia „reintră cu bucurie în închisoare, ca și cum ar intra în casa lor, și tovarășii lor, fericiți de a-i revedea, îi salută cu numele de voiajori și de buni camarazi” [317, p.384-386].

Problema recidivei este greu de soluționat după efectuarea pedepsei, când cel care a cunoscut viața din închisoare s-a integrat cu bine printre grupurile infracționale bine organizate din penitenciare, și în același timp constată că nu se mai pot reintegra în societate din aceleași

motive care l-au determinat să săvârșească infracțiunea, însăși societatea respingându-l, stigmatul închisorii fiind greu de înlăturat. Se dovedește iar, că acțiunea afflictivă a justiției, care și-a făcut cu onoare datoria cercetând infracțiunea atât prin organele sale de cercetare, cât și în instanța de judecată, au urmărit reeducarea infractorului, însă intrând în sistemul execuțional al pedepsei, în realitate nu este atins scopul de educare a deținutului, acesta simțindu-se dezonorat, înfierat și proscris în fața societății, căutând înțelegere printre cei pe care îi simte asemeni lui, continuându-și sau creându-și noi anturaje viciate, uneori învățând mai multe lucruri nelegale de la ceilalți deținuți.

Considerând că pedeapsa trebuie să fie moralizatoare, I. Tanoviceanu ridică problema eficienței penitenciarelor, întrebându-se retoric dacă a ieșit cineva spășit din închisoare. Domnia-sa consideră că nu există pesimism atunci când se afirmă că închisorile mai mult pervertesc decât moralizează datorită contactului cu indivizii răi, și prin inexistența oamenilor cu caracter moral și moralizatori care să poată ajuta la refacerea, la îndreptarea celor care au greșit. Drept dovadă a celor afirmate este numărul mare de recidive existente la noi și pretutindeni. Există o rețineră în a afirma acest adevăr, chiar dacă este gândit, deoarece astfel ar fi condamnat sistemul de pedepsire principal [316, p.197].

Reținem că Montesquieu ne amintește că orice pedeapsă care nu izvorăște din necesitatea absolută, este tiranică [250, pp.233-236].

Ca o alternativă a evitării justiției retributive pentru infractorii care au săvârșit infracțiuni cu un grad redus de pericolozitate și care mai pot fi recuperați pentru societate, apreciem că medierea reprezintă o modalitate facilă pentru rezolvarea conflictelor, fiind o necesitate atunci când apar probleme de natură diferită între două persoane juridice, între două persoane fizice sau între o persoană fizică și persoana juridică [338, pp.2398-2404].

Apreciam că medierea se desfășoară fără a ignora forța juridică a acțiunilor părților implicate în conflict, și nici forța juridică a unor contracte juridice sau sociale, lucru ce ar genera repercursiuni penale incalculabile, ceea ce ar fi reprezentarea unui rezultat al greșelii nepermise de încălcare a înțelegerilor legale precum și a drepturilor celorlalți.

Având în vedere că există foarte multe fapte care nu prezintă un grad ridicat de pericol la social, multe dintre faptele penale pot avea o rezolvare pe cale amiabilă, deoarece conflictul care a fost generat poate avea la bază o vorbă aruncată în mod neglijent, o atitudine neglijentă ori de comportament neglijent ce a provocat răni fizice sau traume psihice, prin utilizarea forței, a agresiunii verbale, fizice, psihice, prin loviri, țipete, jigniri, hărțuiri fizice sau psihice, prin *mobbing* (exercitarea stresului psihic asupra cuiva la locul de activitate), prin *jaysick* (bârfa), prin *spoofing* (luarea în derâdere), prin *bulling* (hărțuire), în determinarea impunerii punctului său de

vedere, fără a ține cont de personalitatea celeilalte persoane sau de drepturile pe care i le încalcă [251, pp.8-9], [253, pp.12-14], [329, pp.2555-2563].

Pentru sistemul judiciar, utilizarea medierii presupune reducerea de către stat a unor cheltuieli sau, poate, alocarea lor mai judicioasă pentru dosarele rămase pe rol și pentru îmbunătățirea condițiilor din penitenciare. Pentru societate în ansamblu, medierea ar putea duce în timp la creșterea gradului de tolerare a comportamentelor neconvenabile și la un alt nivel de soluționare a litigiilor [108, p.18].

Într-un studiu realizat de cercetătorii A. Păroșanu, E. Balica și A. Bălan [267, p.280], în domeniul cunoașterii medierii la nivelul instanțelor juridice, s-a observat că în urma analizei informării procurorilor și a cercetării opiniilor acestora cu privire la natura litigiilor care ar putea fi soluționate cu ajutorul medierii se distinge faptul că proporțional cu ridicarea nivelului de informare, avizare și comunicare a procurorilor cu privire la mediere, crește și numărul procurorilor care estimează că este necesar ca medierea să fie folosită și în rezolvarea conflictelor penale, fără deosebire de vârsta persoanelor implicate în conflicte. De asemenea, aceiași autori au constatat, în urma studiului de cercetare pe care l-au realizat, că este foarte importantă vechimea desfășurării activității de judecător, deoarece aceasta are o influență ridicată asupra nivelului de luare la cunoștință a legislației naționale cu privire la mediere, dovedindu-se că judecătorii care au desfășurat în activitatea de judecător o vechime mai mică de 20 de ani, s-au dovedit a fi cu mult mai bine informați cu privire la legea medierii [267, p.290].

Membrii colectivului de cercetare din cadrul Institutului de Reforme Penale din Republica Moldova, sub îndrumarea prof.dr. Ig. Dolea [135, pp.47-49], apreciază în mod just că existența justiției atinge o serie de scopuri benefice pentru societate prin garantarea siguranței indivizilor, retribuirea răului, educarea membrilor societății ș.a., dar care implică o serie de costuri consistente de natură diferită care includ cheltuieli cu organele de urmărire penală, cu magistrații, cu apărătorii, cu sistemul de executare, cheltuieli cu martorii, cu alți participanți, și în mod colateral lipsirea de susținere materială a familiei deținutului, uneori nejustificând resursele investite datorită rezultatului final care este departe de rezultatul preconizat prin aplicarea pedepsei penale. În același timp, reliefând beneficiile medierii, sunt evidențiate costurile reduse pe care le implică realizarea medierii, dar și economisirea banilor publici, vindecarea emoțională a părților conflictului, un grad ridicat de restituire a daunelor către victimă, astfel că „reducerea implicării statului în cadrul unui conflict este mai puțin costisitor decât operarea sistemului de justiție” [137, p.49].

Analizând aspectele medierii care se realizează în domeniul penal, *am formulat propria definiție mai amplă a medierii* în modul următor:

Medierea în domeniul penal este procedura flexibilă de reparare și reordonare a relațiilor dintre infractor și victimă, care prin atitudinea de bunăvoință:

- construiesc/reconstruiesc o relație amiabilă bazată pe comunicare, colaborare și negociere coordonată spre înțelegere reciprocă, mutuală, cu ajutorul mediatorului care este o persoană aleasă de părți, imparțială și fără putere de decizie, autorizată și atestată de Ministerul de Justiție, care asistă părțile în cadrul ședințelor de mediere urmărind concesiile reciproce luate și asumate de către părți într-un mod lipsit de publicitate,
- având drept obiectiv încheierea unui acord sau o tranzacție cu privire la repararea pierderilor materiale care au rezultat în urma afectuării infracțiunii,
- părțile soluționând prin negociere total sau parțial latura civilă din acțiunea penală a infracțiunii de o gravitate redusă pentru care sunt prevăzute pedepse de până la 5 ani închisoare,
- infractorul orientându-se către o atitudine restitativă și reparativă prin asumarea responsabilității asupra urmărilor faptei sale, asumarea expresă și angajativă a sarcinii reparării prejudiciului material, pecuniar, moral pe care l-a cauzat victimei,
- nedepășindu-se valoarea prejudiciului suferit de victimă,
- medierea producând efecte juridice în funcție de cerințele Codului penal și Codului de procedură penală, astfel că,
- în situația în care medierea completă este realizată pentru infracțiunile de o gravitate redusă, produce și efecte juridice, înlăturând răspunderea penală a făptuitorului, care
- obligă făptuitorul la îndeplinirea obligațiilor asumate prin tranzacția încheiată în cadrul contractului de mediere care,
- prin recunoașterea acestuia de către instanță, este investit cu titlu executoriu, iar,
- în situația infracțiunilor grave, foarte grave și excepțional de grave, medierea ar putea constitui o circumstanță atenuantă care ar putea fi luată în considerare de instanță în cadrul deciziei de aplicare a pedepsei,
- victima reaușind să își acopere prejudiciul pe care l-a suportat ca urmare a infracțiunii săvârșite de infractor, prin aplicarea executării tranzacției încheiate în cadrul medierii, procedura penală continuându-și cursul său normal.

3.2. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a României

În *România*, prin Legea nr.192/2006 a fost introdus mecanismul medierii, legiuitorul român optând doar pentru o anumită categorie de infracțiuni, și anume numai acelea pentru care părțile au un drept de dispoziție prin care pot influența declanșarea sau desfășurarea unui proces

penal [108, p.14].

De asemenea, intrarea în vigoare a noilor Coduri instituționalizează medierea pentru o paletă mai largă de conflicte, putându-se aplica aproape în toate domeniile. În acest sens, este urmărită realizarea medierii în domeniul penal, luându-se în considerare faptul că nu toate infracțiunile săvârșite prezintă interes public sau pericol social ridicat. În acest sens, jurisprudența a evidențiat o preocupare substanțială asupra interesului public.

În România modernă, medierea a fost evidențiată inițial într-o serie de legi cu privire la soluționarea conflictelor de muncă, realizându-se primii pași pentru definirea și valorificarea medierii în cadrul dialogului social: Legea nr. 168 din 12 noiembrie 1999 [205] privind soluționarea conflictelor de muncă [319, pp.133-140], cu modificările ulterioare. Aceasta este legea care face diferența dintre conciliere [205, art.17-25], arbitraj [205, art.32-39] și mediere [205, art.26-31], explicând noțiunea de negociere, precum și al conflictului de interese [205, art.4] cu privire la conflictele din domeniul muncii [339, pp.73-79], Legea nr. 54/2003 (legea sindicatelor) [209, art.27] ș.a.

Fiind perioada de construcție a dialogului social [339, pp.73-79], care permite apariția medierii în cadrul negocierilor la nivel instituțional, Legea Dialogului Social nr. 62 din 10 mai 2011 [216] apare ca o necesitate a nevoii de negociere dintre patronate și sindicate, pe fondul restructurării industriale în urma căreia au urmat o serie de proteste și greve ale diferitelor ramuri de activitate din industrie. În România lipsea uzanța culturii dialogului social în scopul unei păci sociale, astfel încât apare necesitatea reelementării legislative care să fundamenteze repere și reguli de desfășurare a dialogului social [334, pp.99-109], astfel că etapa de construcție a platformei instituționale în domeniul dialogului social se desfășoară până în 2003, când Codul muncii precedent era încă în vigoare. Ministerul Muncii are obligația de a asigura medierea - concilierea, de a respecta și de a pune în aplicare reglementările în vigoare în ceea ce privește condițiile de muncă [329, pp.2555-2563].

Legea nr. 255/2004 [211] modifică și completează Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Astfel, în art.3 alin.(1) lit.f) din Legea nr 255/2004, precizează că i se atribuie avocatului realizarea de activități de mediere, indiferent de natura conflictului [338, pp.2398-2404].

Reglementarea în toate domeniile a medierii și a organizării profesiei de mediator a fost posibilă datorită apariției Legii nr. 192 din 2006 (legea medierii) [213].

Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator a suferit numeroase modificări, prin legi, ordonanțe sau ordonanțe de urgență ale Guvernului. Vom enumera în mod cronologic, actele modificatoare: - Legea nr.370/2009, care modifică și

completează Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator [218]; - Legea nr. 115/2012 (Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator).

Datorită faptului că medierea aduce la masa cooperării problemele părților din conflict, renunțându-se la presiunea Statului, puterea adevărului cunoscut de cele două părți este primordială pentru puterea de convingere a părților. Părțile pot continua o negociere, având posibilitatea de a se reinventa, antamând discuții sincere, care odată deschise, pot soluționa problema în discuție.

În cazul medierii, este necesar să fie aplicate garanții procedurale fundamentale. În mod special, părțile trebuie să aibă dreptul la asistență juridică și, atunci când este cazul, la traducere/interpretare.

Recomandarea (99)19 precizează că înainte de a se accepta medierea, părțile trebuie să fie pe deplin informate în ceea ce privește drepturile pe care le au, natura procesului de mediere și posibilele consecințe ale deciziei lor, *medierea în materie penală fiind necesar să fie disponibilă în toate etapele procesului justiției penale*, și să fie folosită numai dacă părțile consimt liber la derularea ei, totodată, părțile fiind libere să-și retragă consimțământul oricând pe parcursul medierii.

Cu toate acestea, medierea nu va continua dacă oricare dintre părțile principale implicate nu este capabilă să înțeleagă semnificația procesului de mediere. O precizare importantă a Recomandării (99)19, o reprezintă faptul că elementele de bază ale cauzei trebuie recunoscute de către ambele părți, ca punct de pornire al medierii, însă participarea la mediere nu trebuie folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției în procedurile penale ulterioare.

În acest sens, considerăm că în jurisprudență, în mod eronat a fost reținută ideea că încheierea unui acord de mediere este o dovadă a recunoașterii vinovăției, astfel: “inculpatul a înțeles ca în faza procesuală a apelului să încheie acorduri de mediere cu părțile vătămate, constituite părți civile, ceea ce evident denotă o recunoaștere a faptelor din partea sa” [112], opinie la care nu subscriem, deoarece acordul de mediere nu trebuie să fie considerat ca fiind o dovadă a vinovăției inculpatului în cadrul procesului penal și nici nu poate fi confundat cu un acord de recunoaștere a vinovăției, încălcându-se prezumția de nevinovăție a bănuțului/făptuitorului/inculpatului/ acuzatului.

Art.602, alin.(2) din Legea 192/2006 privind medierea din România face precizarea că acceptarea participării sau participarea la ședința de informare nu constituie o recunoaștere a dreptului ce ar face obiectul litigiului și nu întrerupe cursul prescripției.

În mod legitim, prof. C. Lefort arată că toate persoanele au dreptul de a se adresa justiției

pentru a-și afirma drepturile în cadrul ei [204, p.26], opinie pe care o împărtășim.

Este de notorietate și este incontestabil faptul că, orice persoană are dreptul de a se adresa organelor judiciare competente în situația în care i-au fost încălcate drepturile sale [342, pp.2916-2920]. În mod evident, este nevoie să se supună unor proceduri judiciare, cu prezentarea prejudiciilor suferite și a probelor [322, pp.148-155], [341, pp.3084-3089]. Firește, acest demers implică asigurarea unei asistențe juridice din partea unui sau chiar a mai multor avocați, dar, ceea ce este mai important, este faptul că este nevoie de destulă răbdare pentru a i se face dreptate [333, pp.262-302].

Evidențierea unor valori sociale în dispozițiile legii reliefează importanța relațiilor sociale, cuprinse în conținutul ordinii de drept, asupra cărora societatea și statul sunt chemate să vegheze prin măsuri de prevenție ori de pedeapsă.

H. Grotius, a notat că „prin „drept” se înțelege facultatea de a acționa numai în folosul societății, și în conformitate cu dispozițiile legale” [171, p.606].

Găsim la prof. J. Moruzzi, în lucrarea sa „*Studii de Drept și Pocedură penală*” oglindirea umanistă asupra dreptului: „dreptul are aceeași natură cu morala, deoarece conținutul dreptului nu este decât un conținut moral” [254, p.144].

Ox. Rotari [287, p.73], ca și alți autori (M. H. Berthoin și H. Durand [34, p.17], P. Buneci, C. Duvac, O. Dobleagă [48, p.161], G. Antoniu, Al. Boroii, B.N. Bulai, C. Bulai, Șt. Daneș, M.K. Guiu, C. Mitache, C. Mitache, I. Molnar, I. Ristea, C. Sima, V. Teodorescu, I. Vasiu, A. Vlășceanu [11, p.121], Al. Cretiescu [101, p.15], F. Gramatica [167, pp.34-37], J. Larguier [202, p.22], M. Ortolan [262, p.34], I. Tanoviceanu [317, pp.110-115], V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu [140, p.56-83], V. Pella [268, pp.52-83], R. Garraud [157, p.87], N. Volonciu [351, pp.18-20], P. Zidaru [363, p.34] ș.a.), arată că normele dreptului penal au ca finalitate apărarea relațiilor sociale împotriva faptelor interzise, iar dreptul penal ca știință, tratează totalitatea infracțiunilor săvârșite într-un interval de timp pe un teritoriu, delictvența fiind raportată la sistemele normelor dreptului penal.

Încălcarea normelor dreptului penal material, stabilite prin lege, conferă Statului dreptul de a-i pedepsi pe infractori, scopul legii penale fiind ocrotirea valorilor sociale, justiția înfăptuindu-se în numele legii, fiind unică, imparțială egală pentru toți, cf. art.124 al Constituției României [91].

Dreptul penal ocupă un spațiu important printre disciplinele dreptului, constituind sistemul de acțiune directă a Statului, care acționează prin prevenție ori prin represiune prin includerea normelor de drept penal într-un sistem de norme juridice pozitive. Aplicarea dreptului penal se realizează prin intermediul magistraților, judecători – care sunt independenți și se supun legii cf.

art.124 alin.(3) al Constituției României, și procurori – care își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic superior, sub autoritatea Ministrului Justiției cf. art.132 alin.(1) al Constituției României [91].

Dongoroz ș.a. consideră că legile de natură extrapenală „au un rol constructiv în promovarea, dezvoltarea, întărirea și transformarea relațiilor sociale, legea penală are rolul de gardian, de apărător al acestor relații” [140, p.6].

Pentru delimitarea naturii legilor, în mod esențial se cuvine a-l cita tot pe Platon, care aduce unele explicații cu privire la legi: „Printre legi, sunt unele făcute pentru oamenii buni și n-au alt scop decât să-i învețe arta de a trăi în unire și pace cu concetățenii lor; altele sunt menite pentru oamenii răi, pe care o educație bună n-a reușit să-i îndrepteze, înzestrați cu o fire bătoasă și neînmuiați prin nici un mijloc, spre a-i împiedica să se dedea la toată răutatea. Legile următoare sunt pentru aceștia din urmă; ei sunt oarecum autorii lor, căci numai silit de faptele lor le legiferează legiuitorul, și urează să nu fie nevoie a se sluji vreodată de ele” [269, pp.289-290], [326, pp.110-125].

Mobilitatea legilor are la bază schimbările dintr-o societate [333, pp.262-302], fiind relevantă și de Napoleon, vizionar al legilor moderne, care a remarcat că legile se nasc și se modifică după nevoi și împrejurări [176, p.237], aspect care își dovedește actualitatea în orice perioadă a timpului, însă, uneori schimbările legilor sunt atât de dese încât creează nepredictibilitate și nesiguranță în domeniul juridic și chiar în domeniul social [322, pp.148-155], [335, pp.186-191].

Găsim printre ideile prof. Petre Ionescu-Muscel opinia că durata unei reforme penale nu ține atât de mult în funcție de conținutul reformei, ci de evoluția societății în relația cu dreptul penal. Reforma juridică este un produs al doctrinei, pe temeiul căreia pot să succedă diverse reforme penale, în același timp reforma penală fiind strâns legată de evoluția societății, ceea ce face ca principiul imputabilității să se transforme în principul moralei societății [195, pp.41-42].

Remarcabilul profesor M. Vidal, încă din 1904, considera că delictelor prin imprudență conțin o vină penală, sunt pericole moderne și de actualitate [354, p.8], iar J.C. Schmidt considera că legea nu este o știință pur logică; normele de drept și instituțiile au un scop și un spirit care ar trebui să fie ghidate în interpretarea și aplicarea lor, adăugând și faptul că pentru a rezolva într-un mod sănătos problema dualității faptelor, nu trebuie să se piardă din vedere scopul reparării civile și al celui de pedepsire [298, p.185], [324, pp. 37- 41].

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale de la Roma, din 4.XI.1950, prin art.7 §1, instituie principiul nicio pedeapsă fără lege, astfel: “Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o

pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii” [96, art.7, §1], [325, pp.35-41].

După cum consemnează și conf. Gh. Alecu [4, p.5], doctrinari de prestigiu consideră că indiferent de tipul de societate din care apare, autoritatea legii este singura instituție care se bucură de același respect, legea putând fi modificată când societatea găsește de cuviință să realizeze acest lucru, însă protejarea valorilor sociale nu se îndeplinește numai prin sfera juridică, ci și prin proceduri extrajuridice, respectiv prin intermediul normelor juridice extrapenale. În acest sens legea penală acuză, iar legea procesual penală identifică la timp și trage la răspundere, doar cu privire la faptele și la persoanele, despre care se consideră că vatămă ori periclitează valorile sociale ale grupului social, indiferent de importanța și mărimea valorii sociale pe care o ocrotește legea, după cum consemnează același autor [3, p.22].

Sesizarea organelor de cercetare penală constituie momentul declanșării urmăririi penale, deoarece în lipsa unei sesizări nu poate să înceapă urmărirea penală, menționează V. Dongoroz [139, p.36].

Distinsul profesor B. Lichii, apreciază că în vederea efectuării acțiunii de preîntâmpinare și de anihilare a infracțiunilor, este necesar ca organele de cercetare penală să aibă cunoștință despre acțiunile de preparare și de realizare a unei infracțiuni [231, p.65], având în vedere că sesizarea organelor de cercetare penală constituie acel document procedural cu ajutorul căruia un organ ori o persoană este competentă a se adresa organelor judiciare și prin care le aduce la cunoștință realizarea unei acțiuni care este prevăzută de legea penală [231, p.66].

Cu privire la sesizarea organelor de urmărire penală, doctrina europeană se evidențiază în mod incontestabil în diverse țări, constituind un element comparativ cu elementele prezentate în prezenta teză.

În acest sens, prof. G. Saccone [294, p.10] și L. Grilli [168, p.7], consemnează faptul că urmărirea penală are ca punct de plecare o sesizare, numită *notizia di reato*, care este îndreptată către organele judiciare, care sunt destinatarii sesizărilor, plângerilor penale, sesizarea putând fi înaintată și sub formă de plângere prealabilă, ea trebuind să conțină detalii ale înlăturării acțiunii în situația în care persoana este cunoscută, descrierea faptei săvârșite, argumentele și probele care susțin autenticitatea și adevărul care stă la baza plângerii prealabile, conform adagiului “*qui accusare volunt, probationes habere debent*” (lat.) (cei ce vor să acuze trebuie să aibă dovezi).

Organele judiciare, în vederea restabilirii ordinii de drept și a realizării justiției, indiferent de faza procesuală în care se află, este imperios necesar să cunoască adevărul despre faptele urmărite sau judecate [2, p.7], afirmă Conf.dr. Gh. Alecu, ceea ce înseamnă că rolul organelor de cercetare este foarte important pentru cunoașterea faptelor săvârșite în cadrul infracțiunii.

În cadrul stadiului de cercetare penală, care nu lipsește din structura oricărui proces penal, se realizează cercetarea prealabilă a cauzei. Acțiunea poate fi pusă în mișcare la plângerea prealabilă a victimei sau din oficiu.

În doctrină, s-a precizat că după ce organele judiciare au fost sesizate prin introducerea plângerii prelabile, acesta, în mod indispensabil, execută verificări prelabile potrivit art.294¹ alin.(1) Cod penal român [80, pp.42-43], fapt care determină începerea urmăririi penale sau clasarea cauzei, dar acest fapt nu oprește acțiunea părților de a se supune procedurii de mediere chiar și în acea perioadă a derulării verificărilor prelabile, iar această decizie a părților de a apela la mediere în perioada verificărilor prelabile, nu determină suspendarea verificărilor prelabile de către organul judiciar care a fost sesizat [107, pp.111-117].

După cum precizează prof. I. Neagu, M. Damaschin, B. Micu și C. Nedelcu, plângerea prealabilă conține o condiție de pedepsibilitate și procesibilitate, principiul oficialității nefiind esențial, victima putând apela la alte două instituții: retragerea plângerii prelabile sau împăcarea părților, care sunt adiacente plângerii prelabile [256, p.213].

Am putea adăuga faptul că celor două instituții la care poate apela victima, le-a fost adăugată instituția medierii.

Conform opiniei notată de V. Panțurescu și recunoscută în literatura de specialitate, plângerea prealabilă reprezintă o instituție a dreptului penal și a celui procesual penal, găsindu-și reglementarea atât în Codul penal, în Codul procesual penal, cât și în alte legi penale [265, p.100].

Potrivit unor opinii emise de L. Dagne și A. Trancă, dacă părțile utilizează medierea înainte de a fi formulată plângerea penală, dar din situația de fapt gravitatea traumatismului este evaluată în peste 90 de zile de îngrijiri medicale și rezultă în mod evident că fapta nu poate fi încadrată în categoria loviri sau alte violențe, medierea nu mai are căderea de a acționa drept cauză de încetare a procesului penal, iar mediatorul este în drept de a refuza punerea în mișcare a procedurii de mediere, având posibilitatea de a recomanda părților să se adreseze organelor de urmărire penală” [142, p.49].

În jurisprudența Curții Constituționale române, s-a susținut că stabilirea infracțiunilor în cazul cărora este necesară plângerea prealabilă, cât și a celor în care urmărirea penală se desfășoară din oficiu reprezintă o opțiune a legiuitorului, iar distincțiile prevăzute de lege nu înseamnă privilegii pentru vreuna dintre părțile procesului penal și nici discriminări [110], [111].

Practica cuprinsă în jurisprudență a precizat că în situația în care titularul nu formulează plângerea prealabilă în termenul prevăzut în mod limitativ de lege sau nu și-o însușește pe cea care a fost înaintată în numele său, înseamnă că ne aflăm în situația lipsei plângerii prelabile, ca și condiție de pedepsibilitate [82, p.285].

Art.289 alin.(10) al Codului penal român [80] face precizarea că în cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, iar prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar român este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea, aplicându-se în mod corespunzător regulile privind cooperarea judiciară în materie penală.

Persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face plângere cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă. În cazul în care făptuitorul este chiar persoana care reprezintă legal sau încuviințează actele persoanei vătămate, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu.

Plângerea se poate face personal sau prin mandatar (mandatul trebuie să fie special, iar procura rămâne atașată plângerii). Plângerea poate fi făcută și verbal, situație în care conținutul acesteia se consemnează într-un proces verbal de către cel care o primește.

Denunțul, atunci când este scris trebuie să fie semnat de denunțator, iar în cazul denunțului verbal, acesta trebuie, de asemenea, consemnat într-un proces verbal de către organul în fața căruia a fost făcut cf. art.223 din Codul de procedură penală român [75].

Principala diferență dintre plângere și denunț constă în faptul că autorul plângerii este victima infracțiunii sesizate, iar autorul denunțului nu este persoana vătămată, prejudiciată în mod direct prin infracțiunea pe care o sesizează.

În situația în care există infracțiuni pentru care tragerea la răspundere a făptuitorului are loc numai pe baza introducerii plângerii prealabile de către partea vătămată, se poate aplica cu mult succes procedura medierii.

Începerea urmăririi penale. Una din opinii exprimată în doctrină de către reputatul magistrat D. Ciuncan, face referire la faptul că începutul procesului penal este marcat de momentul începerii urmăririi penale. În situația în care, înaintea începerii urmăririi penale, organele de cercetare penală execută unele acte care precedă începerea urmăririi penale cu scopul adunării de date care sunt indispensabile începerii procesului penal, spre a identifica dacă există sau nu temeiuri pentru declanșarea procesului penal, nu este considerat ca fiind momentul începerii procesului penal [66, p.358], opinie care este convergentă cu opinia noastră.

Punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale prevăzută în art.7 din Codul de procedură penală al României, conferă procurorului obligativitatea punerii în mișcare și exercitarea din oficiu a acțiunii penale în situația în care există probe în ceea ce privește săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, însă, alin. (2) și (3) statuează că: „În cazurile și în condițiile prevăzute expres de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, în raport cu

elementele concrete ale cauzei, nu există interes public în realizarea obiectului acesteia”, și „În cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mișcare și exercită acțiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obținerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiții prevăzute de lege” [271, p.19], [342, pp.2916-2920].

În Codul de procedură penală român, la art. 309 alin. (1) cu privire la punerea în mișcare a acțiunii penale, se precizează că în lipsa vreunuia dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1), în cursul urmăririi penale acțiunea penală este pusă în mișcare de către procuror prin ordonanță motivată, în situația în care există probe din care rezultă că o persoană a realizat o infracțiune.

În ceea ce privește retragerea plângerii prealabile, în cuprinsul art.158 din actualul Cod penal român, se statuează că: „Retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile. Retragerea plângerii penale prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă”.

Aceasta semnifică faptul că menținerea plângerii prealabile are o arie de acoperire pe întreaga procedură penală, începând cu momentul înaintării plângerii prealabile, până la momentul pronunțării unei hotărâri de către instanța de judecată.

După opinia prof. V. Dongoroz, în ceea ce privește natura juridică a plângerii prealabile, aceasta are caracter complex. „Este o instituție care aparține dreptului penal, cu răsfrângeri în sfera dreptului procesual penal, fie în mod secundar (adiacent, tangențial) în sfera influențării și jurisdicției obștești” [139, p.95].

Retragerea plângerii prealabile constituie un act unilateral realizat de persoana vătămată; operează *in rem*, deoarece se referă la fapt și produce efecte juridice cu privire la latura penală față de toți suspecții ori inculpații care au săvârșit infracțiunea, însă nu rezolvă latura civilă. Partea vătămată are posibilitatea de a-și retrage oricând plângerea, până la pronunțarea unei hotărâri definitive, împrejurare în care instanța ia act de manifestarea de voință a victimei de a-și retrage plângerea și încetează procesul penal, însă, în aceste condiții, latura civilă rămâne nerezolvată, ceea ce face ca în situația în care victima va dori soluționarea laturii civile a litigiului, să fie necesar să înceapă o altă acțiune procesual civilă cu tot ce presupune - martori, înscrisuri etc. – în vederea stabilirii prejudiciului și a obținerii despăgubirilor aferente.

Potrivit Codului penal, punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată în cazul următoarelor infracțiuni: - lovirea sau alte violențe prevăzute în art. 193 [în cazul faptei prevăzute în art. 193, săvârșită asupra unui membru de familie, potrivit art. 199 alin. (2) din Codul penal, acțiunea penală poate fi

pusă în mișcare și din oficiu], - vătămarea corporală din culpă prevăzută în art. 196 [în cazul faptei prevăzută în art. 196, săvârșită asupra unui membru de familie, potrivit art. 199 alin. (2) din Codul penal, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu]; - amenințarea prevăzută în art. 206; - violarea de domiciliu prevăzută în art. 224; - violarea sediului profesional prevăzută în art. 225; - violarea vieții private prevăzută în art. 226 alin. (1) și (2); - divulgarea secretului profesional prevăzută în art. 227; - furtul săvârșit în condițiile art. 231 alin. (1); - abuzul de încredere prevăzut în art. 238; - abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor prevăzut în art. 239; - bancruta simplă prevăzută în art. 240; - bancruta frauduloasă prevăzută în art. 241; - gestiunea frauduloasă prevăzută în art. 242; - distrugerea prevăzută în art. 253 alin. (1) și (2); - tulburarea de posesie prevăzută în art. 256; - asistența și reprezentarea neloială prevăzute în art. 284; - nerespectarea hotărârilor judecătorești prevăzută în art. 287 alin. (1) lit. d)-g); - violarea secretului corespondenței prevăzută în art. 302 alin. (1); - abandonul de familie prevăzut în art. 378; - nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului prevăzută în art. 379; - împiedicarea exercitării libertății religioase prevăzută în art. 381.

Concluzionăm că singura instituție de înlăturare a răspunderii penale pe întregul proces de aplicare a justiției penale, care nu a fost înlăturată de Decizia Curții Constituționale a României nr. 397 din 2016 [113], a rămas instituția retragerii plângerii prealabile, care are încă menirea de a-și realiza efectul pe parcursul desfășurării întregului proces penal.

Considerăm că infracțiunile ușoare și infracțiunile mai puțin grave care nu prezintă un pericol social ridicat se pot încadra în categoria faptelor care pot suporta cu succes medierea și pentru care sunt prevăzute aplicarea pedepsei de până la 5 ani închisoare.

În conformitate cu art.69 alin.(1) al Legii nr.192/2006, în situația în care s-a derulat procedura de mediere înainte de a începe procesul penal, iar aceasta s-a încheiat prin soluționarea conflictului și realizarea unui acord de mediere între părțile aflate în conflict, fapta nu mai atrage răspunderea penală a făptuitorului cu privire la infracțiunea în privința căreia conflictul s-a încheiat prin mediere, în cazul infracțiunilor pentru care începerea urmăririi penale este condiționată de introducerea plângerii prealabile sau a infracțiunilor pentru care este prevăzută împăcarea.

În Codul penal al României, instituția împăcării produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și constituie una dintre cauzele care înlătură răspunderea penală, fiind inserată în art.159 și este explicată în alin.(1)-(6) astfel că, împăcarea poate interveni și în cazul în care punerea în mișcare s-a făcut din oficiu, dacă legea nu prevede altfel, însă aceasta poate avea loc doar cu acordul procurorului, și doar până la citirea actului de sesizare a instanței. Așadar, după îndeplinirea acestei condiții, împăcarea nu mai poate avea loc, astfel cum aflăm din Decizia Curții Constituționale române nr.508 din 7 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial

nr.843 din 19 noiembrie 2014, prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.159 alin. (3) din Codul penal [114] și din Decizia nr.23 din 20 ianuarie 2016 a Curții Constituționale a României, efectele juridice ale împăcării pot avea loc numai până la citirea actului de sesizare a instanței [20, pp.5-9].

Așadar, instituția împăcării fiind un act bilateral ce se realizează prin acordul de voință al părților, în conformitate cu art.159 din Codul penal al României, poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres [alin. (1)], împăcarea înlătură răspunderea penală [alin. (2) teza întâi] și produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței [alin. (3) teza a doua], împăcarea constituind înțelegerea intervenită între persoana vătămată ori partea civilă și suspect ori inculpat și, dacă este cazul, partea responsabilă civilmente în intenția de a pune capăt conflictului născut din săvârșirea infracțiunii și de a renunța la punerea în mișcare a acțiunii penale sau la continuarea procesului penal, împăcarea fiind o cauză care - în privința anumitor infracțiuni specificate în Codul penal - înlătură răspunderea penală și soluționează acțiunea civilă, efecte care se produc dacă împăcarea are loc doar până la citirea actului de sesizare a instanței.

Conținutul instituției împăcării din noul Cod penal a fost substanțial reconsiderat față de cel din Codul penal din 1969, remarcându-se restrângerea sferei infracțiunilor în cazul cărora este aplicabilă, dar și a dimensiunii aplicării acesteia în procedura penală.

Astfel, prin noul Cod penal român a survenit o modificare a regulii valabile în reglementarea anterioară, împăcarea putând interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu și numai dacă legea o prevede în mod expres [art. 159 alin. (1) din Codul penal].

Un alt element de noutate în ceea ce privește împăcarea a fost introdus prin art. 159 alin. (3) teza a doua din noul Cod penal român, cu privire la reducerea momentului procesual până la care poate să intervină împăcarea, și anume până la citirea actului de sesizare a instanței, ceea ce înseamnă că împăcarea poate interveni în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și în fața instanței de fond, dar numai până la citirea actului de sesizare. Spre deosebire de noua condiția noului Cod penal român de realizare a împăcării doar până la citirea actului de sesizare, în vechea reglementare cuprinsă în cadrul art.132 alin.(2) al Codului penal din 1969, împăcarea părților producea efecte dacă intervenea până la rămânerea definitivă a hotărârii, asemeni instituției împăcării.

Împăcarea produce efecte *in personam*, producând efecte numai între părțile care s-au împăcat, împăcarea putând fi exprimată prin acordul de voință al ambelor părți, împăcarea producând efecte, potrivit art.159 numai între părți, atâta timp cât are loc până la citirea actului de

sesizare a instanței, spre deosebire de reglementarea din vechiul Cod penal, care, conform art.132 permitea atât solidaritatea activă, cât și solidaritatea pasivă, iar aceasta putea interveni până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

Totodată, potrivit art. 244 alin. (3) Cod penal român, împăcarea părților, efectele împăcării înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă.

În același timp, împăcarea părților reprezintă o instituție juridică mixtă, de drept penal substanțial și procesual, astfel că, din punct de vedere penal, împăcarea este o altă cauză de înlăturare a răspunderii penale, iar din punct de vedere procesual-penal, constituie un impediment în desfășurarea procesului penal.

Instituția juridică a împăcării este prevăzută în Codul penal român în situația următoarelor infracțiuni: - furt prevăzută în art.228; - furt calificat prevăzut în art.229 alin. (1) și alin. (2) lit. b) și c) și furt de folosință prevăzută în art.230, în temeiul art.231 alin. (2); - însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor prevăzut în art.243; - înșelăciune prevăzut în art. 244; - înșelăciune privind asigurările prevăzută în art.245.

La fel ca și în Codul penal al Republicii Moldova, în situația persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali, iar persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege [79].

În opinia autorilor A. Tulbure și A. Tatu, în situația împăcării părților, conflictul se stinge nu ca urmare doar a unui act unilateral de voință manifestat din partea persoanei vătămate, astfel cum se întâmplă în instituția retragerii plângerii prealabile a victimei, ci, conflictul se stinge ca urmare a unui act bilateral care este realizat prin voința comună a celor două părți din conflict [343, p.95].

Remarcăm semnalarea profesorului M. Udriș cu privire una dintre incoerențele legislative din Codul penal român în vigoare: „Astfel, potrivit art.199 alin.(2) Cod penal („În cazul infracțiunilor prevăzute în art.193 și art.196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. Împăcarea înlătură răspunderea penală”), în cazul infracțiunilor prevăzute în art.193 Cod penal (loviri sau alte violențe) și art.196 Cod penal (vătămarea corporală din culpă) săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu, iar împăcarea înlătură răspunderea penală. Acest text vine în contradicție cu dispozițiile art.158 alin.(4) Cod penal conform căruia în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror. Interpretarea coroborată a art.199 alin.(2) și a art.158 alin.(4) Cod penal pare a lăsa să se înțeleagă că în aceste ipoteze de violențe în familie ar fi posibilă

atât împăcarea, cât și retragerea plângerii prelabile (dacă aceasta este însușită de procuror). Totuși având în vedere caracterul distinct al celor două instituții, precum și faptul că împăcarea este stipulată de dispozițiile părții speciale ale Codului penal, considerăm că singura instituție care poate fi folosită în această ipoteză este cea a împăcării” [345, pp.379-380].

Considerăm că este necesar să facem distincție între retragerea plângerii prelabile și împăcare, deoarece retragerea plângerii prelabile se poate aplica în situația în care urmărirea penală s-a pus în mișcare la înaintarea plângerii prelabile de către victimă către organul de urmărire penală, fiind condiționată de actul de voință al victimei de a înainta sau de a retrage plângerea prelabilă, pe când în situația în care acțiunea de urmărire penală a început prin sesizarea din oficiu a organelor penale, atunci se poate aplica doar procedura împăcării, care reprezintă un act bilateral de voință a părților, împăcare ce poate avea loc doar dacă este aprobată de procuror, acest fapt ținând de gravitatea faptei săvârșite de făptuitor.

Având în vedere cele precizate, în situația infracțiunilor de lovire sau alte violențe prevăzute în art. 193 din Codul penal și de vătămare corporală din culpă prevăzută în art. 196 din Codul penal, care au fost săvârșite asupra unui membru de familie, împăcarea înlătură răspunderea penală numai dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu și nicidecum la plângerea prelabilă a persoanei vătămate.

În jurisprudența ÎCCJ [193], găsim exprimate *diferențele* care fac referire la garanțiile procesuale ale medierii și ale împăcării. „În ipoteza în care procedura încheierii unui acord de mediere are loc după începerea procesului penal, mediatorul este ținut prin dispozițiile art.68 din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, referitoare la garanții procesuale”, în sensul ca în situația medierii “să fie respectate drepturile fiecărei părți ori subiect procesual la asistență juridică și, dacă este cazul, la serviciile unui interpret”, aceste condiții nefiind reglementate în cazul instituției împăcării. O altă diferență între cele două cauze care înlătură răspunderea penală, respectiv încheierea unui acord de mediere și împăcare, este dată de modul în care se ia act de existența acordului de mediere, care este diferit de cel prin care se ia act de împăcarea părților, distincția fiind reglementată de dispozițiile art.70 alin.(5) din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator: ”Pentru soluționarea cauzelor penale în baza acordului încheiat ca rezultat al medierii, mediatorul este obligat să transmită organului judiciar acordul de mediere și procesul-verbal de încheiere a medierii în original și în format electronic dacă părțile au ajuns la o înțelegere sau doar procesul-verbal de încheiere a medierii în situațiile prevăzute la art.56 alin.(1) lit.b) și c)”, în cazul constatării eșuării mediei sau a depunerii contractului de mediere de către una din părți [338, pp.2398-2404].

În ceea ce privește modul în care se ia act de împăcarea părților, legea nu prevede expres

și nici instanța nu face precizări în cuprinsul Deciziei nr.9/2015 [193]. În acest sens este și Decizia ÎCCJ nr.27 din 18 septembrie 2006, potrivit căreia ”în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea părților înlătură răspunderea penală poate fi dispusă de instanță numai atunci când aceasta constată nemijlocit acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv, exprimat în ședința de judecată de aceste părți, personal sau prin persoane cu mandat special, ori prin înscrisuri autentice” [192].

Totodată, prin realizarea împăcării este înlăturată nu doar răspunderea penală, dar se stinge și acțiunea civilă, ceea ce înseamnă că, dacă părțile recurg la această instituție, pretențiile civile ale părții vătămate se sting. Acest aspect este descurajant pentru partea care are de recuperat o pretenție cu privire la o pagubă materială sau morală, însă, desigur că în situația în care victima nu are nici o pretenție, atunci poate apela la împăcare. Cu alte cuvinte, ceea ce trebuie să ne rețină atenția este aspectul următor care este inserat în art.159 al noului Cod de procedură penală român: *“Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă”*, ceea ce înseamnă că infracțiunea săvârșită de infractor care i-a produs victimei un prejudiciu, reprezintă particularitatea acțiunii civile introduse în cadrul procesului penal și determină începerea urmăririi penale. Împăcarea constituie un impediment la punerea în mișcare ori la continuarea exercitării acțiunii penale cu privire la acea fapta penală și la acel inculpat și stinge pretențiile victimei la despăgubire.

Împăcarea mai poate fi analizată din unghiul principiului care caracterizează împăcarea, și anume principiul sincerității și necondiționalității.

Potrivit jurisprudenței [193], în speța Î.C.C.J. privind Decizia Î.C.C.J. nr.9 din 17 aprilie 2015, cu privire la o abordare detaliată a diferențierii dintre mediere și împăcarea părților, instituții insuficient înțelese și neclarificate, nefiind delimitate în mod limpede și distinct până la acel moment, ceea ce a făcut să rezulte o serie de controverse, sub aspectul naturii juridice a acestor două instituții, al momentului și al condițiilor în care pot interveni, precum și al efectelor acestora, s-a precizat că: „medierea nu poate fi considerată o modalitate a împăcării, ci este o cauză *sui-generis*, care înlătură răspunderea penală, reglementată prin Legea nr.192/2006, și care operează atât cu privire la categoria infracțiunilor pentru care retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală, cât și referitor la cealaltă categorie a infracțiunilor, pentru care împăcarea înlătură răspunderea penală” [193].

Observația adusă de magistratul C. Danileț [109] cu privire la textul Codului penal român, este aceea că are o formulare deficitară și eronată. Argumentul adus cu privire la această opinie este acela că în ceea ce privește plângerea prealabilă care implică lipsa acesteia sau retragerea ei, ori în ceea ce privește împăcarea, acestea au fost considerate cauze care înlătură răspunderea penală, stabilite prin reglementarea art.157-159 Cod penal [219].

Caracterul lor produce în cadrul procesual penal rezultate întemeiate pe dispozițiile art.16 alin.(1) lit.e) Cod procesual penal, care cuprinde referiri la cazurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea acesteia, iar în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată datorită faptului că a fost retrasă plângerea prealabilă, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, acest aspect duce la soluția de clasare potrivit art.315 Cod de procedură penală, care face referire la clasarea care se dispune în situațiile în care există unul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1) când nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și formă indispensabile sesizării atunci când dosarul se găsește în etapa de urmărire penală. În situația în care dosarul se află în etapa de judecată, în cazurile prevăzute la art.16 alin.(1) lit.e)-j), deci și în cazul literelor e) și g), este atrasă soluția de încetarea procesului penal în conformitate cu art.396 alin.(6) Cod de procedură penală.

Conform magistratului C. Danileț, „În urma acestor soluții, acțiunea civilă este lăsată nesoluționată, fapt arătat în mod expres în art.25 alin.(5) Cod de procedură penală, care face referire la rezolvarea acțiunii civile în procesul penal, în care este precizat că în caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art.16 alin.(1) lit.b) teza întâi, lit.e), f) - cu excepția prescripției, i) și j), în caz de încetare a procesului penal ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum și în cazul prevăzut de art.486 alin.(2), astfel că nu are loc soluționarea acțiunii civile în situația în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, motiv pentru care instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile” [109]. Între dispozițiile celor două coduri, autorul sesizează o contradicție cu privire la instituția împăcării, care la art.159, împăcarea, alin.(2) Cod penal cu privire la faptul că împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă.

Deși este surprins acest aspect al nesoluționării laturii civile din procesul penal, este necesar să subliniem că soluționarea acțiunii civile în procesul penal prezintă un caracter accesoriu al procesului penal, care constituie noțiunea principală a acțiunii penale, acțiunea civilă în procesul penal fiind o compoziție juridică elaborată de legiuitor, menită să ajute victima să își recupereze prejudiciile în cadrul instanței penale.

În fond, împăcarea realizată în cadrul medierii nu poate produce efecte juridice pe baza încheierii unui acord în cadrul medierii, chiar dacă este manifestat acordul de voință al părților, deoarece împăcarea este o instituție distinctă pentru care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată, potrivit art.16, alin.(1), lit.g),

împăcarea producând efecte juridice prin ea însăși, nefiind nevoie de încheierea unui acord de mediere, împăcarea ducând la consecințele juridice implicite acestei instituții, și anume pierderea dreptului de recuperare a prejudiciului.

Din punct de vedere procedural, împăcarea se încheie în fața procurorului sau a judecătorului, pe când medierea este încheiată în fața mediatorului, care trimite rezultatele medierii, respectiv procesul verbal de încheiere a medierii către organul de urmărire penală sau către instanța de judecată, în funcție de faza la care a evoluat procedura penală a speței respective, instanța luând act în mod nemijlocit de voința bilaterală a părților că vor să stingă conflictul.

Împăcarea fiind o instituție distinctă de instituția plângerii prealabile ori de instituția medierii, astfel că nu se poate interpreta că retragerea plângerii penale poate fi confundată din punct de vedere juridic cu o împăcare, deoarece înaintarea sau retragerea plângerii prealabile reprezintă o manifestare de voință unilaterală, pe când împăcarea reprezintă un acord bilateral de voință, fiind totală și necondiționată, stingând nu numai latura penală al conflictului, prin soluționarea laturii civile a acestuia; în același argument al distincției celor trei instituții enumerate mai sus, nu poate fi interpretată împăcarea din punct de vedere juridic ca fiind o mediere, deoarece efectele juridice produse de împăcare sunt limitate doar la latura penală și doar pentru perioada în care poate fi aplicată procedura împăcării, pe când efectele juridice ale medierii se manifestă asupra laturii penale dar și a celei civile, obiectivul urmărit fiind repararea prejudiciului adus victimei și responsabilizarea infractorului.

Deși din cuprinsul legii medierii, mediatorul nu este chemat să ofere consultație juridică, potrivit Deciziei Curții Constituționale a României nr.397 din 2016 [113], deducem că mediatorul trebuie să cunoască infracțiunea dedusă medierii și încadrarea sa juridică, cum de altfel trebuie să cunoască foarte bine fazele procesuale pentru a cunoaște care este momentul citirii actului de sesizare a instanței, precum și etapele procedurilor prin care au trecut părțile până la momentul medierii. Acest fapt ne încredințează că totuși este necesar ca mediatorul să aibă cunoștințe juridice trainice.

În conținutul Codului de procedură penală român, la Cap. II cu privire la Judecata în primă instanță, Secțiunea 1 cu referire la desfășurarea judecării cauzelor, este precizat în alin.(1) al art.373 faptul că, după identificarea părților din proces, are loc aducerea la cunoștința făptuitorului a învinirii: „La primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza se află în stare de judecată, președintele dispune ca grefierul să dea citire actului prin care s-a dispus trimiterea în judecată ori, după caz, a celui prin care s-a dispus începerea judecării sau să facă o prezentare succintă a acestuia”. Așadar, acesta este momentul până la care părților le mai este permis să aplice procedura de mediere ori să se împăce.

Diferența privind incidența medierii și a împăcării în latura penală și civilă a procesului penal, în care acestea pot interveni este menționată în jurisprudență: „Încheierea unui acord de mediere se diferențiază de împăcare prin faptul că poate interveni numai în ceea ce privește latura penală a procesului penal, în timp ce împăcarea este condiționată atât de stingerea acțiunii penale, cât și de stingerea acțiunii civile, precum și de faptul că ea trebuie să fie totală și necondiționată” [193].

Pe de altă parte, autorii C. Danileț, A. Szabo, I. Dedu, A. Răduț fac precizarea că în ceea ce privește art.25 alin.(5) Cod de procedură penală cu privire la rezolvarea acțiunii civile în procesul penal în situația în care procesul penal a încetat ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum și în cazul prevăzut de art.486 alin.(2), când instanța, admitând acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, lasă nesoluționată acțiunea civilă în cadrul procedurii penale. În această ultimă situație, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile, ceea ce semnifică faptul că este lăsată calea deschisă către un proces civil, astfel că, în conformitate cu art.27 alin.(2) Cod de procedură penală, partea vătămată poate introduce acțiune la instanța civilă, probele administrate în cursul procesului penal putând fi folosite în fața instanței civile [107, p.36].

Deosebirea [323, pp.54-59] dintre retragerea plângerii prealabile și împăcare este exprimată de instanță în jurisprudență: “Spre deosebire de retragerea plângerii prealabile, care este un act unilateral de voință, împăcarea părților constituie un act bilateral, implicând în mod necesar acordul de voință al persoanei vătămate și al inculpatului. În această privință, este de observat că împăcarea are caracter personal și trebuie să fie definitivă. De aceea, ea nu poate fi echivocă, fiind necesar să conțină în mod clar acordul de voință al persoanelor care s-au hotărât să se împăce. Ca urmare, spre deosebire de cazul plângerii prealabile, unde retragerea operează *in rem* și produce efecte față de toți participanții, împăcarea operează *in personam*, înlăturând răspunderea penală numai cu privire la inculpatul cu care persoana vătămată s-a împăcat. Sub acest aspect, este de reținut că încetarea procesului penal poate fi dispusă numai atunci când instanța ia act nemijlocit de acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca, exprimat în ședința de judecată, personal sau prin persoane cu mandat special, ori când acesta rezultă din înscrisuri autentice” [193].

Legea medierii române nr.192/2006 în cadrul art.69 prevede că în situația în care procedura de mediere se desfășoară înaintea începerii procesului penal și aceasta se încheie prin *împăcarea* părților, persoana vătămată nu mai poate sesiza, pentru aceeași faptă, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată. Articolul de lege menționat prevede ca în situația în care

procedura de mediere a fost declanșată în termenul prevăzut de lege pentru introducerea *plângerii prealabile*, acest termen se *suspendă* pe durata desfășurării medierii. Aceasta înseamnă că în situația în care părțile aflate în conflict nu s-au împăcat și/sau nu au încheiat o înțelegere, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare.

În jurisprudență [193] se precizează că „Medierea este o cauză distinctă care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale [...], legislatorul reglementează încheierea unui acord de mediere în mod diferențiat de retragerea plângerii prealabile și de împăcare, așa încât dobândește caracterul de caz distinct care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. Or, cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale prevăzute în art.16 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură penală au corespondent în planul dreptului penal, în cauzele care înlătură răspunderea penală.

Înțelegerea. În principiu, medierea se orientează către deschiderea și desfășurarea negocierilor care au ca obiectiv încheierea unei înțelegeri între părțile aflate în conflict, însă, conform art.4 al Legii nr.192 din 2006, „în exercitarea atribuțiilor sale, mediatorul nu are putere de decizie în privința conținutului *înțelegerii* la care vor ajunge părțile, dar le poate îndruma să verifice legalitatea acesteia, potrivit art. 59”.

Remarcăm faptul că nucleul activității de mediere în etapele procesuale penale îl constituie demnitatea umană, în raport cu rolul determinant al Convenției Europene a Drepturilor Omului și cu Recomandările Uniunii Europene, astfel încât rezultă un deziderat important în realizarea și aplicarea directă a conceptului de mediere pentru rezolvarea conflictelor în cadrul amiabil, dar legal, ținându-se cont atât de drepturile subiective ale acuzatului, cât și cele ale victimei, care să lase părților posibilitatea și libertatea de a proceda într-o astfel de manieră încât să se încadreze în normele de drept, beneficiind în egală măsură de posibilitatea pe care legea specială a medierii a deschis-o pentru soluționarea conflictului.

Instituția *înțelegerii* din cadrul procedurii de mediere însă nu trebuie să fie confundată cu instituția *împăcării*, deoarece caracterul împăcării trebuind să fie total, necondiționat și definitiv.

Potrivit jurisprudenței [193] „noțiunea de „înțelegere” utilizată în cuprinsul legii medierii este diferită de noțiunea de „împăcare”. În conținutul dispozițiilor Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator legiuitorul folosește noțiunea de „înțelegere”, și nu aceea de „împăcare”, conferind încheierii acordului de mediere un caracter distinct, ca modalitate de soluționare amiabilă a conflictului de drept penal, în raport cu cealaltă cauză de înlăturare a răspunderii penale, respectiv împăcarea. Chiar dacă sensurile celor două noțiuni sunt sinonime în

limbajul uzual, legiuitorul le-a conferit distincție juridică prin reglementarea specială a încheierii acordului de mediere în cuprinsul legii mai sus arătate, această concluzie susținându-se și prin conținutul dispozițiilor art.58 alin.(1) din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, potrivit căroră, atunci când părțile aflate în conflict au ajuns la o înțelegere, se poate redacta un acord scris care va cuprinde toate clauzele consimțite de acestea și care are valoarea unui înscris sub semnătură privată, iar în alin.(2) se stipulează că înțelegerea părților nu trebuie să cuprindă prevederi care aduc atingere legii și ordinii publice. Pe de altă parte, în conținutul dispozițiilor art.45-47 din același act normativ, legiuitorul a prevăzut expres elementele contractului de mediere. Altfel spus, încheierea scrisă a acordului de mediere sub forma contractului consacră înțelegerea părților aflate în conflict prin evidențierea tuturor clauzelor consimțite de acestea, ceea ce îi conferă un caracter distinct, autonom, în raport cu instituția juridică a împăcării, prevăzută în dispozițiile art.159 din Codul penal”.

Contractul din cadrul medierii din care rezultă acordul de mediere care conține o înțelegere sau o tranzacție se poate realiza și în cadrul procesului penal, însă cu raportare doar la acțiunea civilă din cadrul procedurii penale, medierea producând prin instituția ei efectele juridice care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, potrivit art. 16, lit. g) Cod de procedură penală român. Perioada de derulare a procedurii medierii este de maxim trei luni, indiferent dacă se desfășoară într-o procedură civilă sau o procedură penală [338, pp.2398-2404].

Și în doctrină, s-a remarcat că acordul de mediere constituie un impediment al procesului penal, în același timp fiind distinct de împăcarea părților și de lipsa plângerii prealabile ori de retragerea plângerii prealabile, fiind o alternativă la acestea, ceea ce face ca opinia autorilor D. Atasiei și H. Tiț [15, p.192] să fie diferită de opiniile exprimate în literatura de specialitate de autorii C. Danileț, A. Szabo, I. Dedu, A. Răduț, care consideră că medierea este doar o modalitate particulară de împăcare a părților [107, pp.37-38].

Considerăm că medierea nu reprezintă un impediment major în realizarea procesului penal, atâta timp cât părțile au libertatea de a rezolva conflictul existent între ele, acestea având și ele interesul să încheie medierea cât mai repede și cât mai convenabil pentru ambele părți, iar în situația în care nu reușesc să realizeze un acord, o tranzacție în cadrul medierii în care ambele părți să fie în câștig, au opțiunea de a se adresa instanței de judecată. În același timp, nu putem să fim de acord cu opinia respectivilor autori că medierea este doar o modalitate particulară de împăcare, deoarece acestea reprezintă două instituții diferite, care au efecte juridice caracteristice fiecareia.

Extinderea urmăririi penale. Același art.11 alin.(4) al Codului de procedură penală român statuează că în cazul în care extinderea urmăririi penale s-a dispus cu privire la mai multe persoane, organul de urmărire penală are obligația să le aducă la cunoștință conform art.307, calitatea de

suspecți, înainte de prima lor audiere, fapta pentru care este suspectata, încadrarea juridică a faptei, drepturile procesuale prevăzute la art.83, inclusiv despre dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege, în acest sens încheindu-se un proces-verbal.

Suspendarea urmăririi penale. În procedura penală română, medierea este una dintre cauzele de suspendare a urmăririi penale pe perioada desfășurării procedurii de mediere.

Așadar, în ceea ce privește *suspendarea urmăririi penale*, potrivit art.312 alin.(3) din Codul de procedură penală român, coroborat cu art.70 din Legea nr.192 din 16 mai 2006 cu privire la mediere, dacă procedura de mediere se desfășoară după începerea urmăririi penale, care a fost generată de introducerea plângerii prealabile, urmărirea penală se suspendă pe perioada derulării medierii în baza prezentării de către părți a contractului de mediere, suspendarea durând până când procedura medierii se încheie prin orice modalitate de încheiere a procedurii de mediere, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.

Suspendarea urmăririi penale cuprinsă în art.312 C.proc.pen. român, prevede că aceasta se dispune pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii. După suspendarea urmăririi penale, procurorul restituie dosarul cauzei către organul de cercetare penală ori poate dispune preluarea sa. Ordonanța de suspendare a urmăririi penale emisă de către procuror se comunică părților și subiecților procesuali principali potrivit art.313 C.proc.pen. român.

Pe timpul suspendării urmăririi penale, potrivit art.313 C.proc.pen. român, organele de cercetare penală continuă să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau al subiecților procesuali.

Argumentul pe care îl considerăm relevant este faptul că medierea se referă la o înțelegere care se desfășoară doar pentru acțiunea civilă din cadrul procesului penal, urmărindu-se rezolvarea într-un timp cât mai scurt a pretențiilor materiale sau/și morale ridicate de partea vătămată, iar după perioada de suspendare, dacă infracțiunea este gravă, deci nesuportând înlăturarea răspunderii penale, se va continua procesul penal, pretențiile părții vătămate putând fi îndeplinite prin înțelegerea convenită între părți, dar beneficiul pe care îl poate aduce inculpatului realizarea unei înțelegeri în cadrul unei medieri este posibilitatea de aplicare de către instanța de judecată a circumstanțelor atenuante în vederea stabilirii pedepsei, datorită voinței făptuitorului de a participa la mediere și de a-și îndrepta greșeala prin repararea pagubelor produse victimei.

Cunoaștem că acțiunea penală reprezintă mijlocul procesual fundamentat pe limitele indicate de legea penală, și care este realizat de Ministerul Public în numele Statului și al societății. În același timp, acțiunea civilă care se exercită în procesul penal reprezintă mijlocul procesual fundamentat pe legea civilă pentru repararea prejudiciului pe care l-a suferit victima în urma

infracțiunii, având temei de drept nerespectarea normei de drept prin încălcarea acesteia, care îndreptățește la tragerea la răspundere civilă a infractorului, iar temeiul de fapt al acțiunii civile este constituit din fapta contrară legii, care a fost realizată și care a cauzat prejudiciul, persoana vătămată având opțiunea de a se adresa instanței civile sau de a se adresa instanței penale, care, în acest caz va cuprinde două laturi: latura penală și latura civilă, într-o acțiune penală care are drept element principal latura penală. În comparație cu acțiunea penală care este personală și indivizibilă fiind exercitată asupra tuturor participanților la realizarea infracțiunii, având caracter public și punitiv, acțiunea civilă este disponibilă, persoana prejudiciată având dreptul să renunțe la exercitarea sa, este patrimonială, este privată, cu caracter reparatoriu, fiind în același timp facultativă, rămânând la libera alegere a persoanei prejudiciate de a o exercita sau nu, prin condiția existenței interesului de promovare a acțiunii în justiție.

Legea nr.202 din 25 octombrie 2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, emisă de Parlamentul României și publicată în M. Of. nr.714 din 26 octombrie 2010, în art. XVIII precizează că se modifică Codul de procedură penală republicat în M. Of. al României, Partea I, nr.78 din 30 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare, astfel: „La art.10 alin.(1) lit. h) se modifică și va avea următorul cuprins: h) a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală. 2. După articolul 16 se introduce un nou articol, articolul 16¹, cu următorul cuprins: Art. 16¹ Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile. În cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii. Inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile. În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii. Cu privire la pretențiile civile nerecunoscute, pot fi administrate probe”.

În condițiile Legii 202/2010, în situația în care părțile au derulat o procedură de mediere înaintea începerii procedurii penale, iar această mediere s-a încheiat printr-un acord de mediere în care părțile au consemnat pe deplin înțelegerea lor cu privire la toate pretențiile ridicate de victimă, persoana vătămată nu mai poate să sesizeze organele de urmărire penală pentru aceeași faptă, chiar dacă victima s-ar mai încadra încă în termenul legal de formulare și de înaintare a plângerii prelabile, acționând principiul autorității de *lucru mediat*, ori de *lucru convenit*.

Și Legea română a medierii 192/2006, prin art.67, face precizarea că dispozițiile din cadrul respectivei legi se aplică în mod corespunzător și în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prelabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea

penală.

În jurisprudență, s-a considerat că “instanța a considerat că, un acord de mediere care respectă condițiile de formă și de fond prevăzut de art.68-70 din Legea nr.192/2006 modificată, care de altfel este o normă de drept specială față de codul penal care este o normă de drept generală, poate să privească ori latura penală sau civilă a cauzei, ori ambele laturi după voința părților. Atâta timp cât legiuitorul a înțeles să reglementeze două instituții diferite, cu reglementări diferite precum și modul lor de aplicare în concret la o anumită cauză, nici instanța nu poate să refuze un acord de mediere pe motivul că nu privește atât latura penală cât și latura civilă a cauzei. Cu privire la nesoluționarea laturii civile instanța a considerat că, pentru a se putea soluționa acțiunile civile exercitate în prezenta cauză era necesară stabilirea existenței infracțiunii și implicit a existenței faptei ilicite cauzatoare de prejudicii” [301], [anexa 4].

Legea română a prevăzut în art.22 Cod de proc. pen. instituția renunțării la pretențiile civile în interiorul căreia, până la finalizarea dezbaterilor în apel, partea civilă, prin cerere scrisă sau în mod verbal în ședința de judecată, are posibilitatea să renunțe în tot sau în parte la pretențiile civile, decizie asupra căreia nu poate reveni.

Termenul de prescripție a dreptului la acțiune. Conform cerințelor art.49 din Legea română a medierii 192/2006, începând cu data semnării contractului de mediere și până la închiderea procedurii de mediere în oricare dintre modurile prevăzute de legea medierii, termenul de prescripție a dreptului la acțiune se suspendă pentru dreptul litigios supus medierii.

În situația în care părțile aflate în conflict nu s-au împăcat ori nu s-a încheiat o înțelegere sau de tranzacție, și s-a încheiat procedura medierii fără un acord de mediere, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen de 3 luni de la data la care a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare.

Odată cu trecerea perioadei de suspendare începe să curgă termenul limitativ stabilit de lege, astfel cum am menționat mai sus.

Primirea dosarului de la organele de urmărire penală. Anexa Recomandării (99)19 recomandă ca înainte de începerea procesului de mediere, este necesar ca mediatorul să fie informat despre toate elementele semnificative ale cazului, trebuind să i se înmâneze documentele necesare de către autoritățile competente de justiție penală [280].

Termenul de decădere pentru înaintarea plângerii prealabile. În mod normal, odată cu exprimarea părților a intenției de mediere și după consemnarea acesteia de către organul căruia i s-a prezentat cererea de solicitare a medierii, începe să curgă termenul de suspendare a înaintării plângerii prealabile (de 3 luni) termenul pentru înaintarea plângerii prealabile continuând să curgă

după încheierea medierii, de la momentul când a fost suspendat prin introducerea cererii de mediere. Fiind introdusă cererea de mediere, din acest moment începe să curgă calculul termenului alocat medierii (3 luni), ceea ce înseamnă că mediatorul este îndreptățit să primească datele dosarului din partea organului de cercetare într-un termen scurt. Astfel, remarcăm că legiuitorul român nu specifică termenul cert în care trebuie să fie înaintat dosarul către mediator, rămânând la latitudinea organelor de cercetare să realizeze înaintarea dosarului spre consultare [art.94 alin.(3) Cod proc. pen.] într-un „termen rezonabil”, nefixându-se acest termen, specificarea înaintării dosarului către mediator lipsind din art.94 din cadrul C.proc.pen. român. Există cazuri în practica mediatorilor, consemnate prin notificări către Consiliul de Mediere [300], prin care se semnalează faptul că datorită neprecizării în lege a unui termen clar de accesare a dosarului de către mediator, este amânat atât de mult accesul mediatorului la dosarul în cauză și implicit la datele personale ale părților, încât uneori medierea nu se mai poate desfășura, termenul de realizare a medierii curgând de la înaintarea de către părți a cererii de mediere. De la anunțarea intenției părților că doresc să utilizeze procedura medierii și până la transmiterea invitațiilor părților pentru realizarea medierii, apoi luarea la cunoștință despre acordul părților, stabilirea termenului de întâlnire a acestora în funcție de disponibilitatea acestora și până la elaborarea contractului de mediere, invitarea părților la negociere și stabilirea termenelor de ședințe în vederea negocierii părților și ajungerea la un consens, se scurge aproape în totalitate termenul de 3 luni în care se poate realiza procedura de mediere [336, pp.41-45].

Codul penal francez stabilește prin art.111-3 că „Nimeni nu poate fi pedepsit pentru o infracțiune sau pentru un delict ale cărui elemente nu sunt definite prin lege, sau pentru o contravenție ale cărei elemente nu sunt definite prin regulament”, iar același Cod penal francez în art.111-4 face precizarea că „Legea penală este de interpretare strictă” [77].

Așadar, dacă legea penală nu trebuie să lase loc la interpretări, considerăm că expresia „*rezonabil*” din cadrul codurilor penale și procesual penale trebuie completată cu indicarea termenelor clare.

Din economia textelor analizate din Codurile penale și din cadrul jurisprudenței, constatăm că ambiguitatea prezentată de sintagma “termen rezonabil” se poate raporta la corespondentul „arbitrar”, ceea ce face ca în acest sens putem să considerăm termenul rezonabil ca fiind un termen arbitrar, de aceea considerăm necesară inserarea în Codul penal și Codului proc. pen. a unei explicații profesionale cu privire la termenul „rezonabil”, considerând că este necesar ca pe lângă această sintagmă să se specifice și termenul clar în care se poate aplica cerința legiuitorului, atunci fiind normal să se folosească sintagma mai sus menționată, putând vorbi de un termen rezonabil de 5 zile sau un termen rezonabil de 10 sau de 30 zile etc, în funcție de celeritatea îndeplinirii

actului procedural. Fără specificarea clară a termenului cerut de realizarea procedurii cerută de lege, sintagma „termen rezonabil” ar trebui îndepărtată din legea penală, nevând o interpretare strictă și precisă. Așadar, propunem, scoaterea sintagmei „termen rezonabil” din construcția legii penale, fiind înlocuită cu termeni clari, preciși și determinați de date și precizări care să nu lase loc la interpretări arbitrare [336, pp.41-45].

Și în doctrină, profesorii Gh. Antoniu, A. Boroi, B.-N. Bulai, C. Bulai, Șt. Daneș, Ctin. Duvac, M.-K. Guiu, Ctin. Mitache, C. Mitache, I. Molnar, I. Ristea, Ctin. Sima, V. Teodorescu, I. Vasiu și A. Vlășceanu remarcă faptul că unii termeni sau expresii cu caracter tehnico-juridic sunt raportați distinct față de actul normativ interpretativ, care necesită introducerea în cuprinsul Codului penal și al Codului de procedură penală, a unor norme explicative și univoce care să lămurească înțelesul anumitor termeni, exprimări și sintagme folosite de către legiuitor în vederea facilitării înțelegerii, analizării și interpretării normei penale, subliniind faptul că „Se știe că dispozițiile de drept penal ar trebui să fie elaborate și redactate atât de precis și clar încât pentru înțelegerea și aplicarea lor să nu fie necesare eforturi mari pentru interpretarea lor - *in claris non fit interpretatio*. Cu toate acestea, necesitatea interpretării este impusă și de faptul că voința legiuitorului este exprimată prin cuvinte care nu au totdeauna suficientă precizie, claritate și puterea de a reda în mod fidel conținutul acestei voințe, precum și de faptul că substanța reală care se impune a fi reglementată este atât de vastă, complexă și schimbătoare, încât uneori cu greu pot fi cuprinse, în dispozițiile de lege, toate aspectele și nuanțele sale” [336, pp.41-45], [11, p.497].

În baza argumentelor prezentate mai sus, propunem, de *lege ferenda*, ca să se precizeze într-un nou alin.(8) al art.94 al C. proc. pen. român, ca termenul de consultare a dosarului de către mediator să fie stabilit în termen cert, stabilindu-se un termen clar de 5 zile de la înaintarea cererii de mediere, argumentul pe care îl invocăm fiind necesitatea ca și mediatorul să poată consulta dosarul penal al cauzei într-un termen bine stabilit, pentru a i se da posibilitatea începerii procedurii de mediere ținând cont de faptul că mediatorul trebuie să cunoască datele părților conflictului și faza în care se află speța în procedura penală pentru a cunoaște dacă se încadrează în termenul legal pentru a mai putea utiliza medierea, fiind necesar ca legiuitorul să se aplece cu grijă asupra acestui aspect care, neglijat, poate să lase loc unor atitudini abuzive din partea unor organe de cercetare penală. În acest sens, considerăm că acest termen rezonabil de 5 zile nu poate fi considerat ca fiind un termen de decădere, ce reprezintă intervalul de timp înăuntrul căruia titularul dreptului subiectiv este obligat prin lege să îl exercite în modul cerut conform normei legale sub sancțiunea legii, astfel încât, contrar termenului de decădere, termenul de 5 zile putând fi considerat ca fiind un termen de recomandare, care nu atrage sancțiuni procesuale, dar împotriva persoanelor care nu s-au încadrat în termenul de recomandare – sau relativ- se pot lua măsuri

disciplinare, acest termen de 5 zile fiind menit să fluidizeze și să disciplineze procesul penal, asigurând un grad ridicat de ritmicitate a procedurilor care trebuiesc îndeplinite în procedura penală, garantându-se totodată dreptul la un proces echitabil, încălcarea acestui termen de 5 zile neducând la tragerea la răspundere penală, ci tragerea la răspundere disciplinară pentru încălcarea termenului. Astfel, propunem de *lege ferenda*, ca art.94 alin.(8) C.proc.pen. român să conțină următoarea formulare: „*În cursul urmăririi penale, procurorul stabilește data și durata consultării dosarului de către mediator într-un termen rezonabil de 5 zile de la înaintarea cererii de mediere în vederea consultării dosarului de către mediator, perioadă în care înaintează dosarul penal mediatorului agreeat și indicat de către părți pentru procedura de mediere, mediatorul garantând asupra confidențialității datelor din dosar, conform art.304 din Codul penal român, cu privire la divulgarea informațiilor secrete de serviciu. Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia informații cu privire la datele părților din dosar, care sunt necesare pentru inițierea medierii*”.

Considerăm că este necesar să se facă și această precizare în Codul de procedură penală român cu privire la răspunderea penală a mediatorului în legătură cu divulgarea secretelor de serviciu, care să fie o răspundere penală aparte de răspunderea disciplinară inserată în cadrul legii de mediere române și pe care am menționat-o mai sus [336, pp.41-45].

Închiderea conflictului. În situația în care una sau ambele părți se răzgândesc și refuză în mod explicit o mediere sau o parte nu răspunde invitației sau nu se prezintă de două ori la rând la datele fixate pentru semnarea contractului de mediere, medierea se consideră neacceptată, iar în această situație, prin încheierea și înaintarea procesului verbal de încheiere a medierii către organul de cercetare penală, cauza se întoarce la organul de cercetare pentru continuarea procedurii penale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în Titlul II, art.39 al „*Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*”, emisă la Roma la data de 4.11.1950, a statuat că, în cazul rezolvării conflictului prin bună înțelegere, se scoate cauza de pe rol printr-o decizie care se limitează la o scurtă expunere a faptelor și a soluției adoptate [14, p.100].

Luând în considerare aspectul în care medierea nu este aplicată în România conform recomandărilor europene cu privire la perioada în care poate fi folosită de-a lungul întregii proceduri penale, adică atât în faza procedurii de cercetare penală cât și în faza procedurii de judecată penală, și având în vedere faptul că efectul ei benefic poate schimba caracterul social legat de raporturile comportamentale din societate sau față de societate prin implementarea și aplicarea în termeni facili a medierii, ținând cont de faptul că în conștiința oamenilor nu este cunoscut termenul de mediere fiind obișnuiți cu conceptul de sancțiune, de pedeapsă, de frică, de amenințare, și nu cu cel de îngăduință, de iertare, de căință și de înalt spirit civic, și considerând că este necesar ca oamenii să cunoască și să aplice aceste concepte noi, propunem de *lege ferenda*,

ca în România, pe întreaga perioadă a cercetării penale să se realizeze medierea și de-a lungul întregului proces penal fără suspendarea acestuia, până la pronunțarea hotărârii judecătorești, astfel încât legea să permită utilizarea medierii în orice stadiu al procesului penal, cu atât mai mult cu cât ea se poate aplica și după executarea pedepsei, acest aspect conferindu-i atributul de „justiție restaurativă”, argumentul nostru în acest sens fiind faptul că medierea este o instituție prin care persoana vătămată poate să își recupereze mai repede prejudiciul material sau/și moral prin ducerea la bun sfârșit a procedurii medierii, făptuitorul înțelegându-și și îndreptându-și greșeala.

Existența semnalării unor aspecte în care uneori chiar unele organe de cercetare penală descurajează și influențează părțile să nu apeleze la mediere, discretitând procedura medierii ca neavând o valoare și o forță juridică, considerând-o inutilă, astfel cum aflăm din aducerea la cunoștință a acestor situații postate pe site-ul Consiliului de Mediere român [300], ne determină să constatăm că acest aspect constituie o consecință a necunoașterii și nepregătirii suficiente a unor organe de cercetare penală cu privire la instituția medierii, dar și a lipsurilor din cadrul legii și a Codului pen. și Codului de proc. pen. cu privire la sancționarea organului de urmărire penală sau de judecată pentru descurajarea justițiabilului de a apela la instituția medierii.

Se observă necesitatea ca Guvernul, Ministerul Justiției din România, Ministerul Public și Ministerul Afacerilor Interne să aibă în vedere creșterea gradului de cunoaștere și de responsabilizare a personalului angajat din instituții cu privire la valoarea actului și a procedurii aplicării medierii, ținând cond de faptul că în practică există situații concrete, prin care s-a constatat faptul că la numeroase secții de poliție (organe de cercetare) la care s-au prezentat mediatorii în vederea încheierii de acorduri de mediere între suspect/inculpat și partea vătămată sau partea civilă/responsabilă civilmente, unii angajați ai Poliției române, necunoscând ce presupune medierea și nefiind pregătiți la nivelul instituției respective cu privire la avantajele aplicării medierii, au manifestat o atitudine agresivă la adresa mediatorilor și a părților implicate, aceștia nu de puține ori au ridiculizat procedura și actul de mediere, și au sfătuit părțile să nu apeleze la mediere [300], [Anexa 1].

În lumina Legii 192/2006 și a dispozițiilor cuprinse în Decizia-pilot pronunțată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva României [*Affaire Rezvimeș et autres c. Roumanie* (Requêtes nos 61467/12, 39516/13, 48231/13 et 68191/13) Strasbourg 25 avril 2017], care recomandă României utilizarea medierii în vederea facilitării reparării pagubelor aduse victimei, în vederea reducerii populației carcerale care nu prezintă condiții normale de igienă și care sunt suprapopulate, raportate la cazare, reducerea indicelui lunar mediu de supraaglomerare aferent fiecărei clădiri analizate ș.a., aspecte costisitoare din punct de vedere al cheltuielilor suportate de stat din taxele tuturor contribuabililor, și avute în vedere pentru respectarea dreptului

deținuților, care sunt cuprinse în art.34 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului recomandă Guvernului român să fie explorate posibilitățile conforme din punct de vedere legislativ, printre care se află și medierea [13], [300], astfel încât, considerăm că ar trebui să se realizeze cursuri de instruire profesională determina personalul instituției să își însușească în mod corect noțiunea și aplicabilitatea medierii, fără distorsiuni datorate tarelor de gândire, pentru a înțelege avantajele pe care le aduce medierea. Menționăm faptul că, prin Legea nr.30 din 18 mai 1994 privind ratificarea Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și a Protocoloalelor adiționale la această convenție, România a ratificat Convenția mai sus menționată.

Reluarea urmăririi penale. În situația în care medierea a eșuat sau a fost denunțat contractul de mediere ori a existat doar o înțelegere parțială, cercetarea penală se reia din oficiu, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că părțile nu s-au împăcat, sau nu au încheiat un acord de mediere. Acest aspect este posibil deoarece chiar și o înțelegere parțială are drept consecință neînălăturarea răspunderii penale a făptuitorului, acțiunea penală fiind în drept să se deruleze conform procedurii penale, deoarece subzistă obiectul acțiunii penale. Pentru partea nesoluționată prin acordul de mediere, instanța urmează să cerceteze, să dovedească, să judece și să hotărască conform legii și al convingerii mai presus de orice îndoială.

În jurisprudență s-a arătat că în art.70 din Legea nr.192/2006, se prevede posibilitatea suspendării judecării în situația în care părțile consimt la încheierea unui acord de mediere de către judecător, însă, fiind vorba de judecata unor infracțiuni pentru care tragerea la răspundere penală este condiționată de manifestarea de voință a părților pentru continuarea procesului penal, nu se poate aprecia că suspendarea poate opera oricând, ci numai până la citirea actului de sesizare. Mai mult, dacă acordul de mediere nu se realizează în final [...], procesul penal se reia, din oficiu, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că nu s-a încheiat înțelegerea [194].

Modul de sesizare a procurorului pentru soluționarea cauzei. Conform dispozițiilor art.320 Cod proc. pen. român “Organul de cercetare care constată incidența unuia dintre cazurile care determină clasarea cauzei sau renunțarea la urmărirea penală trimite dosarul la procuror cu propunere corespunzătoare”.

Art.314 alin.(1) lit.a) și lit.b) Cod proc. pen. român cu privire la clasare și renunțare la urmărirea penale, precizează: “procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, soluționează cauza prin ordonanță, dispunând: clasarea, când nu exercită acțiunea penală ori, după caz, stinge acțiunea penală exercitată, întrucât există unul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1); renunțarea la urmărirea penală, când nu există interes public în urmărirea penală a inculpatului”.

După suspendarea urmăririi penale, conform art.313, procurorul restituie dosarul cauzei organului de cercetare penală ori poate dispune preluarea sa. La cererea suspectului sau inculpatului, la reluarea urmăririi penale, actele care au fost efectuate în timpul suspendării pot fi refăcute, reluarea urmăririi penale după suspendare având loc atunci când procurorul sau organul de cercetare penală constată că a încetat cauza care a determinat suspendarea. Dacă organul de cercetare penală este cel care constată că a încetat cauza de suspendare, atunci înaintează dosarul cauzei către procuror pentru a dispune printr-o ordonanță asupra reluării urmăririi penale.

Renunțarea la urmărirea penală are loc dacă medierea s-a finalizat cu o înțelegere totală. În mod logic, renunțarea la urmărirea penală, care se regăsește în art.318 Cod de procedură penală român, se poate dispune numai după punerea în mișcare a acțiunii penale, iar din probațiunea care a fost administrată există dovada că inculpatul a săvârșit fapta care a fost reținută în sarcina sa, această renunțare putându-se dispune chiar și anterior sesizării camerei preliminare, însă, este ulterioară îndeplinirii unor condiții puse în sarcina făptuitorului. În alin.(7) al aceluiași art.318 Cod proc. pen.român, se specifică faptul că procurorul dispune prin ordonanță ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească următoarele sarcini: - *să înlăture consecințele faptei penale sau să repara paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia*; - să ceară public scuze persoanei vătămate; - să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă; - să frecventeze un program de consiliere. În acest caz, procurorul stabilește prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, iar acest termen nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței. Dacă aceste obligații pe care le-a dispus procurorul nu au fost îndeplinite cu rea-credință de către făptuitor, procurorul revocă ordonanța, făptuitorului revenindu-i sarcina de a face dovada îndeplinirii obligațiilor care i-au fost dispuse sau să prezinte motivele de neîndeplinire a acestora.

O copie după ordonanța procurorului prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se comunică după caz, persoanei care a făcut sesizarea, părților, suspectului, persoanei vătămate și altor persoane interesate. Ordonanța procurorului prin care dispune renunțarea la urmărirea penală, după ce se verifică sub aspectul legalității și temeiniciei, se trimite spre confirmare judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă.

Judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul de soluționare, hotărând prin încheiere motivată, în camera de consiliu, cu citarea părților și altor persoane interesate, precum și cu participarea procurorului, asupra legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea

penală. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare.

După verificarea legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală pe baza lucrărilor, a materialului din dosarul de urmărire penală și a înscrisurilor noi prezentate, judecătorul de cameră preliminară admite sau respinge prin încheiere, cererea de confirmare care a fost formulată de procuror. În situația în care judecătorul de cameră preliminară respinge cererea de confirmare, acesta poate desființa soluția de renunțare la urmărirea penală, trimițând înapoi cauza la procuror, care va trebui să înceapă sau să completeze urmărirea penală, ori poate să desființeze soluția de renunțare la urmărirea penală și să dispună clasarea. Această încheiere cu privire la renunțarea la urmărirea penală, care este dată de judecătorul de cameră preliminară este definitivă. În situația în care judecătorul a respins cererea de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală, nu mai poate fi dispusă o nouă renunțare, indiferent de motivul invocat.

În acest context, procedura reluării urmăririi penale are loc în conformitate cu art.334 Cod de procedură penală român, în urma încheierii dată de judecătorul de cameră preliminară prin care dispune restituirea cauzei la parchet în situația în care a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale.

Rezolvarea acțiunii penale în instanță este încadrată în art.396 Cod de procedură penală român, instanța hotărând asupra învinuirii care este adusă inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.

În legislația română se dispune stingerea acțiunii penale, conform art.17 Cod de procedură penală în care se stipulează că aceasta se realizează [327, pp.30-37] prin clasare, iar în timpul judecății prin rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești.

Ne bis in idem. În situația în care părțile ajung la o înțelegere în cadrul unei medieri, ori plângerea este retrasă de către partea vătămată, ori a împăcării părților conflictului, organele de cercetare penală renunță la urmărirea penală, aceeași infracțiune nemaiputând fi reclamată a doua oară conform principiului *ne bis in idem*. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, elaborată la Strasbourg, 22. XI.1984, prin Protocolul nr.7, art.4 cu privire la dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, a statuat că: “1.Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiasi stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat. 2.Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi sau recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată” [96].

Art.17 al Recomandării (99)19 aduce în atenție faptul că achitățile bazate pe acorduri mediate trebuie să aibă același statut ca și hotărârile sau sentințele judecătorești și trebuie să excludă urmărirea în justiție pentru aceleași fapte (*ne bis in idem*), iar art.18 al aceleiași Recomandări precizează că în situația în care un caz este trimis înapoi autorităților justiției penale fără încheierea unui acord de mediere între părți sau după ce punerea în aplicare a unui astfel de acord a eșuat, trebuie luată fără întârziere o hotărâre privind continuarea acțiunii penale în justiție.

Dispoziția “*ne bis in idem*” este consacrată în art.6 al C.pen. român: “Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” [80].

În practica judiciară, s-a arătat că “Dreptul de a hotărî cu privire la latura penală, în ceea ce privește încetarea procesului penal printr-un acord de mediere, nu îl poate avea decât persoana vătămată întrucât este un drept personal, aspect valabil și pentru împăcare și retragerea plângerii” [112].

Încheierea unui acord de mediere cu privire la latura penală a cauzei, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală presupune ca părțile să fi finalizat procedura de mediere prin încheierea unui acord în care să fi fost tranșate toate aspectele privind conflictul de drept penal dintre acestea. Legea prevede în mod expres că persoana vătămată nu mai poate sesiza pentru aceeași faptă organul judiciar (art.69 al.1) din Legea192/2006).

În doctrină, o opinie interesantă o găsim la C. Danileț C., A. Szabo, I. Dedu, A. Răduț, cu privire la închiderea acordului de mediere care rezolvă disputa dintre părți prin ajungerea la o înțelegere, luând în considerare opțiunea pe care părțile o au, adică aceea de stabilire a înțelegerii respective și de a inserare a acesteia în cuprinsul acordului de mediere, dar și necesitatea exprimării în mod clar de către victimă a absenței intenției sale de a introduce plângere prealabilă în viitor cu privire la aceeași faptă. În situația în care victima ar înainta către organele de cercetare penală o plângere prealabilă cu privire la fapta pentru care a încheiat cu făptuitorul un acord de mediere, *autoritatea de lucru convenit* va fi opozabilă începerii urmăririi penale, ceea ce va determina procurorul să dispună clasarea cauzei în baza art.16 li.g) Cod penal român, existând ca temei exact existența acelui contract de mediere care a fost încheiat de părți cu privire la acea faptă, neavând importanță dacă acordul de mediere a fost realizat sub formă de înscris sub semnătură privată, ori dacă părțile au autentificat la un notar acel înscris sau dacă acest acord de mediere a fost consfințit de către judecătore [107, p.44].

Considerăm că încheierea unui acord de mediere în cadrul căruia victima să exprime în

mod clar precizarea că nu va înainta ulterior o plângere prealabilă este inutilă, deoarece acordul de mediere, prin el însuși înlătură răspunderea penală, acțiunea penală ulterioară rămânând fără obiect, însă împărtășim opinia autorilor cu privire la faptul că rezultatul medierii constituie autoritatea de lucru convenit, manifestat printr-un acord de mediere.

Încheierea unui acord de mediere sub semnătură privată are efecte doar între părți (*inter partes*), fiind inopozabil față de celelalte persoane, astfel încât considerăm că ar trebui să i se dea un caracter oficial înțelegerii prin prezentarea acordului de mediere spre autentificare la un notar sau prin adresarea către instanță pentru acordarea unui aviz de conformitate sau un aviz de expedient.

Disponibilitatea medierii în toate etapele procedurii judiciare. Potrivit Anexei la Recomandarea nr.R(99)19, decizia de a deferi un caz penal medierii, precum și evaluarea rezultatelor unei proceduri de mediere, trebuie adoptată de autoritățile de justiție penală. De asemenea, în cadrul aceleiași Anexa a Recomandării nr.R(99)19, este precizat faptul că medierea în materie penală trebuie să fie un serviciu general disponibil, subliniindu-se faptul că medierea în materie penală trebuie să fie disponibilă în toate etapele procesului justiției penale, legislația trebuind să faciliteze medierea în materie penală [84].

Devierea de la aceste indicații în România. Critica Deciziilor ÎCCJ și CCR. Inițial, medierea în domeniul penal din România a fost gândită spre a se realiza pe întregul parcurs al derulării procedurii penale, atât în faza de cercetare cât și faza de judecată, rezonând cu Recomandările Uniunii Europene. Chiar și în jurisprudența ÎCCJ [193] s-a constatat că medierea se putea desfășura pe întreaga perioadă procesului penal, până la rămânerea definitivă a deciziei instanței de judecată: „pornind de la natura distinctă a încheierii unui acord de mediere în condițiile legii, o asemenea procedură se poate desfășura în tot cursul procesului penal, nefiind condiționată de dispozițiile art.159 alin.(3) din Codul penal, potrivit cărora împăcarea poate interveni doar până la citirea actului de sesizare. Așa cum s-a arătat anterior, potrivit dispozițiilor art.69 alin.(1) din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, procedura de mediere se poate desfășura chiar înaintea începerii procesului penal, ceea ce o distinge de împăcare și retragerea plângerii prealabile [...]. În ceea ce privește termenul până la care medierea poate interveni cu privire la latura penală a cauzei, cum textul nu face nicio distincție cu privire la vreun anumit stadiu al judecării, rezultă că acordul de mediere poate fi încheiat oricând în cursul acesteia, până la rămânerea definitivă a hotărârii [...]. Ca atare, oricând în cursul judecării, instanța poate suspenda cauza în vederea desfășurării procedurii reglementate de dispozițiile Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Mai mult, textul de lege sus-menționat, care reglementează suspendarea judecării, este inclus în Cap. I “Dispoziții generale” al Titlului III

“Judecata” din partea specială a Codului de procedură penală, ceea ce face ca dispozițiile sale să fie aplicabile atât în tot cursul judecății în primă instanță, cât și în tot cursul judecății în apel, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale. În concluzie, încheierea unui acord de mediere în condițiile Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator poate interveni în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale, și nu numai până la citirea actului de sesizare, așa cum prevăd dispozițiile art.159 alin.(3) din Codul penal în materia împăcării” [193].

Cu toate acestea, contrazicând Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție română, cu privire la perioada derulării medierii în tot timpul procedurii penale, Curtea Constituțională a României a prezentat o opinie diferită asupra perioadei de derulare a medierii în cadrul procesului penal, reușind să facă o impardonabilă confuzie asupra rezultatelor și efectelor instituției împăcării și ale instituției medierii, astfel că, drept urmare, a considerat că medierea are același efect ca și împăcarea, dovedind că nu a neînțeles diferența efectelor juridice dintre cele două instituții, astfel încât, Curtea Constituțională [114], [115], drept urmare a acestei confuzii, a limitat derularea medierii în procesul penal, și anume doar până la citirea actului de sesizare în fața instanței, fapt ce a demonstrat că eroarea de interpretare se poate manifesta la orice nivel judiciar dacă nu este înțeleasă corect o instituție a dreptului așa cum este gândită de legiuitor.

Legea medierii, precum și o serie de articole din noile Coduri române care încurajau aplicarea procedurii de informare asupra medierii, atât înaintea *plângerii prealabile*, cât și în *perioada cercetării penale*, dar și pe *perioada procedurii de judecată*, au fost considerate neconstituționale, deși se încadrau cerințelor Directivelor europene, motivațiile Curții Constituționale fiind greu de înțeles cu atât mai mult cu cât art.148 alin.(2) și alin.(4) din Constituția României cu privire la integrarea României în Uniunea Europeană face clar precizarea: „(2) *ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare*”; (4) Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alin.(2)” [91], ceea ce înseamnă că medierea este conformă cu Constituția României, însă Curtea Constituțională a adăugat la lege propria sa viziune, depășindu-și atribuțiunile. În principiu, s-a cerut Curții Constituționale să își prezinte opinia cu privire la obligativitatea părților cu privire la participarea la ședința de informare cu privire la mediere, însă Curtea Constituțională a adăugat la lege opinia că medierea nu poate avea loc decât până la citirea actului de sesizare în fața instanței, Curtea Constituțională fiind chemată să se pronunțe doar asupra obligativității prezentării la ședința de informare a medierii,

necerându-i-se să adauge vreo modificare la lege, rolul Curții Constituționale fiind acela de garant al supremației Constituției cf. art.142 alin.(1) din Constituția României și nu aceea de creare a legii, care îi revine Parlamentului.

Pe de altă parte, interpretarea dată prin Decizia nr.9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, și ale art.16 alin.(1) lit.g) teza finală din Codul de procedură penală, analizate în paralel cu motivarea dată de Curtea Constituțională din Decizia nr.397 din 15 iunie 2016 a Curții Constituționale referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.67 din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator [113], se poate constata că există o confuzie la nivelul percepției Curții Constituționale [22, pp.5-9] cu privire la instituția împăcării, care stinge acțiunea civilă, și instituția medierii, care nu stinge acțiunea civilă dacă nu se încheie un acord de mediere între părți, procesul putând continua dacă medierea eșuează, această interpretare a Curții Constituționale române devenind contradictorie cu art.148 alin.(2) și alin.(4) din Constituția României și cu recomandările europene în domeniu, restrângând drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, în loc să le protejeze [325, pp.35-41]. Decizia Curții Constituționale a României nr.397 din 15 iulie 2016 a dat naștere unor probleme în practica medierii penale, probleme care vor trebui rezolvate printr-o intervenție legislativă a Parlamentului, Curtea Constituțională română dând în mod inexplicabil o decizie eronată în interpretarea acestei norme, având caracter neconform cu art.147 și cu art.148 din Constituția României [22, pp. 5-9].

Acordul de recunoaștere a vinovăției. În baza art.25 C.pr.pen. român cu privire la rezolvarea acțiunii civile în procesul penal, coroborat cu art.486 alin.(2), când instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției iar între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, conform jurisprudenței, „în această situație, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă din Codul de procedura penală român, și va lăsa nesoluționată latura civilă” [302], [anexa 2].

În doctrina norvegiană, Nils Christie, academician, sociolog și criminolog norvegian, a precizat într-un mod autentic și deschis, că în cadrul unui proces penal contemporan s-au realizat două procese importante. În primul rând, părțile au reprezentanții lor în proces. În al doilea rând, o parte, care este reprezentată de stat, adică victima, este într-atât de înlăturată din proces, încât practic este prejudiciată dublu: prima dată față în față cu infractorul, a doua, într-o formă mai traumatică, fiind privată de dreptul de a participa în plină măsură la proces. Nils Christie ajunge la concluzia că juriștii au monopolizat conflictele. În asemenea situație, cea mai prejudiciată rămâne

victima. Statul nu numai că se investește cu dreptul de a fi beneficiarul compensației, dar și înlătură victima din proces [58, pp.37-54].

Se observă legea penală vorbește de caracterul de pedepsibilitate a legii, și nici măcar aleatoriu nu vorbește de refacerea situației precedente.

Se constată că victima a fost de două ori victimizată: o dată de către făptuitor prin comiterea faptei și a doua oară de către făptuitor împreună cu stat, cu care acesta a încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției, înainte de a se încheia un acord de mediere între părți, lăsând victima înafara subiectului penal. Este adevărat că în Constituția României art.124 se face referire la înfăptuirea justiției, precizând că justiția se înfăptuiește în numele legii și că este unică, imparțială și egală pentru toți. Dar nu se poate spune că justiția este imparțială și egală pentru părțile din conflict dacă rezolvă situația inculpatului într-un mod avantajos pentru el și pentru stat prin aplicarea procedurii simplificate, însă lasă nerezolvată situația victimei, aceasta trebuind să treacă de la procedura penală la procedura civilă, lipsind egalitatea de instrumente judiciare.

În ceea ce privește acordul de recunoaștere a vinovăției, în jurisprudență s-a precizat că în situația în care, parcursul urmăririi penale, părțile nu au încheiat o tranzacție ori un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, latura civilă nu se va soluționa în cadrul acordului de recunoaștere a vinovăției, cele două instrumente juridice acționând separat [369], [anexa 3].

Propunem, **de lege ferenda**, introducerea în Codul de procedură penală român la art.375 cu privire la condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, a unui nou alineat (4) cu următorul text: „*Înainte de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul să recomande infractorului să încheie un acord de mediere cu victima infracțiunii în vederea reparării pagubelor pe care le-a produs acesteia prin săvârșirea faptei infracționale*”, acest aspect ducând la normalizarea încrederii în aplicarea justiției penale și evitarea dublei adresări către justiție a persoanei vătămate în vederea reparării prejudiciului material și moral suferit, argumentul pe care îl asociem acestei propuneri fiind acela de a nu lăsa ca infractorul să se sustragă de la repararea pagubelor produse prin fapta sa, deoarece uneori prejudiciul poate fi atât de mare încât făptuitorul preferă să fie pedepsit penal dar să rămână cu valoarea pe care și-a însușit-o prin realizarea infracțiunii decât să înapoieze prejudiciul datorat.

Argumentul pentru acceptarea medierii ca un ajutor pentru instanța de judecată în vederea reducerii considerabile a timpilor procedurii judiciare, este faptul că, asemeni instituției încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, și instituția medierii a fost gândită tot ca un ajutor pentru îndeplinirea justiției, procedura penală având în mediere un ajutor veridic pentru restabilirea situației anterioare producerii faptei, pentru responsabilizarea făptuitorului și îndreptarea urmărilor faptei sale prin înțelegerea din cadrul acordului de mediere. De altfel, justiția este ultima care își

spune cuvântul asupra acordului de încheiere a înțelegerii părților realizat în cadrul medierii, ea fiind chemată în final să valideze această înțelegere care comportă responsabilități comune ale părților, cu precădere ale făptuitorului.

De asemeni, argumentul pro mediere pe care îl aducem pentru implementarea medierii în dreptul penal este considerentul că medierea și dreptul reprezintă cele două fațete ale aceleiași monede, fiecare fațetă a monedei urmărind stabilirea echilibrului social, într-o societate cu accentuate schimbări culturale, educaționale și morale, care cer o revoluționare a gândirii și a reasezării în mod democratic a instituțiilor din aria preocupărilor juridice, printre altele și implementarea medierii în domeniul penal. Strategia globală a securității sociale este fundamentată în mod bazic pe utilizarea instrumentelor de armonizare a comportamentelor societății civile prin deplasarea de la provocările sociale sau interpersonale către dezvoltarea calităților cu repere diplomatice extinse până la mediere ca instrument de procurare și furnizare a stabilității, prin perspectiva drepturilor fundamentale ale omului și prin identificarea factorilor perturbatori ale relațiilor interumane și sociale.

Medierea penală. Fiind concepută ca un instrument relativ nou de rezolvare a conflictelor, medierea în domeniul penal a fost promovată la inițiativa europeană, fiind deosebit de eficace în cadrul procedurilor penale.

Analizând textul Codului penal român, constatăm că lipsesc o serie de definiții a unor instituții care nu ar trebui doar asociate cu cunoștințe de structură relativă asupra semnificației lor, ci ar trebui să-și găsească definițiile în cadrul Codului penal (Partea generală), astfel încât se dovedește faptul că este necesară inserarea în cadrul Codului penal a unor definiții clare care să explice ce reprezintă medierea în domeniul penal, pentru a nu mai lăsa loc la echivoc.

Împărtășim opinia binecunoscutului magistrat C. Danileț, care face referire la faptul că spre deosebire de împăcare și de plângerea penală, medierea nu este inclusă în reglementările Codului penal ca fiind o cauză care înlătură răspunderea penală [107, p.36], ceea ce ne determină să semnalăm că în Codul penal român nu este inserată medierea în cadrul său, fiind o lacună a Codului penal român pe care organul legislativ nu a acoperit-o cu definiția medierii în cadrul penal, precum și cu efectele juridice ale acestea în plan penal.

Constatăm însă că prin art.16 lit.g) Cod de procedură penală român, din punct de vedere al dreptului material, se face precizarea că „acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii”, ceea ce într-adevăr, ne face să observăm că doar în cazul unor anumite infracțiuni precizate de lege pentru care a fost reglementată instituția

plângerii prealabile, sau pentru cel pentru care a fost reglementată instituția împăcării poate fi înlăturată răspunderea penală, însă, din punct de vedere al dreptului substanțial medierea încă nu este inclusă în reglementările Codului penal român ca fiind cauză care înlătură răspunderea penală, astfel încât propunem, de *lege ferenda*, modificarea și completarea Titlului VII din Codul penal român cu privire la „Cauzele care înlătură răspunderea penală” cu un articol suplimentar care să cuprindă referiri la mediere, prin adăugarea articolului 159¹ cu titlul „Medierea”, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere, după cum urmează: *„(1) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte. (5) „medierea se poate realiza pe toată durata cercetării penale și a procesului penal, până la pronunțarea hotărârii judecătorești”.*

Se observă că medierea s-ar putea încadra printre circumstanțele atenuante din Codul penal român, conform art.75 alin.(2), în care, este consemnat că: *„(2) Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare: a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii; b) împrejurări legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului”,* acestea putând fi considerate a fi ipostaze ale evenimentului infracțional al căror aspect atenuant este apreciat de către judecător prin referirea concretă a acțiunii infracționale la totalitatea împrejurărilor în care aceasta este înfăptuită, și prin raportarea faptei concrete la persoana infractorului, la eforturile depuse de infractor pentru reducerea urmărilor faptei sale și analizarea căinței reale și active a infractorului cu privire la fapta sa. Această opțiune de apreciere a circumstanțelor atenuante a fost lăsată de organul legiuitor la aprecierea instanței, aceasta putând fi o opțiune a instanței de a le aplica sau de a nu le aplica, acest aspect fiind rezultatul convingerii mai presus de price îndoială a instanței de judecată în urma aprecierii în mod logic a acestor împrejurări și a elaborării unei hotărâri judecătorești.

Cu toate acestea, considerăm că ar fi necesar să fie indicată în mod explicit realizarea medierii ca fiind una dintre circumstanțele atenuante, astfel încât, propunem de *lege ferenda*,

completarea C. pen, art.75 alin.(2) cu litera c), cu următorul conținut: „c) *realizarea unei înțelegeri de reparare a prejudiciului produs victimei, în cadrul procedurii medierii*”, în acest mod, prin introducerea procedurii medierii în mod concret în cadrul circumstanțelor atenuante, instanța poate reține medierea ca fiind o circumstanță atenuantă pentru infracțiunile grave/foarte grave/deosebit de grave, ea fiind justificată prin implicarea activă a infractorului în repararea prejudiciului produs.

Punctul 8 din cadrul Principiilor de bază ale aplicării programelor de justiție restaurativă în materie penală, care au fost admise prin Rezoluția 2002/12 adoptată de ECOSOC prevede că: „Victima și infractorul trebuie, în mod obișnuit, să cadă de acord cu privire la faptele ce constituie obiect al cauzei penale, ca temei al participării lor într-o procedură de restaurare. Participarea infractorului nu poate fi folosită ca probă de recunoaștere a vinovăției în procedurile judiciare ulterioare” [285].

Încheierea acordului de mediere nu constituie o recunoaștere a vinovăției în fața instanței, și nu este menționată în cazierul judiciar, deoarece legiuitorul a stabilit în mod tacit că referirea la utilizarea măsurilor alternative nu constituie o recunoaștere a vinovăției și nici nu apare în cazierul judiciar al făptuitorului, medierea constituind o cauză *sui-generis* de înlăturare a răspunderii penale, astfel încât, cazierul făptuitorului care a încheiat un acord de mediere, rămânând curat.

În ceea ce privește aplicarea medierii, o serie de instituții au analizat utilitatea implementării medierii în domeniul penal și au concluzionat că este utilă implementarea măsurilor alternative de soluționare a conflictului, medierea fiind considerată ca soluțiile agreată de părți.

În acest sens, Comitetul de Miniștri al Statelor Membre ale Uniunii Europene, fiind convins de interesul de a limita numărul de atribuții non-juridice efectuate de judecători ca și de reducerea volumului excesiv de activitate și pentru a îmbunătăți administrarea justiției, prin Recomandarea Nr.R(86)12 a Comitetului de Miniștri al Statelor Membre cu privire la măsurile de prevenire și reducere a volumului excesiv de activitate al instanțelor, care a fost adoptată de Comitetul de Miniștri la data 16 septembrie 1986 la cea de-a 399-a reuniune a Adjuncților Miniștrilor în virtutea prevederilor art.15.b din Statutul Consiliului Europei, ține cont de numărul crescând de cazuri aduse în fața instanțelor, ceea ce face posibil ca acest aspect să interfereze cu dreptul fiecăruia de a fi audiat într-un timp rezonabil conform art.6.1 al Convenției Europene asupra Drepturilor Omului, și „luând în considerare numărul ridicat de atribuții nonjuridice ale judecătorilor, în convingerea interesului de a asigura o distribuție echilibrată a cazurilor între instanțe și folosirea cea mai bună a resurselor umane ale acestora, efectuate de judecători care, în anumite țări au tendința de a crește volumul de lucru, guvernele statelor membre sunt invitate, în afara alocării către sistemul judiciar a mijloacelor care sunt necesare pentru a se ocupa eficient de numărul crescând al procedurilor instanțelor și al atribuțiilor non-judiciare, să ia în considerare posibilitatea,

ca parte a politicii lor judiciare, de a urma unul sau mai multe dintre obiectivele propuse, prin încurajarea, atunci când este cazul, a încheierii amicale a litigiilor, fie în afara sistemului judiciar, fie înainte sau în timpul procedurilor judiciare, luându-se măsura de încredințarea judecătorului că una dintre atribuțiile sale principale este cea a responsabilității de a căuta rezolvarea amiabilă a litigiilor în toate chestiunile adecvate, la începutul sau în orice stadiu adecvat al procedurilor legale” [279].

Deopotrivă, prin Avizul nr.2(2008) a Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE) privind „Alternativele la urmărirea penală” adoptată de către CCPE la cea de-a III-a Întâlnire Plenară (Strasbourg, 15-17 octombrie 2008) [17], este dată definiția „măsurilor alternative la urmărirea penală”, și anume: măsurile alternative sunt „acele măsuri care merg împreună cu întreruperea urmăririi penale complete, temporare sau condiționate, atunci când s-a săvârșit o infracțiune, care altfel ar face ca infractorul să fie pasibil de o sancțiune penală cum ar fi o sentință cu închisoarea, cu sau fără executare, sau amendă, împreună cu pedepsele auxiliare cum ar fi lipsirea de anumite drepturi.

Conferința Procurorilor Generali din Europa a cerut aplicarea următoarelor principii: - trebuie să existe posibilitate de alegere între răspunsul justiției penale și alte tipuri de răspuns la actele penale, indiferent ce sistem de urmărire obligatorie sau discreționară operează în timp ce există mentalitatea că este necesar în interesul public să se pedepsească infracțiunile grave; - nevoia pentru o alternativă la urmărirea penală să fie serioasă, credibilă și capabilă să prevină recidiva, în timp ce se ia în calcul interesul victimelor; - nevoia pentru o alternativă la procedura penală să fie aplicată în conformitate cu prevederile legii, cântărind drepturile victimelor cu un tratament corect și imparțial al infractorului. În cadrul aceleiași conferințe s-a considerat că suferința care a fost cauzată de faptele infracționale poate fi uneori reparată, fie prin restituirea proprietății transferate în mod fraudulos, fie prin compensare pecuniară, sau prin scuze adresate părții vătămate. Reparația este uneori negociată ca parte a procesului de mediere între vinovat și partea vătămată, care stabilește acordul părților cu privire la condițiile acesteia, când contactul între ei este probabil în viitor, și ferește împotriva unei noi infracțiuni” [17].

De asemenea, Consiliul Europei a emis liniile directoare revizuite privind crearea hărților judiciare de susținere a accesului la justiție în cadrul unui sistem judiciar de calitate adoptate la cea de-a 22-a ședință plenară a CEPEJ din data de 6 decembrie 2013 a Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției [19], și a identificat „mai mulți indicatori care pot să fie utilizați pentru stabilirea echilibrului optim între activitatea instanțelor și apropierea imediată față de utilizatori, identificându-se printre aceștia factorii adiționali, care cuprind factorii SAD/mediere (SAD = Soluționarea alternativă a disputelor). S-a considerat că este important să ne dăm seama că

alternativele la instanță ca forum pentru soluționarea disputelor devin disponibile pe o scară din ce în ce mai largă și pot oferi o soluție alternativă rentabilă față de recurgerea la instanță. Deși nu trebuie să existe o legătură directă între instanță și furnizorul de servicii ADR, invariabil, acestea sunt legate între ele” [19].

Totodată, în cadrul Declarației de la Bordeaux din 20 Septembrie 2009, s-a considerat că „procurorii pot regla fluxul cauzelor exercitând puterea discreționară care le permite să decidă ce cauze vor ajunge în fața instanței și ce cauze vor fi administrate prin alte metode decât procedurile în fața instanței care pot contribui la reducerea încărcăturii de dosare, permițând stabilirea priorităților de trimitere în judecată. Printre aceste metode diferite de procedurile în fața instanței se numără împăcarea dintre acuzat și victimă, înțelegeri pre-procesuale în cauză cu acordul părților, negocieri referitoare la proceduri simplificate sau scurtate și medierea. Aceste metode utilizate de procurori, care reflectă modernizarea, socializarea, umanizarea și raționalizarea administrării justiției penale, sunt utile pentru reducerea încărcăturii cu dosare în instanțe” [19].

Pe lângă acestea, în cadrul Avizului nr.6(2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) [18], s-a amintit de Recomandarea nr.R(86)12 a Comitetului de Miniștri care a fost adusă în atenția statelor membre privind măsurile de prevenire și reducere a volumului excesiv de muncă din instanțe, aceasta acoperind și procedurile de conciliere sau mediere amintindu-se inclusiv datorită avocaților de a promova concilierea.

Legea medierii 192/2006 prin art.37, interzice mediatorului să participe ca martor în proces în legătură cu faptele ori cu actele de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere, cu excepția dezlegării prealabile, expresă și scrisă a părților.

După cum am menționat, misiunile pacificatoare ale medierii au fost create drept mecanisme care să permită implicarea directă și operativă a mediatorului între părțile implicate în conflict. Acestea au ca scop să contribuie, pe cât posibil, la înlăturarea cauzelor care pot produce crizele sau conflictele continuate, indiferent de natura mobilului ce a declanșat existența lor (politice, etnice, religioase, sociale etc.) [327, pp.30-37], [330, pp.2756-2765], [337, pp.39-48].

Victima a fost indusă în eroare. Procurorul este în drept să reia urmărirea penală dacă medierea s-a bazat pe dol, victima fiind dusă în eroare, ori au existat alte împrejurări care pot să fie considerate a fi un viciu esențial, corectitudinea și echitatea din cadrul procesului de mediere fiind impusă și asigurată de garanțiile procedurale care sunt prevăzute atât în Codul de Procedură Penală, cât și în Legea cu privire la mediere, cele două acte completându-se fără a se exclude reciproc, asemeni modurilor alternative de soluționare a conflictelor și procedura penală [304, p.322].

După cum am mai menționat, legea cu privire la medierea în România se dovedește a fi

impredictibilă și versatilă. Inițial, medierea se desfășura și în faza de judecată, însă, datorită erorii de interpretare și de motivare a deciziilor Curții Constituționale cu privire la mediere și la împăcare, care a făcut o confuzie între efectele juridice ale celor două instituții, a rezultat limitarea acceptării medierii doar până în faza citirii actului de sesizarea a instanței, astfel încât medierea în acest moment se realizează într-o perioadă mult prea limitată.

Proiectul pentru mediere (Pr.406-18) de Cod penal care a fost aprobat de Parlament, dar completează necesitatea de încadrare a medierii în Titlul VII (cauzele care înlătură răspunderea penală). Proiectul a fost votat sub formă de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal [272].

Proiectul de modificare și completare a Legii 192/2006, aprobat de Camera Deputaților, are ca obiect, clarificarea modalității de soluționare a litigiilor prin procedura medierii, atât înainte, cât și după declanșarea unui proces în fața instanței de judecată, a necesității efectuării dovezii de încercare a medierii, pentru anumite categorii de litigii care se pretează medierii, cel mai târziu, la primul termen de judecată, precum și a măsurilor pe care instanța le poate lua, în lipsa acestora.

Din studiul comunicatului de presă al Curții Constituționale române din 18 septembrie 2018 [85], se are în vedere situația în care medierea are loc în cazul unui litigiu pe rolul instanțelor de judecată [213]. Din cuprinsul legii adoptată de Parlamentul român, constatăm nu doar o abordare normală a medierii, ci și un îndemn la aducerea la cunoștința părților că au posibilitatea să apeleze la utilizarea medierii.

O noutate cu privire la Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator elaborată și aprobată de Parlamentul României (PL-x nr.483/2016) adoptată în 26.06.2018, în care, prin introducerea punctului 1 al noii legi se modifică alineatele (1) și (2) de la art. 2 din vechea lege, astfel încât observăm o evoluție spre normalitate, art.2 având următoarea formulare: „Art.2. – (1) Dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau juridice, își pot soluționa conflictele de orice natură prin procedura medierii, chiar și după declanșarea unui proces în fața instanței de judecată. (2) Dovada încercării procedurii de mediere se face printr-un certificat de informare eliberat de mediatorul care a realizat informarea, în cazul în care părțile au parcurs doar ședința de informare, sau prin procesul-verbal de închidere a procedurii de mediere, conform art.57. În cazul în care una dintre părți refuză în scris participarea la mediere, nu răspunde invitației prevăzute de art.43 alin.(1) ori nu se prezintă la data fixată pentru mediere, se întocmește un proces-verbal, care se depune la dosarul instanței și nu constituie dovadă a încercării de mediere”.

O altă noutate pe care o introduce noua modificare a legii medierii face referire la obligația de recomandare a medierii, obligație care revine judecătorului, procurorului, notarului public,

avocatului, executorului judecătoresc și consilierului juridic.

Noile modificări aduse la Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator aduc, cu titlu de noutate comparativ cu legislația anterioară, introducerea unui articol de sine stătător prin care se conferă mediatorului dreptul de a cere autorității tutelare întocmirea și eliberarea raportului de anchetă psihosocială, acesta trebuind să fie comunicat mediatorului.

Astfel, la art.65 din Lege, după alineatul (1) se introduce un nou alineat, alin.(2), cu următorul cuprins: „(2) *Autoritatea tutelară competentă întocmește și eliberează, la cererea mediatorului cu care părțile au încheiat contractul sau la cererea oricăreia dintre părți, raportul de anchetă psihosocială care este comunicat solicitantului*”. Prevederea textului de lege facilitează respectarea drepturilor și intereselor părților și conferă mediatorului legitimitate în raport cu cadrul instituțional în care se realizează actul de mediere.

Putem să spunem că într-un final, a fost aprobată Legea nr.154 din 24 iulie 2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, emisă de Parlamentul României și publicată în Monitorul Oficial nr. 623 din 26 iulie 2019, prin care Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 22 mai 2006, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează cu o serie de articole, dintre care primul articol se referă la faptul că dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau juridice, își pot soluționa conflictele de orice natură prin procedura medierii, chiar și după declanșarea unui proces în fața instanței de judecată [224]. Însă, medierea în etapa de judecată penală s-a oprit în acest moment la stadiul așteptării modificărilor Codului penal și Codului de procedură penală, coduri care au fost preconizate și anunțate de către guvern, fiind însă necesară o viitoare refacere a acestora conform recomandărilor Curții Constituționale, care a stabilit în data de 29 iunie 2019 că o serie de articole nu sunt constituționale și nu sunt corelate cu deciziile anterioare ale Curții Constituționale în materie penală.

Medierea se poate realiza în orice domeniu, fiind una dintre procedurile care poate conduce la soluționarea în mod amiabil și facil a conflictelor. Totodată, poate fi folosită în mod alternativ la procedura de judecată în cazul în care infracțiunea prezintă un grad scăzut de pericol social [327, pp.30-37].

3.3. Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a Republicii Moldova

În Republica Moldova, medierea a fost legiferată, cunoscând, aproape ca și la celelalte țări, incipiența pașilor de soluționare a conflictelor prin mediere, rămânând consecventă, dovedind

constanță în ceea ce privește legile de aplicare a ei.

Existența unui plan de măsuri la nivel național prin raportarea la studiile aferente pilonului de cercetare pentru implementarea unor servicii adiacente în sistemul specializat de justiție pentru copii din Republica Moldova, reprezintă un progres în evaluarea cât mai corectă a tuturor vulnerabilităților și riscurilor determinate de realizarea unui sistem juridic juvenil cât mai flexibil cu privire la infracțiunile copiilor. Astfel, conform opiniei autorilor Ig. Dolea și V. Zaharia, în februarie 2005 au fost puse în practică primele activități de mediere în domeniul penal [133, p.68].

În vederea modificării Codului de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la formularea mecanismului de implementare a medierii în cauzele penale, în ianuarie 2008 a fost creat în cadrul Institutului de Reforme Penale un grup de lucru având drept obiectiv constituirea unui sistem de derulare a procedurii de mediere în cauzele din domeniul penal [133, p.70]. În cadrul grupului de lucru, compus din doi procurori aparținând Procuraturii Generale și doi mediatori aparținând Institutului de Reforme Penale, s-a elaborat proiectul de lege privind introducerea modificărilor în Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la cauzele penale, recomandându-se ca să fie aplicat planul de aplicare a medierii, utilizându-se și practici ale justiției restaurative. Astfel, potrivit art.7 din cadrul acestui Proiect de lege, la art.922 referitor la admiterea în proces și numirea din oficiu a mediatorului, s-a stabilit că „admiterea mediatorului în procesul penal se face printr-o ordonanță motivată a procurorului care exercită sau conduce urmărirea penală sau printr-o hotărâre a instanței de judecată. Ordonanța procurorului sau, după caz, hotărârea instanței de judecată se aduce la cunoștință mediatorului admis și părților la mediere cu explicarea dreptului de a solicita în orice moment al procesului înlocuirea lui cu un alt mediator sau înlăturarea lui din proces” [133, p. 143].

Proiectul de lege privind introducerea modificărilor în Codul de Procedură penală a Republicii Moldova cu privire la cauzele penale mai conține și condițiile cu privire la obligativitatea păstrării confidențialității care este una dintre obligațiile mediatorilor, iar la art.509¹ din respectivul proiect de lege, se face referire la faptul că părțile sunt informate de către procuror, de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată asupra posibilității folosirii medierii precum și asupra avantajelor folosirii procedurii de mediere și care fac recomandarea ca părțile să recurgă la mediere pentru soluționarea conflictelor dintre ele.

De asemenea, este foarte important de reținut faptul că procesul de mediere nu substituie procesul penal, fapt consemnat și în acest Proiect de lege care precizează faptul că în situația în care părțile participă la mediere, aceasta nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției, precum și faptul că în situația în care părțile nu semnează un acord de împăcare, acest aspect nu poate prejudicia în nici un mod situația părților în cadrul procesului penal.

Observăm că nu trebuie încheiat un acord de împăcare, ci o tranzacție într-un acord de mediere, deoarece împăcarea și medierea sunt două instituții juridice distincte, cu efecte juridice diferite. E drept că, în urma încheierii acordului de mediere, părțile pot să se reconcilieze.

De asemenea, Proiectul de lege face specificația că oferirea informației către mediator se realizează de către procuror sau de către instanța de judecată, fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale sau judecarea cauzei, conform art.509³. Conform acestui articol din Proiectul de lege pentru modificare Codului de Procedură penală, în cursul etapei de urmărire penală, mediatorul admis în proces primește de la procuror acele materiale cu privire la acțiunea civilă din cadrul procedurii penale, precum și cu privire la măsurile asigurătorii efectuate în vederea recuperării pagubei cauzate prin realizarea infracțiunii. De asemenea, mediatorul primește de la procurorul care conduce sau care exercită urmărirea penală, „ordonanța de pornire a urmăririi penale, ordonanța de recunoaștere în calitate de parte vătămată, parte civilă, parte civilmente responsabilă, reprezentant legal al uneia din părți, inclusiv reprezentant desemnat al persoanei juridice care este trasă la răspundere penală, succesor al părții vătămate sau al părții civile, cererea de chemare în judecată, ordonanța de recunoaștere în calitate de bănuț, ordonanța de punere sub învinuire, precum și unele date privind părțile implicate în procesul de mediere, inclusiv ale reprezentanților și apărătorilor, precum și alte materiale aflate la discreția procurorului” [133, p.145], după cum au precizat Ig. Dolea și V. Zaharia, în *“Studiu de fezabilitate privind instanțele specializate în cauzele cu implicarea copiilor în Republica Moldova”*.

Acordul de asociere încheiat între Republica Moldova și Uniunea Europeană, ratificat de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.112 din 02.07.2014 obligă la respectarea și promovarea democrației, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, edificarea statului de drept, accelerarea proceselor de reformă în diferite domenii, inclusiv reformele justiției, având ca obiectiv standardele europene, și se fundamentează pe o abordare inovativă și ambițioasă, promovând medierea. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, a fost semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia. Acordul a fost ratificat de Parlamentul Republicii Moldova pe 2 iulie 2014, iar de Parlamentul European pe 13 noiembrie 2014.

Obiectivul major în domeniul combaterii criminalității constă în elaborarea și consolidarea unei politici penale comune țărilor europene, care ar permite formarea și în Republica Moldova a unui spațiu comun cu cel european de securitate, libertate și justiție.

Republica Moldova a elaborat și implementează Planul Național de Acțiuni pentru a aduce sistemul său juridic în conformitate cu standardele Convenția Europeană pentru Drepturile

Omului. În această ordine de idei se impune conceptualizarea eficienței politicii penale a statului, elaborarea de noi standarde conforme recomandărilor Uniunii Europene.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.134 din 14.06.2007 cu privire la mediere [217], care cuprinde 7 capitole și 39 de articole. Articolul 35 al acestei legi a stabilit că medierea penală este garantată de stat (articol care, în urma modificării legii medierii, se regăsește acum la art. 39 și art. 40 din respectiva lege) [217]. În cuprinsul acestei legi se face precizarea că „în cazul medierii în cauzele penale în care împăcarea părților are drept rezultat înlăturarea răspunderii penale, părțile au dreptul de a beneficia de serviciile unui mediator plătit de stat, în condițiile stabilite de Guvern”.

În drept, art.2 al Legii nr. 134/2007 a formulat noțiunea medierii și este esența instituției de mediere, apreciind-o astfel:

(1) Medierea reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți, pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane.

(2) Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le acorde asistență în soluționarea conflictului prin obținerea unei soluții reciproc acceptabile, eficiente și durabile.

(3) Părțile pot recurge la mediere în mod benevol, inclusiv după pornirea unui proces în instanța judecătorească sau arbitrală, în orice fază a acestuia, convenind să soluționeze, pe această cale, orice conflict în materie civilă, comercială, de familie, contravențională, penală, precum și în alte materii, în condițiile acestei legi.

(4) În orice convenție, părțile pot prevedea o clauză de mediere. Validitatea clauzei de mediere este independentă de validitatea convenției.

(5) Autoritățile, inclusiv cele judecătorești, vor informa părțile asupra posibilității și avantajelor folosirii procedurii de mediere și le vor recomanda să recurgă la aceasta pentru soluționarea conflictelor dintre ele [215].

Legea nr. 134/2007 nu a stabilit principiile de bază ale medierii, drepturile, obligațiile, responsabilitățile participanților la proces, dobândirea calității de mediator, competența Consiliului de Mediere, procedura și contractul de mediere, încetarea și acordul de mediere.

Succint și incomplet au fost formulate prevederile care țin de medierea în cauzele penale. Art.32 al legii citate stabilea cine sunt părțile la proces: victima și infractorul. Se menționa că procesul de mediere este reglementat și de Codul penal, Codul de procedură penală, (fără a face trimitere la normele concrete ale codurilor respective).

Următoarea etapă în dezvoltarea instituției medierii a fost realizată în anul 2015. Această lege a fost elaborată pentru executarea acțiunii 5.1.2 pct.(2) din Planul de Acțiuni pentru

implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.6 din 16.02.2012.

Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, prevede în art.35 generalități privind medierea penală.

Și în noua lege, se specifică faptul că procesul de mediere în cauzele penale este reglementat de Legea cu privire la mediere, Codul penal și Codul de procedură penală.

Părți la medierea în cauzele penale sunt victima și făptuitorul. Dacă la medierea în cauzele penale una dintre părți este minor, participarea pedagogului sau psihologului este obligatorie.

Procesul de mediere nu substituie procesul penal, potrivit specificației ar.35 alin.(4), iar faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției, conform art.35 alin(5) din Legea nr.137/2015.

Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere [217], care înlocuiește Legea nr.134 din 14.06.2007, cuprinde 7 capitole și 42 de articole. În articolul 40, se face precizarea că medierea este garantată de stat [327, pp.30-37] astfel că, pentru una dintre părți sau pentru ambele părți din conflict, există dreptul de a beneficia de serviciile garantate de stat ale unui mediator în modul prevăzut de lege. Conform noii reglementări, medierea nu este garantată de stat doar în cauzele penale.

Hotărârea Guvernului nr.303 din 21.04.2009 [184], realizată în scopul implementării prevederilor art.35 din Legea nr.134-XVI din 14 iunie 2007 cu privire la mediere [215, art.730], stabilește condițiile de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale, astfel că serviciile de mediere plătite din contul statului se acordă în cauzele penale în care împăcarea conduce la înlăturarea răspunderii penale în conformitate cu art.109 din Codul penal al Republicii Moldova și cu art.276 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, cu condiția ca să fie îndeplinite în mod cumulativ anumite cerințe și anume: fapta se încadrează în categoria infracțiunilor pentru care împăcarea conduce la înlăturarea răspunderii penale și nu constituie recidivă, venitul făptuitorului să fie sub nivelul venitului stabilit pentru acordarea serviciilor de mediere plătite de stat, însă, dacă nu sunt îndeplinite aceste condiții, beneficiază de mediere plătită din contul statului făptuitorii minori și cei care prezintă dificultăți în comunicare, precum și cei cu alte defecte fizice sau mintale, chiar [184]. În acest mod, persoanele defavorizate din cauza unui handicap de comunicare, precum și minorii beneficiază de asistență judiciară gratuită din partea statului.

În Republica Moldova, Legea cu privire la mediere nr.137 din 03.07.2015 (lege organică), cuprinde în secțiunea a 2-a precizări cu privire la medierea în cauzele penale și contravenționale, prin art. 35-38, iar restul articolelor subliniază în mod pregnant caracterul benefic al medierii, cu

toate cerințele și provocările puse în fața mediatorilor. De asemenea, Codul de procedură penală al Republicii Moldova conține articole care facilitează accesul la mediere al părților aflate în litigiu [217]. Această lege abrogă Legea nr. 134-XVI din 14 iunie 2007 cu privire la mediere, care a fost publicată în art. 730 al Monitorului Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 188–191. Prin art.41 alin.(3) a Legii cu privire la mediere nr.137 din 03.07.2015, Guvernul, în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare, are sarcina de a prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege, să aducă actele sale normative în concordanță cu respectiva lege și să elaboreze actele normative necesare implementării Legii nr. 137/2015 cu privire la mediere.

La momentul actual încă se evidențiază imperfecțiunea legii penale și procesual-penale a Republicii Moldova în aplicarea în jurisprudența sa a instituției medierii.

La data de 29.07.2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.211 din 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [222]. Prin art.VII al acestei legi, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122-XV din 14 martie 2003, se modifică și se completează după cum urmează: „mediatorul, până la începerea procesului de mediere, trebuie să fie informat de către instanța de judecată despre elementele semnificative ale cazului. Mediatorului i se pun la dispoziție materialele necesare, fără a prejudicia judecarea cauzei. La încetarea medierii, mediatorul întocmește un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal se înmânează părților și se prezintă instanței de judecată. Dacă părțile s-au împăcat, mediatorul întocmește tranzacția, care se semnează de către părți și se prezintă instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza penală împreună cu procesul-verbal privind încetarea medierii” [222].

Legea 137/2015 cu privire la mediere în Republica Moldova acoperă toate sectoarele vieții sociale. În ceea ce privește medierea în cauzele penale, cauza aflată pe rol, în faza de cercetare penală sau în instanță nu se suspendă, instituțiile statului continuându-și în mod normal activitatea în paralel cu realizarea medierii. Cererea de mediere poate fi înaintată de oricare dintre părți, iar în situația în care medierea este solicitată doar de către o parte, consimțământul medierii solicitate celeilalte părți trebuie să fie dat în termen de 15 zile, în urma invitației de informare și acceptare a medierii, scrisă de către mediator în urma primirii cererii scrise a părții solicitante care cuprinde datele necesare contactării celeilalte părți, termen după care, dacă victima nu-și dă consimțământul de realizare a medierii, propunerea de mediere este considerată neacceptată și neîncepută.

În același timp, medierea în latura civilă poate fi utilizată în urma recomandării autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală, după caz, potrivit art.21, alin.(1) din Legea nr.137/2015 privind medierea, însă numai cu acordul părților.

Procesul de mediere în materie penală este reglementat de Legea privind medierea, Codul de procedură penală și alte reglementări. După cum am mai subliniat, procesul de mediere nu înlocuiește și nu suspendă procedurile penale, medierea derulându-se în mod paralel cu procedura de urmărire penală sau de judecată. Conform art.35 alin.(5) din Legea nr.137/2015 privind medierea, participarea la mediere nu poate fi folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției.

Termenii din cadrul Legii nr.137/2015 privind medierea, art.39, alin.(3) cu privire la împăcare creează o confuzie în perceperea instituției împăcării și a instituției medierii, cele două instituții producând efecte separate, ceea ce ar trebui revizuit de către organul legiuitor.

O neclaritate dintre tranzacție și împăcare o găsim și în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care, în art. 80 cu privire la drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, la alin.(2), pct.2) specifică faptul că: „Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, în cazul în care în procură aceasta este specificat, precum și reprezentantul persoanei juridice care exercită această atribuție din oficiu, au dreptul în numele persoanei reprezentate în modul prevăzut de prezentul cod: 2) să încheie *tranzacții de împăcare* cu bănuitul, învinuitul, inculpatul”, cum de altfel și art.226 cu privire la efectele intrării în vigoare a hotărârii cu privire la acțiunea civilă, face adresare la tranzacția de împăcare cu făptuitorul: „Hotărârea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată *tranzacția de împăcare* a părților în același litigiu, împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri”.

Rămâne totuși confuză și nedumerește expresia de „tranzacție de împăcare” cu bănuitul, învinuitul, inculpatul, deoarece contopește în mod neprofesional instituția împăcării cu instituția medierii, cele două fiind două instituții separate, cu efecte juridice separate, medierea neconstituind o instituție de realizarea împăcării penale, ci un mod reparativ și restaurativ nu doar cu privire la relațiile părților, ci și cu privire la repararea prejudiciului adus victimei, fiind o instituție *sui generis*, diferită de împăcare, care produce efecte atât în latura penală cât și în latura civilă a cauzei, pe când împăcarea nu este condiționată de repararea prejudiciului, ci reprezintă actul de voință bilaterală a părților de închidere a conflictului, cu efecte separate de mediere.

Efectele juridice sunt de sine stătătoare și nu pot fi confundate cu efectele și caracteristicile juridice ale celor două instituții penale: împăcarea ori medierea.

Chiar și în momentul în care persoanele cercetate sunt reținute sau arestate, Administrația instituției de deținere este obligată, potrivit Codului de procedură penală, art.187, pct.7), să admită întreveneri libere ale persoanei deținute cu apărătorul, reprezentantul său legal, mediatorul, în

condiții confidențiale, fără a limita numărul și durata întrevederilor, acest aspect demonstrând faptul că pe lângă modalitățile de apărare în justiție, legiuitorul a oferit făptuitorului șansa de a utiliza medierea pentru repararea prejudiciului pe care l-a produs victimei.

Mediatorul în drept penal are următoarele atribuții: să aplice un model propriu de organizare a procesului de mediere, cu respectarea dispozițiilor și principiilor prevăzute de lege; - să examineze informațiile referitoare la fondul cauzei; - să consulte datele necesare cu privire la părțile implicate în mediere; - să se întâlnească cu părțile, inclusiv cele plasate în arest fără ca numărul și durata ședințelor să fie limitate, conform art.33 Cod de procedură penală din Moldova.

În cazurile prevăzute la art.5 al Legii 137/2015, mediatorul trebuie să se abțină de la participarea la procesul de mediere în situația în care există un conflict de interese, acest aspect constituind o circumstanță de natură să afecteze scopul medierii, neutralitatea sau imparțialitatea mediatorului, astfel că acesta este obligat să se abțină de la medierea litigiului și să aducă acest fapt la cunoștința părților.

Medierea este garantată de stat atunci când este utilizată în proceduri penale cu privire la infracțiunile pentru care concilierea (împăcarea) sau retragerea plângerii prealabile conduc la eliminarea răspunderii penale pentru fapta comisă. Părțile au dreptul să folosească serviciile unui mediator, plătite de stat, în condițiile stabilite de guvern, potrivit art.35 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Se raționează ca prin acordul de mediere infractorul să conștientizeze rezultatul acțiunii sale și se urmărește repararea pagubelor pe care le-a provocat ca rezultat al acțiunii sale infracționale, luându-și angajamentul că nu va mai comite alte infracțiuni, iar victima să poată primi explicații și scuze și în același timp să-și recupereze paguba suferită.

Potrivit alin.(2) al art.109 Cod penal al Republicii Moldova, „împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare”, după cum subliniază și distinșii prof. Al. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cușnir, R. Cojocar, Al. Mariș, T. Popovici, Gh. Ulianoschi, X. Ulianoschi, N. Ursu, V. Volcinski [25, p.230], aceasta însemnând că împăcarea poate să intervină în cursul procesului penal, în cursul cercetării penale, în perioada anchetei judiciare, însă numai până la retragerea completului de judecată pentru deliberare, caracterul împăcării trebuind să fie total, necondiționat și definitiv.

Jurisprudența din Republica Moldova evidențiază separarea termenului „*mediere*”, de termenul „*recunoaștere a vinovăției*”, astfel că Legea medierii din Republica Moldova, statuează faptul că medierea nu poate servi ca dovadă a recunoașterii infracțiunii: „participarea părților în cadrul procesului de mediere determină acceptarea de către acestea a faptelor care constituie obiectul litigiului penal. În acest aspect, recunoașterea faptelor date poate afecta o altă garanție a

procesului echitabil - prezumția de nevinovăție. În scopul garantării acestui principiu, Legea cu privire la mediere (art.32 alin.(7), stabilește că principiul în baza căruia faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției. Aceasta înseamnă atât excluderea oricărei informații din dosarul penal privind procesul de mediere în cazul eșuării acestuia, cât și excluderea oricărei informații pentru dosarul penal aflat în gestiune, fie pentru alte eventuale dosare, comunicate de părți în cadrul procesului de mediere”, și nici „nesemnarea unui acord de împăcare nu poate prejudicia situația părților”, după cum se menționează în art.32 alin.(8) al Legii cu privire la mediere [304, pp.322-323].

O opinie pe care o apreciem pentru claritatea și conformitatea ei, face referire și la prezumția de nevinovăție, pe care a emis-o distinsul magistrat și prof. Igor Dolea care confirmă acest principiu, conform căruia nimeni nu are obligația să dovedească nevinovăția sa, procurorul având sarcina probei în cauzele penale. Nevinovăția persoanei nu poate fi pusă la îndoială în situația în care acesta s-a prelevat de dreptul la tăcere, la mediere, sau la alte drepturi pe care i le îngăduie legea [129, p. 55].

Din aceeași necesitate de definire legală a medierii în domeniul penal, și pentru a accesa într-un mod mai facil și a înțelege caracteristicile acestuia de către justițiabili, de către magistrați și de către avocați, precum și pentru a organiza în mod mai accesibil căutarea referirilor cu privire la mediere, propunem, *de lege ferenda*, completarea Codului penal al Republicii Moldova prin introducerea art. 109¹ cu titlul „Medierea”, care să cuprindă următoarele alineate: „(1) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte”.

În vederea asigurării eficiente a medierii în procesul penal, au fost realizate completări referitoare la obligația procurorului (art.52 pct.28 Cod. proc. pen. al Republicii Moldova) și a ofițerului de urmărire penală (art.57 pct.14¹ Cod. proc. pen. al Republicii Moldova) de a informa bănuitul/invinuitul/inculpatul, victima, partea vătămată și partea civilă despre posibilitatea

recurgerii la mediere în temeiul art.219 (acțiunea civilă în procesul penal) alin.(9) (organul de urmărire penală și instanța sunt obligate să aducă la cunoștință persoanei dreptul de a înainta acțiune civilă) și art.276 (pornirea urmăririi penale în baza plângerii victimei) alin.(7) (împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii).

Conform legii cu privire la mediere, în cadrul procesului penal, medierea este posibilă în două situații: în cazul infracțiunilor pentru care urmărirea penală se pornește și încetează la cererea victimei, precum și cu privire la latura civilă.

Distinșii prof. Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi I., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., evidențiază faptul că prin introducerea plângerii prealabile este instituită o excepție de la principiul oficialității procesului penal, fiind o excepție a principiului disponibilității, în vederea realizării unui drept personal [131, p.135], și anume dreptul persoanei vătămate de a introduce plângerea prealabilă în situația infracțiunilor pentru care legea condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale, fiind în același timp o garanție a ocrotirii drepturilor și a intereselor fundamentale ale persoanelor, rațiunea excepției bazându-se pe gradul redus al pericolului social abstract al faptei infracționale.

Importanța plângerii (prealabile) pentru începerea urmăririi penale este instituită în Codul proc. pen. al Republicii Moldova, în art.262 cu privire la sesizarea organului de urmărire penală despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal prin plângere, în cadrul art.263 cu privire la plângere și denunțul și în art.265 cu privire la obligativitatea primirii și examinării plângerilor sau denunțurilor referitoare la infracțiuni, plângerea prealabilă constituind una dintre modalitățile de sesizarea a organelor de cercetare penală.

Urmărind explicațiile din textul art.263 din Codul de proc. pen. al Republicii Moldova care face referire la plângere și denunț, reținem următoarele aspecte legale inserate în respectivul cod: „(7) Persoanei care face denunț sau plângere ce conține și denunț i se explică răspunderea pe care o poartă în caz dacă denunțul este intenționat calomnios, fapt care se consemnează în procesul-verbal sau, după caz, în conținutul denunțului sau al plângerii și se confirmă prin semnătura persoanei care a făcut denunțul sau plângerea. (8) Plângerile și denunțurile anonime nu pot servi temei pentru pornirea urmăririi penale, însă, în urma controlului efectuat în temeiul acestor plângeri sau denunțuri, organul de urmărire penală se poate autosesiza în vederea urmăririi penale” [74].

În dreptul roman, prof. S.C. Longinescu, apreciază că, grija lui Iustinian a fost de a reduce numărul proceselor și de a preveni șicanele, descurajând plângerile calomnioase, astfel încât, în acest sens, a creat mijloacele directe (care conțineau mijloace morale și alte mijloacele directe

pecuniare). Mijloacele directe pecuniare erau: a) *Iudicium calumniae*, care se intenta în timpul ori după procesul intentat în mod de șicană și care atrăgea condamnarea celui vinovat de *pura calumnia* la plata valorii de 1/10 din valoarea obiectului procesului originar; b) *Iudicium contrarium* intentat contra reclamantului, care a pierdut procesul, deși era sau nu era vinovat de calomnia, iar condamnarea era egală cu 1/10 sau 1/5 din valoarea procesului originar [234, pp.178-179].

Constatăm că, deși este o condiție prealabilă de începerea a acțiunii penale, plângerea nu poartă în toate articolele Codului de procedură penală moldav denumirea „plângere prealabilă”, ceea ce considerăm că ar fi trebuit să fie evidențiat în Codul penal, spre a se deosebi de plângerea împotriva procurorului.

În drept, înaintarea plângerii prelabile constituie condiția pornirii urmăririi penale în baza plângerii victimei, astfel cum stabilește Codul de procedură penală al Republicii Moldova în cadrul art.276, astfel: *(1) Urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prelabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: art.152 alin.(1) (vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, care nu este periculoasă pentru viață), art.155 (amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, dacă a existat pericolul realizării acestei amenințări), art.157 (vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență), art.161 (efectuarea de către medic a fecundării artificiale sau a implantării embrionului fără consimțământul scris al pacientei), art.173 (hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj), art.177 (încălcarea inviolabilității vieții personale), art.179 (violarea de domiciliu) alin.(1) (pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reședința unei persoane fără consimțământul acesteia ori refuzul de a le părăsi la cererea ei, precum și perchezițiile și cercetările ilegale) și alin.(2) (aceleași acțiuni săvârșite cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei), art.193 (tulburarea de posesie), art.194 (însușirea sau utilizarea ilicită a energiei electrice, termice sau a gazelor naturale), art.197 (distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor) alin.(1) (distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari), art.204 (divulgarea secretului adopției) alin.(1) (divulgarea secretului adopției contrar voinței adoptatorului, săvârșit de o persoană obligată să păstreze faptul adopției ca un secret profesional sau de serviciu), art.246¹ (concurența neloială) din Codul penal al Republicii Moldova, precum și al furtului avutului proprietarului săvârșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau*

este găzduită de aceasta. La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează. (2) În cazul în care, în urma infracțiunii, au pătimit mai multe persoane, pornirea urmăririi penale se face chiar dacă plângerea prealabilă se înaintează doar de către una din victime. (3) Dacă la comiterea unei infracțiuni au participat mai mulți făptuitori, chiar dacă plângerea prealabilă a fost depusă numai în privința unuia din făptuitori, urmărirea penală se efectuează în privința tuturor făptuitorilor. (5) La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în alin.(1), urmărirea penală încetează. Împăcarea este personală și produce efecte doar dacă intervine pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii judecătorești. În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurîndu-se că victima a avut acces real la asistență și protecție. (7) Împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii [74].

Se observă din nou confuzia asupra efectelor juridice ale medierii, legea nedistingînd între mediere și împăcare. În fapt, medierea are drept obiectiv stingerea conflictului prin recuperarea prejudiciului suferit de victimă, chiar dacă nu are drept urmare împăcarea părților.

Art.265 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova privind obligativitatea primirii și examinării plîngerilor sau denunțurilor referitoare la infracțiuni, stăuează că: (2) *Refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul poate fi atacat imediat judecătorului de instrucție, dar nu mai târziu de 5 zile de la momentul refuzului.*

În drept, în ceea ce privește confidențialitatea urmăririi penale, potrivit art.212 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova se precizează că “Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicității decât cu autorizația persoanei care efectuează urmărirea penală și numai în măsura în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale. Dacă este necesar a se păstra confidențialitatea, persoana care efectuează urmărirea penală previne martorii, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor, apărătorul, expertul, specialistul, interpretul, traducătorul și alte persoane care asistă la efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală. Aceste persoane vor da o declarație în scris că au fost prevenite despre răspunderea pe care o vor purta conform art.315 din Codul penal al Republicii Moldova. Divulgarea datelor urmăririi penale de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra activității de urmărire penală, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate și reprezentanților acestora sau a prejudiciat procesul de urmărire penală, are ca urmare răspunderea penală prevăzută în art.315 din Codul penal” [74].

În legătură cu dreptul persoanei acuzate de a fi informată în mod amănunțit cu privire la natura și cauza acuzației, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului se specifică faptul că: „CEDO garantează persoanei acuzate de o infracțiune dreptul de a fi „informat, în cel mai scurt timp, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa” cf. art.6(3)(a) al CEDO; (cauza *Pelissier and Sassi v. France*), 25 martie 1999, §§51 și 53 „acuzatul nu poate fi condamnat pentru învinuiri diferite de cele despre care el a fost înștiințat” [14, pp.56-57].

Potrivit legislației Republicii Moldova, acuzatul are dreptul să fie informat, în prezența apărătorului și în limba pe care o înțelege, cu privire la conținutul acuzațiilor și la încadrarea juridică a faptelor infracționale de săvârșirea cărora este acuzat (art.64 Cod de procedură penală al Republicii Moldova) [14, pp.56-57].

Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede în art.27 noțiunea de apreciere liberă a probelor, ceea ce face trimitere la convingerile personale ale forului interior al organului de cercetare sau a instanței de judecată relativ la probele aduse în privința faptei comise: “Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate. Nici o probă nu are putere probantă dinainte stabilită” [74].

Părerea emisă de A.Gh. Spirkin [367, p.460], asupra evaluării adevărului pe care probele îl pot aduce este relevantă, acesta considerând că adevărul constituie indicația corespunzătoare obiectului, care este realizat prin perceperea rațio-senzorială ori intelectuală, astfel cum consideră și Baden Eunson [147, p.34], ceea ce în considerarea autorului N.N. Polyanski adevărul constituie logica prin care este exprimată realitatea în mod corect [365, p.113], [342, pp.2916-2920].

Art.274 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova precizează că “Ordonanța de începere a urmăririi penale, emisă de organul de urmărire penală, în termen de 24 de ore de la data începerii urmăririi penale, se aduce la cunoștință în scris procurorului care efectuează conducerea activității de urmărire penală, prezentându-i-se totodată și dosarul respectiv. La momentul când a luat cunoștință de ordonanța de începere a urmăririi penale, procurorul fixează termenul de urmărire în cauza respectivă. Dacă din cuprinsul actului de sesizare rezultă vreunul din cazurile care împiedică pornirea urmăririi penale, organul de urmărire penală înaintează procurorului actele întocmite cu propunerea de a nu porni urmărirea penală. Dacă procurorul consideră că nu sunt circumstanțe care împiedică urmărirea penală, el restituie actele, cu ordonanța sa, organului menționat pentru începerea urmăririi penale. În cazul în care procurorul refuză pornirea urmăririi penale, el confirmă faptul prin ordonanță motivată și anunță despre aceasta, într-un termen cât mai scurt posibil, dar nu mai mare de 15 zile, persoana care a înaintat sesizarea. În

cazul în care consideră că lipsesc temeiurile pentru a începe urmărirea penală, procurorul, prin ordonanță, abrogă ordonanța de începere a urmăririi penale și dispune refuzul în pornirea urmăririi penale și clasarea procesului penal. Dacă ulterior se constată că nu a existat sau că a dispărut circumstanța pe care se baza propunerea de a refuza începerea urmăririi penale, procurorul anulează ordonanța pe care a emis-o și dispune începerea urmăririi penale” [74].

Se constată că instituția de înlăturare a răspunderii făptuitorului în faza de judecată este plângerea prealabilă, retragerea plângerii prealabile reprezentând opțiunea părților care vor să înceteze conflictul prin voința directă a victimei, consideră G. Gladchi [164, pp.5-9].

Retragerea plângerii prealabile este precizată în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în art.60, alin.(1), pct.12), cu privire la drepturile și obligațiile părții vătămate, în sensul că partea vătămată are dreptul de a-și retrage plângerea depusă de ea sau de reprezentantul său cu privire la acțiunile interzise de lege care au fost săvârșite împotriva sa, însă temeiul pe care se stabilește începerea urmăririi penale îl reprezintă sesizarea organului de urmărire penală ca urmare a înaintării plângerii (prealabile), conform art.262, alin.(1), pct.1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

În același Cod de procedură penală al Republicii Moldova, legiuitorul a stabilit în cadrul art.274, o perioadă de 30 de zile de dispunere a începerii urmăririi penale de la data depunerii plângerii de către partea vătămată: “Organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și art.273 dispune în termen de 30 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv” [74].

În situația împăcării nu există obligativitatea reparării prejudiciului de către făptuitor, aspect pe care îl întâlnim și în legislația română. Partea vătămată are dreptul de deferi justiției pe făptuitor pentru aplicarea pedepsei în vederea corectării comportamentale, sau, dacă alege împăcarea, are doar opțiunea de a ierta, fără a primi valoarea prejudiciului. Alte opțiuni lăsate la latitudinea victimei, înafara împăcării sunt: retragerea plângerii prealabile sau medierea.

Instituția împăcării, asemeni instituției medierii, prezintă numai doi subiecți: partea vătămată și făptuitorul, având la bază un interes strict privat.

În Codul de procedură penală al Republicii Moldova, instituția împăcării (art.109), este considerată ca reprezentând actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, săvârșită de autorul major sau săvârșită de minori. De asemenea, organul legislator a acordat un spațiu generos pentru împăcarea părților, astfel încât, împăcarea se poate

aplica chiar și pentru o infracțiune gravă, dintre acele infracțiuni prevăzute la capitolele II-VI din Partea specială (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei, infracțiunile privind viața sexuală, infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor, infracțiuni contra patrimoniului), precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.

Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare, ceea ce semnifică faptul că împăcarea se poate realiza atât pe întreaga perioadă de cercetare a organelor penale, cât și în perioada desfășurării procesului penal, limitat numai de retragerea completului de judecată în vederea deliberării. Considerăm că acest aspect al îngăduinței de a realiza împăcarea dintre părți până la retragerea spre deliberare a completului de judecată este un mare câștig democratic cu privire la drepturile și libertățile persoanei.

Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face de reprezentanții lor legali. Persoanele cu capacitate de exercițiu restrînsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege (părinți, tutori).

În jurisprudență, considerăm că s-au aplicat corect prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova și a fost încetat procesul penal în cadrul împăcării părților: „În sensul art.332 alin.(1) Cod de procedură penală, în cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată temeiul prevăzut de art.391 alin.(1) pct.1) Cod de procedură penală (împăcarea părților), instanța de judecată încetează procesul penal în cauza respectivă” [148, p.405].

De asemenea în următoarea speță din jurisprudență s-a evidențiat următorul aspect: „Colegiul penal menționează că art.109 alin.(1) Cod penal stipulează că împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II-VI din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală. Infracțiunea pentru care C.S. a fost condamnat se atribuie la infracțiuni ușoare. În atare situație, Colegiul penal enunță că instanțele ierarhic inferioare just au admis împăcarea părților și au încetat procesul penal în privința lui C.S. intentat în baza art.157 alin.(1) (Vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență) Cod penal” [148, p.290].

După unele observații și considerații corect argumentate de prof. Ig. Dolea, V. Zaharia, V. Rotaru, E. Croitor, V. Mihailov, Al. Cebanaș, se poate sublinia diferența de interpretare a

momentelor de realizare a instituției împăcării raportată la Codul penal și la Codul de procedură penală din Republicii Moldova, astfel: „împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare, potrivit art.109, alin.(2) Cod penal al Republicii Moldova, pe când Codul de procedură penală stabilește că împăcarea este personală și produce efecte doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești potrivit art.276 alin.(5) Cod proc. pen. al Rep. Moldova. Aceste două norme diferă în ceea ce privește momentul până la care împăcarea poate produce efecte juridice. Prevederile Codului penal fiind mult mai largi în acest sens, stabilind că împăcarea poate produce efecte juridice la orice etapă a judecării cauzei în fond, apel, recurs sau căile extraordinare doar cu condiția ca să intervină până la retragerea completului de judecată pentru deliberare, pe când norma din Codul de procedură penală este mai restrictivă stipulând că împăcarea produce efecte juridice doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârilor judecătorești. În acest caz considerăm că se aplică prevederea Codului penal, deoarece oferă mai mare libertate părților (făptuitorul și partea vătămată) cu privire la alegerea căii de soluționare a conflictului” [135, p.104].

În completarea acestei observații putem să remarcăm și norma cuprinsă în art.344¹ alin.(1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la opțiunea părților de a se folosi de recomandarea instanței de judecată de utilizare a soluționării cauzei prin procedura medierii ori prin cea a împăcării părților, astfel că instanța de judecată, la solicitarea părților, adoptă o încheiere prin care dispune efectuarea procedurii medierii *ori* împăcării părților, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei și până la punerea pe rol a cauzei [74].

Organul judiciar, în fața căruia s-a produs împăcarea sau căruia i s-a înfățișat actul de împăcare, declară încetarea procesului penal atât în ceea ce privește latura penală, cât și în ceea ce privește latura civilă, din momentul (de la data) în care s-a încheiat actul juridic al împăcării, precizează în analiza Codului penal, distinsii prof. A. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cușnir, R. Cojocar, Al. Mariș, T. Popovici, Gh. Ulianovschi, X. Ulianovschi, N. Ursu, V. Volcinschi [25, p.230]. Bineînțeles că, dacă nu există nici o pretenție de natură civilă din partea victimei, împăcarea poate fi realizată între cele două părți. În cazul în care au existat mai multe persoane care au participat la săvârșirea infracțiunii, împăcarea care se realizează doar între una dintre părțile participante la infracțiune și victimă, nu produce efecte asupra celorlalți participanți la infracțiune cu care victima nu s-a împăcat (nu s-a conciliat), împăcarea având efect *in personam*.

O obiecție foarte bine argumentată cu privire la împăcare o găsim la Sebinov I. și Ig. Dolea care precizează faptul că momentan nu este bine definită totalitatea elementelor care alcătuiesc în

întregime mecanismul negocierii în cadrul procesului penal dintre părțile aflate în conflict, dând exemplu faptul că în sistemul englez serviciul de probațiune face toate eforturile de a media conflictul existent între victimă și făptuitor, din momentul în care are loc recunoașterea persoanei vinovate și până la momentul stabilirii pedepsei, căutând să convingă făptuitorul să repare dauna produsă victimei, situație care va fi urmărită de judecător, care va ține cont la stabilirea pedepsei, de această reparație făcută victimei [304, p.319-323].

Considerăm că exemplul prezentat prezintă caracteristica unei eficacități ridicate a justiției și al serviciului de probațiune, având în vedere faptul că aportul adus prin rezultatele obținute în activitatea depusă de serviciul de probațiune pentru realizarea reparării pagubelor rezultate ca urmare a infracțiunii, se realizează și în timpul procedurii de judecată.

D. Popa consideră că prin dreptul la împăcare înfăptuit cu ajutorul justiției *restaurative* și dreptul la realizarea reparării prejudiciului cauzat, într-o perioadă scurtă, partea vătămată se bucură de drepturi fundamentale în probatoriu, ea fiind însă liberată de sarcina de a dovedi prin probe fapta și mărimea prejudiciului, care nu trebuie să constituie un scop în sine, partea vătămată realizându-și dreptul său la un proces just [366, p.73], opinie pe care nu o împărtășim în totalitate, deoarece partea vătămată ar trebui să aibă dreptul să arate și să pretindă valoarea prejudiciului material și moral suferit pentru a-și recupera paguba, justiția restaurativă fiind instrumentul de restaurare a relațiilor dintre victimă și infractor, dar are și rolul de reparare și de restabilire a situației dinaintea conflictului, când victima nu suferise nici o pagubă deoarece nu se săvârșise actul infracțional.

În conformitate Codul penal al Republicii Moldova, art.276, alin.(7) cu privire la pornirea urmăririi penale în baza plîngerii (prealabile), împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii, împăcarea poate avea drept efect încetarea urmăririi penale, împăcare care se poate realiza și prin intermediul medierii. Potrivit unei opinii a distinsului Ig. Dolea, odată cu introducerea acestei prevederi în procedura penală națională a fost realizată promovarea unei noi noțiuni [128, p.30] și anume cea al justiției restaurative, care este îndreptată cu precădere către rezolvarea problemelor victimei, avansând o nouă perspectivă cu privire la rezolvarea conflictelor penale.

Există însă referiri confuze în Codul de procedură penală cu privire la încheierea sintagma „*tranzacție de împăcare*” cu bănuitul, învinuitul, inculpatul [cf.art.80. drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și împăcare prin mediere, alin.(2) pct.2)], ori referire la art. 226, care explică efectele intrării în vigoare a hotărîrii cu privire la acțiunea civilă în care se specifică faptul că hotărîrea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărîrea organului de urmărire

penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri.

Chiar și în legea cadrul a medierii se face referire la împăcare prin mediere, dar și în Codul proc. pen. al Republicii Moldova ceea ce este o sintagmă neconformă. Art.276 alin.(7), se precizează că împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii.

Or, acestea sunt instituții care instrumentează separat procedura penală, respectiv împăcarea, tranzacția și medierea. Împăcarea produce efecte juridice separate de tranzacție și de mediere, înlăturând nu numai răspunderea penală ci stinge și acțiunea civilă, victima pierzând dreptul de a i se acoperi prejudiciul suferit, ceea ce face ca împăcarea să nu producă efecte păgubitoare pentru victimă, nu doar pentru moment, ci și pentru viitor, aceasta neputând să se mai adreseze instanței cu privire la aceeași infracțiune, ceea ce considerăm că ar trebui să aibă în vedere legiuitorul și să distingă între termenii utilizați și efectele rezultate de fiecare instituție prezentată, în vederea îmbunătățirii cadrului legislativ cu privire la erorile relativ la aceste instituții din cadrul legilor respective, pentru a nu se crea confuzie prin combinarea compozită a termenilor.

În schimb, tranzacția se asociază medierii, fiind scopul pentru care se inițiază medierea și care justifică tranzacția în procedura penală, urmând ca prin mediere victima să primească satisfacție pentru pagubele suferite, printr-un act reparativ și anume prin tranzacția încheiată în cadrul acordului de mediere.

E drept că, drept urmare a tranzacției încheiate în cadrul medierii din care rezultă justiția reparativă, aceasta poate avea drept efect și justiția restaurativă, prin restaurarea relațiilor părților.

Suntem de acord cu concluzia distinsului prof. Ig. Dolea cu privire la promovarea noțiunii de justiție restaurativă care reprezintă o nouă noțiune în procedura penală, însă, în ceea ce privește formularea din Codul penal al Republicii Moldova, art.276, alin.(7) cu privire la faptul că împăcarea se poate realiza și prin intermediul medierii, considerăm că scopul pentru care a fost concepută medierea nu îl constituie în sine o modalitate de realizare a împăcării, de reconciliere, care poate să producă în mod separat efectele juridice de înlăturarea a răspunderii penale (fără repararea prejudiciului), ci în primul rând o modalitate de reparare a prejudiciilor și în al doilea rând de restaurare a relațiilor sociale. Obiectivul principal al medierii rămâne așadar repararea prejudiciului produs, chiar dacă intenția de restaurare a relațiilor sociale poate fi realizată sau poate eșua, deci medierea nu poate reprezenta o modalitate a împăcării. Medierea în sine, realizată în cadrul procedurii penale reprezintă caracteristica justiției reparative, deoarece repară efectele produse de săvârșirea infracțiunii.

Potrivit opiniei elaborată de G. Bazemore, ideea de justiție restaurativă reprezintă o latură

a filosofiei de implicare a comunității în rezolvarea problemelor și a filosofiei participative, care este cunoscută sub ideea generală de *comunitarism* [29, pp.14-15]. Factorul esențial în această idee constă în responsabilitatea colectivă în vederea realizării unor comunități caracterizate printr-o mai mare siguranță. Noțiunea justiției restaurative poate fi regăsită și în alcătuirile teoretice cu privire la rațiunea și logica pedepselor penale și întărirea regulilor de conviețuire [20, pp.14-15].

Într-o speță din jurisprudența Republicii Moldova, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a motivat că: “Atât persoana vătămată, cât și partea civilă sunt persoane lezate în drepturile lor prin săvârșirea infracțiunii. [...]. Judecarea cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală nu îl scutește pe inculpat de răspunderea civilă. Așadar, în conformitate cu art.387 (*soluționarea acțiunii civile*) alin.(1) (*o dată cu sentința de condamnare, instanța de judecată, apreciind dacă sînt dovedite temeiurile și mărimea pagubei cerute de partea civilă, admite acțiunea civilă, în tot sau în parte, ori o respinge*) din Codul de procedură penală, odată cu sentința de condamnare, instanța de judecată, apreciind dacă sunt dovedite temeiurile și mărimea pagubei cerute de partea civilă, admite acțiunea civilă, *în tot sau în parte, ori o respinge*” [185].

Potrivit art.62 din Codul penal al Republicii Moldova, pedeapsa penală este o măsură de constrângere atribuită statului prin organele sale judiciare și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului care a comis infracțiunile, urmărindu-se în acest mod repararea comportamentelor prin respectarea riguroasă a drepturilor și datoriilor fiecăruia, urmărindu-se restabilirea echității sociale, corectarea și resocializarea condamnatului, urmărindu-se în același timp prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni din partea condamnaților sau a altor persoane.

Suspendarea urmăririi penale. În Republica Moldova, suspendarea judecării în timpul medierii este posibilă doar în procesul civil sau procedurii arbitrale, dar nu se realizează în domeniul penal, respectiv în procedura penală, nici în stadiul de urmărire și cercetare penală și nici în stadiul procedurii de judecată, aspect pe care îl considerăm ca fiind bine gândit, nefiind necesar a se suspenda procedura penală în nici o fază a ei, părțile fiind în mod direct interesate să încheie cât mai repede o tranzacție corectă pe care să o înainteze organului de cercetare penală sau instanței de judecată, nepunându-se problema suspendării procedurii penale.

Primirea dosarului de la organele de urmărire penală. Conform Legii 137/2015 art.37 cu privire la informația oferită mediatorului în cauzele penale și contravenționale, în vederea realizării în bune condiții a procedurii medierii, organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să informeze mediatorul, înainte de începerea procesului de mediere [327, pp.30-37], despre elementele semnificative ale cazului conform normelor, astfel cum este specificat în Codul de procedură penală al Republicii Moldova [74].

Informarea instanței. După închiderea procedurii de mediere, și a semnării acordului de

mediere, mediatorul este obligat, în toate cazurile, să informeze în scris instanța de judecată dacă părțile au ajuns sau nu au ajuns la o înțelegere ori o tranzacție în urma procesului de mediere și să comunice organului judiciar o copie de pe procesul-verbal de închidere a procedurii de mediere.

Procesul-verbal întocmit de mediator, prin care se consemnează închiderea procedurii de mediere, trebuie să conțină precizarea dacă părțile au beneficiat de asistența unui avocat și de serviciile unui interpret acolo unde a fost cazul, sau să fie menționat faptul că au renunțat expres la folosirea prezenței unui avocat sau a unui interpret.

În oricare dintre situațiile care determină închiderea medierii conduc la întocmirea unui proces verbal de închidere a medierii de către mediator, deoarece lipsa încheierii procesului verbal semnifică faptul că medierea este încă în desfășurare. Procesul verbal de încheiere a medierii trebuie semnat de mediator și de ambele părți pentru a încheia medierea. Procesul verbal se redactează exclusiv de către mediator, încheindu-se în numărul de exemplare necesar: unul pentru mediator, care îl va arhiva, câte unul pentru părți și unul pentru instanța de judecată sau pentru organul de cercetare penală [368], [anexa 1].

Completarea procesului verbal cu informații precise cu privire la identificarea mediatorului, a părților și obiectul medierii, numărul contractului, sunt elemente necesare pentru a nu i se aplica contractului nulitatea absolută în lipsa acestor informații pe care le invocă legea.

În vederea soluționării cauzelor penale în baza acordului încheiat ca rezultat al medierii, mediatorul este are obligația de a transmite organului judiciar acordul de mediere însoțit de procesul-verbal de încheiere a medierii în original dar și în format electronic dacă părțile au ajuns la o înțelegere sau doar procesul-verbal de încheiere a medierii în situațiile în care a avut loc eșuarea medierii sau prin depunerea (denunțarea) contractului de către una din părți, ori în situația în care ambele părți renunță la mediere, printr-o declarație scrisă.

Renunțarea la urmărirea penală. În conformitate cu art.285 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, încetarea urmăririi penale este dispusă de procuror printr-o ordonanță motivată, dacă plângerea prealabilă a fost retrasă în cazurile prevăzute de lege în mod special, ori dacă a avut loc împăcarea părților, dacă făptuitorul este minor și nu a atins vârsta la care poate răspunde penal, dacă făptuitorul este iresponsabil și nu se impune aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical [74].

O altă cauză de renunțare a urmăririi penale o constituie procedura medierii pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave, mediere care produce efecte juridice și pe latura penală a infracțiunii.

În ceea ce privește momentul în care se poate dispune încetarea urmăririi penale, aceasta poate avea loc în oricare fază a urmăririi penale, atâta timp cât există temeiurile cerute de lege,

încetarea urmăririi penale constituind procedura prin care persoana cercetată penal este eliberată de răspunderea penală [74].

Închiderea conflictului. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în art.344¹, precizează că în situația învinuirii persoanei pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare ori mai puțin grave în privința cărora urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei în conformitate cu art.276 alin.(1), instanța de judecată, până la punerea pe rol a cauzei, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, la solicitarea părților, adoptă o încheiere prin care dispune efectuarea procedurii medierii ori împăcării părților.

Este necesar ca această încheiere să cuprindă date concrete cu privire la persoana care a adoptat respectiva încheiere, date despre persoana învinuită și natura învinuirii, precum și indicația de a întreprinde măsuri de soluționare a cauzei prin utilizarea procedurii medierii ori a împăcării părților, menționându-se numele mediatorului indicat de părți care va întreprinde procedura de mediere, stabilind un termen rezonabil pentru mediere. Această încheiere care este adoptată de către instanță se transmite mediatorului, precum și persoanelor participante la procesul penal: persoanei învinuite, părții vătămate, procurorului și apărătorului.

Ținând cont de faptul că procedura de mediere nu suspendă procesul penal în conformitate cu art.32 alin.(6) al Legii cu privire la mediere din Republica Moldova, o opinie exprimată de Ig. Dolea, V. Zaharia, Gh. Gladchi, V. Rotaru, M. Dilion, L. Gribincea, C. Beldiga, precizează că „medierea în penal nu are ca scop executarea strictă a legii, ci mai degrabă soluționarea pe cale amicală a unui conflict având conotații mai mult civile decât penale. Acest fapt semnifică un pas spre dezvoltarea elementului privat în procesul penal. Așadar, efectele autorității de lucru judecat, cunoscute în procesul penal respectiv, sunt înlocuite cu efectele autorității de lucru convenit” [137, p.13].

Împărtășim punctul de vedere al autorilor, având în vedere că medierea în domeniul penal soluționează latura civilă a urmărilor faptei, producând efecte juridice și din punct de vedere penal, și agreem în mod special opinia că în situația în care medierea are loc în procedura penală, rezultatele acesteia înlocuiesc efectele autorității de lucru judecat cu efectele autorității de lucru convenit.

În ceea ce privește dezbaterile judiciare și ultimul cuvânt al inculpatului consemnate în Capitolul III, din LP66 din 05.04.12, prin art.378 cu privire la conținutul dezbaterilor judiciare, alin.(2) se prevede ca în timpul cercetării judiciare, „Instanța nu poate limita durata dezbaterilor la un anumit timp, însă președintele ședinței de judecată are dreptul să întrerupă cuvântările participanților la dezbateri dacă aceștia, în susținerile lor, depășesc limitele cauzei ce se judecă”, ceea ce semnifică faptul că, datorită unei anumite limitări a timpului cu privire la expunerea

opiniilor de către părți, este posibil ca anumite aspecte care pentru părți prezintă foarte multă importanță, pentru instanță ar putea să nu fie interesante, ceea ce poate crea o frustrare a părții/părților conflictului în timpul procedurii de judecată, partea respectivă a conflictului putând să considere că acele elemente sunt esențiale pentru deslușirea conflictului. Dat fiind faptul că părțile sunt ținute să respecte regulile procedurii de judecată, aceștia trebuie să se supună acestor obligații pentru a nu perturba cursul ședinței de judecată.

Părțile ar mai putea profita de o ultimă posibilitate de realizare a medierii intrajudiciare în stadiul procedurii de judecată, dacă, potrivit art.383 alin.(1) se reia cercetarea penală în situația în care în cursul deliberării instanța constată că o anumită circumstanță necesită concretizare pentru soluționarea corectă a cauzei, instanța putând relua cercetarea judecătorească prin încheiere motivată.

Încheierea unei medieri între părți poate fi considerată ca o circumstanță atenuantă datorită faptului că inculpatul se străduie să repare prejudiciul și să aducă lucrurile la starea dinaintea conflictului, înțelegând că a săvârșit o faptă cu repercursiuni marcante, chiar grave asupra victimei, dovedind că și-a asumat responsabilitatea acțiunii sale.

Ca urmare a unei înțelegeri totale în cadrul acordului de mediere, în situația în care medierea s-a derulat în etapa de judecată, instanța, după ce verifică în mod nemijlocit acordul de voință al părților, emite o hotărâre de încheiere a procesului, dar și în situația în care lipsește plângerea părții vătămate datorită faptului că plângerea a fost retrasă sau părțile sau împăcat, se adoptă sentința de încetare a procesului penal, în conformitate cu art.391, alin.(1), pct.1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, în Dispozitivul sentinței de achitare sau de încetare a procesului penal menționându-se: - numele, prenumele și patronimicul inculpatului; - dispoziția de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal și motivul pe care se întemeiază achitarea sau încetarea procesului.

Aceste aspecte fac ca în situația în care părțile ajung în faza de apel, ele pot încheia un acord de mediere în aceleași condiții ca și în procedura din primă instanță, deci până la retragerea completului de judecată spre deliberare.

Ca urmare a Proiectului de Lege pentru completarea Codului de procedură civilă inițiat la 18.08.2016, Parlamentul Republicii Moldova a emis Legea nr.31 din 17.03.2017 pentru completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225/2003, publicat la 05.05.2017 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.144-148, în art nr:229 [223], în care este inserată medierea judiciară în cadrul art.182¹ lit.e), stabilind că medierea este o modalitate obligatorie de soluționare amiabilă a pretențiilor adresate instanței judecătorești, cu ajutorul și sub conducerea acesteia, în cazurile ce țin de litigiile care rezultă din răspunderea delictuală. Legea

cuprinde 5 articole cu trimiteri concrete la medierea judiciară, la procedura medierii, la desfășurarea acesteia și la încheierea tranzacției.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat proiectul de modificare a Legii 137/2005 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, stabilind, între altele, necesitatea clarificării modalității de soluționare a litigiilor prin procedura medierii, atât înainte, cât și după declanșarea unui proces în fața instanței de judecată, a necesității efectuării dovezii de încercare a medierii, pentru anumite categorii de litigii, cel mai târziu, la primul termen de judecată, precum și a măsurilor pe care instanța le poate lua, în lipsa acestora. Dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau juridice, își pot soluționa conflictele de orice natură prin procedura medierii, chiar și după declanșarea unui proces în fața instanței de judecată. Judecătorul, procurorul, notarul public, avocatul, executorul judecătoresc și consilierul juridic recomandă părților, respectiv părții pe care o reprezintă soluționarea amiabilă a litigiului/a conflictului, prin procedura medierii, potrivit legii speciale. Proiectul adoptat mai prevede că, dacă odată cu primirea cererii de chemare în judecată, reclamantul nu a depus dovada că s-a încercat soluționarea conflictului prin mediere, instanța, odată cu comunicarea cererii de chemare în judecată, va solicita atât reclamantului, cât și pârâtului să depună dovada că au încercat soluționarea pe cale amiabilă a litigiului, dacă o astfel de încercare a avut loc. În cazul în care până la data la care judecătorul fixează primul termen de judecată niciuna dintre părți nu comunică instanței dovada, instanța va solicita părților depunerea acesteia până la primul termen de judecată.

Datorită caracterului de obligativitate pe care îl primește medierea prin acest proiect de lege care a fost inclus în Codul civil moldav, a fost sesizată Curtea Constituțională a Republicii Moldova, însă, spre onoarea Curții Constituționale, aceasta nu a făcut confuzie între caracterul facultativ și cel obligatoriu al medierii, înțelegând principiul legitimității scopului urmărit inserat în art.20 din Constituția Republicii Moldova, și a precizat că „Art.182² alin.(3) din Codul de procedură civilă prevede că scopul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului este să ajute părțile să comunice, să negocieze, să le identifice interesele, să le evalueze pozițiile și să găsească soluțiile reciproc satisfăcătoare. Nota informativă la proiectul de lege privind medierea judiciară face trimitere la scopul asigurării soluționării mai rapide a unor categorii de litigii, descongestionarea instanțelor judecătorești de cauzele care pot fi rezolvate pe această cale și evitarea cheltuielilor de judecată. Curtea reține că statul este îndreptățit să țină cont de obiectivele eficienței și ale economiei, indiferent dacă un este mod mai greu de desfășurare a procedurilor, în cazul persoanelor care nu ajung la un acord în procedura medierii, ar reprezenta o ingerință în principiul judecării cauzei într-un termen rezonabil. Scopul încercării obligatorii de soluționare a litigiilor pe cale amiabilă este cel de a se realiza o soluționare a acestora mai rapidă și mai ieftină. O soluționare

mai rapidă și mai ieftină a litigiilor este, în primul rând, în interesul fiecărei părți. În același timp, acest fapt presupune o degrevare a instanțelor în ansamblu și sporește efectivitatea administrării justiției de către stat. În fine, ajungerea de către părți la un acord într-un cadru extraprocesual este adesea mai propice pentru obținerea unei „păci juridice” durabile, în comparație cu o decizie judiciară litigioasă. Curtea observă că toate aceste obiective urmărite de procedura instituită prin prevederile legale contestate pot fi subsumate scopului general al ordinii publice, prevăzut de art.54 alin.(2) din Constituție. Curtea constată că, spre deosebire de judecarea procesului, care are ca efect pronunțarea unei hotărâri, medierea judiciară urmărește soluționarea amiabilă a litigiului de către părți, cu implicarea judecătorului care oferă simple consultații, lipsite de un caracter obligatoriu” [186].

Considerăm că noua abordare a problemei medierii este de importanță majoră, un pas decisiv spre o politică liberală de implementare a multiplelor recomandări ale structurilor internaționale în umanizarea politicii penale. Cele mai importante concluzii care se impun sunt următoarele:

- medierea judiciară a devenit obligatorie pentru anumite categorii de infracțiuni
- se impune elaborarea definiției acestei instituții în domeniul penal;
- se constată necesitatea elaborării și implementării unor modificări în Codul penal și în Codul proc. pen. al Republicii Moldova privind posibilitatea aplicării medierii;
- este necesar de a stabili *ad litteram* infracțiunile care cad sub incidența legii medierii în latura penală, prin urmare - competența după materie;
- este necesar a fi conturate în legea penală aspecte privind încheierea tranzacției, refuzul de încheiere a tranzacției etc.

Propunem de **lege ferenda**, introducerea în Codul penal și în Codul de procedură penală din Republicii Moldova a articolelor cu privire la *Medierea în cauzele penale* care să acopere lipsa semnificativă a indicațiilor exprese cu privire la mediere

Totodată, pentru o ușoară abordare a articolelor cu privire la mediere, propunem *de lege ferenda*, gruparea eficientă a medierii în cauzele penale care să fie inserate de legiuitor în cadrul Codului de procedură penală.

În lumina noilor abordări ale medierii în domeniul penal, propunem **de lege ferenda**, crearea unui capitol suplimentar în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, deoarece se dovedește că este necesară *introducerea în cadrul Cap. I, a articolelor 10¹ (Medierea penală), 10² (Procedura medierii penale), 10³ (Confidențialitatea și interzicerea audierii participanților cu privire la procesul de mediere penală), 10⁴ (Încheierea tranzacției), 10⁵ (Refuzul de a încheia tranzacția), 10⁶ (Generalități privind medierea în cauzele penale), 10⁷ (Mediatorul în cauzele*

penale), 10⁸ (*Informația oferită mediatorului în cauzele penale*), 10⁹ (*Tranzacția în cauzele penale*), 10¹⁰ (*Motivarea părților pentru recurgerea la soluționarea litigiului prin mediere*), care, în aceeași sistematizare cu care s-a decis implementarea obligativității medierii în Codul civil al Republicii Moldova, să cuprindă următoarele precizări:

Capitolul I1. MEDIEREA

Art. 10¹ - Medierea penală:

(1) Medierea penală este o modalitate obligatorie de soluționare amiabilă a pretențiilor, adresate mediatorului, în cazurile ce țin de:

- a) litigiile care rezultă din răspunderea penală;
- b) litigiile care rezultă în urma comiterii unor infracțiuni ușoare și mai puțin grave.

(2) Tranzacția părților din cadrul medierii este posibilă și în afara medierii penale, în condițiile prezentului cod.

(3) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Art. 10² - Procedura medierii penale:

(1) După acceptarea spre examinare a cererii de chemare în judecată în condițiile art.296 și art.297, la cererea uneia sau a ambelor părți, instanța judecătorească, în termen de 5 zile, stabilește pentru părțile din proces data ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere.

(2) Mediatorul, până la începerea procedurii de mediere, trebuie să fie informat de către instanța de judecată despre elementele semnificative ale cazului. Mediatorului i se pun la dispoziție, în termen de 5 zile, materialele necesare, fără a prejudicia judecarea cauzei.

(3) În cadrul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului, mediatorul informează părțile avantajele medierii, durata procedurilor, posibila soluție asupra cazului și efectele ei pentru părțile la proces, efectele juridice ale medierii.

(4) Scopul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere este să ajute părțile să comunice, să negocieze, să identifice interesele lor, să evalueze pozițiile lor și să găsească soluțiile reciproc satisfăcătoare.

(5) Mediatorul întreprinde măsuri pentru ca părțile să soluționeze pe cale amiabilă litigiul sau unele probleme litigioase și, în acest scop, anunță părțile cu privire la cererea de mediere înaintată, organizează întâlnirea acestora printr-o modalitate care să evidențieze acest aspect, fie în scris fie electronic, cere prezentarea lor personală, și le comunică termenul care a fost stabilit de instanța de judecată sau de organul de urmărire penală pentru realizarea medierii.

(5) Termenul medierii penale nu poate depăși 45 de zile de la data la care a fost fixată prima ședință

de soluționare amiabilă a litigiului, dacă legea nu prevede altfel.

Art. 10³ – Confidențialitatea și interzicerea audierii participanților cu privire la procesul de mediere penală:

- (1) Toate discuțiile sau actele întocmite în cadrul procesului de mediere penală sunt și rămân confidențiale.
- (2) În procesul de mediere penală, mediatorul nu poate divulga informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate să discute asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.
- (3) Mediatorul, părțile sau oricare altă persoană care a participat în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului, nu poate divulga și nu poate invoca în alt proces de mediere, de judecată sau de arbitraj ori în afara acestui proces, informațiile de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului sau în legătură cu procesul penal.

Art.10⁴ -Încheierea tranzacției:

- (1) Acordul părților cu privire la soluționarea amiabilă a litigiului se exprimă prin încheierea unei tranzacții.
- (2) La încetarea medierii, mediatorul întocmește un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal încheiat de mediator se înmânează părților și se prezintă instanței de judecată.
- (3) Dacă părțile s-au împăcat asupra tranzacției, mediatorul întocmește tranzacția, care se semnează de către părți și de către mediator și se prezintă organului de cercetare penală sau instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza penală împreună cu procesul-verbal privind încetarea medierii în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.
- (4) În termen de 3 zile, după verificarea acordului de voință al părților cu privire la tranzacție, prin confirmarea directă a acestora în fața instanței, aceasta pronunță o încheiere prin care dispune încetarea procesului în care a avut loc medierea în urma căreia s-a încheiat tranzacția. Încheierea trebuie să conțină condițiile tranzacției, confirmate de instanța judecătorească și are caracter obligatoriu pentru părți, având caracter executoriu.

Art. 10⁵ – Refuzul de a încheia tranzacția:

- (1) Nesemnarea tranzacției în cauzele penale sau contravenționale nu poate prejudicia situația părților.

Articolul 10⁶. Generalități privind medierea în cauzele penale

- (1) Procesul de mediere în cauzele penale este reglementat de legea specială, Codul penal și Codul de procedură penală.
- (2) Părți la medierea în cauzele penale sunt victima și făptuitorul.

- (3) Dacă la medierea în cauzele penale una dintre părți este minor, participarea pedagogului sau psihologului este obligatorie.
- (4) Procesul de mediere nu substituie procesul penal.
- (5) Faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției.
- (6) La medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă se aplică corespunzător prevederile prezentei legi referitoare la medierea litigiilor civile.
- (7) Medierea în cauzele penale pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave are drept efect juridic înlăturarea răspunderii penale cu privire la infracțiunea respectivă.
- (8) Procesul-verbal întocmit încheiat de mediator, prin care se încheie procedura medierii, trebuie să arate dacă persoanele între care s-a desfășurat procedura medierii au beneficiat de asistența unui avocat și de serviciile unui interpret ori, după caz, să menționeze faptul că au renunțat expres la acestea.

Articolul 10⁷. Mediatorul în cauzele penale

- (1) Nu poate fi admis în calitate de mediator în cauzele penale: ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul, avocatul uneia dintre părți, precum și persoana incompatibilă în baza unor prevederi legale speciale.

Articolul 10⁸. Informația oferită mediatorului în cauzele penale

- (1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să informeze mediatorul ales de părți în termen de până la 5 zile de la înaintarea cerereri de solicitare a medierii, despre elementele semnificative ale cazului de care are nevoie acesta pentru începerea medierii conform normelor Codului de procedură penală și ale legii speciale.
- (2) Mediatorul și părțile poartă răspundere, în condițiile Codului penal și Codului de procedură penală, pentru divulgarea informației puse la dispoziția lui la etapa de urmărire penală sau de judecare a cauzei penale.

Articolul 10⁹. Tranzacția în cauzele penale

- (1) Mediatorul trebuie să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.
- (2) Tranzacția se întocmește în condițiile Codului de procedură penală și se anexează la procesul-verbal întocmit de mediator și are caracterul de lucru convenit între părți.

Articolul 10¹⁰. Motivarea părților pentru recurgerea la soluționarea litigiului prin mediere.

- (1) Medierea este garantată de stat. În cadrul procesului de mediere, o parte sau ambele părți au dreptul de a beneficia de serviciile garantate de stat ale unui mediator în modul prevăzut de lege”.

Cuprinsul articolelor 10¹, 10², 10³, 10⁴ [...] 10¹⁰ propuse a fi inserate în C. proc. pen., sunt inspirate din Legea nr.31 din 17.03.2017, intrată în vigoare la 05.05.2017, pentru completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova [223], și a articolelor cuprinse în Legea medierii din Republica Moldova (din cadrul art.35-40), care se pot aplica în domeniul penal, și necesită a fi organizate și grupate în mod eficient pentru a fi incluse în Codul de procedură penală Republicii Moldova în vederea accesării și utilizării în mod eficient de către practicienii dreptului penal, fără timpi pierduți în răsfoirea codurilor de natură penală sau a legii cadru.

Acest demers de *lege ferenda*, care cuprinde introducerea respectivului Capitol I¹ pentru medierea penală, îl înaintăm pentru foarte buna organizare, înțelegere și aplicare a acestei instituții în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, astfel încât, prin înlesnirea accesării articolelor referitoare la medierea în domeniul penal, să fie facilitată posibilitatea ca acesta să fie cunoscută ca o alternativă acceptabilă și ușor de abordat, articolele fiind explicate și cumulate în același loc în vederea unei mai ușoare accesări și înțelegeri, fiind astfel de un real ajutor pentru practicienii dreptului: judecători, procurori, avocați, mediatori, cadre universitare, putând fi completat ulterior cu o serie de articole în funcție de carențele observate în angrenarea medierii în procedura penală.

Înaintăm următoarea ***propunere de lege ferenda*** de completare a art.344¹ din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la medierea în cauza penală, din Titlul II, **JUDECATA**, Capitolul II, **Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților** cu introducerea alineatelor (5), (6), (7), cu următorul cuprins:

Art. 344¹. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților

(5) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale ale persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

(6) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima.

(7) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și poate să intervină pe tot parcursul procesului penal

Medierea este o procedură cu caracter extrajudiciar sau intrajudiar, în funcție de momentul în care are loc medierea, care este în conformitate cu Recomandarea R(99)19 privind medierea în materie penală. De asemenea, reținem că Recomandarea CM/Rec(2010)1 a Comitetului de Miniștri cu privire la Regulile de probațiune ale Consiliului Europei, adoptată la

20 ianuarie 2010, completează Recomandarea nr. R(99)19 privind medierea în materie penală, și formulează o abordare complexă și specifică a medierii în materie penală având ca scop:

a) măsura de răspuns la crimă trebuie să repare cât mai mult posibil prejudiciul suferit de victimă;

b) delicvenții ar trebui să fie determinați să înțeleagă că comportamentul lor nu este acceptabil și că a avut unele consecințe reale pentru victimă și comunitate;

c) delicvenții pot și trebuie să accepte responsabilitatea pentru acțiunile lor;

d) victimele trebuie să aibă posibilitatea de a-și exprima necesitățile și de a participa la determinarea celui mai bun mod pentru delicvent de a repara prejudiciul, și

e) comunitatea este responsabilă să contribuie la acest proces [283].

În art. VII al Proiectului de lege pentru modificarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.248-251, în art.699), cu modificările ulterioare, se propune completarea unor serii de articole. Astfel, la art.52 (atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale), alin.(1) (în cadrul urmăririi penale, procurorul) se propune, completarea cu pct.24¹) și pct.28) cu următorul cuprins: „24¹) prezintă, la solicitarea mediatorului, informația din dosarul penal necesară pentru derularea procesului de mediere, fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale;” „28) informează bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima, partea vătămată, partea civilă despre posibilitatea recurgerii la mediere în temeiul art.219 alin.(9) (acțiunea civilă în procesul penal: Organul de urmărire penală și instanța sunt obligate să aducă la cunoștință persoanei dreptul de a înainta acțiune civilă) și al art.276 alin.(7) (pornirea urmăririi penale în baza plângerii victimei: Împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii)”.

Un principiu foarte important cuprins în Legea 137/2015 art.6, care se aplică nu doar părților, ci și mediatorului, îl constituie păstrarea confidențialității asupra informațiilor aflate în procedura de mediere. Mediatorul este obligat să respecte confidențialitatea informației aflate, mediatorul neavând dreptul să divulge informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu are dreptul să discute asemenea informații nici cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. Medierea se aplică infracțiunilor cu un pericol social redus, pentru care este necesară introducerea unei plângeri prealabile sau pentru care este prevăzută împăcarea.

2. Plângerea prealabilă constituie actul de sesizare a organului judiciar prin care se stabilesc unul sau mai mulți autori și un conținut minim corespunzător normei de drept penal, pentru

realizarea căreia se cer anumite condiții stabilite prin lege, neîndeplinirea acelor cerințe atrăgând fie sancționarea actului prin trimiterea către partea reclamantă pentru completare, fie inadmisibilitatea actului respectiv. În vederea tragerii la răspundere penală, organele juridice trebuie să fie sesizate cu privire la fapte, sau să le constate din oficiu.

3. În ceea ce vizează textele propriu-zise ale legii medierii nr. 137/2015 din Republicii Moldova, se identifică incoerențe profunde legate de utilizarea diferită a termenilor care se referă la procedura de mediere și a împăcării.

4. Sunt identificate incoerențe ale perioadei de comunicare a datelor din dosar către mediator în Codul de procedură penală română.

5. Se constată lipsa menționării răspunderii penale a mediatorilor.

6. În cadrul procedurii penale, o serie de organe judiciare conlucrează prin intermediul diferitelor instituții pentru constatarea adevărului, stabilirea vinovăției sau nevinovăției persoanelor cercetate penal, circumstanțelor și a faptelor cercetate.

7. Principiile procedurii penale constituie fundamentul dreptului penal, realizat prin normative care cuprind definirea și alcătuirea derulării fazelor procedurale ale acestuia, asigurându-se îndeplinirea obligațiilor și a scopurilor indicate în acest sens, începând cu inițierea cercetării penale ca urmare a înaintării plângerii prealabile către organele de urmărire penală, și terminând cu executarea hotărârilor judecătorești în materie penală.

8. Se dovedește necesară definirea în Codul penal, alături de plângerea prealabilă, împăcare, și a înțelegerii ori a tranzacției din acordul de mediere.

9. Prin utilizarea noilor instrumente juridice și extrajuridice în vederea realizării reformării procesului penal, se depășesc elementele inchizitoriale ale proceselor penale și eficientizarea acestuia, aceste elemente noi având nevoie de o dezvoltare și implemetare mai judicioasă atât în România, cât și în Republica Moldova.

10. Introducerea acordului de recunoaștere a vinovăției și a medierii, au fost gândite și constituite ca instituții pentru realizarea celerității procedurii penale, medierea având avantajul de a păstra victima în parametrii procedurii legale.

11. Una dintre condițiile cu caracter de obligativitate în situația realizării unui act cu caracter juridic este existența consimțământului neviciat al părților, acest aspect avându-se în vedere și pentru încheierea acordului de mediere.

12. Noțiunea „*mediere*” este un concept diferit de cea de „*împăcare*”.

13. Instituția împăcării și instituția medierii, pot surveni pe tot parcursul procesului penal până la retragerea completului de judecată spre deliberare, în Republica Moldova, pe când în România, aplicarea celor două instituții se poate realiza, în momentul realizării tezei, până la citirea actului

de sesizare a instanței.

14. În situația în care părțile vor înainta organelor judiciare un acord de mediere care a fost încheiat sub o condiție ilicită, organele judiciare vor trebui să procedeze vor constata că acesta este lovit de nulitate absolută, acordul de mediere fiind nul de drept, chiar dacă condiția ilicită respectivă a fost a fost transferată părții vătămate.

15. Se constată o nevoie crescută de pregătire la nivelul organelor penale de înțelegere a instituției medierii și a rolului acesteia de ajutorare a instanței în realizarea actului juridic, fiind necesar de a fi realizat un număr crescut de traininguri, atât la nivelul organelor de cercetare, cât și la nivelul magistraților, instanțelor de judecată.

15. Medierea se realizează cu costuri financiare mult mai scăzute, cu reducerea disconfortului emoțional al părților, oferă flexibilitate în privința stabilirii datelor de sesiuni și în privința discuțiilor dintre părți, oferă confidențialitate în privința desfășurării discuțiilor cu privire la soluționarea conflictelor, realizează rezolvarea conflictelor într-un timp mult mai scurt decât în cazul căilor tradiționale de rezolvare a acestora.

16. Participarea la mediere nu este folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției în procedurile penale actuale sau ulterioare.

4.UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND MEDIATORUL ȘI PROCEDURA MEDIERII

4.1. Mediatorul și rolul său în procesul medierii

Potrivit semnalării realizate de A. Stimec, ne reține atenția faptul că în anul 1265 a fost introdus în limba franceză termenul „*mediator*” [310, p.114].

În Recomandarea CE (99)19 se menționează ferm faptul că mediatorii trebuie să dea dovadă de capacitate, de discernământ și abilități interpersonale necesare medierii, iar înainte de a demara activitățile de mediere, mediatorii trebuie să urmeze o pregătire inițială și una multidisciplinară. Pregătirea lor trebuie să vizeze dobândirea unui înalt nivel de competență, ținând cont de abilitățile de a rezolva conflicte, de condițiile specifice ale lucrului cu victimele și cu infractorii și a cunoștințelor de bază privind funcționarea sistemului de justiție penală.

Mediatorul are obligația de a se încadra în limitele cerute de codul de conduită al mediatorului. Statutul profesiei de mediator din România realizat la data de 18.07.2015, prevede încă din art.1 faptul că profesia de mediator este o profesie liberă și independentă, care se exercită în condițiile legii.

În acest sens, în art.1, alin.(2), cap. I, din Statutul profesiei de mediator din 18.07.2015 s-a stabilit că exercitarea profesiei de mediator este supusă principiilor legalității, autonomiei, profesionalismului, libertății, independenței, neutralității, imparțialității, confidențialității, păstrării secretului profesional, răspunderii disciplinare, adoptării unui comportament loial și civilizat, nediscriminării, prevenirii conflictului de interese, cooperării, al parteneriatului și responsabilității.

Și Recomandarea Comisiei Europene din 30 martie 1998 (98/257/CE) prevede în conținutul ei că toate organismele existente la acea dată sau care vor fi constituite în viitor, având competența de a soluționa pe cale extrajudiciară conflictele în materie de consum, au obligația de a respecta principiile independenței, transparenței, eficienței, legalității și a reprezentării, părțile având dreptul de a fi reprezentate sau însoțite de un terț în orice fază a procedurii medierii.

Codul european de conduită pentru mediatori emis la data de 4 iulie 2004 de către Comisia Europeană, Codul de etică și deontologie profesională a mediatorilor adoptat la data de 17.02.2007 de Consiliul de Mediere, precum și Statutul profesiei de mediator din România realizat la data de 18.07.2015 au elaborat direcții de acțiune și au statuat principii ce constituie fundamentul activității de mediere, evidențiind specificul medierii, caracterul și atitudinea mediatorului.

Aceste principii sunt: principiul legalității, principiul profesionalismului, principiul

autonomiei, principiul libertății, principiul independenței, principiul neutralității, principiul imparțialității, principiul confidențialității, principiul păstrării secretului profesional, principiul răspunderii disciplinare, principiul adoptării unui comportament loial și civilizată, principiul nediscriminării, principiul prevenirii conflictului de interese, principiul cooperării și al parteneriatului, principiul responsabilității, principiul echității, principiul încrederii și a integrității morale, și a conflictului de interese, principiul calității procesului de mediere.

Principiile consensualității și al voluntarismului rezultă din faptul că, în mod prioritar, contractul de mediere se încheie prin simplul acord de voință al părților, ceea ce reprezintă o trăsătură esențială a medierii, contractul de mediere fiind un contract bilateral încheiat între părți.

Principiul voluntariatului procedurii medierii evidențiază faptul că părțile aleg singure medierea pentru stingerea conflictului, dorind încheierea unui acord comun, alegând cooperarea între ele cu ajutorul unui mediator [338, pp.2398-2404].

Activitatea mediatorului este caracterizată de *principiul independenței* care presupune faptul că dacă „există circumstanțe care pot afecta independența mediatorului sau care pot da naștere unui conflict de interese, sau care pot fi percepute ca atare, mediatorul trebuie să dezvăluie părților acele circumstanțe înainte de a acționa sau de a continua să acționeze, după caz”, iar în situația existenței unui astfel de conflict de interese și existența unui motiv de încălcare a neutralității și imparțialității, mediatorul trebuie să nu accepte sau să întrerupă procedura de mediere. Mediatorul trebuie să fie independent față de dispute, de părțile conflictuale, precum și față de orice entitate care ar putea avea interese în cauzele în care are loc medierea.

Conform *principiului imparțialității*, mediatorii trebuie să acționeze imparțial întotdeauna și să depună eforturi pentru a fi percepuți ca nepărtinitori și obiectivi în raport cu părțile implicate, trebuind să se angajeze să servească toate părțile într-un mod echitabil în cadrul procesului de mediere. Imparțialitatea mediatorului este caracterizată de obiectivitatea mediatorului, dar și de o atitudine egală față de toate părțile implicate în mediere.

Principiul neutralității este reliefat de faptul că mediatorul nu va influența nicio parte și nu se va lăsa influențat de nici una dintre părți, indiferent de dimensiunea și caracterele conflictului, implicându-se doar în facilitarea comunicării dintre părți, deoarece mediatorul nu are nici calitatea de judecător al cauzei și nici calitatea de avocat al vreunei părți [339, pp.73-79], principiul presupunând o implicare strict profesională a mediatorului, acesta neoferind soluții, nici experiență proprie, astfel încât el rămâne neutru, lipsind oricare interes al mediatorului în ceea ce privește rezultatul medierii.

Conform art.7 al Statutului profesiei de mediator, mediatorul își desfășoară activitatea cu competență profesională, prin folosirea cunoștințelor adecvate, a abilităților practice specifice și

prin pregătirea inițială și continuă, abilități care sunt necesare pentru furnizarea unui serviciu calitativ.

Conflictul de interese impune mediatorului să refuze medierea cazurilor care i-ar afecta imparțialitatea și neutralitatea, mediatorul având obligația de a comunica atât părților, cât și entității care a referit cazul, despre existența unor conflicte de interese.

Cu privire la *principiul echității*, Codul european de conduită pentru mediatori arată că mediatorul trebuie să se asigure că toate părțile au oportunități adecvate de a participa în cadrul procesului de mediere.

Așa după cum remarcă I. Bitoleanu, medierea respectă *principiul confidențialității* mediatorul erijându-se în rolul de a fi „depozitarul secretelor părților implicate în procedura medierii și destinatarul comunicărilor de natură confidențială” [38, p.77]. Principiul confidențialității, care se referă la tot ce se discută în cadrul medierii, cuprinde și principiul păstrării secretului profesional. Astfel, mediatorul nu poate divulga în nici un mod și pentru nici un motiv informațiile de care ia la cunoștință în timpul medierii, decât cu confirmarea scrisă a părților [329, pp.73-79].

Principiul libertății face referire la libertatea părților de a recurge la mediere și de a lua o decizie, în care este cuprins principiul voluntariatului părților de a accede procedura de mediere în cunoștință de cauză. Mediatorul nu va oferi părților consultanță legală sau de specialitate juridică, în schimb poate sfătui părțile să obțină și asistență juridică independentă sau de specialitate, prin recurgerea la asistența unui avocat.

Principiul nediscriminării face referire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale părților, mediatorul desfășurându-și activitatea de mediere la standarde egale, indiferent de calitatea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, apartenența politică, vârsta, genul etc., ale persoanelor participante la mediere.

Principiul încrederii și al integrității morale ilustrează faptul că relația dintre mediator și părți are la bază încrederea, cinstea, probitatea morală și profesională a mediatorului. Principiul încrederii are în vedere faptul că mediatorul dezvoltă o relație de încredere cu părțile. Mediatorul nu este condus de intenția de a face justiție prin a judeca părțile, neînlocuind instanța de judecată, cum de altfel intenția medierii nu este aceea de a împărți dreptatea, ci de a aduce părțile în poziția de a-și înțelege în mod reciproc problemele și de a face concesii cu caracter licit, care să rezolve conflictul existent între părți.

Nu în ultimul rând, *principiul disponibilității* este acel principiu care lasă la latitudinea părților hotărârea de a se adresa justiției sau de a apela la procedura de mediere pentru soluționarea conflictului/litigiului dintre ele.

Prin mediere victima poate participa la discuție, își poate explica trăirile, își poate exprima prin vorbe frica, nemulțumirea, complexe, știind că ceea ce nu este exprimat nu se poate vindeca, iar părțile pot ajunge la un consens, își acordă și își acceptă în mod reciproc respectul pentru ceea ce consideră că ține de dreptate, de echitate.

Conform art.803 din Codul civil român, contractul de mediere este o obligație de diligență, mediatorul acționând cu onestitate și loialitate, depunând toate eforturile pentru atingerea la rezultatul urmărit [72].

N. Chomsky și M. Foucault [56, pp.62-63] consideră că „nu ne aflăm, cu siguranță, în poziția de a crea un sistem al dreptății ideale, tot așa cum nu suntem nici în poziția de a crea o societate ideală în mințile noastre. Conceptul de legalitate și conceptul de dreptate nu sunt identice; ele nu sunt însă nici total distincte. În măsura în care legalitatea încorporează dreptatea, în sensul unei dreptăți mai bune, care trimite la o societate mai bună, ar trebui să urmărim și să respectăm legea” [333, pp.262-302].

Conform opiniei magistratului C. Danileț, mediatorii sunt asimilați persoanelor cu atribuții oficiale, potrivit Notei Interne nr.59897/20.08.2012 emisă de directorul general al Autorității Naționale a Penitenciarelor din România [107, p.61].

În realizarea obiectivelor funcției sale de ajungere la o înțelegere între părțile conflictului declanșat, *rolul mediatorului* este de a utiliza tehnici variate pentru a interacționa cu părțile, ajutându-le să ajungă la o înțelegere, susținând părțile să-și controleze emoțiile, coordonându-i și dirijându-i să poată face un compromis, încurajarea de a-și exprima adevărul dar îndulcit cu o atitudine ponderată și cu înțelepciune, îndemnând părțile la comunicarea cu calm a problemelor lor. Mediatorul nu decide în numele părților, nu judecă, nu face presiuni, nu obligă părțile să își rezolve disputa, nu amenință, nu minte și nu divulgă confidențe, nu intimidează și nu incriminează.

Astfel cum precizează Dr. Dan Șerban D. Rădulescu, în lucrarea sa „*Raportul dintre Dreptul Disciplinar și Dreptul penal*”, „Noțiunea de incriminare ne trezește amintirea noțiunii de normă legală, și pe aceea de instanță menită a aplica norma. De ce această legătură? Se poate vedea ușor că norma legală nu este decât precizarea conceptului de incriminare; iar instanța, este singura în măsură să-l folosească în acțiunea ei de garantă a ordinii sociale” [286, p.76].

Calitățile necesare și apreciate ale unui mediator sunt: sensibilitate, flexibilitate, optimism, creativitate, perseverență, convingere, modestia.

Identificarea punctelor forte și a punctelor slabe din cadrul conflictului implică o bună cunoaștere a caracterelor umane, a drepturilor și a libertăților persoanei, a gradului de implicare fizică și psihică, ceea ce necesită o foarte bună pregătire a mediatorului în multiple domenii: psihologice, aptitudini de comunicare, sociologice, și nu în ultimul rând cunoștințe temeinice de

drept, pentru a coordona spre o direcție licită cursul discuțiilor și interpretarea faptelor săvârșite.

Mediatorul trebuie să cunoască noțiunile negocierii care constau dintr-un ansamblu de reguli folosite de către cel puțin doi parteneri pentru a ajunge la un consens, constituind o formă de colaborare formată din elemente competitive, desfășurată pe tema dialogului participanților, în vederea realizării unei înțelegeri care să convină intereselor comune.

Este necesar ca mediatorul să aibă calitățile unui bun negociator, care implică: pragmatism, calm, răbdare și stăpânire de sine, flexibilitate, motivația de a aduce părțile la același acord, spirit de observație, încrederea în sine, simțul oportunității și al momentului, capacitatea de analiză, capacitatea de a asculta și de a înțelege, capacitatea de a reține esențialul. În mediere, negocierea are caracter continuu, negocierea fiind constatată de către mediator, care este și rămâne o persoană neutră, independentă și fără putere de decizie. În schimb, mediatorul trebuie să fie un expert în negociere. Există interesul mediatorului de abordare a negocierii de tip integrativ, adică victorie/victorie în vederea încheierii conflictului, în schimb lasă părților negociante independența și libertatea de a alege soluția, creându-le părților un aspect de mulțumire. Un aspect important al negocierii din perspectiva medierii este acela al facilitării concesiilor, mediatorul dând o nouă semnificație actului concesiv prin faptul că orientează părțile către anularea efectelor negative ale conflictului, încurajând părțile să ajungă la un acord.

Potrivit definiției negocierii dată de O. Duțu, negocierea presupune acțiunea reciprocă a mai multor actori ce sunt puși față în față cu neînțelegeri și cu intercondiționări, și care selectează explorarea voluntară a unor metode acceptabile de toate părțile din cadrul negocierii [145, p.95].

După cum rolul judecătorului este de a armoniza interesele statului cu interesele acuzatului pentru a garanta că sunt respectate drepturile ambelor părți [298, p.13], mediatorul are rolul de a media între interesele părților, atâta timp cât nu s-a adus atingere intereselor statului sau a dreptului la viață al persoanelor fizice, precum și bunelor moravuri și ordinii publice.

Mediatorul depune toate diligențele pentru obținerea unui rezultat dorit de ambele părți, având în vedere respectarea drepturilor și libertăților părților, care este baza păcii în societate, explicând părților necesitatea respectării reciproce a drepturilor fiecăruia.

Mediatorul primește părțile în vederea medierii fără a manifesta nicio discriminare, conform principiului nediscriminării, inserat în Titlul I, art. 14 al „*Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*”, încheiată la Roma la data de 4.11.1950, deoarece „universalitatea recunoașterii și apărării drepturilor omului impune în mod necesar aplicarea lor egală pentru toți indivizii”.

Considerăm că prezența mediatorului este una dintre piesele importante și relevante de reactivare a modelului social deoarece este cel care ajută la găsirea unei soluții de dialog, care

trebuie să fie agreată și aleasă în mod voluntar de către părți.

Ca atare, mediatorul trebuie să aibă măiestria de depăși prejudecăți și arta de a înțelege fără a judeca, folosindu-și abilitățile de înțelegere și de comunicare în vederea antrenării părților spre discuții constructive, deviind părțile de la calea spinoasă pe care se situează la începutul medierii, folosind diverse modalități de persuadare și manipulare constructivă. Însă, mediatorul, nu oferă decât idei, ajută părțile să își înțeleagă punctele de vedere, el neluând decizii în locul părților, nefiind conflictul său personal.

În ceea ce privește abordarea cantitativă a mediatorilor, observăm că există un număr mare de mediatori în România, care însă, nu au posibilitatea să își realizeze meseria de mediator datorită diversilor factori care sunt constituiți ca o barieră în calea aplicării medierii: impozite și taxe ridicate în comparație cu noua meserie liberală de mediator, cu atât mai mult cu cât această meserie nu are destulă deschidere în conștiința socială, uneori realizându-se chiar descurajarea părților care se găsesc în conflict, chiar de către unele organe de cercetare în ceea ce privește utilizarea medierii [300]

Profesorul D. Mazilu subliniază faptul că „mediatorul are sarcina să mențină unele canale neutrale de contact, facilitând ralierea părților în conflict la idei și variante în măsură să ducă la soluționarea parțială, treptată, și până la urmă integrală, definitivă a litigiului respectiv [...], iar succesul depinde, în mare măsură, de suplețea și, în general, de comportamentul mediatorului, de capacitatea lui de a descifra complexitatea situațiilor și comportamentul părților, fără a scăpa din vedere considerentele de prestigiu și menajând susceptibilitățile fiecărei părți în conflict” [241, p.290].

4.2. Activități specifice demarării procedurii de mediere

O condiție *sine qua non* pentru demararea procedurii de mediere o reprezintă primirea de către mediator a **cererii de mediere** din partea uneia sau ambelor părți a conflictului, care să conțină obiectul supus medierii, cu identificarea părților și cu datele de contact ale acestora și ale avocatului lor atunci când există. Părțile conflictuale se pot prezenta împreună la mediator, însă în situația în care se prezintă numai una dintre părți, mediatorul, la cererea acesteia, va adresa celeilalte părți invitația scrisă, în vederea acceptării medierii și încheierii contractului de mediere, stabilind un termen de cel mult 15 zile pentru primirea răspunsului părții solicitate. În situația în care ambele părți își exprimă consimțământul direct, liber și neviciat asupra începerii medierii, se trece la punerea la punct a documentelor, consimțământul acestora fiind consemnat în contractul de premediere și va fi semnat de ambele părți, mediatorul stabilind în funcție de disponibilitatea părților, o dată limită pentru începerea desfășurării ședințelor de mediere.

Demersurile pentru realizarea medierii se fac în baza cererii semnate de părți, de mediator și, acolo unde există, de avocat, care trebuie să prezinte delegația sa în contextul medierii în domeniul penal.

În situația în care părțile acceptă medierea, semnează cererea și cealaltă parte, iar ca urmare a informării prealabile și dacă ambele părți sunt de acord, ca urmare a finalizării procedurii prealabile încheierii contractului de mediere, se stabilesc deja ultimele detalii ale contractului de mediere.

Mediatorul stabilește împreună cu părțile data pentru începerea medierii și transmite părților invitația ținând cont de timpul disponibil al acestora, fiind un formular cu care lucrează mediatorul, stabilind o dată apropiată, de regulă de cel mult 15 zile.

Pentru ca părțile conflictului care se adresează medierii să înțeleagă scopul, limitele și efectele medierii, cu precădere asupra raporturilor care constituie obiectul conflictului, una dintre obligațiile mediatorului, încă de la începutul medierii, este aceea de a da orice explicație părților (*informarea părților*) în ceea ce privește activitatea de mediere, astfel cum se menționează în art.29 din Legea medierii 192/2006.

Prin Recomandarea (99)19 [280], în conformitate cu termenii articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei [307], Comitetul de Miniștri precizează că înainte de a aproba medierea, părțile trebuie să fie pe deplin informate în ceea ce privește drepturile pe care le au, natura procesului de mediere și posibilele consecințe ale deciziei lor, medierea în materie penală fiind necesar să fie disponibilă în toate etapele procesului justiției penale, și să fie folosită numai dacă părțile consimt liber, totodată, părțile fiind libere să-și retragă consimțământul oricând pe parcursul medierii.

Acordul părților. Directivele Recomandării (99)19 se aplică oricărui proces prin care se specifică obligativitatea existenței acordului victimei și infractorului în cazul în care aceștia consimt în mod liber de a participa în mod activ la soluționarea problemelor apărute în urma infracțiunii cu ajutorul unei terțe părți imparțiale (mediator), fiind necesar ca legislația să faciliteze medierea în materie penală.

Încheierea contractului de mediere. Prin art.44 a Legii nr.192/2006 este interzisă desfășurarea ședințelor de mediere înainte de încheierea contractului de mediere care se realizează după prezentarea acestora din urmă împreună la mediator sau după acceptarea medierii de către partea invitată, contractul de mediere încheindu-se între mediator, pe de o parte, și părțile aflate în conflict, pe de altă parte. Printre elementele cerute în vederea încheierii contractului de mediere și pentru valabilitatea lui, acesta trebuie să cuprindă locul, data și ora desfășurării medierii, încheindu-se în patru exemplare, câte unul pentru fiecare parte, pentru mediator și pentru organele

de urmărire penală (procuror) ori pentru instanța de judecată pentru infracțiunea care se judecă în procedura penală, în limba care trebuie să fie cunoscută foarte bine de ambele părți, potrivit .

Legea română a medierii 192/2006, în art.45 stipulează: “Contractul de mediere trebuie să cuprindă, sub sancțiunea nulității absolute, următoarele clauze: a) identitatea părților aflate în conflict sau, după caz, a reprezentanților lor; b) menționarea obiectului conflictului; c) obligația mediatorului de a da explicații părților cu privire la principiile medierii, la efectele acesteia și la regulile aplicabile; d) declarația părților, în sensul că doresc declanșarea medierii și că sunt decise să coopereze în acest scop; e) angajamentul părților aflate în conflict de a respecta regulile aplicabile medierii; f) obligația părților aflate în conflict de a achita onorariul convenit mediatorului și cheltuielile efectuate de acesta pe parcursul medierii în interesul părților, precum și modalitățile de avansare și de plată a acestor sume, inclusiv în caz de renunțare la mediere sau de eșuare a procedurii, precum și proporția care va fi suportată de către părți, ținându-se cont, dacă este cazul, de situația lor socială. Dacă nu s-a convenit altfel, aceste sume vor fi suportate de către părți în mod egal; g) înțelegerea părților privind limba în care urmează să se desfășoare medierea”, iar în art.46. al aceleiași legi se precizează că “În contractul de mediere pot fi prevăzute și alte clauze, în condițiile legii. Sub sancțiunea nulității absolute, contractul de mediere nu poate cuprinde clauze care contravin legii sau ordinii publice. Dacă, pe parcursul procedurii de mediere, apar cheltuieli neprevăzute, efectuate în interesul părților și cu acordul acestora, se va încheia o anexă la contractul de mediere”.

Forma de încheiere a contractului de mediere este cea scrisă, sub sancțiunea nulității absolute.

C. Coadă [67, p.174] și F.G. Păncescu [266, pp.212-217] afirmă că nu poate fi încheiată înțelegerea prin intermediul reprezentanților convenționali, justificându-se prin caracterul personal al împăcării.

Considerăm că această abordare a acestui aspect nu ar îndeplini condițiile de legalitate în cazul minorilor, deoarece aceștia au nevoie de acceptul reprezentanților convenționali.

Alți autori, precum C. Danileț C, A. Szabo, I. Dedu și A. Răduț consideră că în conformitate cu art.52 alin.(2) din Legea nr.192 din 2006, este precizat în mod clar că părțile pot să fie reprezentate de alte persoane, care pot să facă acte de dispoziție, conform cerințelor legii civile, aceasta însemnând că această reprezentare poate fi folosită atât pentru momentul participării la procedura de mediere, pentru ajungerea la o înțelegere și semnarea acordului de mediere, dar și pentru semnarea procesului verbal de închidere a medierii [107, pp.61-62].

Susținem această ultimă opinie, ținând cont că art.52 alin.(2) din Legea nr.192 din 2006, conține precizarea că „În cursul medierii părțile pot fi reprezentate de alte persoane, care pot face

acte de dispoziție, în condițiile legii”, argumentul invocat de noi este acela că ceea ce este cuprins în expresia „în cursul medierii” constituie întreaga mediere, de la începutul ei și până la închiderea definitivă a ei, altminteri s-ar fi precizat că se poate utiliza mandatul de reprezentare doar cu privire la anumite aspecte din cadrul medierii.

Conform *Recomandării (99)19*, discuțiile din cadrul medierii sunt confidențiale și nu pot fi folosite ulterior, cu excepția situațiilor când există acordul expres al părților. Cu toate acestea, în pofida principiului confidențialității, mediatorul trebuie să comunice autorităților competente sau persoanelor implicate orice informație privind infracțiuni grave iminente, despre care află în timpul procedurii de mediere.

Așa după cum subliniază Gh. Alecu [6, pp.2327-2332], necesitatea apariției și utilizării medierii, acceptată ca o modalitate de rezolvare alternativă a litigiilor, indiferent de natura acestora, a fost și este o modalitate facilă și legală pentru degrevarea instanțelor de judecată, pentru buna desfășurare cu celeritate a proceselor judiciare, medierea fiind o activitate de interes public, după cum se stipulează și în art.4 din Legea medierii nr.192 din 2006.

În Republica Moldova, Legea nr.137 din 03.07.2015 privind medierea [217], precizează modalitatea inițierii medierii, în art.21, alin.(1) și anume: „Medierea poate fi inițiată de către oricare dintre părți, din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală. În cadrul procesului judiciar, instanța propune părților să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere”.

Art.35 alin.(4) al Legii nr.137/2015 privind medierea în cauzele penale, precizează că procesul de mediere nu substituie procesul penal, iar participarea părților la mediere nu poate reprezenta o dovadă a recunoașterii vinovăției. În același timp, tot art.35 face o foarte binevenită mențiune cu privire la medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă, în care se aplică corespunzător prevederile respectivei legi referitoare la medierea litigiilor civile, făcând precizarea că procesul de mediere în cauzele penale este reglementat atât de de Legea medierii nr.137/2015, cât și de Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

4.3. Modalități de încheiere a procedurii de mediere penală

Există mai multe variante ale modalităților de încheiere a procedurii de mediere, pe care le vom explica în rândurile următoare.

Soluționarea situației conflictuale prin încheierea unei înțelegeri. O înțelegere în cadrul unei medieri în domeniul penal trebuie să presupună rezolvarea problemelor atât a unei părți, cât și a celeilalte.

În situația în care se ajunge la o înțelegere agreată de ambele părți cu privire la soluționarea disputei lor, părțile vor semna acordul de mediere, în care va fi consemnat rezultatul la care s-a ajuns, concretizat printr-o înțelegere sau o tranzacție, precum și condițiile și aspectele asupra cărora părțile au consimțit. Mediatorul redactează acordul și îl supune aprobării părților.

Încheierea acordului de mediere dintre părți. Susținem opinia autorilor I. Serbinov și Ig. Dolea cu privire la faptul că în vederea evitării efectului psihologic negativ care îl lasă procesele juridice asupra persoanelor, în mod special asupra minorilor [304, pp.319-323], medierea poate avea efecte mai evidente în situația în care este folosită în fazele de început ale procedurii penale. De altfel, obiectivul determinant al justiției restaurative este restaurarea într-un mod cât mai urgent a unui drept care a fost încălcat, victima obținându-și reparația echitabilă cu atât mai repede cu cât părțile reușesc să găsească un numitor comun în discuție, ducând în același timp și la economia de resurse în situația realizării medierii într-un mod rapid după ce are loc conflictul de natură penală [304, pp.319-323]. Considerăm, de asemenea, că la fel de benefică poate fi medierea aplicată și în timpul urmăririi penale și a procesului penal, situație în care, părțile înțeleg ce avantaje prezintă mediere și hotărăsc să aducă lucrurile la starea inițială.

Una dintre modalitățile de încheiere a medierii poate fi *renunțarea de către mediator de a realiza medierea, atunci când există situații de încălcare a imparțialității și neutralității mediatorului*, acesta având obligația să aducă la cunoștința părților acest lucru, fapt ce poate atrage trei consecințe: fie continuarea medierii în situația în care părțile acordă în continuare încredere mediatorului, fie înlocuirea mediatorului, fie renunțarea părților la mediere.

De asemenea, atunci *când constată că scopul medierii nu mai poate fi atins*, mediatorul, prin voința lui, poate să dispună închiderea medierii.

În timpul medierii, *părțile, de comun acord, pot decide depunerea contractului de mediere*, renunțând în acest mod la mediere.

O altă modalitate de renunțare la mediere este atunci când *una dintre părți, fără a anunța denunțarea contractului de mediere, decide să nu se mai prezinte la mediere în data care a fost hotărâtă de comun acord*, ceea ce face ca în acest mod procedura medierii să nu se mai poată realiza. În această situație, mediatorul are un rol important de a afla care este voința reală a părții care lipsește și, în înțelegere cu părțile, să reprogrameze o nouă sesiune de mediere, însă dacă va stabili că intenția reală și exprimată a părții respective este de a nu participa la mediere, refuzul părții de a se prezenta la mediere va fi adus la cunoștința părții care a fost prezentă și, acționând în consecință, va încheia medierea.

În ipoteza în care părțile au încheiat numai o *înțelegere parțială*, precum și în cazul eșuării medierii ori a depunerii contractului de mediere de către una dintre părți, orice parte se poate adresa

instanței judecătorești sau arbitrale competente în vederea soluționării conflictului pe cale justițiară sau arbitrală.

În cazul medierii parțiale, datorită părerilor contrare care se mențin între părți, este posibil ca la încheierea procedurii de mediere, acestea să ajungă la o înțelegere doar cu privire la unele aspecte din interiorul conflictului, ceea ce înseamnă că se va încheia un acord de mediere doar cu privire la partea conflictului asupra căruia au căzut de acord, consemnându-se în cadrul acordului de mediere clauzele asupra cărora părțile au convenit. De asemenea, în cadrul acordului de mediere se specifică și aspectele conflictului asupra cărora părțile nu au găsit o cale satisfăcătoare de a ajunge la o înțelegere. Efectele acordului parțial sunt aceleași cu efectele unei înțelegeri totale, având caracter executoriu asupra înțelegerii realizate în cadrul contractului de mediere atâta timp cât a fost recunoscut de instanța de judecată sau a fost consfințită de un notar public, însă, cu privire la partea conflictului asupra căreia părțile nu au căzut de acord, victima se poate adresa organelor penale pentru a rezolva pe calea justiției acele aspecte care nu au fost soluționate prin mediere, în acest caz, victima având dreptul să se adreseze în continuare instituției juridice, spre deosebire de împăcare, care este condiționată de renunțarea la orice pretenție și care are ca efect încetarea dreptului de a se mai adresa justiției cu plângere împotriva aceleiași infracțiuni.

Denunțarea contractului este posibilă în orice fază a procedurii de mediere, oricare dintre părți având dreptul de a denunța în scris contractul de mediere. Mediatorul ia act de denunțare și în 48 de ore este obligat să încheie medierea.

Eșuarea medierii are loc atunci când părțile nu au ajuns la nici o înțelegere, părțile hotărând să încheie medierea, mediatorul completând un proces verbal de încheiere a medierii, pe care îl va trimite organului judiciar, atât în format fizic, cât și în format electronic, care se obține prin convertirea documentelor existente pe suport hârtie în format digital prin scanare, indexare și clasificare, după criterii pre-stabilite, potrivit art.70 alin.(5) din Legea 192/2006, acest proces - verbal putând fi depus la organul judiciar și de oricare dintre părți. În acest caz, se consideră că medierea nu a avut succes.

În privința duratei de desfășurare a medierii, reținem că în doctrină s-a pus problema dacă procedura de mediere poate dura mai mult decât trei luni, subliniind că nu există un termen limită în care ar trebui finalizată procedura de mediere, opiniile autorilor C. Danileț, A. Szabo, I. Dedu și A. Răduț, reflectând ideea că nu există nici un impediment ca ulterior, părțile să depună acordul de mediere încheiat de către ele, la organul judiciar. În același sens al încercării soluționării conflictului pe cale amiabilă, autorii opinează că părțile pot să încheie un nou act de mediere și să pornească din nou procedura medierii, oricând în cursul procesului penal, considerând că în această situație nu mai poate fi aplicată încă o suspendare a acțiunii penale, ori în situația în care

totuși această nouă suspendare se acordă, aceasta nu trebuie să depășească trei luni, care constituie termenul total de suspendare, acest aspect având în vedere evitarea modalităților necinstite de tergiversare a procesului penal [107, pp.48-49], cerință existentă în vederea evitării împlinirii termenului de prescripție a faptei și de încetare a răspunderii penale.

Se observă că legea română nu precizează repetarea procedurii de mediere în special în procedura penală, iar opiniile prezentate de respectivii autori, ajung la esența controversatei suspendări a procedurii penale pentru realizarea medierii, sesizând aspectele de tergiversare a procesului penal, însă nu suntem de aceeași opinie în privința prescripției faptei, deoarece aceasta se suspendă, la rândul ei pe perioada medierii.

Nu putem avea întru totul aceeași opinie cu privire la ideea că medierea poate dura mai mult de trei luni, deoarece prin lege este specificat că medierea se desfășoară pe o perioadă de până la trei luni, deși este adevărat că nu este specificat în lege de câte ori se poate repeta, sau dacă se poate repeta procedura de mediere pentru aceeași cauză în cadrul procesului penal, însă, din tăcerea legii, prin deducere logică, considerăm că doar o singură dată se poate derula procedura de mediere în cadrul procedurii penale. Desigur că, în acest sens, legiuitorul ar trebui să precizeze în lege acest amănunt cu privire la numărul de medieri derulate într-o procedură penală.

O serie de cercetători științifici au demonstrat că pedeapsa cu închisoarea aplicată infractorilor nu a rezolvat, nici nu a micșorat fenomenul infracțional, ci, din contră, s-a acutizat infracționalitatea, astfel încât legiuitorul a căutat soluția alternativă la pedeapsa penală prin procedura medierii în domeniul penal, în încercarea evitării condamnării acestuia prin procedura penală și ferirea acestuia de aglomerarea închisorilor și a prevenirii recidivei infractorului, ferindu-l de mediul contaminant al infractorilor deja nevindecabili de atitudinea antisocială. În acest sens, medierea o protejează pe victimă împotriva nerecuperării prejudiciului suferit ca rezultat al acțiunii infracționale, însă îl protejează și pe infractor de viața din penitenciar, de aderarea la grupuri infracționale care se organizează încă din incinta penitenciarului. Problema la care nu răspunde încă legea penală cu privire la mediere este numărul de medieri pe care le poate solicita un infractor, tăcere a legii care ar trebui dezlegată de legislator.

Opinia noastră este aceea că se poate accepta o singură mediere în cadrul aceleiași infracțiuni, iar următoarea mediere ar fi corect să îi fie îngăduită abia la 5 ani de la medierea anterioară. În acest mod, infractorul va trata cu seriozitate șansa de a utiliza procedura alternativă la instanța penală.

În urma analizei Legii medierii și a Codului de procedură penală român [75], deducem că deși a fost emisă ipoteza autorilor sus menționați, cu privire la afirmația că legea nu prevede perioada limită de realizare a medierii, constatăm totuși că art.367 alin.(7) Cod de procedură penală

român face precizarea că instanța de judecată este obligată să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecătii, iar în ceea ce privește suspendarea urmăririi penale, potrivit art.313 alin.(4) Cod de procedură penală român se face precizarea că organul de cercetare penală este obligat să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale. Aceste două precizări coroborate cu art.70 alin.(2) din Legea 192/2006, prin care se prevede că suspendarea durează până când procedura medierii se încheie prin oricare dintre modurile prevăzute de prezenta lege, dar nu mai mult de 3 luni de la data la care a fost dispusă, ne duc la concluzia că totuși, există un termen limită de finalizare a medierii, pe care legiuitorul a stabilit-o în Legea medierii și în Cod de procedură penală român.

Înțelegerea parțială, la fel ca și înțelegerea totală, se raportează la părți, mai ales în situația în care este vorba de o răspundere comună, adică în situația în care făptuitorul are o vină, însă și victima are o anumită vină, rezultă că răspunderea se raportează la amândoi, fapt care poate deveni un obstacol de recunoaștere a vinovăției personale, dând vina doar pe cealaltă parte, ceea ce îngreunează încheierea unei înțelegeri sau tranzacții totale cu privire la rezultatul infracțiunii, ori când victima cere mai mult decât a fost păgubită prin rezultatul faptei infracționale.

Urmările acordului de mediere totală. Persoana față de care s-a dispus încetarea urmăririi penale în urma încheierii unui acord de mediere, nu este supusă nici unei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârșită, și nici înscrierea faptei în cazierul judiciar.

În situația în care până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplinește integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre judecătorească, instanța revocă amânarea aplicării pedepsei și dispune aplicarea și executarea pedepsei, afară de cazul când persoana dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească potrivit art.96 alin.(2) Cod penal român.

De asemenea existența dovezii că cel condamnat și-a îndeplinit obligațiile civile și a achitat cheltuielile de judecată care au fost stabilite prin hotărârea prin care a fost condamnat, cu excepția situației în care partea civilă a renunțat la pretențiile civile sau cu privire la care condamnatul dovedește că nu a avut posibilitatea să le ducă la îndeplinire, sunt aspecte de care instanța poate ține cont la admiterea cererii de reabilitare.

În același mod, o astfel de înțelegere de îndeplinire a obligațiilor civile de către persoana condamnată poate avea ca rezultat reducerea de către instanța de judecată a pedepselor, în acest mod putându-se înlocui detențiunea pe viață cu închisoare, condiționată de îndeplinirea de către persoana condamnată a obligațiilor civile care au fost stabilite prin hotărârea de condamnare, în

afara situației efectiv dovedite că aceasta nu a avut nicio posibilitate să le ducă la îndeplinire, potrivit art.58 C.pen. român.

În unele opinii elaborate de C. Danileț ș.a., se consideră că în aceste cazuri, se poate realiza încheierea unei înțelegeri între părți, care să fie cuprinsă în acordul de mediere dintre victima infracțiunii și condamnat, în cadrul căreia condamnatul să fie iertat de datorie, sau să se eșaloneze plata datoriei prin repartizarea valorii de plată în așa fel, încât plata să se efectueze pe rând și la date succesive, dinainte fixate, ori stabilirea altor termene decât cele stabilite în mod legal și chiar înlocuirea obligațiilor civile care au fost stabilite de către instanța de judecată cu alte obligații pe care să le poată plăti condamnatul către partea vătămată [107, p.56].

Legea română a medierii nr.192/2006 prin art.59 stabilește că înțelegerea părților, în condițiile prevăzute la art.63, poate fi supusă verificării notarului public în vederea autentificării ori, după caz, încuviințării instanței de judecată (printr-o *hotărâre de expedient* cf. art.1020 Cod de procedură civilă român, alin.(2) și alin.(3), hotărâre care este definitivă și constituie titlu executoriu, în condițiile art.438 Cod de procedură civilă), iar art.58 al aceleiași legi statuează că atunci când părțile aflate în conflict au ajuns la o înțelegere, se redactează un acord care va cuprinde toate clauzele consimțite de acestea și care are valoarea unui înscris sub semnătură privată. Această înțelegere a părților trebuie să se încadreze cerințelor legii și nu trebuie să cuprindă prevederi care aduc atingere legii și ordinii publice ori Statului. Înțelegerea părților poate fi afectată, în condițiile legii, de termene și condiții.

Contractul de tranzacție, presupune, printre altele, existența unui drept litigios sau îndoielnic, cel puțin în concepția părților, de natură a da naștere unui proces. Prin acest element tranzacția se deosebeste de un simplu contract de schimb sau de vânzare-cumparare. Un alt element fundamental al tranzacției îl reprezintă existența unor concesi reciproc, iar pentru lipsa acestor elemente, se consideră că nu sunt îndeplinite exigențele legale materiale și nici procedurale pentru a se lua act de tranzacția părților, instanța respingând cererea de validarea acordului de mediere care este formulată de părți ca nefondată.[aneaxa 2]

În Republica Moldova. În Legea medierii nr.137/2015 a Republicii Moldova, înțelegerea la care ajung părțile poartă denumirea de *tranzacție*. Astfel, în art.21 alin.(6) cu privire la inițierea medierii, se precizează că mediatorul, pînă la încheierea contractului de mediere, este obligat să informeze părțile despre scopul medierii, procedură, drepturile și obligațiile mediatorului și ale părților, precum și despre consecințele procesului de mediere, efectele semnării unei tranzacții și despre consecințele nerespectării prevederilor tranzacției semnate, iar în art.24 alin.(2) și alin(3), cu privire la soluționarea litigiului, este specificat că înainte de a semna tranzacția, părțile sunt în drept, de comun acord, să solicite o pauză pentru a consulta opinia unor experți și pentru a face

comentarii, astfel încât să își poată exprima consimțământul în mod liber și în cunoștință de cauză, condițiile de formă, conținut și caracterul obligatoriu al tranzacției fiind reglementate de respectiva lege și alte acte normative.

Instituția *tranzacției* specificată în Legea medierii a Republicii Moldova este definită în art.32 și conține unele condiții pe care legea medierii le cere pentru realizarea acesteia. Astfel, tranzacția este acordul încheiat de părți și contrasemnat de mediator, ca urmare a procesului de mediere, prin care părțile consimt asupra soluționării amiabile a unui litigiu, aceasta fiind obligată să corespundă condițiilor de valabilitate prevăzute de respectiva lege de mediere, de Codul civil al Republicii Moldova și de alte acte legislative.

În *tranzacție* nu sunt admise includerea clauzelor care se referă la: - drepturi și obligații de care părțile nu pot dispune liber prin tranzacție; - cele care încalcă normele imperative ale legii, ordinea publică și bunele moravuri; - cele care sunt în mod evident inechitabile; - cele care prejudiciază interesul superior al copilului; - și cele care încalcă drepturile unor terțe persoane neantrenate în procesul medierii.

Celeritatea cerută pentru executarea tranzacției o găsim în cadrul art.33 al Legii medierii nr.137/2015. Tranzacția este obligatorie pentru părți și se execută benevol în termen de 20 de zile, dacă părțile nu au stabilit altfel. În cazul în care litigiul a fost soluționat prin mediere în cadrul procesului judiciar, dar tranzacția nu a fost executată benevol, pentru a fi posibilă de executare silită, la solicitarea părții interesate, tranzacția poate fi confirmată de către instanța de judecată în condițiile Codului de procedură civilă.

Tranzacția în cauzele penale este cuprinsă în art.38 alin.(2) în care se precizează că tranzacția se întocmește în condițiile Codului de procedură penală al Republicii Moldova și se anexează la procesul-verbal întocmit de mediator.

În România. Art.23 din Cod de procedură civil română, când face referire la tranzacție, mediere și recunoaștere a pretențiilor civile, precizează că în cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii, în cadrul căreia/căruia inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile. În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii, iar cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe [341, pp.3084-3089], [160, pp.154-159] în cadrul instanței.

Ca atare, modalitățile de închidere a medierii, potrivit art.56 din Legea 192/2006 din România sunt: *încheierea unei înțelegeri între părți în urma soluționării conflictului, constatarea de către mediator a eșuării medierii și depunerea contractului de către una dintre părțile din*

conflict.

Procedurile post-mediere continuă în urma informării organului de cercetare penală sau a instanței, realizându-se actele cerute cu privire la rezultatul obținut în cadrul procedurii de închiderea a medierii, prin încheiere a unui acord de mediere, sau de eșuare a acordului de mediere.

4.4. Aplicarea medierii în domeniul penal

Pentru eficiența justiției consacrată de CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice) CEPEJ (2018)⁷ din 27 June 2018 [86], în concluziile și recomandările Comisiei Europene regăsim necesitatea implicării unor reprezentanți ai principalelor grupuri de părți interesate, inclusiv personalul instanțelor, judecători, mediatori, reprezentanți legali și reprezentanți ai grupului de utilizatori pentru a ajuta la neutralizarea oricărei rezistențe împotriva instrumentului juridic al medierii. O colaborare preliminară și deplină a tribunalului, a baroului (dacă este relevant comitetul ADR al baroului) și a asociațiilor de mediere și a serviciilor de mediere este esențială, iar informațiile extinse ar trebui să fie diseminate membrilor lor, cu o recomandare puternică de a participa într-o manieră constructivă”, asigurându-se spații adecvate în interiorul sau foarte aproape de instituția juridică, părțile conflictului fiind îndrumate să opteze pentru mediere. În urma analizei rezultatelor se propune o analiză a corespondenței dintre mediere și volumul de muncă al instanței sau dacă este vorba de furnizarea de căi alternative pentru utilizatorii instanțelor, rezultate care se raportează la costul instanței și al medierii.

Concluziile și recomandările Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției arată că principalele obiective ale medierii sunt dirijarea părților către dialog pentru a găsi singure o soluție bazată pe interesele lor comune.

În acest sens, abordarea medierii le permite părților să „cuprindă toate aspectele unui conflict - atât elementele juridice (obiectul procesului), cât și elementele non-judiciare sau nelegale, cum ar fi emoțiile, nevoile, valorile și interesele părților; împuternicirea părților în mediere le permite să-și dezvolte propriile soluții la diferend, pe baza propriilor lor interese și nevoi (o abordare personalizată); strategia de mediere de tip *win-win* elimină dorința părții învinse după o hotărâre de a căuta un fel de represalii prin recurs, prin noi proceduri sau prin alte măsuri; libertatea părților le dă posibilitatea de a alege procesul (mijloacele de soluționare, abordarea, terța parte etc.), precum și conținutul rezoluției, în funcție de interesele lor; posibilitatea de limitare sau întrerupere a procesului permite părților, atunci când este necesar, să-și gestioneze timpul și costurile; procesul pașnic al medierii și utilizarea soluțiilor creative permite părților să își reordoneze relațiile și să mențină o relație de lucru constructivă; flexibilitatea, eficiența și creativitatea procesului sunt posibile deoarece părțile sunt libere să negocieze asupra procesului și

conținutului medierii (spre deosebire de procedurile judiciare în care normele sunt stabilite prin lege și, prin urmare, inalterabile și unde nici judecătorul, nici părțile nu pot depăși obiectul procesului)” [86].

Avantajele pentru judecători, pe care le aduce medierea, sunt considerabile, aducând un plus în favoarea gestionării în mod mai profund a analizării și judecării spețelor cu privire la fapte de gravitate ridicată, medierea putând să reducă efortul de muncă al magistratului. Prin aplicarea medierii se creează la o imagine pozitivă a sistemului de justiție.

Avantajele prezentate pentru avocați prin aplicarea medierii este procentul ridicat de succes prin rezolvarea conflictului, creșterea reputației și a credibilității firmelor de avocatură, ceea ce înlesnește creșterea loialității clienților, iar „toate acestea ajută la rentabilitatea firmei de avocatură, luând în considerare rapiditatea obținerii decontării, satisfacția clientului cu rezultatul decontării și timpul liber al clientului” [87, p.15].

În același registru al ideii de implementare a unui pilon de mediere în cadrul instanțelor, în *Instrumentul de Dezvoltare a Medierii* pus la dispoziție de CEPEJ pentru asigurarea punerii în aplicare a orientărilor Comisiei Europene Pentru Eficientizarea Justiției privind medierea, CEPEJ(2018)7 a Comisiei Europene, astfel cum a fost adoptată la cea de-a 30-a ședință plenară a CEPEJ din 27-29 iunie 2018, la Strasbourg [190], CEPEJ-GT-MED a decis să păstreze liniile directoare, completându-le cu instrumente practice care ar putea ajuta statele membre să pună în aplicare și să dezvolte în mod concret utilizarea medierii, dar și pentru a sprijini părțile interesate de mediere în practica lor zilnică, creând o nouă versiune a Instrumentului de Dezvoltare a Medierii mai bine direcționată spre realizare, unele dintre aceste instrumente fiind dezvoltate în cooperare cu Institutul Internațional de Mediere (IMI) și Consiliul Barourilor și Societăților de Drept din Europa (CCBE), creându-se versiunea actuală a instrumentelor de dezvoltare a medierii. Potrivit definiției realizată de CEPEJ, „Instrumentul de Dezvoltare a Medierii este un set dinamic de instrumente: este menit să evolueze și să cuprindă mai multe instrumente în viitor.

În plus, toate aceste instrumente sunt menite să ofere un cadru pe care statele membre iar părțile interesate de mediere se pot adapta la nevoile și situațiile specifice ale acestora” [190] și cuprind:

- două liste de verificare pentru a sprijini autoritățile naționale în crearea și monitorizarea pilonilor de mediere în instanțele judecătorești;
- un document destinat în primul rând judecătorilor și grefierilor care se concentrează asupra sesizării judiciare a medierii;
- un curriculum de formare a mediatorilor de bază, dezvoltat în comun cu Institutul Internațional de Mediere (IMI);

- un document de sensibilizare pentru principalii actori ai medierii;
- un ghid de mediere pentru avocați, dezvoltat împreună cu Consiliul Barourilor și Societăților de Drept din Europa (CCBE) [190].

În ceea ce privește analiza statisticilor, care nu au fost realizate toate după date oficiale, datorită lipsei generale a datelor oficiale disponibile privind medierea penală în Europa, CEPEJ-GT-MED consideră că datele colectate și, mai presus de toate, comentariile primite descriu bine statu-quo-ul celor chestionați cu privire la situația care se continuă, și în care nu au intervenit modificări, care sunt limitate la recurgerea la medierea penală în marea majoritate a statelor membre. Din analiza impactului privind medierea în diverse domenii, inclusiv în domeniul penal, realizat de Grupul de lucru pentru mediere al Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției CEPEJ-GT-MED(2017)8 din 16 mai 2018 [188], reiese că în ceea ce privește impactul medierii penale, percepția asupra rezultatului aplicării Recomandării R(99)19 a Consiliului Europei și a liniilor directoare CEPEJ 2007 pentru o mai bună punerea în aplicare a recomandării existente privind medierea în materie penală („*Orientări privind medierea penală*”), este aceea că o serie de țări au reușit să implementeze medierea în domeniul penal [...]. Cu toate acestea, există răspunsuri „conform cărora Recomandarea și liniile directoare privind medierea penală nu au avut niciun impact asupra majorității statelor. Acest lucru se datorează în principal surselor legislative existente sau faptului că medierea penală nu există în țări precum Croația și Germania. Bulgaria, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Grecia, Italia, Norvegia, România, Spania, Suedia, Elveția și Federația Rusă („Medierea în materie penală nu este prevăzută de lege. Utilizarea instrumentelor justiției restaurative este promovată de entuziaști, dar nu este o practică pe scară largă”) au indicat că orientările/recomandările privind medierea penală nu au avut niciun impact asupra statului lor” [188].

Cu toate acestea, considerăm că studiul respectiv este neconform cu realitatea, deoarece medierea în România cunoaște reglementări legale, e drep, insuficient corelate cu codurile, însă, ținând cont de faptul că raportul respectiv nu a fost realizat din surse oficiale, putem să observăm că percepția justițiabilului cu privire la mediere este redusă spre deloc, lucru ușor de înțeles datorită impredictibilității legii.

În Preambulul Legii 10/1995, din 25 noiembrie, cu privire la Codul penal spaniol, ne este adus în atenție faptul că: „Codul penal definește delictul și culpele care constituie motivele aplicării formei supreme pe care o poate îmbrăca puterea coercitivă a statului: pedeapsa penală, în consecință, ocupă un loc preeminent în ansamblul codului de legi, până într-atât încât, nu fără temei, a fost considerat un fel de „Constituție negativă”. Codul penal trebuie să tuteleze valorile și principiile fundamentale ale conviețuirii sociale. Când aceste valori și principii se schimbă, trebuie

să se schimbe și el” [81].

În opinia prof. C. Dulcan nu există libertate fără limită acolo unde este lege, deoarece un individ nu are libertatea de a face ceea ce dorește, deoarece calitatea sa cerută de a vieții este determinată de ceilalți în mod inevitabil, libertatea sa încetând acolo unde începe libertatea celui alt, iar a elimina libertatea unui individ față de care ne găsim în dependență prin fire nevăzute, semnifică anularea propriei libertăți, neputându-ne deci manifesta în mod liber decât în limitele trasate de lege [93, pp.402-403].

Așa cum am mai specificat [332, pp.127-129], prin lege, omului i se adresează îndemnul vibrant să vrea, să tindă departe, să lupte punând în joc integritatea capacităților sale fizice și spirituale, dar i se adresează în același timp solemnul avertisment de a nu depăși măsura, care constituie condiția sa umană.

După cum considera prestigiosul penalist V. Pella, legea penală trebuie să iasă din sfera rece a obiectivității celorlalte ramuri juridice apropiindu-se cât se poate de mult de sufletele acelor pe care îi apără ori îi pedepsește, deoarece are în mâinile sale viața și onoarea oamenilor [268, p.45].

În medierea penală se insistă asupra infracțiunii și a rezultatelor acesteia, apelând însă la latura umană a părților, ceea ce determină să considerăm că medierea reparativă aduce un real umanism în cadrul legilor penale, iar apoi, realizarea medierii restaurative aduce o reală evoluție în relațiile sociale amorțite de nemișcarea dată de faptul că doar altcineva poate hotărî pentru ei, atitudine care i-a depărtat de compasiune și încredere reciprocă, apelând doar la frica dată de pedeapsă. În acest mod, nici autorul faptei nu este ajutat să-și înțeleagă în mod corect fapta și răspunderea care îi corespunde, considerându-se nedreptățit, iar victima, implicit societatea, fiind și ea în pierdere prin faptul că este posibil să nu își recupereze prejudiciul, pierzându-și încrederea în justiție, cu atât mai mult fiind definitiv abandonată ideea de recăpătare a încrederii în infractor.

De aceea, considerăm că pentru infracțiunile de un pericol social redus, este recomandat a se utiliza medierea.

Infracțiunea presupune trei componente esențiale: *legalitatea* (doar legea poate defini ceea ce este interzis sub amenințarea unei pedepse), *atitudinea* (ceea ce penaliștii numesc elementul material al delictului), *responsabilitatea penală* a persoanei. Prof. J. Larguier, făcând o analiză a infracțiunii consideră că doar actul definit de un text legal, suficient caracterizat și provenind de la o persoană responsabilă, poate fi considerat a fi infracțiune, explicând că pedeapsa este cea care conferă aspectul său fundamental dreptului penal [202, pp.15-42].

Există o diversitate de păreri între aplicarea justiției intrajudiciare sau a celei extrajudiciare, însă, după cum sublinia Platon: „totuși dacă vreunul dintre noi, în căutarea după adevăr și perfecție,

găsește ceva de criticat în legile noastre, să nu ne simțim jigniți, ci să primim critica cu blândețe” [269, p.51].

Medierea recunoaște justiției locul ei prioritar în aplicarea normelor dreptului prin acțiunile pe care aceasta le desfășoară în cadrul instituțional juridic. După cum se știe, dreptul constituie un ansamblu de reguli trasate de organul legislator, care conduc viața socială așa cum a gândit la acel moment legiuitorul și care reflectă viziunea mai mult sau mai puțin democratică a actorilor politici și a factorilor sociali dintr-o anumită perioadă istorică [335, pp.186-191], fapt care face ca aceste legi să își modifice adeseori configurația, însă care se dovedesc a fi necesare pentru a reglementa cadrul juridic din punct de vedere politic și social al perioadei respective.

Juristul și prof. francez J. Morange ne amintește că „Nu trebuie uitat că încă din 1789, s-a făcut simțită nevoia de a fixa anumite limite legiuitorului. Legea penală nu putea retroactiva (art.8 al Declarației de la 1789, decât dacă este mai favorabilă) și mai ales, ea nu putea interzice decât acțiunile dăunătoare societății (art. 5)” [252, p.42].

Infracțiunea, al cărui termen actual a fost stabilit mai târziu, derivă din reprezentarea acțiunii săvârșită în afara ordinii sociale, definită în limba latină prin substantivul neutru „*scēlus*”, care are și semnificația de crimă, nelegiuire, ticăloșie, nenorocire, năpastă, pornire spre crimă [122, p.660], acest termen fiind utilizat pentru precizarea caracterului îndoielnic al unui individ, în trecut fiind considerată crimă numai crima de lesmajestate, îndreptată împotriva șefului statului și care era pedepsită cu moartea celui ce se făcea vinovat de această crimă [152, pp.11-18]. De asemenea, mai era utilizat și termenul „*prōlapsiō*” care avea semnificația de greșeală.

În ceea ce privește infractorul, acesta „se prezintă ca o persoană deformată, ceea ce îi permite comiterea unor acțiuni cu caracter antisocial sau disocial”, fără o suficientă maturizare socială, prezentând o serie de carențe de integrare socială, manifestându-se în conflict cu exigențele sistemului valorico-normative și sistemului cultural al societății în care trăiește, subliniază binecunoscutul prof. T. Butoi [50, p.91].

Considerăm că infracțiunile care sunt pretabile pentru aplicarea medierii se încadrează în mod special în seria delictelor, pe care legiuitorul, în spiritul umanității, ar fi fost necesar să le includă într-un capitol separat în Codul penal, însă ele au fost incluse în categoria infracțiunilor din Codul penal român, fapt care s-a datorat schimbării opticii politicii sociale, dar care, considerăm că și-ar fi găsit locul în Codul penal într-un capitol, separat de infracțiune, datorită caracterului special dat de vinovăția redusă a infracțiunii, de pragul redus de pericol social, de interesul social scăzut.

Componenta infracțiunii, reprezintă temeiul juridic pentru calificarea infracțiunii și este constituită din “totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o

faptă prejudiciabilă drept o infracțiune concretă”, potrivit art.52 C.pen. al Republicii Moldova, ceea ce considerăm că se orientează către totalitatea indiciilor legale cu caracter obiectiv și subiectiv ale infracțiunii.

Cu privire la infracțiune, doctrina reține consemnarea autorilor G. Antoniu G, C. Bulai, C. Duvac, I. Griga, Gh. Ivan, C. Mitrache, I. Molnar, I. Pascu, V. Pașca și O. Predescu, care apreciază că infracțiunea reprezintă o porțiune din viață, ea reprezentând o exteriorizare care s-a realizat la un moment dat și care este posibil să se mai realizeze, pe care legiuitorul o estimează în funcție de criteriile și principiile proprii ca fiind o situație primejdioasă cu privire la ordinea socială, cerând oprirea reeditării ei prin utilizarea constrângerii, adică utilizarea pedepsei, și pe care legiuitorul o cuprinde într-o normă de incriminare, astfel încât caracterizarea infracțiunii nu se poate face decât prin raportare la norma de incriminare, faptele concrete prezentând un pericol social [12, pp.15-16].

Distinsul prof. V. Cioclei notează că atâta timp cât nu este inserată în legea penală, fapta nu reprezintă o infracțiune, conform principiului *nullum crimen sine lege* [64, p.17].

În înțelesul strict al cuvântului, instituția infracțiunii este definită în noul Cod penal român în art.15 alin.(1) și alin.(2): “Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o. Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale” [80, p.207].

În Codul penal al Republicii Moldova, *infracțiunea* este definită în art.14 alin.(1) și (2), ca fiind “o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală. Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsa de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni” [25, p.43]. Cu alte cuvinte, dacă fapta nu are un grad ridicat de prejudiciabilitate și nu prezintă caracteristica unui pericol social ridicat, nu se încadrează în limitele unei infracțiuni, exprimare care este deosebit de democratică și de umanistă.

Aceste fapte, care au grad scăzut de prejudiciabilitate se încadrează cu ușurință în categoria celor care pot fi mediate, pentru a rezolva conflictul dintre cele două persoane implicate în conflict.

Ex ministrul justiției din România, prof. R.M. Stănoiu, insistă asupra cunoașterii condițiilor favorizante ale infracțiunii și pericolului social al acestora [308, p.57].

Apreciind această opinie, considerăm și noi că este foarte important să se cunoască condițiile care favorizează și încurajează realizarea infracțiunii, acela fiind factorul declanșator al deciziei realizării acțiunii infracționale.

Gradul de pericol social al infracțiunii reprezintă unul din elementele care definesc gravitatea infracțiunii. V. Dongoroz consideră că în vederea cunoașterii gradului de pericol social

al faptei care s-a săvârșit, trebuie să se analizeze modul concret în care s-a executat fapta, care a fost inserată în legea penală, precum și totalitatea circumstanțelor care individualizează această faptă, determinând în totalitate mărimea valorii pericolului social. Gradul de pericol social al acțiunii reiese din analiza conținutului infracțiunii și din studiul și aprecierea oricăror acelor situații, condiții, acțiuni, momente, circumstanțe care se asociază cu realizarea acțiunii și care singularizează fapta, fixându-i un anumit grad de pericol social, cu toate că ele sunt exterioare conținutului infracțiunii [141, p.132].

Gh. Scripcaru, T. Pirizynski, V. Astărăstoie, C. Scripcaru consideră că pericolul social al infracțiunii cuprinde în același timp și pericol pentru individ, în special atunci când infracțiunea se transformă într-un fenomen de masă, dreptul penal luptând cu infracțiunea prin represiune și control juridic [299, p.137]

V. Dongoroz consideră că gradul de pericol al infracțiunii depinde de relațiile sociale pe care le ocrotește legea penală, cu alte cuvinte de obiectul juridic al infracțiunii, dar și de importanța socială valorizată în relațiile umane, economice, patrimoniale [141, p.133].

Opinia noastră este că pericolul social este caracterizat de afectarea valorilor sociale ocrotite de legea penală, care se realizează printr-o faptă concretă caracterizată de acțiune sau inacțiune și pentru care este stabilită o sancțiune penală prin evaluarea realizată de către organul judiciar.

Codul penal român în vigoare nu mai reține „pericolul social”, fiind înlocuit cu sintagma „interesul public” ca trăsătură esențială a infracțiunii.

Pentru eliminarea unor ambiguități [22, pp.5-9], considerăm că este necesară conceperea în mod profesional, echilibrat și echitabil din punct de vedere juridic a definițiilor “pericolul social” și “interesul public” precum și inserarea acestora în Codul penal al României, dar și în Codul penal al Republicii Moldova.

Acest aspect prezintă interes pentru aplicarea multor legi, inclusiv din punctul de vedere al aplicării legii medierii, ținând cont de faptul că medierea în materie penală se adresează în mod special faptelor cu un pericol social scăzut, deci este necesar să ne raportăm la o definiție clară a pericolului social și a interesului public [22, pp.5-9].

O altă problemă de interpretare a legii penale este sintagma „*gravitatea infracțiunii*”, însă, de asemenea, nu găsim definiția gravității infracțiunii din punct de vedere juridic nici în Codul penal român, nici în Codul penal al Republicii Moldova, cu toate că, spre deosebire de Codul penal român, Codul penal al Republicii Moldova face referiri mult mai clare la gradul de prejudiciabilitate al faptei, ceea ce ne îngăduie să îl apropiem de noțiunea gravității infracțiunii, însă, noțiunea gravității infracțiunii poate fi echivocă și arbitrară în lipsa unei definiții clare.

Se observă că este necesară definirea termenului „gravitate a infracțiunii” în ambele coduri penale, iar în Codul penal român considerăm că ar trebui să se facă o delimitare între gravitatea faptelor penale.

Renumitul profesor I. Tanoviceanu face o delimitare a acestora în funcție de pedeapsa aplicabilă pentru fapta respectivă: „Dacă pedeapsa e criminală: muncă zilnică, recluziunea, detențiunea sau degradarea civică, infracțiunea este crima; dacă fapta e pedepsită cu închisoarea corecțională, interzicerea unor drepturi, sau amendă corecțională, ea constituie un delict; în fine, dacă ea e pedepsită cu închisoare sau amendă zisă de simplă poliție, ea este o contravenție de simplă poliție” [316, p.532].

În remarcabilele comentarii asupra caracterelor infracțiunii, prezentate de distinși profesori A. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cușnir, R. Cojocar, Al. Mariș, T. Popovici, Gh. Ulianovschi, X. Ulianovschi, N. Ursu și V. Volcinski, este realizată o sinteză menită să explice compoziția acestui articol cu privire la infracțiune, explicând caracterul acesteia, care se dovedește a fi material-formală și anume: infracțiunea prejudiciabilă care este cuprinsă în legea penală reprezentând elementul material, iar fapta desemnată de legea penală reprezentând elementul formal, fiind deci necesar să se determine gradul prejudiciabil al infracțiunii pentru a se putea hotărî tragerea la răspundere penală a făptuitorului.

Fapta care nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni și nu constituie infracțiune fiind lipsită de importanță, conform art.14 alin.(2), fiind considerată că aduce atingere minimă valorii pe care o apără legea penală, iar conținutul concret al faptei realizate este în mod vădit lipsit de importanță. În acest sens, lipsa de importanță a faptei se apreciază în raport cu caracteristica faptelor care desemnează infracțiuni, deoarece unele dintre acestea, prin conținutul lor concret nu pot să fie considerate niciodată ca fiind lipsite de importanță, cum sunt infracțiunile de omor și tâlhăria [25, p.43], opinie pe care o apreciem deoarece conține în mod analitic referiri la gradul de prejudiciabilitate a acțiunii interzise de legea penală.

Gh. Bică, I. Griga, G. Paraschiv, Gh. Alecu, fac precizarea că este necesar de a nu se confunda cauzele prin care este înlăturată răspunderea penală care cuprind: lipsa plângerii prealabile, prescripția, amnistia, cu cauzele care înlătură caracterul penal al infracțiunii. De asemenea, nu trebuie să fie confundate cauzele care elimină caracterul penal al infracțiunii, cu instituția înlocuirii răspunderii penale deoarece în aceste situații acțiunea comisă reprezintă infracțiune, atrăgând răspunderea penală a autorului faptei, răspundere care, din motive de politică penală, poate fi înlăturată prin voința legislatorului [36, p.196].

Codul penal al Republicii Moldova și României nu configurează medierea ca fiind o circumstanță atenuantă în mod expres, ci o definește în mod tacit, cadrul codului penal.

În Codul penal al României, circumstanța atenuantă se regăsește în cadrul art.75 alin. (1) lit.d): – circumstanțe atenuante legale privind acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei, și în alin.(2) lit.a): – circumstanțe atenuante judiciare privind eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.

În Codul penal al Republicii Moldova circumstanța atenuantă se regăsește în cadrul art.76, alin.(1) lit.e): prevenirea de către vinovat a urmărilor prejudiciabile ale infracțiunii săvârșite, repararea benevolă a pagubei pricinuite sau înlăturarea daunei cauzate.

În ceea ce privește vinovăția, astfel cum a subliniat renumitul prof. V. Dongoroz, fapta inserată în legea penală nu constituie infracțiune, neputând fi pedepsită decât în situația în care ea a fost realizată cu vinovăție și nu se constată nicio circumstanță care elimină existența unui pericol social al faptei [140, p.125].

Opinia distisului profesor univ. G. Antoniu cu privire la vinovăție face referire la aceasta ca fiind un proces de conștiință care cuprinde doi factori: un proces intelectual și un proces volitiv (teoria psihologică a vinovăției), opunându-se principiului teoretic al vinovăției, conform căreia aceasta are trăsături normative, constituind exprimarea nepotrivirii dintre voința și conduita făptuitorului și exigențele normei de incriminare și a ordinii juridice, ceea ce atrage asupra făptuitorului imputarea de a nu se fi conformat cerinței juridice penale, împiedicând realizarea rezultatului antisocial [12, p.151].

Observăm că în viziunea legii penale române, vinovăția desemnează un proces de conștiință, care este constituit din doi factori esențiali: factorul volitiv care cuprinde voința și conștiința mobilizată în vederea punerii în aplicare a materializării faptei, realizând cauzalitatea fizică a faptei, și factorul intelectual care conține reprezentarea faptei la nivelul conștiinței, realizând cauzalitatea psihică a acțiunii.

Potrivit penalistului R. Garraud [157, p.273], infracțiunea penală poate da loc la două feluri de responsabilitate: *responsabilitatea penală*, care este obligată să răspundă acuzațiilor sociale, și, în acest caz condamnatul să suporte o pedeapsă, acțiune care se exercită prin acțiunea publică; *responsabilitate civilă*, care este obligația de a răspunde cu o reparație care este necesară pentru a satisface cererea pentru compensarea prejudiciului cauzat și pentru a compensa persoana care a fost victima, acțiune care se exercită prin acțiunea civilă [324, pp.37-41], [325, pp.35-41].

Codul penal român nu are o definiție a responsabilității, însă, are o definiție a iresponsabilității inserată în cadrul cauzelor de neimputabilitate din art.28: „Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu

putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale ori nu putea să le controleze, fie din cauza unei boli psihice, fie din alte cauze”.

Față de celelalte modalități de mediere, medierea penală prezintă anumite caracteristici care sunt condiționate de retragerea plângerii penale prealabile sau de instituția împăcării părților. În acest sens, medierea constituie un canal deschis prin care părțile învață împreună modalitatea de a înțelege și de a cere, de a primi, și de a oferi, de a repara și de a crede, învățând să își acorde reciproc înțelegere, timp, compasiune, atenție, ascultare. Ceea ce pot să realizeze părțile cu ajutorul mediatorului este puterea de a privi cu atenție și grijă la atitudinea proprie, dar și la cea a părții adverse, și, împreună, să descopere unde este nevoie de echilibru.

Potrivit observației semnalată de C. F. Costăș, „în scopul degrevării instanțelor penale de unele dosare, prin introducerea art.16¹ C.proc.pen., s-a creat posibilitatea soluționării acțiunii civile în procesul penal prin încheierea de către inculpat, partea civilă și partea responsabilă civilmente a unei tranzacții sau a unui acord de mediere ori prin recunoașterea pretențiilor civile” [99, pp.28-45]. În acest mod, acțiunea civilă din cadrul procesului penal cunoaște o finalitate înainte de încheierea procesului penal, pretențiile părții civile fiind rezolvate în măsura înțelegerii încheiate, astfel încât instanța „va obliga la despăgubiri în măsura acordului sau recunoașterii, cu consecința evitării unor condamnări frecvente la Curtea Europeană a Drepturilor Omului” [329, pp.2555-2563].

Celeritatea cerută în rezolvarea dosarelor se realizează uneori în detrimentul calității actului de cercetare penală, constituind o presiune exercitată asupra personalului din cadrul urmăririi penale și chiar în ceea ce privește realizarea actului de judecată [327, pp.30-37].

Recomandarea R(87)18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, cu privire la *simplificarea procedurilor judiciare, înțelegeri extrajudiciare, acorduri de recunoaștere a vinovăției, procedura simplificată*, a încurajat statele membre să ia măsuri care vizează simplificarea procedurilor judiciare ordinare prin recurgerea la procese accelerate, care includ hotărâri sumare, înțelegeri extra-judiciare, acorduri de recunoaștere a vinovăției și judecarea cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, examinarea cauzei penale în procedură simplificată fiind un instrument care oferă avantajul soluționării cu celeritate a cauzelor penale atunci când inculpatul recunoaște în totalitate săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu.

În acest sens, în vederea unei celerități a rezolvării dosarelor, a fost instituită și în codurile noastre penale instituția recunoașterii vinovăției, reducându-se astfel perioada de cercetare și de judecată a unei cauze, realizându-se „*justiția negociată*”.

Revenim asupra acestui aspect deoarece dorim să evidențiem observația că, deși legiuitorul a avut în vedere celeritatea justiției, în fapt se constată că acordul de recunoaștere a vinovăției lasă

nerezolvată partea materială pe care victima ar trebui să o primească prin încheierea unui acord de mediere înaintea semnării acordului de recunoaștere a vinovăției, eludând principiul proporționalității, după cum reiese și din jurisprudență: „Persoana vătămată nu are niciun rol în stabilirea încadrării juridice a faptei și a cuantumului pedepsei, cu prilejul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției, este de natură a încălca prevederile constituționale ale art.16 (egalitatea în drepturi), art.21 (accesul liber la justiție) și art.24 (dreptul la apărare) (Constituția României). Se mai susține că aspectul neacoperirii prejudiciului cauzat ar trebui să reprezinte o circumstanță agravantă de care organele judiciare să țină cont atunci când stabilesc condițiile în care poate fi încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției, în caz contrar [...] partea civilă este discriminată prin faptul că nu are drept de apel împotriva sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției. Pentru aceleași motive, se susține încălcarea, prin textele criticate, a liberului acces la justiție și a dreptului la apărare al părții civile” [117].

C. F. Costăș arată că prin prevederile art.16¹, a fost creată modalitatea rezolvării acțiunii civile în cadrul procesului penal prin realizarea unei tranzacții ori a unui acord de mediere sau prin recunoașterea pretențiilor civile de către inculpat și partea civilă, având în același timp drept obiectiv reducea sarcinilor sau obligațiile impuse instanțelor penale [99, p.336]. În acest mod, acțiunea civilă din cadrul procesului penal cunoaște o finalitate înainte de încheierea procesului penal, pretențiile părții civile fiind rezolvate în măsura înțelegerii încheiate, astfel încât instanța va constrânge la repararea pagubei în concordanță cu obligațiile stabilite prin acordul de mediere sau a recunoașterii pretențiilor părții civile, cu urmarea evitării deselor condamnări ale Curții Europene a Drepturilor Omului [329, pp.2555-2563].

Unele opinii elaborate de C. Danileț, A. Szabo, I. Dedu, A. Răduț, consemnează faptul că atâta timp cât părțile optează pentru încheierea unui acord de mediere doar cu privire la pretențiile civile, și nu cu privire la toate aspectele conflictului dintre ei, care a rezultat ca urmare a săvârșirii infracțiunii, din punct de vedere teoretic, aceasta nu constituie o mediere penală, ci reprezintă o mediere civilă în cadrul unui proces penal, practic, acest aspect având însemnătate din punct de vedere al aspectelor efectelor care se realizează doar cu privire la acțiunea civilă, ori cu privire la acțiunea civilă și acțiunea penală, neconstituind o piedică procesuală cu privire la aceasta din urmă, neprezentând importanță dacă infracțiunea poate fi urmărită prin condiționarea înaintării plângerii prealabile sau a declanșării urmăririi din oficiu, sau dacă infracțiunea aparține categoriei de infracțiuni pentru care este posibilă împăcare. Ceea ce este important este faptul că din moment ce există pretenții civile cu privire la repararea daunelor morale sau materiale, aceste infracțiuni pot să constituie obiectul unei medieri civile într-un proces penal [107, p.54].

În legătură cu aceste opinii, considerăm că orice infracțiune se realizează prin producerea

prejudiciilor de natură materială, fizică sau morală aduse victimei, societății, implicit statului. Gravitatea infracțiunilor atrage pedeapsa aplicată de stat prin instituțiile sale penale, deoarece statul este chemat să vegheze la ordinea și securitatea cetățeanului, și în mod implicit recuperarea prejudiciului care i-a fost adus victimei, astfel încât a fost necesară o compoziție juridică care poate îndeplini cele două elemente ale dreptului: civil și penal, statuat în art.19 al Codului de procedură penală român cu privire la obiectul și exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal, care statuează că acțiunea civilă, care se efectuează în vederea tragerii la răspundere civilă delictuală a făptuitorului cu privire la repararea prejudiciului realizat de către făptuitor prin săvârșirea acțiunii cu caracter penal, se realizează în baza dispozițiilor legii civile dacă prin soluționarea acțiunii civile în cadrul procesului penal nu se depășește durata rezonabilă a procesului. Or, cum nu este statuată și durata limită a unui proces penal, “durata rezonabilă” este interpretabilă fiind condiționată de o serie de proceduri. Acțiunea civilă poate fi exercitată atât de persoana vătămată, ori de către succesorii acesteia cu condiția constituirii ca parte civilă împotriva inculpatului sau, a părții responsabilă civilmente, după caz.

Potrivit art.256 din Codul de procedură penală român, în cursul judecății, instanța de judecată poate să ia măsuri de restabilire a situației anterioare rezultată din săvârșirea infracțiunii, în situația în care se consideră că restabilirea este posibilă iar schimbarea acelei situații a rezultat din comiterea infracțiunii.

În situația în care victima s-a constituit parte civilă în cadrul procesului penal, aceasta poate mări sau micșora, motivat, întinderea pretențiilor.

De asemenea, victima care s-a constituit ca parte civilă în procesul penal poate să îndrepte erorile materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă, poate solicita repararea prejudiciului material prin despăgubiri pecuniare în situația în care nu mai este posibilă repararea în natură a rezultatului infracțiunii.

În jurisprudență s-a arătat că persoana vătămată nu își mai menține constituirea ca parte civilă, pretențiile părții civile fiind acoperite în integralitate în urma unui acord de mediere” [303].

Și în doctrină, potrivit opiniei magistratului C. Danileț, conținutul medierii cuprinde atât latura penală prin realizarea tragerii la răspundere a făptuitorului potrivit art.14 alin.(1) Cod de procedură penală român, care se referă la obiectul și exercitarea acțiunii penale prin care s-a stabilit că acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, prin declanșarea acțiunii penale, se are în vedere atât latura penală cât și latura civilă a procedurii judiciare prin realizarea acțiunii civile în vederea acoperirii daunei care a rezultat prin săvârșirea faptei, prin repararea în natură a pagubei ori prin acoprirea pagubei prin echivalentul ei [107, p.36].

Cu privire la compensațiile civile care au fost solicitate în cadrul procesului penal, legea îngăduie ca între partea vătămată și între făptuitor să se producă un act de dispoziție care poate avea loc înaintea procedurii penale, în timpul procedurii penale, sau ulterior procesului penal, prin acte de dispoziție între părți cu privire la încheierea unei tranzacții sau a unei înțelegeri cu privire la pretențiile civile în cadrul acordului de mediere [321, pp.195-198].

Cu toate acestea, descifrăm o anumită situație din cadrul legii, care arată că în situația în care instanța judecă în procedura normală, însă soluționarea cauzei civile poate să determine depășirea termenului aferent rezolvării acțiunii penale, instanța poate să dispună din oficiu disjungerea acțiunii civile printr-o încheiere definitivă ori la cererea procuroului. Ca urmare a acestei disjungeri, probele care au fost administrate până la momentul disjungerii cauzei fiind utilizate în instanță pentru a se putea soluționa această acțiune civilă disjunsă.

Restabilirea situației anterioare. Potrivit art.256 din Codul de procedură penală român, în cursul judecății, instanța de judecată poate să ia măsuri de restabilire a situației anterioare rezultată din săvârșirea infracțiunii, în situația în care se consideră că restabilirea este posibilă iar schimbarea acelei situații a rezultat din comiterea infracțiunii.

Medierea în domeniul penal, potrivit opiniei distinsului avocat și prof. Gh. Mateuț, are drept obiectiv rezolvarea unui conflict pe cale amiabilă, rezolvat prin negociere, într-un mod conciliant a unui conflict care are caracter mai mult civil decât penal, ceea ce înseamnă un demers pentru implicarea elementului de natură privată în procedura penală, ceea ce în doctrina juridică s-a menționat că efectul autorității de lucru convenit înlocuiește efectul autorității de lucru judecat [239, p.164].

Conform cadrului normativ al mai multor state, instituția medierii include componente de infracțiuni după diverse criterii, inclusiv cele grave.

Distinșii profesori Ig. Dolea, D. Roman, I. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu și S. Ursu subliniază aspectul următor: cu cât este mai sistematizată activitatea de cunoaștere a infracțiunilor înfăptuite, cu atât mai mult se va apropia criminalitatea cercetată, de criminalitatea reală [131, p.530].

Potrivit opiniilor coautorilor Al. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cușnir, R. Cojocaru, Al. Mariț, T. Popovici, Gh. Ulianovschi, X. Ulianovschi, N. Ursu și V. Volcinschi pe marginea art.15 la Codului penal al Republicii Moldova, este subliniat caracterul prejudiciabil al infracțiunii îndreptat împotriva valorii sociale care constituie caracteristica calitativă a pericolului unui grup de infracțiuni care pun în primejdie una și aceeași valoare socială, depinzând în special de obiectul juridic al infracțiunii, dat de particularitatea valorii sociale contra căreia infracțiunea este realizată de către grupul respectiv [25, p.45].

Nici în Codul penal al Republicii Moldova nu găsim o definiție a pericolului social, însă, legiuitorul face referire la noțiunea pericolului social în textul art.58, art.59 și art.77 alin.(1) lit.i).

În acest sens, în art.58, cu privire la liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației, se face precizarea că *„Persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală dacă, datorită schimbării situației, se va stabili că persoana sau fapta săvârșită nu mai prezintă pericol social”*. Trimitere la pericolul social face așadar și art.59 cu privire la liberarea condiționată de răspundere penală, statuând că *„În privința persoanei puse sub învinuire pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, care își recunoaște vinovăția și nu prezintă pericol social, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspundere penală în conformitate cu procedura penală, dacă corectarea acestei persoane este posibilă fără aplicarea unei pedepse penale”*. În aceeași ordine de idei cu privire la trimiterile din Codul penal al Republicii Moldova se găsește și art.77, alin.(1), lit.i) cu privire la circumstanțele agravante, Parlamentul Republicii Moldova apreciind că la stabilirea pedepsei, *„săvârșirea infracțiunii prin mijloace care prezintă un pericol social sporit”* se consideră a fi una dintre circumstanțele agravante [323, pp.54-59].

În art.15 Cod penal al Republicii Moldova, sunt prezentați indicii care caracterizează gradul prin care sunt determinate caracteristicile elementelor infracțiunii: *“Gradul prejudiciabil al infracțiunii se determină conform semnelor ce caracterizează elementele infracțiunii: obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă”*, iar în art.16 sunt clasificate infracțiunile în funcție de caracterul și de gradul prejudiciabil al infracțiunilor. Astfel, infracțiunile pot fi: ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Observăm cu interes faptul că în Codul penal al Republicii Moldova este tratată cu multă atenție responsabilitatea în art.22 și responsabilitatea redusă în art.23¹, acordând atenție și iresponsabilității în art.23.

În acest sens, remarcăm opinia profesionistă a distinsei prof. Ox. Rotari cu privire la responsabilitate, care consideră că aceasta este condiția normală proprie din punct de vedere psihologic, caracteristică ce este opusă responsabilității pe care o găsim în art.22 din C.pen. R.M., datorită faptului că făptuitorul nu avea putința de a înțelege acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu avea putința de a le coordona datorită unei afecțiuni psihice cronice sau a unei alte situații [288, p.43].

O analiză detaliată asupra responsabilității o distingem și în lucrarea coautorilor Al. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cușnir, R. Cojocaru, Al. Mariș, T. Popovici, Gh. Ulianovschi, X. Ulianovschi, N. Ursu și V. Volcinschi, care precizează că responsabilitatea este constituită dintr-un *element intelectual* care este determinat de posibilitatea

persoanei de a pricepe și de a interpreta însușirea vătămătoare a acțiunii, și din *elementul volitiv* care este determinat de posibilitatea persoanei de a își exprima intenția și de a își ghida acțiunile. Acești factori existând cumulativ, constituie responsabilitatea, iar lipsa unuia dintre acești factori constituie starea de iresponsabilitate, răspunderea penală constituind o dezaprobare publică care impune infractorului să îndure urmările instituite prin lege pentru acea infracțiune pe care a realizat-o [25, p.58].

Vinovăția făptuitorului cu privire la fapta care este prevăzută în legea penală și care este dovedită, este una dintre condițiile prevăzute de prevederile legii penale.

Desigur că, în cazul individualizării infracțiunii, în mod prioritar se ține seama de gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite [25, pp.18-20].

Legiuitorul consideră că reducerea limitelor de pedeapsă ca urmare a recunoașterii învinuirii reprezintă un beneficiu acordat, potrivit politicii sale penale, în anumite condiții. De altfel, scopul pedepsei penale nu este răzbunarea pentru săvârșirea infracțiunii, însă prevalează stabilirea vinovăției inculpatului cu privire la faptele reținute în sarcina sa astfel cum este menționat într-o speță din jurisprudența Republicii Moldova: „atunci când există dubii cu privire la vinovăția inculpatului sau în cazul unei recunoașteri parțiale a situației de fapt, ori chiar în cazul unei recunoașteri totale a faptelor imputate, când nu este lămurit asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei și consideră că judecata nu poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, judecătorul respinge cererea inculpatului de judecare a cauzei în procedură simplificată. Curtea precizează că nu simpla recunoaștere a învinuirii este determinantă pentru a se da eficiență unui proces echitabil, desfășurat în limitele legalității și imparțialității, aceasta constituind doar o condiție procedurală, ci stabilirea vinovăției inculpatului cu privire la faptele reținute în sarcina sa. În plus, indiferent de recunoașterea învinuirii, ceea ce prevalează este existența unui proces echitabil, despre care nu se poate vorbi în măsura în care se neagă principiul aflării adevărului” [185].

Unele opinii ale unor criminologi, printre care îl evidențiem pe Gh. Gladchi, consemnează faptul că în ceea ce privește individualizarea fenomenului infracțional, sunt deosebit de importante circumstanțele care nu intră în alcătuirea infracțiunilor determinate, cum sunt gradul de intensitate a criminalității, întinderea și prelungirea în spațiu a criminalității, evoluția criminalității, structura ansamblului de relații și trăsătura predominantă socială a criminalilor, relația infracțiunilor care au fost realizate de către o singură persoană și infracțiunile comise în grup, legătura dintre infractorii care au săvârșit pentru prima dată infracțiuni și recidiviști, care au săvârșit de mai multe ori infracțiuni etc. [163, p.121].

Astfel cum se menționează în opiniile expuse de distinșii autori X. Ulianovschi și V.

Mârza, în privința relației infractor-victimă este posibilă punerea în practică a medierii ca acțiune de împăcare a victimei cu infractorul. Eliminarea răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară, mai puțin gravă sau gravă putând să se realizeze în situația în victima și infractorul s-au împăcat, instituția medierii fiind consacrată să faciliteze înfăptuirea împăcării [346, p.6].

Temeiul medierii are la bază reechilibrarea relațiilor dintre agresor și victimă, responsabilizarea infractorului prin plata cheltuielilor medicale, plata pentru traumele fizice și morale, plata pentru pretențiile pe care victima le pretinde agresorului și reșezarea relațiilor pe principiul respectului reciproc.

Analizând conceptele medierii constatăm că euristica medierii constituie o metodă de studiu și de cercetare bazată pe descoperirea de fapte noi având la baza atitudini, aptitudini necesare pentru realizarea obiectivului stingerii conflictului, ținând de arta de a conduce și de a gestiona o dispută cu scopul de a descoperi mobilul care stă în spatele adevărului, utilizând întrebări, chestionarea împreună și separată a părților ducând astfel la relevarea unor adevăruri, neprecizate inițial de către părți și pe care chiar părțile au preferat să le ignore sau să le ascundă datorită stării de disconfort psihic resimțit, dar care au constituit și un puternic fundament psihologic care a declanșat realizarea infracțiunii. În baza faptelor relatate de părți și a observării atente a conduitei lor, a substratului din spatele problemei de rezolvat, mediatorul trebuie să discearnă între exagerare și adevăr, între orgoliul rănit al părților și pierderile suferite. Este o adevărată artă să descoperi o opțiune pe care părțile nu au văzut-o sau nu au avut înțelepciunea să se apropie de ea. Abia în prezența celei de-a treia persoane în care au încredere și care este caracterizată de imparțialitate, părțile au șansa să înțeleagă și eventual să găsească și să accepte existența unei a treia soluții la care nu s-au gândit inițial, rearmonizând relația dintre ele. Totodată, de-a lungul întregului proces al medierii se cere ca să se păstreze soluționarea conflictului strict în limita legalității.

Considerăm că medierea în domeniul penal reafirmă normele publice conținute în legea penală dar, în același timp, reabilitează responsabilitatea morală, augmentată prin consolidarea educării societății, ambele fiind necesare pentru păstrarea echilibrului între norma punitivă și retributivă a statului prin acțiunea instanței și a principiului publicității, și norma permisivă a înțelegerii părților prin încheierea unui acord de mediere într-o atmosferă nepublică, relaxată, medierea realizând o punte între normele publice și relațiile comunității sociale, infractorul asumându-și responsabilitatea morală față de victimă, față de societate, față de valorile publice de bază și nu în ultimul rând, față de sine, realizându-se în același timp o resocializare dintre victimă și făptuitor dar și societate, oferind alternative pozitive pentru realizarea acestor deziderate.

Medierea prezintă o serie de avantaje atât pentru părțile aflate în conflict cât și pentru

organele de urmărire penală, dar și pentru instanțe prin: - reducerea cazurilor de plângere împotriva actelor organelor de urmărire penală; - reducerea volumului de lucru, a numărului de cauze de gravitate redusă; - degrevarea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată prin reducerea numărului de cauze instrumentate și judecate; - reducerea cheltuielilor judiciare suportate de buget, implicit ale cheltuielilor contribuabililor, care susțin și sistemul judiciar prin taxele vărsate către stat; - reducerea populației carcerale și a cheltuielilor aferente; - acoperirea prejudiciul provocat părții vătămate de către infractor [327, pp. 30-37].

Reprezentarea conceptuală a medierii încearcă să acopere o gamă largă de categorii de infracțiuni ce pot fi deduse unei împăcări facile și de stingere a conflictelor, ceea ce face ca să se evite pierderile de timp și de bani suferite de către părți, dovedindu-se benefice raportate la nivelul micro și macro, la nivelul individului, familiei, grupului, companiei, organizației, dar și la nivel social [182, pp.381-382].

Medierea reparatorie, mergând pe linia deducției, se poate aplica și în timpul executării pedepselor sau după executarea pedepselor [338, pp.2398-2404], având grijă ca să existe acordul victimei, pentru a nu transforma medierea cerută de agresor într-o formă de hărțuire a victimei, sau chiar de revictimizare. Pragul dintre revictimizare și intenția de reparare a greșelii fiind deosebit de fragil, se cere mediatorului să aibă delicatețea și înțelepciunea de a discerne între o încercare de reparare a greșelii realizată de către agresor față de victimă, sau o încercare de răzbunare acoperită de solicitarea bunelor oficii ale medierii, fiind nevoie să înțeleagă în aceste situații intriga și intenția reală a agresorului față de victimă, înțelegând profunzimea relațiilor dintre agresor și victimă [322, pp.148-155].

În Republica Moldova, în raportul IRP, elaborat în anul 2009 [136], sunt abordate aspecte doctrinare, prevederile tratatelor internaționale care au stat la baza filosofiei conceptului de justiție restaurativă.

În raportul respectiv, referindu-se la conceptul justiției restaurative, distingem că: „Justiția restaurativă este îndreptată, în primul rând, spre problemele victimei promovând o nouă viziune asupra problemei privind soluționarea conflictelor penale. Conceptul de justiție restaurativă constituie o parte componentă a filosofiei de implicare a comunității în soluționarea problemelor și a filosofiei participative, cunoscută sub noțiunea de *communitarianism*. Elementul-cheie în această paradigmă constă în accentul pus pe responsabilitatea colectivă pentru crearea unor comunități mai sigure. Dacă inițial conceptul de justiție restaurativă era identic cu repararea prejudiciului, în prezent acestuia îi sunt conferite noi conotații și dimensiuni, prezentând un interes deosebit pentru reprezentanții sistemului de justiție. Justiția restaurativă este un proces prin care părțile implicate într-o anumită infracțiune decid în mod colectiv cum trebuie rezolvate consecințele infracțiunii și

implicațiile viitoare. Programul de justiție restaurativă este definit ca fiind „orice program care folosește procese restaurative și caută să obțină rezultate restaurative” (art.1 din Anexa la Rezoluția 2002/12 a Organizației Națiunilor Unite). Prin proces restaurativ se înțelege „orice proces în care victima și infractorul, și când este cazul, orice alte persoane sau membrii ai comunității afectați de infracțiune participă împreună în mod activ la rezolvarea problemelor create de infracțiune în general cu ajutorul unui mediator”. Conceptul justiției restaurative se regăsește și în construcțiile teoretice privind raționalitatea sancțiunilor penale și importanța participației civile în soluționarea problemelor criminalității și consolidarea normelor de conviețuire” [136], opinie pe care o împărtășim.

Sunt actuale și relevante studiile recomandărilor structurilor Uniunii Europene cu privire la mediere, apărarea drepturilor victimei în cadrul urmăririi penale și a examinării materialelor de judecată.

Conform Recomandării 11(85) a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la poziția victimei în dreptul penal și în procedura penală la etapa în care este implicată poliția, este necesar să se aibă în vedere următoarele aspecte:

- colaboratorii de poliție ar trebui să aibă o pregătire specială în vederea comportamentului față de victimă într-un mod inteligibil, constructiv și care să nu sperie;
- poliția ar trebui să informeze victima despre posibilitățile ei de a obține asistență, sfaturi practice și juridice, repararea prejudiciului de către delicvent și despăgubirea ei de către Stat;
- victima ar trebui să aibă posibilitatea să obțină informații despre soarta anchetei polițienești;
- în orice informație (raport) prezentată organelor de urmărire, poliția ar trebui să constate clar și complet lezările și prejudiciile suportate de victimă;

În raportul de monitorizare privind implementarea Legii nr.134 din 14.06.2007 cu privire la mediere în Republicii Moldova, s-a statuat că reglementarea medierii în cauzele penale și a medierii civile într-o singură lege, ca și proces, este o practică mai rar întâlnită, având în vedere că gradul de dispoziție al părților asupra drepturilor lor este cu mult mai limitat și mai reglementat din punct de vedere al legii penale materiale în comparație cu dreptul civil. În acest context sunt relevante recomandările cuprinse în Recomandarea nr.(87)18 privind simplificarea justiției penale cu referire la principiile realizării acordului de împăcare (tranzacția) dintre autoritatea de urmărire penală și făptuitor, precum și caracteristicile medierii penale dintre victimă și făptuitor, trasate în Recomandarea privind medierea penală Rec.(99)12.

Printre recomandările prezentate sunt: Legea nr.134 din 14.06.2007 cu privire la mediere din Republicii Moldova, urmează a fi revizuită/modificată pentru a o ajusta maximal la necesitățile medierii (și a concilierii) în litigiile penale, civile, familiale, de muncă și comerciale. Astfel, sunt

posibile mai multe opțiuni în vederea îmbunătățirii cadrului legal, și introducerea modificărilor propuse în Codul pen., Codul de procedură penală etc.

Printre recomandările, care sunt actuale și la etapa perfectării tezei, am evidenția:

Sensibilizarea, instruirea și dotarea judecătorilor, procurorilor:

- adoptarea de către Consiliul Superior al Magistraturii a unor acte (recomandări, linii directoare) privind îndeplinirea de către judecători și procurori a misiunii lor în soluționarea amiabilă a litigiilor;

- instituirea evidenței obligatorii a cauzelor soluționate pe cale amiabilă în cadrul procesului judiciar;;

- implementarea de către Institutul Național de Justiție a programelor de instruire a judecătorilor în domeniul SAL în cadrul formării inițiale și continue;

- dotarea instanțelor cu materiale informative privind medierea și prestatorii de servicii în domeniul SAL;

- antrenarea judecătorilor și procurorilor în elaborarea de politici privind integrarea SAL în sistemul judecătoresc;

- instituirea unor funcții în cadrul instanțelor de judecată responsabile de realizarea politicii SAL;

- realizarea unor studii privind oportunitatea și perspectivele preluării directe de către judecători a rolului de conciliator/mediator;

- crearea condițiilor pentru desfășurarea medierii subvenționate de Stat în incinta și/sau imediata apropiere de sediul organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată.

Sensibilizarea și instruirea avocaților:

- operarea modificărilor în Legea cu privire la avocatură/Codul deontologic al avocaților pentru a institui obligația avocatului de a informa clientul despre posibilitățile soluționării litigiului pe cale amiabilă și a recomanda, după caz, recurgerea la negocieri directe și/sau la serviciile unui mediator;

- adoptarea de către organele de conducere a Uniunii Avocaților a unor acte de politici pro SAL, inclusiv privind particularitățile tarifare în cazul soluționării litigiilor pe cale amiabilă;

- lansarea inițiativei de semnare de către avocați a unui angajament public (Cartă) pentru promovarea atitudinilor pro SAL în rândul avocaților (exemplul Franței);

- includerea avocaților în programe susținute de către stat pentru instruire gratuită privind rolul avocatului în etapa de soluționare pre-judiciară a litigiilor și pe parcursul procedurii de mediere;

- dotarea avocaților cu materiale informative privind medierea și prestatorii de servicii în

domeniul SAL pentru a fi puse la dispoziția clienților;

- motivarea avocaților de a practica medierea.
- introducerea cursului de mediere în curriculum universitar.

În lumina abordării foarte deschise a propunerilor cu privire la conceperea și utilizarea instrumentelor juridice pentru implementarea medierii în procedura penală care au fost prezentate în Republica Moldova, se consideră a fi implementate și în România modele asemănătoare de implementare a medierii ținând cont de faptul că se constată lipsa de preocupare a factorilor guvernamentali pentru implementarea medierii în România.

4.5. Concluzii la capitolul 3

1. Mediatorul nu poate fi obligat să furnizeze ulterior probe în instanță cu privire la faptele aflate pe parcursul medierii într-un litigiu existent între părțile implicate în respectiva mediere, asigurându-se în acest mod confidențialitate medierii.

2. Medierea reprezintă o instituție juridică complexă, de interes public, cu un caracter confidențial, având drept scop stingerea unui conflict dintre două părți cu interese divergente;

3. Realizarea unui acord de mediere conduce la înlăturarea răspunderii penale a celui care a săvârșit o infracțiune, și pe cale de consecință, evitarea declanșării unui proces penal în cazul infracțiunilor de o gravitate redusă;

4. Avantajele medierii rezultă din beneficiul adus relațiilor sociale și a rezolvării diferendelor prin această modalitate alternativă de soluționare a conflictului;

5. Principiile ce guvernează medierea își au sorginea în Recomandările Uniunii Europene, în statute, legi și coduri care condiționează realizarea procedurii în toate ramurile dreptului, și mai recent în dreptul penal;

6. Noile viziuni ale legiuitorului din România și din Republica Moldova se remarcă prin eficientizarea actului juridic și de disponibilitatea părților de a apela la mediere, prin depășirea caracterului inchizitorial din cadrul procedurilor juridice, situație care conduce la eficientizarea sistemului juridic;

7. Disponibilitatea trebuie să se reflecte în obligarea mediatorului de a-și coordona propria poziție de imparțialitate, cu poziția persoanelor litigante și de a nu adopta „acorduri de mediere” care să lezeze drepturile persoanelor în cauză.

8. Doar partea vătămată este în drept de a decide, de sine stătătoare, în ce modalitate și în ce ordine urmează să-și apere și să-și susțină interesul lezat, ea având opțiunea să apeleze fie la justiția penală, fie la procedura de mediere.

9. Medierea facilitează accesul cetățenilor la închiderea conflictelor cu caracter redus de

periculozitate, fără a priva persoanele aflate în conflict, de dreptul imuabil de a se adresa instanței de judecată dacă consideră necesar, dar nici nu limitează acest drept al părților de a apela la mediere, atâta timp cât sunt respectate limitele legale și cât respectă condițiile aplicării medierii în domeniul penal cu privire la modul de sesizare a instanței ținându-se cont și de gravitate a faptei;

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică de importanță majoră, care a fost soluționată *constă* elucidarea semnificației medierii în domeniul penal, conform Codului penal al Republicii Moldova și României, și evidențierea conceptualizării medierii în domeniul penal și procesual penal, în analiza și reevaluarea cadrului practico-legislativ al acesteia, urmărindu-se relevarea caracterului și specificului ei, *în vederea* contribuiri la perfecționarea și eficientizarea normativului penal din acest domeniu.

Scopul tezei doctorat a constatat în cercetarea multi-configurativă axându-se pe studierea multilaterală și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și evidențierea instrumentelor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii. Am încercat să formulez un concept de mediere penală pentru a înțelege această instituție în vederea aplicării în mod efectiv.

Pentru realizarea scopului nominalizat, au fost realizate *obiectivele* incipiente ale tezei, respectiv antamarea analizei instituției medierii reflectată în legi, coduri penale, Recomandările Uniunii Europene, în literatura de specialitate din România, Republica Moldova și din alte țări, căutând elementele care să conducă la îmbunătățirea înțelegerii medierii penale în scopul aplicării ei în practică în mod eficient de către practicienii dreptului penal.

Cercetarea doctrinei, jurisprudenței și a practicii cu privire la mediere a constituit baza unor concluzii cu privire la actele procesuale, instituțiile penale și procesual penale și instituția medierii.

Printre cele mai însemnate *concluzii*, menționăm:

1. Incipiența medierii a comportat o serie de cercetări care au dus la concluzia că medierea este un element care completează în mod util și necesar cadrul juridic.
2. Medierea nu pare să fie aplicată cu întregul potențial pe care îl implică.
3. Aplicarea procedurilor alternative de soluționare a conflictului reprezintă recenta chintesență a obiectivelor de umanizare, modernizare și liberalizare a justiției penale, contribuind, implicit la scăderea populației carcerale, și implicit la scăderea cheltuielilor statului cu întreținerea acestora.
4. Justiția reparativă și cea restaurativă în materie penală se concentrează în mod prioritar pe repararea prejudiciilor și restaurarea relației dintre victimă și făptuitor.
5. Apariția medierii, în contextul existenței multitudinii de conflicte intersociale și interpersonale foarte diversificate și versatile, dar și a procedurilor complicate cerute de aplicarea legii, mai ales în materie penală, constituie un pilon neprețuit creat pentru a susține munca instanțelor de judecată, sufocate de multitudinea dosarelor care se cer a fi rezolvate, datorită multitudinii de infracțiuni.

6. Medierea a fost creată ca un instrument de ajutorare a instanței de judecată, asemeni acordului de recunoaștere a vinovăției, pentru celeritatea soluționării cauzelor penale.

7. Medierea poate fi considerată ca fiind o procedură adaptabilă, suplă a rezolvării conflictelor, având ca obiectiv stingerea conflictului printr-o înțelegere amiabilă a părților, într-un timp ce poate dura doar până la trei luni, părțile putând rămâne în continuare în stare de bună înțelegere după ce au hotărât, de comun acord, ceea ce este bun, bine și legal pentru ambele părți.

9. Există o legătură inseparabilă dintre actul de sesizare a organelor judiciare penale și principiile în baza cărora este realizată procedura penală dar și pentru care se poate utiliza procedura medierii.

10. Actul de sesizare a organelor judiciare este un act procesual care este conferit oricărei persoane careia i se recunoaște accesul liber la justiție, dându-i-se acesteia dreptul și posibilitatea de a se adresa organelor judiciare din domeniul penal, care sunt considerate ca având competența rezolvării situațiilor care se manifestă în urma săvârșirii unei fapte de natură penală, sau a pregătirii săvârșirii unei fapte de acest gen, fiind investite cu soluționarea acestora.

11. Participarea la mediere nu este folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției în procedurile penale actuale sau ulterioare.

12. În acest moment, acordul de mediere produce efecte juridice în latura penală (în România, în acest moment, doar până la citirea actului de sesizare a instanței, iar în Republica Moldova până la retragerea completului de judecată în vederea deliberării), prin înlăturarea răspunderii penale pentru faptele care prezintă un pericol social redus în condițiile Codului penal și Codului de procedură penală.

13. Camera de consiliu poate da o hotărâre de expedient, putând valida acordul de încheiere a medierii, dându-i caracter executoriu, în situația în care nu este realizată în cadrul procedurii penale, care îl poate valida dacă se încadrează în normele cerute de lege, sau îl poate respinge în situația în care acordul de mediere nu conține elementele caracteristice unui litigiu.

14. Cu toate că legislația României și cea a Republicii Moldova prezintă caracteristica unui cadru legislativ ascendent, medierea se găsește încă într-un stadiu incipient în ceea ce privește aplicarea ei în practică, fiind raportat un număr extrem de redus de cazuri de mediere în domeniul penal.

15. Se constată lipsa unui capitol sistematizat al medierii în Codurile penale, dovedindu-se necesitatea introducerii unor articole suplimentare în Codul penal al României și în Codul penal al Republicii Moldova, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere.

16. Se remarcă lipsa unei definiții a medierii din cadrul procedurii penale în Codul penal al României și al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, precum și introducerea

medierii printre circumstanțele atenuare a pedepsei prin completarea clară a articolelor respectivelor coduri, pe baza cărora să se aplice în mod corect procedura penală.

17. Medierea face parte din cauzele care înlătură răspunderea penală.

18. Procesul de individualizare a pedepsei penale urmează a lua în calcul această instituție a medierii în calitate de circumstanță atenuantă în situația infracțiunilor grave, efectele produse derogând de la regulile generale penale și potrivit criteriilor stabilite pentru stările de atenuare a pedepsei penale.

19. Nu este clară realitatea prevederii de către legiuitor, în mod expres, a modalității de colaborare între organele penale și mediator în vederea realizării unei practici a mediatorilor implementate pe lângă birourile organelor judiciare într-o modalitate de a fi cât mai accesibilă.

20. Se identifică incoerențe nejustificate legate de utilizarea diferită a termenilor care se referă la procedura de mediere și a împăcării, conform art.39 din cadrul Legii medierii nr. 137/2015 din Republicii Moldova, alin.(83) lit.b)-c).

21. Sunt identificate incoerențe ale perioadei de comunicare a datelor din dosar către mediator, a răspunderii penale a mediatorilor și a activității organului de cercetare penală relativ la mediere.

Cu titlu de recomandări, putem reține:

- Transferarea prerogativelor medierii penale către Ministerul Justiției, acreditându-se pe lângă acest minister mediatorii care să fie atestați și agreeți în vederea aplicării medierii în cadrul intrajudiciar.

- realizarea de traininguri cât mai dese cu lucrătorii din domeniul justiției penale în vederea înțelegerii de către aceștia a caracteristicilor, aspectelor și avantajelor medierii pentru ușurarea muncii lor, precum și necesitatea schimbării opticii acestora asupra modului de abordare a medierii în beneficiul justiției și al societății.

Avantajele acestor recomandări sunt următoarele:

- Prin realizarea medierii în procedura de urmărire penală și în procedura din fața instanței de judecată se poate armoniza cadrul juridic cu cel european, iar în ceea ce privește problemele ridicate, s-ar crea posibilitatea aplicării instrumentelor de rezolvare a litigiului prin metode alternative de soluționare a conflictelor.

Pe baza cercetărilor realizate în conținutul prezentei teze, în presupunerea privind perfecționarea normei penale și a celei procesual penale de către organele legislative ale României și ale Republicii Moldova, în vederea uniformizării practicii de implementare și de aplicare a acordului de mediere, au fost formulate următoarele propuneri cu caracter ***de lege ferenda***:

Planul cercetării științifice de perspectivă include următoarele repere:

- Cercetarea distinctă și aprofundată a caracterului personal al medierii.
- Denunțul calomnios (mincinos) și soluționarea acestuia prin realizarea medierii.
- Termene și etape procesuale ale încheierii acordului de mediere.
- Acordul de recunoaștere a vinovăției, ca efect asupra recuperării prejudiciului al persoanei vătămate: efectele și consecințele pentru procesul penal și pentru partea civilă.

Propuneri de lege ferenda pentru România:

1. propunem de lege ferenda, completarea C. pen, art.75 (circumstanțele atenuante) alin.(2) cu litera c), cu următorul conținut: „c) *realizarea unei înțelegeri de reparare a prejudiciului produs victimei, în cadrul procedurii medierii*” [Supra 3.2., p.133].

2. Propunem de lege ferenda, introducerea alin.(8) la art.94 Codul de procedură penală al României, cu următoarea formulare: „*În cursul urmăririi penale, procurorul stabilește data și durata consultării dosarului de către mediator într-un termen rezonabil de 5 zile de la înaintarea cererii de mediere în vederea consultării dosarului de către mediator, perioadă în care înaintează dosarul penal mediatorului agreeat și indicat de către părți pentru procedura de mediere, mediatorul garantând asupra confidențialității datelor din dosar, conform Codului penal român, art.304 cu privire la divulgarea informațiilor secrete de serviciu. Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia informații cu privire la datele părților din dosar, care sunt necesare pentru inițierea medierii*” [supra 3.2, p.123].

3. Propunem, de lege ferenda, introducerea în Codul de procedură penală român la art.375 cu privire la condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, a unui nou alineat (4) cu următorul text: „*Înainte de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul să recomande infractorului să încheie un acord de mediere cu victima infracțiunii în vederea reparării pagubelor pe care le-a produs acesteia prin săvârșirea faptei infracționale*” [supra 3.2., p.131].

4. Propunem de lege ferenda, introducerea în Codul penal al României a art.159¹ cu titlul „Medierea”, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere, după cum urmează: „(1) *Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la*

persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte. (5) „medierea se poate realiza pe toată durata cercetării penale și a procesului penal, până la pronunțarea hotărârii judecătorești” [supra 3.2., p.133], [supra 3.2., p.122].

Propuneri de lege ferenda pentru Republica Moldova:

1. Propunem de lege ferenda, introducerea în Codul penal al Republicii Moldova a art.109¹, cu titlul „Medierea”, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere, după cum urmează: „(1) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte” [Supra 3.3., p.146].

2. Propunem, de lege ferenda, introducerea în Codul de procedură penală al Republicii Moldova a unui capitol nou, numerorat Cap. 1¹, cu Titlul Medierea penală care să cuprindă [Supra 3.3., pp.169-163]:

Capitolul I¹. MEDIEREA

Art. 10¹ cu titlul: „Medierea penală”:

(1) Medierea penală este o modalitate obligatorie de soluționare amiabilă a pretențiilor, adresate mediatorului, în cazurile ce țin de:

a) litigiile care rezultă din răspunderea penală;

b) litigiile care rezultă în urma comiterii unor infracțiuni ușoare și mai puțin grave.

(2) Tranzacția părților din cadrul medierii este posibilă și în afara medierii penale, în condițiile prezentului cod.

(3) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților

înlătură răspunderea penală.

Art. 10² cu titlul: „Procedura medierii penale”:

- (1) După acceptarea spre examinare a cererii de chemare în judecată în condițiile art.296 și art.297, la cererea uneia sau a ambelor părți, instanța judecătorească, în termen de 5 zile, stabilește pentru părțile din proces data ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere.*
- (2) Mediatorul, până la începerea procedurii de mediere, trebuie să fie informat de către instanța de judecată despre elementele semnificative ale cazului. Mediatorului i se pun la dispoziție, în termen de 5 zile, materialele necesare, fără a prejudicia judecarea cauzei.*
- (3) În cadrul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului, mediatorul informează părțile avantajele medierii, durata procedurilor, posibila soluție asupra cazului și efectele ei pentru părțile la proces, efectele juridice ale medierii.*
- (4) Scopul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere este să ajute părțile să comunice, să negocieze, să identifice interesele lor, să evalueze pozițiile lor și să găsească soluțiile reciproc satisfăcătoare.*
- (5) Mediatorul întreprinde măsuri pentru ca părțile să soluționeze pe cale amiabilă litigiul sau unele probleme litigioase și, în acest scop, anunță părțile cu privire la cererea de mediere înaintată, organizează întâlnirea acestora printr-o modalitate care să evidențieze acest aspect, fie în scris fie electronic, cere prezentarea lor personală, și le comunică termenul care a fost stabilit de instanța de judecată sau de organul de urmărire penală pentru realizarea medierii.*
- (5) Termenul medierii penale nu poate depăși 45 de zile de la data la care a fost fixată prima ședință de soluționare amiabilă a litigiului, dacă legea nu prevede altfel.*

Art. 10³ – Confidențialitatea și interzicerea audierii participanților cu privire la procesul de mediere penală:

- (1) Toate discuțiile sau actele întocmite în cadrul procesului de mediere penală sunt și rămân confidențiale.*
- (2) În procesul de mediere penală, mediatorul nu poate divulga informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate să discute asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.*
- (3) Mediatorul, părțile sau oricare altă persoană care a participat în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului, nu poate divulga și nu poate invoca în alt proces de mediere, de judecată sau de arbitraj ori în afara acestui proces, informațiile de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului sau în legătură cu procesul penal.*

Art.10⁴ -Încheierea tranzacției:

- (1) Acordul părților cu privire la soluționarea amiabilă a litigiului se exprimă prin încheierea*

unei tranzacții.

(2) La încetarea medierii, mediatorul întocmește un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal încheiat de mediator se înmânează părților și se prezintă instanței de judecată.

(3) Dacă părțile s-au împăcat asupra tranzacției, mediatorul întocmește tranzacția, care se semnează de către părți și de către mediator și se prezintă organului de cercetare penală sau instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza penală împreună cu procesul-verbal privind încetarea medierii în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.

(4) În termen de 3 zile, după verificarea acordului de voință al părților cu privire la tranzacție, prin confirmarea directă a acestora în fața instanței, aceasta pronunță o încheiere prin care dispune încetarea procesului în care a avut loc medierea în urma căreia s-a încheiat tranzacția. Încheierea trebuie să conțină condițiile tranzacției, confirmate de instanța judecătorească și are caracter obligatoriu pentru părți, având caracter executoriu.

Art. 10⁵ – Refuzul de a încheia tranzacția:

(1) Nesemnarea tranzacției în cauzele penale sau contravenționale nu poate prejudicia situația părților.

Articolul 10⁶. Generalități privind medierea în cauzele penale

(1) Procesul de mediere în cauzele penale este reglementat de legea specială, Codul penal și Codul de procedură penală.

(2) Părți la medierea în cauzele penale sunt victima și făptuitorul.

(3) Dacă la medierea în cauzele penale una dintre părți este minor, participarea pedagogului sau psihologului este obligatorie.

(4) Procesul de mediere nu substituie procesul penal.

(5) Faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției.

(6) La medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă se aplică corespunzător prevederile prezentei legi referitoare la medierea litigiilor civile.

(7) Medierea în cauzele penale pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave are drept efect juridic înlăturarea răspunderii penale cu privire la infracțiunea respectivă.

(8) Procesul-verbal întocmit încheiat de mediator, prin care se încheie procedura medierii, trebuie să arate dacă persoanele între care s-a desfășurat procedura medierii au beneficiat de asistența unui avocat și de serviciile unui interpret ori, după caz, să menționeze faptul că au renunțat expres la acestea.

Articolul 10⁷. Mediatorul în cauzele penale

(1) Nu poate fi admis în calitate de mediator în cauzele penale: ofițerul de urmărire penală,

procurorul, judecătorul, avocatul uneia dintre părți, precum și persoana incompatibilă în baza unor prevederi legale speciale.

Articolul 10⁸. Informația oferită mediatorului în cauzele penale

(1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să informeze mediatorul ales de părți în termen de până la 5 zile de la înaintarea cerereri de solicitare a medierii, despre elementele semnificative ale cazului de care are nevoie acesta pentru începerea medierii conform normelor Codului de procedură penală și ale legii speciale.

(2) Mediatorul și părțile poartă răspundere, în condițiile Codului penal și Codului de procedură penală, pentru divulgarea informației puse la dispoziția lui la etapa de urmărire penală sau de judecare a cauzei penale.

Articolul 10⁹. Tranzacția în cauzele penale

(1) Mediatorul trebuie să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.

(2) Tranzacția se întocmește în condițiile Codului de procedură penală și se anexează la procesul-verbal întocmit de mediator și are caracterul de lucru convenit între părți.

Articolul 10¹⁰. Motivarea părților pentru recurgerea la soluționarea litigiului prin mediere.

(1) Medierea este garantată de stat. În cadrul procesului de mediere, o parte sau ambele părți au dreptul de a beneficia de serviciile garantate de stat ale unui mediator în modul prevăzut de lege”.

3. Propunem de lege ferenda, completarea art.344¹ în Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la medierea în cauza penală, în Titlul II, **JUDECATA**, Capitolul II, **Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților** a alineatelor (5), (6), (7), cu următorul cuprins: [Supra 3.3., p.164]

Art. 344¹. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților

(5) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale ale persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

(6) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima.

(7) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și poate să intervină pe tot parcursul procesului penal.

BIBLIOGRAFIE

1. ABRAHAM P., Tomiță M., *Justiția restaurativă și medierea victimă-infractor*, Arad: Editura Concordia, 2007, ISBN 978-973-1745-25-1, 186 p.
2. ALECU Gh., ALECU C., Considerațiuni teoretice și practice privind conceptul de apreciere a probelor și de probațiune, în *volumul Conferinței științifico-practice internaționale „Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene”* din 13 martie 2014. Culegere de articole științifice/Institutul de Cercetări și Expertize în Șt. în Drept (IȘCED), Inst. de Cercet. Juridice și Politice al AȘM, Chișinău: Tip. Lexicon Prim, 2017, ISBN 978-9975-139-14-4, 340 p.
3. ALECU GH., ALECU C., *Interdependența cauzală dintre politica penală și legea penală. Considerații teoretice și juridice despre ordinea constituțională și ordinea de drept*, // în Rev. „Legea și viața”, Chișinău, Publicație științifico-practică, ISSN 1810-309X, Ianuarie 2010.
4. ALECU GH., *Criminalistică*. Ediția a II-a, Constanța: Editura EX PONTO, 2009, ISBN 978-973-644-868-3, 465 p.
5. ALECU GH., Cuvânt de deschidere, în volumul *Materialele lucrării Conferinței Internaționale de Criminologie cu tema: „Criminalitatea în Republica Moldova: probleme actuale și căi de soluționare”*, Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2013, ISBN 978-9975-124-32-4, 340 p.
6. ALECU GH., *Rolul biometriei în probațiunea judiciară și al medierii în soluționarea litigiilor*, // în *Revista Română de Criminalistică* nr. 4 (106) / 2016, vol. XVII, București, pp. 2327-2332, ISSN 1454-3117.
7. ALEINIKOV A. V., PINKEVICH A. G., An Information Paradigm for the Analysis of Social Conflicts, pp.57-58, // in *Scientific and Technical Information Processing*, 2017, Vol. 44, No. 1, pp. 57–63. © Allerton Press, Inc., 2017, ISSN 0147-6882. pp. 1–8.
8. *Alternative dispute resolution*. [citat: 10.11.2016]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_dispute_resolution [Accesat la 03 octombrie 2016].
9. ANCHEȘ D. I., *Medierea în viața social-politică*, București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-083-6, 386 p.
10. *Anexă la Principiile pentru prevenirea delincvenței juvenile. (Principiile de la Riyadh), Rezoluția ONU nr. 45/112 din 14 decembrie 1990*. [citat: 11.12.2018]. Disponibil: http://cj.md/uploads/Anexa_la_Principii.pdf.

11. ANTONIU G. (coord.), BOROI AL., BULAI B.-N., BULAI C., DANEȘ Șt., DUVAC C., GUIU M.-K., MITRACHE C., MITRACHE C., MOLNAR I., RISTEA I., SIMA C., TEODORESCU V., VASIU I., VLĂSCEANU A., *Explicații preliminare ale Noului Cod penal. Volumul II (art. 53-187)*, București: Editura Universul juridic, 2010, ISBN 978-973-127-570-3, 596 p.
12. ANTONIU G. (coord.), BULAI C., DUVAC C., GRIGA I., IVAN GH., MITRACHE C., MOLNAR I., PASCU I., PAȘCA V., PREDESCU O., *Explicații preliminare ale Noului Cod penal. Volumul I (art. 1-52)*, București: Editura Universul Juridic, 2010, ISBN 978-973-127-374-7; ISBN 978-973-127-375-4, 550 p.
13. *Arrêt Affaire Rezmiveș et autres c. Roumanie*, (Requêtes nos 61467/12, 39516/13, 48231/13 et 68191/13), Strasbourg, 25 avril 2017. [citat: 28.07.2017]. Disponibil: http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2017-04-25-21732170-0-decizia-pilot-cedo-privind-penitenciarele-din-romania-franceza.pdf .
14. ASOCIAȚIA AVOCAȚILOR AMERICANI (ABA) RULE OF LAW INITIATIVE, *Procesul echitabil garantat de Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. Ghid pentru Republica Moldova*, Chișinău: Tipografia „Sirius” SRL, 2007, ISBN 978-1-60442-057-9, 144 p.
15. ATASIEI D., ȚIȚ H., *Mica reformă în justiție. Legea nr. 202/2010 comentată, ed. a II-a*, București: Editura Hamangiu, 2011, ISBN/ISSN: 978-606-522-494-0, 408 p.
16. AUERBACH J. S., *Justice Without Law?* Oxford: Oxford University Press, 1983, ISBN-13: 978-0195034479, ISBN-10: 0195034473, 182 p.
17. *Avizul nr. 2(2008) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE)* privind „Alternativele la urmărirea penală” adoptată de către CCPE la cea de-a III-a Întâlnire Plenară (Strasbourg, 15-17 octombrie 2008). [Accesat la 11 ianuarie 2018]. Disponibil: <https://rm.coe.int/0900001680747710>.
18. *Avizul nr. 6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE)* în atenția Comitetului de Miniștri asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil și rolul judecătorilor în acest proces, luând în considerare mijloacele alternative de soluționare a disputelor adoptat de CCJE la cea de-a 5-a reuniune a acestuia (Strasbourg, 22-24 noiembrie 2004). [Accesat la 11 ianuarie 2018]. Disponibil: <https://rm.coe.int/090000168044befe>.
19. *Avizul nr.12 (2009) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) și Avizul nr. 4 (2009) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE)* în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind relațiile dintre judecători și

- procurori, Declarația de la Bordeaux „Judecătorii și procurorii într-o societate democratică” 20 septembrie 2009. [Accesat la 15 ianuarie 2018]. Disponibil: <https://rm.coe.int/090000016804504ef>.
20. AVRAM C., BICĂ GH., BITOLEANU I., VLAD I., RADU R., PARASCHIV E., *Introducere în istoria dreptului*, București: Editura Fundației România de Măine, 2007, ISBN 978-973-725-972-1, 359 p.
 21. BALACI Anca, Mic dicționar de mitologie greacă și romană, ed. a II-a, București: Editura MONDEO, 1992, ISBN 9739004092, 447 p.
 22. BARBĂNEAGRĂ Alexei, **TUDOR Vasilica-Leontina**, Unele reflecții juridice privind medierea în contextul Recomandării nr.(2001)9 a Comitetului Miniștrilor, cât și unele observații critice privind Decizia Curții Constituționale a României, nr. 23 din 20 ianuarie 2016, în “Revista Națională de Drept”, Publicație științifico-practică de Categoria C, nr. 11 (193), noiembrie 2016, Chișinău: Tiparul executat la CEP al USM, 2016, ISSN 1811-0770, pp.5-9, 80 p.
 23. BARBĂNEAGRĂ Alexei, **TUDOR Vasilica-Leontina**, Medierea – modalitate facilă de stingere a conflictelor dintre state în epoca contemporană. Medierea în accepțiunea interstatală internațională, // în Revista „Studii Juridice Universitare” nr. 1-2 anul IX/2016, Publicație științifică de profil Categoria C, Universitatea Liberă internațională din Moldova (ULIM), Facultatea de Drept, Chișinău, 2016, pp.25-32, ISSN 187-4122, 206 p.
 24. BARBĂNEAGRĂ Alexei, **TUDOR Vasilica-Leontina**, Modalități de realizare a medierii în domeniul penal în Uniunea Europeană, în Revista Română de Criminalistică Nr. 5 din octombrie 2016, 107 apariții Vol. XVII, ISSN 1454-3117, pp.2380-2385, 2385p.
 25. BARBĂNEAGRĂ Al., ALECU Gh., BERLIBA V., BUDECI V., CARPOV T., CUȘNIR V., COJOCARU R., MARIȚ AL., POPOVICI T., ULIANOVSKI GH., ULIANOVSKI X., URSU N., VOLCINSCHI V., *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*, Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților („Tipografia Reclama” SA), 2009, ISBN 978-9975-105-20-0, 859 p.
 26. BARBĂNEAGRĂ Al., GAMURARI V., Crimele de război, Chișinău: Tipografia Reclama SA, ISBN 978-9975-9650-6-4, 496 p.
 27. BARRETT J. T., BARRETT J. P., *A history of Alternative dispute resolution: The story of a political, cultural and social movement*, San Francisco: Jossey-Bass, 2004, ISBN-

- 13: 978-0787967963; ISBN-10: 0787967963, 336 p.
28. BARUCH BUSH Robert A., FOLGER J. P., *The promise of mediation: the transformative approach to conflict*, San Francisco: Jossey-Bass. A Wiley Imprint, 2005, ISBN: 978-0-787-97483-1, 304 p.
 29. BAZEMORE Gordon, Three paradigma of juvenile justice, publicat în: *Justiția juvenită reparatorivă. Colectarea materialelor*. - Moscova: Reforma judiciară și juridică a Centrului Public IPO, 2005, doi:10.1177/1541204006286287, pp.14-15.
 30. BATTISTONI Éric, BOUCHARD Marco, Medierea și concilierea: norme europene și naționale, publicat în Volumul Conferinței internaționale “*Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective*”, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
 31. BEDROS E., Conceptul de justiție restaurativă și legătura acestuia cu tendințele moderne de dezvoltare a procesului penal, în *Rev. Legea și viața*, iunie 2014, Chișinău, 2014, ISSN 1810-309X, pp.37-42, 54 p.
 32. BEDROS E., Elementele constitutive ale procesului de mediere, în volumul *Reforme legislative în țările post-sovietice: realizări și provocări* (Международная Научно - Практическая Конференция), Chișinău: Tipografia „Cetatea de Sus”, Republica Moldova, 28-29 martie 2014, ISBN 978-9975-4162-8-3, 350 p.
 33. BELDIGA Cristina, Implementarea instituției medierii în cauze penale în Republica Moldova. Raport de evaluare, în ALTERNATIVE LA DETENȚIE, ÎN RAPORT PRIVIND IMPLEMENTAREA ALTERNATIVELOR LA DETENȚIE, Zaharia V., Popa V., Rotaru V., Martin D., Beldiga C., Chișinău: Ed. “Helmax-Exim” SRL, 2009, ISBN 978-9975-9676-5-5, 184p. [Accesat la 22 februarie 2018]. Disponibil: <https://promediere.files.wordpress.com/2017/04/alternative-la-detentie-raport.pdf>.
 34. BERTHOIN Maguy Hélène, DURAND Hélène H., *Vous et la Loi, guide pratique de vos droits et de vos responsabilités*, Quatrième édition, Paris: Publié par „Sélection du Readers’s Digest”, 1974, ISBN 10: 2221500377; ISBN 13: 9782221500378, 807p.
 35. *Beslissing van 18 December 2008 gewijzigd door de beslissing van 11 juni 2009, 6 mei 2010, 28 April en 9 juni 2011 tot vaststelling van de verplichtingen van erkende bemiddelaars met betrekking tot permanente worming (Decizia din 18 decembrie 2008 modificată prin decizia din 11 iunie 2009, 6 mai 2010, 28 aprilie și 9 iunie 2011 de instituire a obligațiilor intermediarilor autorizați în ceea ce privește condițiile Formării permanente)*,
Nederland.

<https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2014/04/decisione-18-dicembre-2008-sulla-formazione-continua.pdf>.

36. BICĂ Gh. (coord.), GRIGA I., PARASCHIV G., ALECU Gh., *Drept Penal. Partea generală*, București: Ed. Fundației România de Măine, 2008, ISBN 978-973-163-215-5, 340 p.
37. BIERI Isabelle, *Medierea și concilierea sau soluționarea prealabilă și extrajudiciară a litigiilor în dreptul elvețian, în volumul Conferinței Internaționale "Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective"*, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
38. BITOLEANU Ioan, *Introducere în istoria dreptului*, Constanța: Editura Europolis, 2005, ISBN 973-676-122-3, 314 p.
39. BLOHORN-BRENNEUR B., *Medierea pentru toți*, București: Editura Universitară, 2014, 978-606-28-0003-1, DOI: 10.5682/9786062800031, 191 p.
40. BOGGS S. T., CHUN, M. N. (1990). "Ho'oponopono": A Hawaiian method of solving interpersonal problems. In K. A. Watson-Gegeo, G. M. White, & A. Arno (Eds.), *Disentangling: Conflict discourse in Pacific societies* (pp. 122–160), Palo Alto, Calif., Stanford, CA: Stanford University Press.
41. BONCU Ștefan, *Negocierea și medierea. Perspective psihologice*, Iași: Ed. Institutul European, 2006, ISBN (10) 973-611-396-5, ISBN (13) 978-973-611-396-3, 247 p.
42. BOTEZ Corneliu, *Noul Codice de Ședință al Judecătorului de Ocol adnotat și comentat, Competența penală. Procedura înaintea judecătorilor de Ocoale și a instanțelor superioare III. Doctrina și soluțiunile jurisprudenței (190-1921) în comparație cu legislația ungară, austriacă și rusă. Decrete-Legi. Decrete. Ordonanțe și Circulare Ministeriale*, București: Editura „Viața Românească” S.A., 1922, 608 p.
43. BOTEZAT E., Dobrescu E. M., Tomescu M., *Dicționar de comunicare, negociere și mediere*, București: Editura C.H. Beck, 2007, ISBN (13) 978-973-115-052-9, 183 p.
44. BOWLING D., HOFFMAN D., *Psihologia mediatorului*, București: Editura Trei, 2012, ISBN 978-973-707-592-5, 382 p.
45. BRAITHWAITE John, *Restorative Justice and Responsive Regulation*, New York: Oxford University Press, 2002, ISBN 0-19-513639-X, 329 p.
46. BRAITHWAITE John, Principles of restorative justice. // in Von Hirsch Andrew, Roberts Julian V., Bottoms Anthony E., Roach Kent și Schiff Mara (eds.) *Restorative justice and criminal justice. Competing or reconcilable paradigms?* (Studies in Penal Theory and

- Penal Ethics), Oxford: Hart Publishing, 2003, pp.1-20, ISBN-10: 1841135186; ISBN-13: 978-1841135182, 364 p.
47. BRENNEUR B., Relația dintre mediere și instanțe. Experiența franceză, publicat în Volumul Conferinței internaționale “*Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective*”, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
 48. BUNECI Petre, DUVAC Constantin, DOBLEAGĂ Ovidiu, *Ocrotirea prin mijloace penale și procesul penal a intereselor financiare ale Uniunii Europene*, București: Editura Pro Universitaria, 2008, ISBN 978-973-129-183-3, 313 p.
 49. BUTOI T. I., BUTOI I. T., *Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*, Ed. a II-a, București: Editura Fundației România de Măine, 2004, ISBN 973-725-152-0, 440p.
 50. BUTOI T., MÎNDRILĂ D., IONESCU C., CIOBANU M., BUTOI I. T., BUTOI AL., PUȚ C. G., *Compendiu interdisciplinar de psihologie judiciară - analiza comportamentală - victimologie - psihologie victimală - criminalistică*, Craiova: Editura SITECH, 2018, ISBN: 978-606-11-6179-9, 950p.
 51. CARIO Robert, *Justice restaurative. Principes et promesses. Sciences criminelles - Traité de sciences criminelles*, 2e édition, Paris: Parisian publishing house L'Harmattan, 2010, ISBN 2296125573, ISBN 9782296125575, 300 p.
 52. CARTER Jimmy, *Dispute Resolution Act Statement on Signing S. 423 into Law*, February 12, 1980, online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project; Jimmy Carter, Dispute Resolution Act Statement on Signing S. 423 into Law, February 12, 1980, in: Public Papers of the Presidents of the United States: Jimmy Carter, p.303. [accesat : 03.05.2017], disponibil on line: https://books.google.ro/books?id=WFbVAwAAQBAJ&pg=PA303&lpg=PA303&dq=Carter+Jimmy,+Dispute+Resolution+Act+Statement+on+Signing+S.+423+into+Law&source=bl&ots=G9PCgxBWII&sig=ACfU3U0irXs0Y6VUYMYoXrSu4DJj0Lzdiw&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwjxm_HFsIThAhXwsYsKHX5RAVvkQ6AEwAXoECAAAQAAQ#v=onepage&q=Carter%20Jimmy%2C%20Dispute%20Resolution%20Act%20Statement%20on%20Signing%20S.%20423%20into%20Law&f=false
 53. *Căi alternative de soluționare a conflictelor*, [Accesat la 02 decembrie 2016]. Disponibil: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_ro.htm.
 54. CĂLIN D., CĂLIN R.-M., COȚOVANU P. A., Cuvânt înainte, în: volumul *Culegere de*

- hotărâri judecătorești pronunțate în materia medierii*, Ediția a 2-a, revizuită și adăugită, București: Editura Universitară, 2012, ISBN: 978-606-591-208-3, 536 p.
55. CÂNDEA Virgil, GIURESCU Dinu C., MALIȚA Mircea, *Pagini din trecutul diplomației românești*, București: Editura Politică, 1966, 286 p.
 56. CHOMSKY N., FOUCAULT M., *Despre natura umană*, Cluj-Napoca: Editura Tact, 2012, ISBN 978-606-8437-13-2, 82 p.
 57. CHRISTIE NILS, Images of man in modern penal law, in *Contemporary Crises*, nr. 10, 1986, ISSN 0378-1100, pp.95-106.
 58. CHRISTIE Nils, The conflicts as a property. Prelegere ținută la Centrul de Cercetări Criminologice, Universitatea Sheffield, publ. in *The British Journal Of Criminology*, Vol. 17, January 1977, pp. 1–15, ISSN 0007-0955, EISSN 1464-3529, 100 p., <https://academic.oup.com/bjc/issue/17/1>
 59. CHIȘ I., *Drept execuțional penal*, București: Editura Wolters Kluwer, 2009, ISBN 978-973-1911-71-7, 496 p.
 60. CICERO Marcus Tullius, *De Officiis*, I, 11, 27, 33, 34, [Accesat la 12 decembrie 2016]. disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Marcus_Tullius_Cicero, accesat la 22 ianuarie 2017.
 61. CICERO, *Despre supremul bine și supremul rău*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, 488 p.
 62. CICERO Marcus Tullius, *Filipice*, București: Editura Albatros, 1972, 309 p.
 63. CIOBANU Viorel, ROTARU Vasile, ZAHARIA Victor, DOLEA Igor, *Justiția juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală*, Chișinău: Cartea XI, 2009, ISBN: 978-9975-66-093-8; ISBN: 978-9975-66-125-6 , 293p.
 64. CIOCLEI V., *Manual de Criminologie, Ediția 5*, București: Editura C.H. Beck, 2011, ISBN 978-973-115-861-7, 276 p.
 65. CISSOKHO Birane Ndiaye, Medierea în Senegal, în volumul Conferinței Internaționale “Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective”, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
 66. CIUNCAN Dorin, *Dreptul penal al afacerilor. Probleme teoretice, aspecte practice*, București: Ed. Universul Juridic, 2012, ISBN 978-973-127-729-5, 493 p.
 67. COADĂ Constantin, *Legislația medierii: note, comentarii și explicații*, București: Ed. Universul Juridic, 2013, ISBN 978-606-673-127-0, 212 p.
 68. *Code penal du Belge*, 8 Juin 1867, publicație: 09-06-1867, nummer: 1867060850,

bladzijde:3133, [Accesat: 10.01.2019]. disponibil:
http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?imgcn.x=65&imgcn.y=13&DETAIL=1867060801%2FF&caller=list&row_id=1&numero=5&rech=12&cn=1867060801&table_name=LOI&nm=1867060850&la=F&chercher=t&dt=STRAFWETBOEK&language=nl&fr=f&choix1=EN&choix2=EN&fromtab=justel&nl=n&sql=dt+contains++%27STRAFWETBOEK%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&trier=afkondiging#Art.458

69. Codes Larcier, Droit civil et judiciaire, Tome I, 2008, Édition mise à jour d'après les textes publié au *Moniteur belge jusqu'au 1er janvier 2008*, ISBN 978-2-8044-3150-1, éditeursLarciet et Groupe De Boek s.a., Buxelles, 1737 p., pp.180-442.
70. *Codicele Civile* (în P. St. Decret. 26 noembrie 1864, Prom. 4 decembrie 1864, Pus în lucrare la 1 decmb. 1865), publicat în: B. Boerescu, *Codicile române, séu Collecțiune de toate legile României, cuprinđendú Codicele Civilú, Procedura Civile, Condicele Comercialú, Condicele Penalú, Procedura Penală, împreună cu Didpozițiunile Tractatului din Paris, și alle Convențiunei din 1858, relative la Romania; cu Constituțiunile din 1858 încoa, și cu unú Suplimentu în care intră toate legile administrative, militare și judiciare, to te decretele și regulamentele cele mai nuoi și mai ususli, de la 1859 și până acum, publicație cu annotațiuni, trimiteri la articolile corespunđetőre din legile române séu străine, cu reproduceri de testuri abrogate*, Typographia Laboratorilorú Românú, Bucuresci(sic!), 1871, pp. 181-182, 1650 p.
71. *Codul Calimach. Ediție critică*, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1958, p.28.
72. *Codul civil român republicat*. Legea 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii 287/2009 privind Codul civil (extras) și O.U.G. nr. 79 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil: ad litteram, București: Editura Universul Juridic, 2012, 590 p.
73. *Codul de procedură penală al Republicii Franceze* [Accesat la 08 mai 2016]. Disponibil https://www.legifrance.gouv.fr/telecharger_pdf.do?cidTexte=LEGITEXT00000607114.
74. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, publicat la data: 07.06.2003 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110, art nr: 447*, data intrării în vigoare: 12.06.2003, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248–251, art. 699, cu modificările ulterioare. <http://lex.justice.md/md/326970/>.
75. Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010, (Legea nr. 135/2010), emitent

- Parlamentul României. Publicat în *Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010*. [Accesat la 04 iunie 2017]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/FormaPrintabila/00000G29L6V3JDC4GKO349QUK4NTDP0W> accesat la data de 31.01.2018.
76. *Codul familiei* (legea căsătoriei) din 1992 “Ehegestz” consolidată prin Legea federală: Dispoziție legală completă pentru dreptul matrimonial, versiune datată 31.08.2017, Austria, [Accesat: 23.06.2017]. Disponibil: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001871>.
 77. *Codul penal francez* [Accesat la 29 iunie 2017]. Disponibil: <https://www.scribd.com/document/141744907/CP-FRANTA-Traducere-Romana>; <https://www.legifrance.gouv.fr/>.
 78. *Codul penal german* [Accesat: 31.01.2017]. Disponibil: <https://www.scribd.com/doc/93570222/Codul-Penal-German>.
 79. Codul penal al Republicii Moldova, Publicat : 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art Nr : 195. Republicat în temeiul modificărilor și completărilor operate prin articolul III lit. c) al Legii nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008, în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41- 44, art.120*, Intrat în vigoare la data de 24 mai 2009. <http://lex.justice.md/md/331268/>
 80. *Codul penal român (Legea nr. 15/1968) și Noul Cod penal (legea nr. 268/2009)*, ediție îngrijită de conf. univ. dr. judecător Dan Lupașcu, București: Editura Universul Juridic, 2010, ISBN 978-973-127-243-6, 340 p. A se vedea și on line: [Accesat la 31 ianuarie 2017]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855>.
 81. *Codul penal spaniol*, [accesat: 10.11.2017] disponibil: <https://www.scribd.com/doc/94260989/Codul-Penal-Spaniol>.
 82. *Codul penal și de procedură penală, Ediția a 12-a, rev.*, Ed. coord. de prof. univ. dr. Valerian Cioclei, București: Editura C.H. Beck, 2013, ISBN 978-606-18-0144-2, 459p.
 83. *Coduri în vigoare ale Franței* [accesat: 19.03.2016], disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/>.
 84. *Compendiu de documente ale Consiliului Europei privind prevenirea suprapopulării penitenciarelor*, 2015, 145 p. [accesat: 01.11.2016], disponibil: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ab9b7#search=Recomandarea%20nr%2E%20%2881%29%207%20a%20CM%20%28The%20Committee%20of%20Ministers%29%20al%20CoE>

85. *Comunicatul de presă al Curții Constituționale române* din 18 septembrie 2018, [accesat: 01.10.2018], disponibil: <https://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-324>.
86. *Concluzii și recomandări CEPEJ*. European Commission for the Efficiency of Justice CEPEJ (2018)7, 27 June 2018. [accesat: 03.11.2018], disponibil: <http://www.cmediere.ro/page/2094/accelerarea-implementarii-medierii-la-nivel-european>; file:///C:/Users/YOYO/Documents/Downloads/20180725092747.pdf accesat la 13.08.2018.
87. CONSTANT René., *Medierea judiciară civilă în Belgia*, în vol. Conferinței Internaționale “*Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective*”, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
88. CONSTANTIN-DULCAN D., *Inteligența materiei*, Ed. a 3-a, rev. și adăug, Cluj-Napoca: Editura Eikon, 2009, ISBN 978-973-757-222-6, 474 p.
89. *Constituția Republicii Italiene*, Introducere de Oscar Luigi Scalfaro, Președintele Republicii Italiene; Traducere: Alexandrina Popescu, București: Editura ALL BECK, 1998, SBN 973-9435-07-6 : 3.50 4.90; 342.4(450), 90 pagini.
90. *Constituția Japoniei*, București: Editura ALL Educational S.A., 1997, ISBN 973-9337-06-6, 74 pagini.
91. *Constituția României din 2003*, emitent: Adunarea Constituantă, publicată în: *Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003*, ISBN 973-973-369-8, 50 p.
92. CONTAMINE Phillipe, *Un război pentru împărăția cerurilor*, publicat în volumul *Cruciadele*, București, Editura Artemis, 1988, pp. 98-108, 280 p.
93. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice adoptată la 7 aprilie 2011.RO 14.11.2012 și publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 315/57*.
94. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite din 20 noiembrie 1989. [accesat: 13.07.2018], disponibil: https://www.unicef.org/moldova/ro/CRC_RO.pdf.
<https://www.humanium.org/en/convention/text/>.
95. *Convenția Organizației Națiunilor Unite privind Eliminarea tuturor formelor de Discriminare față de Femei (CEDAW)* adoptată la 18 decembrie 1979.
96. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Roma, 4.XI.1950, amendată de Protocoalele nr. 11 și 14, însoțită de Protocolul adițional și de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12, 13 și 16; [accesat: 22.10.2017], disponibil:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf .

97. COSTA T., *Note asupra lucrării lui Publius Ovidius Naso, Opere. Fastele*, Chișinău: Editura Gunivas, Tipografia Universul, 2001, ISBN: 978997596222X , 1248 p.
98. COSTACHI Gh., Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului // în *Revista Națională de Drept*, nr. 1 (183) ianuarie 2016, Chișinău: Tiparul executat la CEP al USM, ISSN 1811-0770.
99. COSTAȘ Cosmin Flavius, *Dreptul la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil*, București: Editura Universul Juridic, 2014, ISBN 978-606-673-502-5, 517 p,
100. CRAGG Wesley, *The practice of punishment. Towards a theory of restorative justice*, Londra, New York: Routledge, 1992, p.146, ISBN-10: 041504149X; ISBN-13: 978-0415041492, 272 p.
101. CRETIESCU Alex., *Comentariu al Codicilor României, Alecsandru Ioan I*, București: Imprimeria Statului, 1865, 205 p.
102. CREȚU Vasile, *Drept internațional public, Ediția a V-a*, București: Editura Fundației România de Măine, 2008, ISBN: 9735821184, 396 p.
103. *Culegere de documente și instrumente ale Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) privind managementul timpului, eficiența și calitatea justiției (Ediție revizuită și completată)*, Consiliul Europei, Chișinău, 2017, ISBN 978-9975-53-796-4., 400 p. [Accesat la 05 martie 2016]. Disponibil: <https://rm.coe.int/090000168070ce00>.
104. CUȘNIR, A. ȘIBALICA, E., *Considerații generale privind modelul justiției restaurative*. Publ. în Programe de justiție restaurativă în lumea contemporană. București: Institutul Național de Criminologie, 2005, ISSN 1454 – 5624; ISSN-L1454 – 5624, 194 p. [accesată: 24.08.2016], disponibil: [http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Study/Programe de justitie restaurativa in lumea contemporana - Studiu.pdf](http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Study/Programe%20de%20justitie%20restaurativa%20in%20lumea%20contemporana%20-%20Studiu.pdf).
105. DALY Kathleen, *The Punishment Debate in Restorative Justice*, Griffith University, School of Criminology and Criminal Justice, Brisbane, Queensland, Australia. [accesat: 03.08.2018], disponibil: https://www.researchgate.net/publication/268418249_The_Punishment_Debate_in_Restorative_Justice .
106. DANDURAND Y., GRIFFITHS C.T., *Handbook on restorative justice programmes*, New York: *United Nations Office on Drugs and Crime*, 2014, ISBN 10: 92-1-133754-2; ISBN 13: 978-92-1-133754-9, 224 p.
107. DANILEȚ Cristi (coord.), SZABO Anamaria, DEDU Ion, RĂDUȚ Andreea, *Ghid de*

- mediere penală, conform noilor coduri*, București: Editura Beck, 2014, ISBN/ISSN: 978-606-18-0354-5, 212 p.
108. DANILEȚ Cristi, *Ghid de mediere pentru magistrați. Medierea în materie civilă. Medierea familială. Medierea în cauzele penale*, 2010, 18 p. [accesat: 14.02.2017], disponibil:
http://www.medierenet.ro/wp-content/uploads/2012/06/ghid_mediere_magistrati.pdf .
 109. DANILEȚ Cristi, *Legea medierii – informarea e obligatorie de la 1 februarie 2013*. [accesat: 23.08.2018], disponibil: <http://www.juridice.ro/235253/legea-medierii-informarea-e-obligatorie-de-la-1-februarie-2013.html>.
 110. *Decizia C.C.R., nr. 161 din 2000*, [Accesat: 18.04.2016]. Disponibil: www.lex.ro.
 111. *Decizia C.C.R., nr. 197 din 2000*, [Accesat: 20.04.2016]. Disponibil: www.lex.ro.
<https://lege5.ro/Gratuit/gi3dqnzr/decizia-nr-197-2000-referitoare-la-exceptia-de-neconstitutionalitate-a-dispozitiilor-art-279-alin-1-din-codul-de-procedura-penala>
 112. *Decizia Î.C.C.J. nr. 184/RC/2016*, Ședința publică din 20 mai 2016, Înalta Curte De Casație și Justiție, Secția Penală. [Accesat: 03.10.2016]. Disponibil:
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=13003>
 113. *Decizia C.C. nr. 397 din 15 iunie 2016* referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.67 din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, în interpretarea dată prin Decizia nr.9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, și ale art.16 alin.(1) lit. g) teza finală din Codul de procedură penală, Curtea Constituțională română. [Accesat: 10.10.2016]. Disponibil:
https://www.ccr.ro/files/products/Decizie_397_2016.pdf; http://juri.ro/static/files/2016/iulie_2016/14/DECIZIA_397_15iunie16_1041D1186D15.pdf.
 114. *Decizia C.C.R. nr. 508 din 7 octombrie 2014 a Curții Constituționale române*, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal. [Accesat: 28.08.2016], Disponibil:
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/163092>.
 115. *Decizia C.C.R. nr. 23 din 20 ianuarie 2016* referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 318 din Codul de procedură penală român, Curtea Constituțională a României [Accesat: 12.06.2016]. Disponibil:
https://www.ccr.ro/files/products/Decizia_nr.23_din_20_ianuarie_2016_.pdf.
 116. *Decizia C.C.R. nr. 266 a Curții Constituționale Române*, din 7 mai 2014, referitoare la

- excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 200 din Codul de procedură civilă, precum și celor ale art.2 alin. (1) și (12) și art.601 din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în *Monitorul Oficial al României, nr.464* din data de 25.06.2014.
117. Decizia C.C.R. nr. 482 din 30 iunie 2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 478 alin. (4), art. 484 alin. (2), art. 486 alin. (2) și art. 488 alin. (1) din Codul de procedură penală, emitent: Curtea Constituțională a României, publicat: *Monitorul Oficial nr. 911 din 11 noiembrie 2016*.
 118. DELEANU Ion, DELEANU Sergiu, *Arbitrajul intern și internațional*, București: Ed. Rosetti, 2005, ISBN 9737614089, 519 p.
 119. DEX, [Accesat: 11.02.2017]. Disponibil: <http://www.dex.ro>.
 120. DIACONU Dumitru-Virgil, *Medierea în cauzele penale*, București: Ed. C.H. Beck, 2012, ISBN/ISSN: 978-606-180-009-4, 128 p.
 121. *Dicționar de Neologisme*, Sub îngrijirea: Florin Marcu, Constant Mane, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978, 1167 p.
 122. *Dicționar Latin-Român*, București: Editura Științifică, 1962, 959 p.
 123. *Dicționarul General al Limbii Române*, Vasile Breban (coord.), vol. I și vol. II, București, Editura Enciclopedică, 1992, 1147 p.
 124. DIGNAN, James, *Understanding victims and restorative justice*. New York: Open University Press, McGraw-Hill Education, 2005, ISBN 9780335224852 (electronic bk.); 0335224857 (electronic bk.); 128095129X; 9781280951299, 239 p. [accesat: 23.10.2017], disponibil: <https://www.amazon.co.uk/Understanding-Victims-Restorative-Justice-Crime/dp/0335209793>
 125. DINGLE Jonathan, KELBIE Judith, *The Mediation Handbook, 2014/15*, 2nd Edition, London: Unity Press An Imprint of Unicorn Press Ltd., 2014, ISBN-10: 1906509778; ISBN-13: 978-1906509774, 226 p.
 126. Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 136/3* din 24.5.2008.
 127. DJAROVA D., Dezvoltarea medierii în Bulgaria, publicat în vol. Conferinței Internaționale “*Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și perspective*”, București, 29 octombrie 2010, Grupul European al Magistraților care susțin Medierea. Secțiunea română (GEMME), București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.

128. DOLEA Igor, Un nou concept în procedura penală // în *Revista Națională de Drept*, 2003, nr.5, ISSN 1810-309X, 54 p.
129. DOLEA Igor, Presumția nevinovăției, În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*, coord. ed.: Mihai Poalelungi [et al.]. Ed. I, Chișinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2013, pp.56-62, ISBN 978-9975-53-231-0, 1192 p.
130. DOLEA Igor, LUPU M., *Ghid pentru justițiabili în materie penală (victime și martori)*, Chișinău: IRP, 2006, 52 p.
131. DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, SEDLEȚCHI Iurie, VIZDOAGĂ Tatiana, ROTARU Vasile, CERBU Adrian, URSU Sergiu, *Drept procesual penal*, Chișinău: Editura Cartier Juridic, 2005, ISBN 9975-79-343-6, 948 p.
132. DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, VIZDOAGĂ Tatiana, SEDLEȚCHI Iurie, ȘTERBEȚ Valeria, ROTARU Vasile, BOTEZATU Raisa, CERBU Adrian, URSU Sergiu, ERJIU Ecaterina, *Codul de procedură penală. Comentariu*, Chișinău: Editura Cartier juridic, 2005, ISBN 9975-79-324-8, 768p.
133. DOLEA Igor, ZAHARIA Victor, *Studiu de fezabilitate privind instanțele specializate în cauzele cu implicarea copiilor în Republica Moldova*, Chișinău: Editura „Bon Offices”, 2011, ISBN 978-9975-80-510-0, 156p.
134. DOLEA Igor, CIOBANU Viorel, ROTARU Vasile, ZAHARIA Victor, „*Justiția juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală*”, Institutul Național al Justiției, Chișinău: Elan Poligraf, 2009, ISBN 978-9975-66-093-8, ISBN 978-9975-66-125-6, 293p.
135. DOLEA Igor, ZAHARIA Victor, ROTARU Vasile, CROITOR Elena, MIHAILOV Veronica, CEBANAȘ Alexandru, *Justiția penală și drepturile omului. Cercetare sociologică*, Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2010, 168 p.
136. DOLEA Igor, ZAHARIA Victor, ROTARU Vasile, GRIBINCEA Lilia, DILION Marcela, GLADCHI Gheorghe, BELDIGA Cristina (coord.), *Raportul de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova al Institutului de Reforme Penale din 2009*, Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2009, 96 p., [accesat: 12.12.2018], disponibil: irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf
137. DOLEA Igor, ZAHARIA Victor, ROTARU Vasile, GRIBINCEA Lilia, DILION Marcela, GLADCHI Gheorghe, BELDIGA Cristina (coord.), *Raportul de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova realizat sub patronatul Institutului de Reforme Penale*, Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2010,

- 107 p.. [accesat: 20.05.2018], disponibil: irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf
138. DOLEA Igor, ZAHARIA Victor, ROTARU Vasile, DILION Marcela, GRIBINCEA Lilia, BELDIGA Cristina, GLADCHI Gheorghe, *Raport de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova*, Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2014, 96 p, [accesat: 22.06.2018], disponibil: irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf.
 139. DONGOROV Vintilă, KAHANE Siegfried, ANTONIU George, BULAI Constantin, ILIESCU Nicoleta, STĂNOIU Rodica, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea Specială. Vol. II*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976, 436p.
 140. DONGOROV Vintilă, KAHANE Siegfried, OANCEA Ion, FODOR Iosif, ILIESCU Nicoleta, BULAI Constantin, STĂNOIU Rodica, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. Vol. I*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969, 436 p.
 141. DONGOROV Vintilă, KAHANE Siegfried, OANCEA Ion, FODOR Iosif, ILIESCU Nicoleta, BULAI Constantin, STĂNOIU Rodica, ROȘCA Victor, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. Vol. II*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970, 469 p.
 142. DRAGNE Luminița, TRANCĂ Anamaria, *Medierea în materie penală*, București: Editura Universul Juridic, 2011, ISBN: 978-973-127-747-9, 240 p.
 143. DUJARDIN Laurence, *Ho'oponopono. O metodă simplă și eficientă de a ne elibera de blocajele memoriei*, București: Didactica Publishing House, 2015, ISBN: 606-683-470-4, 151 p.
 144. DURANT Will, DUTRANT Ariel, *Secolul lui Ludovic XIV. Aventura intelectuală. 1648-1715*, București: Editura Prietenii Cărții, 2007, ISBN 973-573-399-4, 351 p.
 145. DUȚU Olga, *Comunicare și negociere în afaceri*, Constanța: Editura Europolis, 2008, ISBN 978-973-676-323-6, 142 p.
 146. EGLASH Albert, Creative Restitution-A Broader Meaning for an Old Term, în *Journal of Criminal Law and Criminology*, Volume 48, Issue 6, No. 6 (Mar. - Apr., 1958), pp. 619-622, Crim. L. & Criminology 619 (1958), Published by: Northwestern University Pritzker School of Law, DOI: 10.2307/1140258.
 147. EUNSON Baden, *Managementul conflictului*, Craiova: Editura Remind, 2015, ISBN: 606-94068-2-3, 147 p.

148. Extras din Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.1ra-127/09 din 17.02.2009, citat din: *Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010)*, Culegere, col. red.: Constantin Gurschi, Raisa Botezatu, Igor Dolea (et al.), Chișinău: Î.S. F.E-P. „Tipograf. Centrală”, 2012, ISBN 978-9975-53-078-1, 916 p.
149. FATTAH Ezzat Abdel, Quelques problèmes posés à la justice pénale par la victimologie (Câteva probleme puse justiției penale de victimologie), in *Annales Internationales de Criminologie*, Paris: Published by Société internationale de criminologie, 1966, ISSN 0003-4452, 122 p.
150. FEN He, Chinese Alternative Dispute Resolution (ADR), Mediation and Arbitration, în vol. *Chinese Arbitration: A Select of Pitfalls*, by Association for International Arbitration (Editor), Antwerpen-Apeldoorn: Maklu Publisher, 2009, ISBN-10: 904660263X; ISBN-13: 978-9046602638, 160 p.
151. FOUCAULT Michel, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, București: Editura Humanitas, 1997, ISBN 973-28-0648-6, 448 p.
152. FOUCAULT Michel, *Puterea psihiatrică. Cursuri ținute la Collège de France*, Cluj: Editura Idea Design & Print, 2006, ISBN (10) 973-7913-52-3, ISBN 978-973-7913-52-4, 326p.
153. FRUNZETI Teodor, *Soluționarea crizelor internaționale: mijloace militare și nemilitare*, Iași: Editura Institutul European, 2006, ISBN 973-611-401-5, 270 p.
154. FURIO Jennifer, *Restorative justice. Prison as hell or a chance for redemption?*, New York: Algora Publishing, 2002, ISBN-10: 1892941740; ISBN-13: 978-1892941749, p.208.
155. FURLOG Gary T., *The conflict resolution toolbox. Models and maps for analyzing, diagnosing and resolving conflict*. Ontario: John Wiley & Sons Canada Ltd., 2005, p.2, ISBN: 978-0-470-83517-3, 272 p.
156. GAGU Camelia, *Medierea - metodă alternativă de soluționare a conflictelor*, [accesat: 15.07.2017], disponibil: <https://www.scribd.com/document/129451015/Medierea-Metoda-Alternativa-de-Solutionare-a-Conflictelor> [Accesat la 26 februarie 2016]
157. GARRAUD R., *Traité Théorique et Pratique du Droit Pénal Français. Tome Deuxième. Deuxième Edition*, Ouvrage couronné par l'Institut (Académie des Sciences Morales et Politiques), Paris: Bar-Le-Duc. - Imprimerie Constant-Laguerre, Librairie de la Société du Recueil Général des Lois et des Arrêts, Fondé par J.-B. Sirey, et du Journal du Palais, Ancienne Maison L. LAROSE & FONCEL, 1898, 748 p.

158. GARSONNET E., CÉZAR-BRU Ch., *Traité théorique et pratique de procédure civile et commerciale*, t. VIII, paragraf 3016, Paris: Librairie de la Société du Recueil Général des Lois & des Arrêts, Ancienne Maison L. Larose & Forcel, 1902, 912 p.
159. GHEORGHE Monica, *Căi amiabile de soluționare a conflictelor de muncă*, București: Editura Universul Juridic, București, 2010, ISBN 978-073-127-382-2, 464 p.
160. GHEORHIȚĂ Mihai, **TUDOR Vasilica-Leontina**, Modelul criminalistic al dobândirii creditului prin înșelăciune. Publ. în vol. Conferinței „*Investigarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul financiar-bancar*”, București, 2015, Asociația Criminaliștilor din România, Coordonatori științifici: V. Lăpăduși, D.Voinea, C.Duvac, C.Drăghici, G.Țăru, Tipogr. SC Chimics SRL, București, 2015, pp.154-159, ISSN 1454-3117, 269p.
161. GHERVASE D.-G., Ședințele de informare implementate prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor. Aplicabilitate practică, publicat în *Revista Medierea*, Nr. 1-2/2011, București: Editura Universitară, 2011, ISSN 1844-9190, 102 p.
162. *Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală*, CEPEJ(2007)13, Comisia Europeană Pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Strasbourg, 7 decembrie 2007, Traducere Jud. Danileț Cristi. [accesat: 18.09.2017], disponibil:[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CEPEJ\(2007\)13&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=DGHL-CEPEJ&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CEPEJ(2007)13&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=DGHL-CEPEJ&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true) [Accesat la 01 noiembrie 2016]
163. GLADCHI Gheorghe, *Criminologie generală*, Chișinău: Editura Museum, 2001, Indice CZU 343.9(075.8), 312 p.
164. GLADCHI Gheorghe, *Victimologie și prevenirea infracțiunilor*, Chișinău: Acad. de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2004, ISBN 9975-935-49-4, 312p.
165. GO Flora, Mediation as Practiced in Criminal Law: The Present, the Pitfalls, and the Potential, in *James Boskey ADR Writing Competition*, Harvard Law School, 2010. [accesat: 22.12.2018], disponibil: file:///C:/Users/YOYO/Documents/Downloads/_CR100000_otherlinks_files_2010_BoskeyEssay_Winner_FloraGo.pdf; https://www.americanbar.org/groups/dispute_resolution/awards_competitions/james_b_boskey_law_student_essay_contest_on_dispute_resolution/.
166. GORGHIU Alina (coord.), STĂNESCU Nicolae Bogdan Codruț, SÂRBU Manuela,

- MUNTEANU Mihai, DEDU Ion, FRANDEȘ Ciprian, *Medierea– oxigen pentru o societate modernă*, București: Editura Universul Juridic, 2013, ISBN 078-606-673-125-6, 369 p.
167. GRAMATICA Filippo, *Principii de Drept penal subiectiv*, București: Tipografia Ziarului „Universul”, 1934, 289 p.
168. GRILLI Luigi, *La Procedura penale*, Editura Cedam, 2010; [Accesat la 13 februarie 2018], Disponibil: www.books.google.ro
169. GRIMAL Pierre, *Civilizația romană, vol. I*, traducere Eugen Cizek, București: Editura Minerva, 1973, 373 p.
170. GRIMAL Pierre, *Civilizația romană, vol. II*, traducere Eugen Cizek, București, Ed. Minerva, 1973, 743 p.
171. GROTH Hugonis (GROTIUS Hugo), *DE IURE BELLI AC PACIS*, București: Întreprinderea Poligrafică „13 decembrie 1918”, 1968, 1091 p.
172. Grupul European al Magistraților care susține Medierea GEMME, Secțiunea Română, *Medierea în Uniunea Europeană. Stadiu și Perspective*, București: Editura Universitară, 2010, ISBN 978-606-591-032-4, 522 p.
173. GUSTI Dimitrie, *Sociologie juridică. Culegere de texte*, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1997, 179 p.
174. GUȚU Zinaida, VIDAICU Daniela, *Raport de monitorizare privind implementarea legii RM nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere*, Ministerul Justiției. Raportul a fost realizat cu susținerea proiectului UNDP „Trasitional Capacity Support for the public Administration of Moldova”, Chișinău 2011, 41 p. [accesat: 12.10.2017], disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/
175. GUȚULEAC Victor, POPA Ilie, Constrângerea ca metodă de administrare în domeniul combaterii contravenționalității, // în *Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*, Nr. 1 (17) 2016, Chișinău: SRL „Cetatea de Sus”, ISSN 2345-1130.
176. HANGA Vladimir, *Mari legiuitori ai lumii*, București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977, 290 p.
177. HARRISON Agatha. <http://www.quakersintheworld.org/quakers-in-action/194> [Accesat la 02 februarie 2016]
178. HARRISON Christine B., *Shadow Justice: The Ideology and Institutionalization of Alternatives to Court*, Publication City/Country Westport Connecticut: Greenwood Publishing Group, United States, Imprint Praeger Publishers Inc, 1985, ISBN10 0313243328; ISBN13 9780313243325, 216 p.

179. HARUTYUNYAN A. A., *Medierea în cadrul procedurilor penale*, Rezumatul autorului. Disscours [...] candidat Științe jurid. Moscova, 2012.
180. HENDLEY Kathryn, *The introduction of mediation to Russia*, în *National Council for Eurasian and East European Research*, University of Washington D.C., NCEEER Contract Number: 826-18h, 2012; [accesat: 08.10.2018], disponibil: <https://www.nceeer.org/papers.html>, <https://www.nceeer.org/papers/287-assessing-the-role-of-the-justice-of-the-peace-courts-in-the-russian-judicial-system.html>.
181. HODGSON James Day, YOSHIHIRO Sano, GRAHAM John L., *Doing business with the new Japan. Succeeding in America's Richest International Market, Second Edition*, Lanham, Maryland: Editor Rowman & Littlefield, 2008, ISBN 074255533X; ISBN 9780742555334, 238 p.
182. HOFSTENDE G., HOFSTENDE G. J., MINKOV M., *Culturi și organizații. Softul mental. Cooperarea interculturală și importanța ei pentru supraviețuire*, Editura Humanitas, București, 2012, ISBN 978-973-50-3570-9, 511 p.
183. HORACE Alexander, [accesat: 22.03.2018], disponibil: <http://www.quakersintheworld.org/quakers-in-action/192>.
184. Hotărârea Guvernului nr.303 din 21.04.2009 cu privire la aprobarea condițiilor de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale (publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 83-85/368* din 30.04.2009).
185. Hotărârea nr.9 din 09.03.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 364/1 din Codul de procedură penală (judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală), Curtea Constituțională a Republicii Moldova, (sesizarea nr. 156g/2016), Publicat: 13.10.2017 în *Monitorul Oficial Nr. 360-363 art Nr: 95*, Data intrării în vigoare: 09.03.2017. [Accesat la 22 februarie 2017]. Disponibil:<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=37189>
186. *Hotărârea nr.8 din 26.04.2018* privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003 (medierea judiciară). (Sesizarea nr. 3g/2018); [accesat: 22.01.2019], disponibil: <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=654>; <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1175&t=/Media/Noutati/Curtea-a-examinat-constitutionalitatea-unor-prevederi-din-Codul-de-procedura-civila-referitoare-la-mediarea-judiciara>.
187. IGNAT Claudiu Florinel Augustin, *Curs de mediere și arbitraj*, București: Editura Universitară, 2015, ISBN 978-606-2-0380-3, 202 p.

188. *Impact of CEPEJ Guidelines on Mediation, European Commission for the Efficiency of Justice, Working Group on Mediation (CEPEJ-GT-MED) (2017)8; 16 May 2018.* [accesat: 09.10.2018], disponibil: <http://www.cmediere.ro/page/2094/accelerarea-implementarii-medierii-la-nivel-european>.
189. Institutul de Reforme Penale, *Medierea in SUA*, [accesat: 08.10.2018], disponibil: http://irp.md/library/legislation/international_legislation/304-medierea-in-sua.html
190. *Instrumentul de Dezvoltare a Medierii pus la dispoziție de CEPEJ*, Asigurarea punerii în aplicare a orientărilor CEPEJ privind medierea, CEPEJ(2018)7, as adopted at the 30th plenary meeting of the CEPEJ from 27 to 29 June 2018 in Strasbourg. [accesat: 20.12.2018], disponibil: <http://www.cmediere.ro/page/2094/accelerarea-implementarii-medierii-la-nivel-european>;
file:///C:/Users/YOYO/Documents/Downloads/20180725092747%20(2).pdf.
191. IONAȘCU T., BARASCH E.A., IONAȘCU A., BRĂDEANU S., ELIESCU M., ECONOMU V., EMINESCU Y., EREMIA M.I., ROMAN E. R., RUCĂREANU I., ZLĂTESCU V.D., *Tratat de drept civil. Partea generală, volumul I*, București : Editura Academiei R.S.R., 1967, 640 p.
192. Î.C.C.J., Secțiile Unite, *Decizia nr.27/2006*, [Accesat: 16.04.2016]. Disponibil: www.legalis.ro
193. Î.C.C.J., *Decizia nr.9 din 17 aprilie 2015* privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția I penală, prin Încheierea din 21 ianuarie 2015 pronunțată în Dosarul nr. 9.018/4/2014 (număr în format vechi 3.969/2014). [Accesat: 05.10.2017]. Disponibil: <http://www.unbr.ro/iccj-distictiile-dintre-mediere-si-impacarea-partilor-sub-aspectul-naturii-juridice-si-al-momentului-pana-la-care-pot-intervenii>;Disponibil:<http://www.monitoruljuridic.ro/act/decizie-nr-9-din-17-aprilie-2015-privind-pronun-aria-unei-hot-r-ri-prealabile-pentru-dezlegarea-n-principiu-a-urmtoarelor-probleme-de-drept-1-dac-dispozi-iile-art-67-din-168670.html>.
194. Î.C.C.J. *Decizia nr. 350/A/2015*. Pronunțată în ședință publică, la data de 9 octombrie 2015. [accesat: 14.05.2017], disponibil: <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=12976>
195. IONESCU-MUSCEL Petre, *Istoria Dreptului penal român. Studiu comparat. Istorie, Filosofie, Drept*, București, Editura „Revista Positivă Penală și Penitenciară, 1931, pp.41-42, 207p.
196. JIA Wenshan, Chinese mediation and its cultural foundation; in Chen Guo Ming, Ma Ringo (edit.), *Chinese conflict management and resolution*, Westpoint, Connecticut:

- Ablex Publishing, 2002, pp.289-326, ISBN 1-56750-643-7, 326 p.
197. KARNOZOVA Liudmila, Restorative Justice Within the Russian System of Law, in *Restorative Justice in Russia, Public Center for Legal and Judicial Reform*, Moscow: Gart Printing House, 2012, pp.12-19, 64 p. [accesat: 18.09.2018], disponibil: <http://sprc.ru/wp-content/uploads/2012/08/Restorative-Justice-Within-the-Russian-System-of-Law.pdf>, sprc.ru/.../Restorative-Justice-Within-the-Russian-System-of-...
 198. KARPENKO, A.D., The structure of social conflict in the applied aspect, in *Mediatsiya: Uchebnik (Mediation: Textbook)*, Karpenko, A.D. and Osinovskii, A.D., Eds., St. Petersburg: Red. zh. "Treteiskii sud."; Moscow: Statut, 2016; p. 96.586, ISSN: 0147-6882 (Print) 1934-8118 (Online).
 199. KETTELS Sabine, La mediazione sociale come parte della "Politische Erwachsenenbildung" in Germania: in Lucio Luison (edit.), *La Mediazione come strumento di intervento sociale. Problemi e prospettive internazionali. Politiche e servizi sociali*, Milano: FrancoAngeli, 2006, ISBN: 8846477650, 320 p.
 200. KUDRYASHOV A.A. Mediation in Russia, in *The notary*, 2009, no. 2, pp. 31–44.
 201. *La legislazione della mediazione in Bulgaria*. [accesat: 24.10.2018], disponibil: <https://mediaresenzaconfini.org/la-legislazione-della-mediazione/>.
 202. LARGUIER Jean, *Le droit penal, Huitième édition revue et corrigée*, Paris: Éditeur Press Universitaires de France, 1984, ISBN 2 13 040199 6, 128 p.
 203. LAROUSSE Bordas, *Cronologia universală*, București: Editura Lider, 1997, ISBN 973-9343-22-8, 602 p.
 204. LEFORT Céline, *Droit*, Édition 2005, Paris: Éditeur Nathan Technique, 2005, ISBN 2-09-179647-6, 192 p.
 205. Legea nr.168 din 12 noiembrie 1999 privind soluționarea conflictelor de muncă, publicată în *Monitorul Oficial al României, Nr. 582* din 29 noiembrie 1999.
 206. *Legea nr.257 din 14 iulie 2000* (Republica Cehă) privind serviciul de probațiune și mediere, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2001.
 207. *Legea nr.78 din 2001*, din 13.07, din Portugalia.
 208. *Legea nr.55 din 2002* privind medierea (Ungaria).
 209. Legea nr.54 din 2003, (legea sindicatelor), Publicat în *Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 73* din 5 februarie 2003.
 210. Legea cu privire la mediere în materie civilă (ZivMediaG) Zivilrechts-Medieri-Gesetz a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2004, publicată în BGBl. I nr.29/2003. (*Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich = Monitorul I al Austriei, nr 29/2003*).

211. Legea nr.255 din 2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 559 din 23 ianuarie 2004, intrată în vigoare de la 26 iunie 2004, publicat în Legislația profesiei de avocat, Editura Universul Juridic, 2012, ISBN 978-973-127-904-6, 397 p.
212. *Legea privind medierea în Bulgaria* promulgată SG. 110 din 17.12.2004. [accesat: 08.08.2017], disponibil: <https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2012/01/legge-sulla-mediazione-promulgata-sg-110-del-17-12-2004.pdf>.
<https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2012/01/legge-promulgata-sg-27-dell01-04-2011.pdf>.
213. Legea nr.192 din 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 441 din 22 mai 2006, cu modificările și completările ulterioare. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/200016>.
214. *Legea nr.21 din 12.06, 2007*, din Portugalia emisă de Adunarea Republicii (Parlamentul Portugaliei).
215. Legea nr.134 din 14.06.2007 cu privire la mediere, Publicată la data de: 07.12.2007 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 188-191, art nr: 730*. Data intrării în vigoare: 01.07.2008. Abrogată prin LP137 din 03.07.15, MO224-233/21.08.15 art.445; în vigoare 21.08.15.
216. Legea nr.62 din 2011 (Legea dialogului social), publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 322 din 10 mai 2011, republicată în: *Monitorul Oficial al României*, nr. 625 din 31 august 2012, cu modificările ulterioare.
217. Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, adoptată la 3 iulie 2015 de către Parlamentul Republicii Moldova, Publicată la 21.08.2015 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.224-233, art nr: 445*. Data intrării în vigoare: 21.08.2015, cu modificările ulterioare, <http://lex.justice.md/md/360455/>.
218. Legea nr.370 din 2009 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, Publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 831* din 3 decembrie 2009.
219. Legea nr.286 din 2009 privind Codul penal român, publicată în *Monitorul Oficial nr. 510* din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cele aduse prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, Publicată în *Monitorul Oficial nr.757* din 12 noiembrie 2012, Noul Cod penal român intrând în vigoare la 1 februarie 2014.

220. *Legea de modificare și suplimentare a legii privind mediația în Bulgaria* (SG, nr. 110 din 2004) promulgată SG. 27 din 01.04.2011.
221. *Legea nr.202 din 2012* Col. (Cehia), privind medierea și modificarea anumitor legi (Legea privind medierea), promulgată de Parlamentul Republicii Ceha.
222. Legea nr.211 din 29.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, emis de Parlamentul Republicii Moldova, publicată la 30.09.2016 în *Monitorul Oficial nr.338-341*, art. nr.698. [accesat: 12.06.2017], disponibil: <http://lex.justice.md/md/366857/> [Accesat la 28 noiembrie 2017].
223. Legea nr.31 din 17.03.2017 pentru completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003, publicat la 05.05.2017 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.144-148, art nr:229. [accesat: 18.09.2018], disponibil: <http://lex.justice.md/md/370016/>;
<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3402/language/ro-RO/Default.aspx>.
224. Lege nr. 154 din 24 iulie 2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, emitent Parlamentul României, *Publicat în Monitorul Oficial nr. 623* din 26 iulie 2019.
225. *Legea privind medierea*, Belgia. [accesat: 11.05.2017], disponibil: <https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2014/04/legge-sulla-mediazione.pdf>.
226. *Legea Republicii Kazahstan privind medierea*. [accesat: 25.09.2018], disponibil: http://mediators.ru/rus/about_mediation/international_law/kazakhstan_1.
227. *Legislația europeană în domeniul medierii*, Consiliul pentru Mediere român, [accesat: 18.09.2017], disponibil: <http://cmediere.ro/page/1452/legislatie-europeana-in-domeniul-medierii>
228. *Legiuirea Caragea. Ediție critică*, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică, 1955, pp.84-87, 339 p.
229. LEMPEREUR Alain, COLSON Aurélien, SALZER Jacques, *Medierea*, București: Editura C.H. Beck, 2011, ISBN 978-973-115-958-4, 322 p.
230. LENTZ Thierry, *Afacerea Kennedy*, București: Editura Corint, 2002, ISBN 973-653-382-4, 141 p.
231. LICHII Boris, *Urmărirea penală*, Chișinău, Editură: Centrul de Drept; Centrul de Instruire a Judecătorilor; Garuda-Art, 2000, ISBN: 9975-7588-7-7, 165 p.
232. LIJPHART Arend, *Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de țări*, Iași: Editura Polirom, 2006, ISBN (10) 973-46-0569-0; (13) 978-973-46-

0569, 319 p.

233. *Loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la médiation*, 21 Fevrier 2005, Service Public Federal Justice, Publié le: 2005-03-22, Numac: 2005009173, Bruxelles, Belge. [accesat: 16.03.2016], disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=fr&pub_date=2005-03-22&numac=2005009173&caller=summary
234. LONGINESCU S. C., *Elemente de Drept Roman. Partea Generală, vol. I*, București: Editura Librăriei SOCEC & C-ie, Societate anonimă, 1908, 179 p.
235. LUBMAN Stanley B., *Bird in a cage: Legal reform in China after Mao, 1 edition*, Publisher: Stanford University Press; Stanford, 2002, pp.40-71, ISBN-10: 0804743789, ISBN-13: 978-0804743785, 472 p.
236. LYNCH Michael, *China modernă*, București: Editura Niculescu, 2009, ISBN 978-973-748-405-5, 215 p.
237. LYNCH Michael, *Access to History: China: from Empire to People's Republic 1900-49. Second Edition*, Publisher: Hodder Education, London, 2010, ISBN-10: 9781444110128; ISBN-13: 978-1444110128, 176 p.
238. MARIȚ A., CRASULEA S., *Note de Curs. Drept penal comparat. (Ciclul I)*, Chișinău, 2013, [Accesat: 17.01.2018]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/08/092_-_Drept_penal_comparat.pdf accesat la 13.02.2018.
239. MATEUȚ Gh., *Medierea penală, // Revista Dreptul nr.7/2007*, București: Editor: Uniunea Juristilor din Romania, ISSN: 1018-0435.
240. MATKINA D. V., *Perspectivile de dezvoltare și formare a procedurilor penale și Formele convenționale de soluționare extrajudiciară a litigiilor juridice penale (mediere) în Rusia // in Vestnik of OSU 2010, nr.3 (109)*, doi: 10.25198/1814-6457, [accesat: 13.09.2017], disponibil: on-line: <http://vestnik.osu.ru/doc/1026/article/5094/lang/1>
241. MAZILU Dumitru, *Dreptul Păcii. Tratat*, București: Editura ALL BECK, 1998, ISBN 973-98765-7-9, 422 p.
242. McCOLD P., *Evaluation of a Restorative Milieu: CSF Buxmont School/Day Treatment Programs 1999-2001*, Lucrare prezentată la A doua Conferință Internațională despre Violenta în Școli, Quebec City, Canada, 2003, [accesat: 16.05.2018], disponibil: <https://www.iirp.edu/news/evaluation-of-a-restorative-milieu-csf-buxmont-school-day-treatment-programs-1999-2001-evaluation-outcome-technical-report>
243. *Mediation in Nederland*. [accesat: 11.09.2016], disponibil: www.nmi-mediation.nl; <https://www.gecertificeerdemediators.nl/over-mediation/mediation-nederland/>

244. *Mediation UK* (2006), [accesat: 21.07.2016], disponibil: <http://www.mediationuk.org.uk/>
245. *Mediation.* [accesat: 18.07.2016], disponibil: <http://en.wikipedia.org/wiki/Mediation#History>
246. *Mediere.* [accesat: 15.08.2018], disponibil: <https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2014/04/la-decisione-del-1c2b0-febbraio-2007.pdf>.
247. *Medierea în lume*, Consiliul de Mediere român, [accesat: 24.09.2016], disponibil: http://mediatoriasi.eu/index/medierea_in_lume.
248. *Modalități de rezolvare a conflictelor.* [accesat: 22 februarie 2017], disponibil: <https://www.scribd.com/doc/134004668/Modalitati-de-Rezolvare-a-Conflictelor>.
249. *Model Penal Code official draft and explanatory notes, Complete Text of Model Penal Code as Adopted at the 1962 Annual Meeting of The American Law Institute at Washington, D.C., May 24, 1962, Philadelphia: PA. The American Law Institute, 1985.* [Accesat: 16.03.2018], disponibil: <http://www1.icla.up.ac.za/images/un/use-of-force/western-europe-others/UnitedStatesofAmerica/Model%20Penal%20Code%20United%20States%20of%20America%201962.pdf>.
250. MONTESQUIEU Ch.-L. de Secondat Baron de La Brède et de, *Despre spiritul legilor. Volumul I*, București: Editura Științifică, 1964, 530 p.
251. MOORE Christopher W., *Mediation Process – Practical Strategies for Resolving Conflict, Updated and revised 3rd Edition*, San Francisco: Jossey – Bass a Wiley Imprint, 2014, ISBN: 978-1-118-30430-3, 704 p.
252. MORANGE Jean, *Libertăți publice, Ediția a 7-a actualizată*, București: Editura Rosetti, 2002, ISBN 973-8378-11-7, 152 p.
253. MORRISON B., Regulating safe school communities: being responsive and restorative, in *Journal of Educational Administration*, nr.4/6, 2003, ISSN 741–756 0022-0663/10; DOI: 10.1037/a0019237
254. MORUZZI Jean, *Studii de Drept și Pocedură penală*, București: Tipărit la Penitenciarul Văcărești, 1935, p.144, 1060 p.
255. NANO F. C., *Condica tratatelor și a altor legăminte ale României. 1354-1937*, Întocmită sub auspiciile Ministerului Afacerilor Străine, Editată de Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului Imprimeria Națională, București, 1938, 354p.
256. NEAGU Ion, DAMASCHIN Mircea, MICU Bogdan, NEDELCU Constantin, *Drept Procesual penal. Mapă de seminarii. Ediția a II-a revăzută și adăugită*, București:

- Editura Universul Juridic, 2011, ISBN 978-973-127-686-1, 471 p.
257. *New International Mediation Rules in Japan* (White & Case LLP) by Mark Goodrich. [Accesat: 19.10.2016]. Disponibil: www.kluwerarbitrationblog.com.
 258. NIȚĂ N., Considerații privind justiția restaurativă pentru minori din România, în *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 6*. Issue 2/2017. [accesat: 11.11.2018], disponibil:<http://juridica.ugb.ro/>;și:https://www.academia.edu/37363806/Considera%C8%9Bii_privind_justi%C8%9Bia_restaurativ%C4%83_pentru_minori_din_Rom%C3%A2nia, accesat la 13.09.2018.
 259. *Ordonanța nr.2* din 15.03.2007, [accesat: 10.05.2016], disponibil: <https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2012/01/ordinanza-n-2-del-15-03-2007.pdf>.
 260. Ordonanța nr.2011-1540 din 16 noiembrie 2011 (Franța), privind transpunerea Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, *NOR: JUSC1117339R, JORF no. 0266* din 17 noiembrie 2011 pagina 19286.
 261. Organizația Națiunilor Unite – *Rezoluția 40/33 din 29 Nov. 1985*. Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing). [accesat: 16.07.2017], disponibil: [http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipentruminori\(Regulile%20de%20la%20Beijing\).pdf](http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipentruminori(Regulile%20de%20la%20Beijing).pdf).
 262. ORTOLAN M., *Résumé des éléments de Droit Pénal. Pénalité-Juridictions-Procédure. Suivant la science rationnelle, la législation positive et la jurisprudence, avec les données de nos statistique criminelles*, Paris: Typographie de Henri Plon, Imprimeur-Editeur de L'Empereur, 1867, 683 p.
 263. Pagina Guvernului Japoniei. Japan: *The Act on Promotion of Use of Alternative Dispute Resolution (Act No. 151 of 2004)*. [accesat: 18.12.2017], disponibil: <http://law.e-gov.go.jp/htmldata/S26/S26HO222>;și:<https://mediaresenzaconfini.files.wordpress.com/2012/01/act-n-151-2004.pdf>.
 264. PAINE Th., *The Writings of Thomas Paine, Vol. I (1774-1779) [1774]* , Collected and Edited by Moncure Daniel Conway, New York: G.P. Putnam's Sons, 1894. Vol. 1. 3/23/2016. [accesat: 19.09.2016], disponibil: http://oll.libertyfund.org/titles/paine-the-writings-of-thomas-paine-vol-i-1774-1779#lf0548-01_label_074,
 265. PANȚURESCU V., Notă sub Decizia nr.16/1942 a Curții de Casație, Secțiuni Unite, în

- Pandectele române, partea I, 1944.*
266. PĂNCESCU Flavius George, *Legea medierii. Comentarii și explicații. Ediția a 3-a, revăzută*, București: Editura C.H. Beck, 2014, ISBN 978-606-18-0394-1, 249 p.
 267. PĂROȘANU Andrea, BALICA Ecaterina, BĂLAN Ana, *Medierea în domeniul penal în România. Evaluare și perspective de dezvoltare*, București: Editura C.H. BECK, 2013, ISBN 978-606-18-0192-3, 358 p.
 268. PELLA V., *Studii de Drept penal. Delicte îngăduite*, București: Editura Cartea Românească, Paris: Tipărită la Institutul de Arte Grafice Görl-Rasdescu, 1919, 520p.
 269. PLATON, *Legile*, București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010, ISBN 978-606-8162-02-7, 397 p.
 270. PONEA C. Șt., *Medierea - metoda de rezolvare a situațiilor conflictuale*, pp.184-190, [accesat: 15.03.2017], disponibil: <http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ4/020Ponea.pdf>
 271. *Prezentare comparativă: Noul și vechiul Cod de procedură penală*: 15 februarie 2014, ed. îngrijită de Dan Lupașcu, București: Editura Universul Juridic, 2014, ISBN 978-606-673-299-4, 606 p.
 272. *Proiectul (Pr. 406-18) de Cod penal român*, aprobat de Parlament, înaintat apoi Curții Constituționale române pentru verificarea constituționalității articolelor din cod. [accesat: 28.12.2018], disponibil: file:///C:/Users/YOYO/Documents/Downloads/pr406_18.pdf.
 273. *Public Law 115-137 (03/16/2018) of United States of America, Title 34-Crime control and Law enforcement*, [accesat: 18.09.2018], disponibil: <http://uscode.house.gov/download/download.shtml>.
 274. PUBLIUS Ovidius Naso, *Opere. Fastele*, Editura Gunivas, Chișinău: Tipografia Universul, 2001, ISBN 9975-9622-2-X, 1248 p.
 275. RANDELL Keith, *Henric al VIII-lea și Reforma în Anglia*, București, Editura ALL EDUCATIONAL, 2000, pp.17-152, ISBN 973-684-393-9, 198 p.
 276. RANDELL Keith, *Luther și Reforma în Germania. 1517-1555*, București, Editura BIC ALL, 2002, pp.28-39, ISBN: 973-571-394-2, 144 p.
 277. RATHNA N. Koman, *Balancing the Force in Criminal Mediation*, in *School of Law, Singapore Management University*, Singapore, this work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY), [accesat: 15.09.2018], disponibil: http://file.scirp.org/Html/1-3300446_69349.
 278. *Rechnung Mediationsgesetz, Bundesgesetzblatt I*, p. 1577 Deutschland, [Accesat: 28.01.2018], Disponibil: <https://www.gesetze-im->

internet.de/mediationsg/BJNR157710012.html.

279. *Recomandarea nr. R(86)12* a Comitetului de Miniștri al Statelor Membre cu privire la măsurile de prevenire și reducere a volumului excesiv de activitate al instanțelor, care a fost adoptată de Comitetul de Miniștri la data 16 septembrie 1986 la cea de-a 399-a reuniune a Adjuncților Miniștrilor. [accesat: 16.02.2018], disponibil: <http://www.csnmeridian.ro/files/docs/Recomandarea%20Consiliului%20Europei.pdf>
280. *Recomandarea nr. R(99)19* a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, către Statele Membre cu privire la medierea în materie penală, adoptată de Comitetul de Miniștri pe 15 septembrie 1999 la cea de-a 679-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor. [Accesat: 18.11.2017].
Disponibil: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec\(99\)19&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec(99)19&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true). [http://cnm.rau.ro/Download/Mediere/Recomandarea%20nr.%20R%20\(99\)%2019%20privind%20medierea%20in%20materie%20penala.pdf](http://cnm.rau.ro/Download/Mediere/Recomandarea%20nr.%20R%20(99)%2019%20privind%20medierea%20in%20materie%20penala.pdf).
281. *Recomandarea R.(2000)22* a Comitetului de Miniștri a fost adoptată de Comitetul de Miniștri la 29 noiembrie 2000 la cea de-a 731-a întrunire a Miniștrilor adjuncți.
282. *Recomandarea Rec(2003)20* a Comitetului de Miniștri a Statelor Membre cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției juvenile (adoptată de Comitetul de Miniștri la 24 septembrie 2003); [accesat: 12.02.2017], disponibil: <http://cj.md/international/drept-international-public/460-recomandarea-rec-200320-a-comitetului-de-minitri-a-statelor-membre-cu-privire-la-noile-modaliti-de-tratare-a-delicvanei-juvenile-i-rolul-justiiei-juvenile-adoptat-de-comitetul-de-minitri-la-24.html>.
283. *Recomandarea CM/Rec(2010)1* a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la Regulile de Probațiune ale Consiliului Europei (Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 20 ianuarie 2010 la cea de-a 1075 adunare a Vice-miniștrilor); [accesat: 12.03.2016], disponibil: <https://rm.coe.int/rec-2010-1-on-probation-rules-moldovan/16808b60bc>.
284. *Rezoluțiile 2000/14 și 2002/12* ale ECOSOC, [accesat: 11.04.2017], disponibil: <https://www.un.org/en/ecosoc/.../resolution%202002-12.pdf>,
www.un.org/documents/ecosoc/dec/.../edec2000-inf2-add2.pdf.
285. Resolution 2002/12, Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters. ECOSOC. [Accesat: 16.12.2017]. Disponibil: <http://srsg.violenceagainstchildren.org/sites/default/files/documents/UN%20Resolutions>

/ECOSOC%20resolution%202002-12.pdf.

286. RĂDULESCU Dan Șerban D., *Raportul dintre Dreptul Disciplinar și Dreptul penal*, București: Tipografia "I. C. VĂCĂRESCU, 1938, p.76, 324 p.
287. ROTARI Oxana, *Criminologia* - Ediție revăzută, Chișinău: ULIM, Tip. Foxtrot SRL, 2011, ISBN 978-9975-101-57-8, 890 p.
288. ROTARI Oxana, *Delicvența Juvenilă: probleme actuale și căi de soluționare. Monografie*, Chișinău: Tipografia Foxtrot SRL, 2010, ISBN 978-9975-101-19-6, 180p.
289. ROTARI Oxana, BEGU V., Victima ca factor criminogen, în volumul Materialele lucrării Conferinței Internaționale de Criminologie cu tema: „*Criminalitatea în Republica Moldova: probleme actuale și căi de soluționare*”, Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2013, ISBN 978-9975-124-32-4, 340 p.
290. ROTARI Oxana, CIAGLIC T., Împăcarea și limitele aplicării în dreptul penal: aspecte comparate, în: Materialele Conferinței științifico-practice „*Reafirmarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale la 60 de ani ai Declarației Universale a Drepturilor Omului*”, Chișinău: USEM, 2008, 166 p, on-line: <https://echitate.wordpress.com/2011/02/24/impacarea-si-limitele-aplicarii-in-dreptul-penal-aspecte-comparate/>.
291. ROTARI Oxana, GÎNSARI A., Reinserția socială a condamnaților, în volumul Materialele lucrării Conferinței Internaționale de Criminologie cu tema: „*Criminalitatea în Republica Moldova: probleme actuale și căi de soluționare*”, Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2013, ISBN 978-9975-124-32-4, 340 p.
292. ROTARU V., *Ghid de mediere printre semeni*, coordonator de proiect: A. Beleac Chișinău, SIEDO, 2006, 131p. [accesat: 21.06.2017], disponibil:http://tandis.odihr.pl/documents/hre-compendium/rus/CD%20SEC%202%20ENV/II_28_2_MOL.pdf
293. ROUSSEAU J.-J., *Despre contractul social sau principiile dreptului politic*, București: Ed. Nemira & Co, 2007, ISBN 978-973-143-003-4, 224 p.
294. SACCONI Giuseppe, Insegnamento di procedura penale II, Pegaso Università Telematica, 2006. [Accesat: 13 februarie 2018], disponibil: <http://www.unipegaso.it/>.
295. SANDU Antonio, UNGURU Elena, *Medierea și Probațiunea. Practici sociale restaurative*, Iași: Editura Lumen, ISBN 978-973-166-428-6, 247 p.
296. SAUL A. Judith, The Legal and Cultural Roots of Mediation in the United States, Hofstra University, August 6, 2012, in *Opinio Juris in Comparatione*, No. 1/2012, Paper No. 9, Hofstra University, pp.1-9, 149 p. [accesat: 18.09.2018], disponibil:

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2125440

297. SÂRBU Manuela, CROITORU-ANGHEL Diana Monica, *Soluționarea alternativă a litigiilor. Medierea conflictelor*, București: Editura Universul Juridic, 2015, ISBN: 978-606-673-739-5, 170 p.
298. SCHMIDT J.-C., *Faute civile et faute pénale*, Paris: Etablissements André Brulliard. Librairie du Recueil Sirey, 1928, 197 p.
299. SCRIPCARU Gheorghe, PIRIZYNSKI T., ASTĂRĂSTOAI V., SCRIPCARU C., *Criminologie clinică și relațională*, Iași: Editura Synposion, 1995, ISBN 973-97137-2-6, 244 p.
300. *Scrisoare deschisă adresată factorilor guvernamentali în vederea creșterii gradului de responsabilitate cu privire la procedura și actul de mediere*, Consiliul de Mediere, [accesat: 06.06.2017], disponibil: <http://www.cmediere.ro/page/1893/scrisoare-deschisa-adresata-factorilor-guvernamentali-in-vederea-cresterii-gradului-de-responsabilitate-cu-privire-la-procedura-si-actul-de-mediare> .
301. *Sentința penală nr. 2639* din data de 21.10.2013, pronunțată de Judecătoria Arad. [Accesat: 20.05.2017]. Disponibil: <https://legeaz.net/spete-penal/acord-de-mediare-jurisprudenta-cereri-2639-2013>.
302. *Sentința penală nr. 4* din data de 27.06.2014 pronunțată de Judecătoria Buzău. [Accesat: 03.11.2017]. Disponibil: <http://infodosar.ro/speta.php?id=27172>.
303. *Sentința penală nr.103* din data de 16.02.2015 pronunțată de Judecătoria Sibiu. [Accesat: 21.05.2017]. Disponibil: <http://infodosar.ro/speta.php?id=46519>.
304. SERBINOV I., DOLEA I., Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților, publ. în: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*, coord: ed.: Poalelungi M., Dolea I., Vîzdoagă T. [et al.]; coord. ed.: Poalelungi M. [et al.]. Ed. I. – Chișinău: Î.S. F.E.-P. «Tipografia Centrală», S. n., 2013, pp.319-323, ISBN 978-9975-53-231-0, 1192p. [Accesat: 16.10.2017]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Manualul%20judecatorului%20pentru%20cauze%20penale_0.pdf.
305. SIMU Octavian, *Civilizația japoneză tradițională*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, 363 p.
306. SIZOVA Victoria Nikolaevna, Medierea în legea penală: întrebări despre definirea noțiunii, in *Legal science and practice, Bulletin of the Nizhny Novgorod Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia*, 2015, No. 3 (31), [accesat: 14.04.2017], disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/mediatsiya-v-ugolovnom-prave-voprosy-opredeleniya->

- ponyatiya; on-line: <https://cyberleninka.ru/article/v/mediatsiya-v-ugolovnom-prave-voprosy-opredeleniya-ponyatiya>; <https://cyberleninka.ru/article/n/mediatsiya-v-ugolovnom-prave-voprosy-opredeleniya-ponyatiya>, accesat la 20.08.2018.
307. *Statutul Consiliului Europei* din 5 mai 1949, [Accesat: 14.01.2018], disponibil: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/statutul-consiliului-europei-din-5-mai-1949-emitent-consiliul-europei-30114.html>.
 308. STĂNOIU Rodica Mihaela, *Metode și tehnici de cercetare în Criminologie*, Institutul de Cercetări Juridice, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981, 184 p.
 309. STILES Andrina, *Suedia și zona baltică*, București: Editura ALL EDUCATIONAL, 2001, pp. 73-94, ISBN 973-684-182-0, 185 p.
 310. STIMEC Arnaud, *La Médiation en entreprise, Faciliter le dialogue, Gérer les conflits, Favoriser la coopération, 2e édition*, Paris: Dunod, (2004) 2007, ISBN-10: 2100725998; ISBN-13: 978-2100725991, 224 p.
 311. SUMNER MAINE H. Sir, *Legea Antică, legătura sa cu istoria timpurie a societății și relația acesteia cu ideile moderne [1861]*, New York: Edited by Henry Holt and Company, 1906. [Accesat: 23.07.2017], disponibil: <http://oll.libertyfund.org/titles/maine-ancient-law>.
 312. SWANSON C., *Restorative justice in a prison community. Or everything I didn't learn in kindergarten I learned in prison*, Lanham: Lexington Books, 2009, ISBN-s: 0739126792 / 9780739126790 , 0739126806 / 9780739126806, 258 p.
 313. SYLVESTER Douglas J., *Myth in restorative justice history*, Utah Law Review Society., Nr. 1, 2003, pp.471-522, ISSN 0042-1448, 572 p, [Accesat: 16.05.2018], disponibil: <https://collections.lib.utah.edu/details?id=723036>
 314. SZABO A., *Medierea ca practică restaurativă viziune, încredere și pragmatism*. [Accesat: 14.05.2017], disponibil: https://www.academia.edu/22759387/Medierea_ca_practic%C4%83_restaurativ%C4%83_viziune_%C3%AEncredere_%C5%9Fi_pragmatism, accesat la 13. 09.2018.
 315. ȘUȘTAG Zeno Daniel, *Filosofia medierii. O abordare filosofică a sistemelor ADR*, București: Editura Universul Juridic, 2013, ISBN 978-606-673-183-6, 303 p.
 316. TANOVICEANU I., *Curs de Drept Penal, Vol. I*, București: Tipărit la Atelierele Grafice SOCEC&Co. Societate Anonimă, 1912, 796 p.
 317. TANOVICEANU I., *Curs de Drept Penal, Vol. II*, București: Tipărit la Atelierele Grafice SOCEC&Co. Societate Anonimă, 1912, 627 p.

318. TEODORESCU I., *Minoritatea în fața legii penale. Studiu statistic și de legislație comparată*, București: Editat de Alex. Th. Doicescu, 1928, 296 p.
319. TIȚĂ Cezar, Drumea Mihnea, GODEANU Narcis, BELU Adriana, *Relații colective de muncă*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2008, ISBN 978-973-163-091-5, 150p.
320. TOPOR R., Medierea, o soluție avantajoasă pentru litigiile civile și nu numai, în volumul *Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы (Reformele legislative în țările post-sovietice: realizări și provocări)*, Международная Научно - Практическая Конференция - Conferința Internațională Științifică – Practică, Republica Moldova, Chișinău: Tipografia „Cetatea de Sus”, 28-29 martie 2014, ISBN 978-9975-4162-8-3, 350 p.
321. TROANȚĂ ROBELEȘ TURCULEANU A.-L., *Compensația: reglementare, doctrină, jurisprudență, Ed. a 2-a*, Editura C.H. Beck, București, 2012, ISBN 978-606,-18-0002-5, 232 p.
322. **TUDOR Vasilica-Leontina**, “Apariția și gestionarea conflictelor prin mediere”, în Conferința Științifică „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”, Ediția a II-a, din cadrul Universității de Stat Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul, Facultatea de Drept și Administrație Publică, din 10 decembrie 2016); publicat: *Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul*, nr. 2 (6), 2017, pp.148-155, ISSN 2345-1858.
323. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Considerații privind reglementarea juridică a medierii în România, Republica Moldova și unele state din Europa, // în *Rev. „Legea și viața”*, nr. 12 (300), Decembrie 2016, pp.54-59, Chișinău: Imprimat la “Tipocart Print” SRL, 2017, ISSN 1810-309X, 64 p.
324. **TUDOR Vasilica-Leontina**, The efficientisation of the mechanism for the application of the institution of mediation in criminal proceedings, publ. în *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 2, 2019, Chișinău, CZU: 343.1, pp.37-41, (rev. cat. B), ISSN 1857-2405. Disponibil on line: <https://www.inj.md/ro/revista-inj> .
325. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Elemente de Drept Comparat în materia medierii, // în *Rev. „Legea și viața”*, nr. 2 (302), Februarie 2017, Chișinău: Imprimat la “Tipocart Print” SRL, 2017, pp.35-41, ISSN 1810-309X, 60 p.
326. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Elongația istorică a modalităților de stingere a conflictelor, până la apariția primelor forme de mediere normativă în diferite state și în țările române. Elemente de drept comparat, în vol. “*Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale*

- și internaționale, Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională, consacrată Zilei internaționale a drepturilor omului*”, Chișinău, 8 decembrie 2016, sub egida Guvernului Republicii Moldova și a Academiei de Administrație Publică, Chișinău: Tipografia “Elan Poligraf”, 2017, pp.110-125, ISBN 078-9975-66-565-0, 186 p.
327. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Medierea în faza urmăririi penale și în faza judecării în materie penală, // în Rev. „*Legea și viața*”, nr. 1(301), ianuarie 2017, Chișinău: Imprimat la “Tipocart Print” SRL, 2017, pp. 30-37, ISSN 1810-309X, 54 p.
328. **TUDOR Vasilica-Leontina**, DRUMEA M. C., Minorul în legea penală și aplicarea medierii, în vol. *Conferinței “Apariția și evoluția criminalisticii românești. Rolul și contribuția cercetării științifice în crearea și perfecționarea unor metode și mijloace tehnice criminalistice”*, din 23 octombrie 2018, București”, coord. Lăpăduși Vasile și Voinea Dan, pp.149-160, ISSN 1454-3117, 184 p.
329. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Modalități generale de manifestare a medierii, ca o nouă perspectivă de soluționare prealabilă a conflictelor sau litigiilor, // în *Revista Română de Criminalistică*, nr.2 (110), Aprilie 2017, vol. XVIII, Categoria B+, pp.2555-2563, ISSN 1454-3117, 2566 p.
330. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Modalități posibile de soluționare pe calea medierii a unor eventuale fapte de terorism, în *Revista Română de Criminalistică nr. 6(114) a Asociației Criminaliștilor Români*, București, 2017, Vol. XVIII, Categoria B+, pp.2756-2765, ISSN 1454-3117, 40 (2791) p.;
331. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Obiectivele și metodele diplomației. Elongația istorică a diplomației românești, în *volumul Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы (Reformele legislative în țările post-sovietice: realizări și provocări) (Международная Научно - Практическая Конференция - Conferința Internațională Științifică – Practică)*, Republica Moldova, Chișinău: Tipografia „Cetatea de Sus”, 28-29 martie 2014, pp.333-335, ISBN 978-9975-4162-8-3, 350 p.
332. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Omul, măsură a lucrurilor și destinat al legilor, în Rev. *Vector European, Revista Științifică Nr.3/2014*, Chișinău: Universitatea De Studii Europene din Moldova, CZU: 340.12(498), pp.127-129, (rev. cat. C), ISSN 2345-1106; ISSN: 2587-358X, 192 p.
333. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Reglementări juridice naționale și internaționale privind implicarea medierii în elucidarea unor divergențe conflictuale de natură penală, în *volumul Conferinței „Investigarea criminalistică a infracțiunilor cu violență”*, București, 2017, organizată de Asociația Criminaliștilor din România, București: Tipografia HG

- CHIMICS, 2017, pp.262-302, ISBN 978-973-0-24904-0, 447 p.
334. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Repere evolutive vizând reglementările juridice în materia medierii în diferite state ale lumii. // în *Revista on-line: Doctrină și Jurisprudență*, nr.3-4/2016, pp.99-109, ISSN 2501-8545, ISSN-L 2501-8515, 176 p.; <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8PBE39jDLBIJ:criminologie.org.ro/wp-content/uploads/2015/08/Doctrina-3-4-2016-februarie-2017.docx+&cd=11&hl=ro&ct=clnk&gl=ro> [Accesat la 15 iunie 2016]
335. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Repere istorice privind evoluția modalităților de stingere a conflictelor, din Antichitate și până la geto-daci, în *volumul „Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*, Cahul: Universitatea Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul, 7 iunie 2016, Volumul I, pp.186-191. ISBN 978-9975-914-90-1, ISBN 978-9975-88-007-7, 444 p.
336. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Termenul rezonabil de informare a mediatorului cu privire la elementele semnificative ale cazului penal dedus medierii, în *Revista Institutului Național al Justiției din Republica Moldova*, nr. 1 (48), 2019 (Rev. cat. B), CZU: 347.965.42, pp.41-45, ISSN 1857-2405, 61 p. Chișinău.
337. **TUDOR Vasilica-Leontina**, Terorismul și criminalitatea organizată reflectate, analizate și incriminate în legislația națională și internațională, în vol. *Conferinței științifico-practice internaționale „Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene” din 13 martie 2014. Culegere de articole științifice/Institutul de Cercetări și Expertize în Șt. în Drept (IȘCED), Inst. de Cercet. Juridice și Politice al AȘM*, red. Cușnir Valeriu [et al.], Chișinău: Tipografia Lexicon Prim, 2017, pp.39-48, ISBN 978-9975-139-14-4, 340 p.
338. **TUDOR Vasilica-Leontina**, ALECU Gh., Unele considerații privind medierea în materie penală și rolul său în soluționarea conflictelor, în *Revista Română de Criminalistică Nr. 5 din octombrie 2016*, 107 apariții Vol. XVII, cat. „B+”, București, pp.2398-2404, ISSN 1454-3117, 2404p.
339. **TUDOR Vasilica-Leontina**, ALECU Gh., Unele considerații privind evoluția medierii în România pe diferite paliere juridice, în *„Revista de Criminologie, Criminalistică și Penologie. Studii” Nr. 3/2016*, pp.73-79, București, ISSN 1454-5624, ISSN-L 1454-5624.
340. **TUDOR Vasilica-Leontina**, CUSTARA D., Diplomația – mijloc legitim de normalizare a relațiilor internaționale dintre state, în anul Centenar al României, în vol. *„Sesiunea de Comunicări Științifice Strategii XXI - România – Centenar”*, SCS România – Centenar,

- București, 26 iunie 2018, Editura Universității Naționale De Apărare „Carol I”, pp.177-181, ISSN 1844-3095, ISSN-L 1844-3095, 320 p.
341. **TUDOR Vasilica-Leontina**, DRUMEA M. C., Evoluția Criminalisticii și rolul său în soluționarea cauzelor penale, în *Revista Română de Criminalistică*, nr. 6 din decembrie 2018, vol. XIX, București, pp.3084-3089, ISSN 1454-3117.
342. **TUDOR Vasilica-Leontina**, DUMEA M. C., Unele considerații privind aprecierea rapoartelor de expertiză criminalistică și a constatărilor tehnico-științifice ca mijloace de probă în procesul penal, în *Revista Română de Criminalistică* nr. 4-2018(117) a Asociației Criminaliștilor Români, București, iunie, 2018, Vol. XIX, Cat. B+, pp.2916-2920, ISSN 1454-3117, 50 (2931)p.
343. TULBURE Adrian, TATU Angela, *Tratat de drept procesual penal*, București: Ed. All Beck, 2001, ISBN 9789736551130, 582p.
344. ȚURCAN O., (Coord. șt.): ROTARI Oxana, Relația „victimă-agresor” prin prisma conceptului de „violență”, în *volumul Materialele lucrării Conferinței Internaționale de Criminologie cu tema: „Criminalitatea în Republica Moldova: probleme actuale și căi de soluționare”*, Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2013, ISBN 978-9975-124-32-4, 340 p.
345. UDROIU M., *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, București: Editura C.H. Beck, 2014, ISBN 978-606-18-0323-1, 424 p.
346. ULIANOVSKI Xenofon, MÂRZA V., *Medierea în cauzele penale, monografie în Alternative la detenție*, Chișinău: Ed. Prut Internațional, 2003, p.26, 185 p.
347. VAN NESS Daniel, MORRIS Allison, MAXWELL Gabrielle, *Introducing Restorative Justice*, in Morris Allison, Maxwell Gabrielle, (edit.), *Restorative Justice for Juveniles. Conferencing, Mediation and Circles*, Oxford: Hart Publishing, 2001, ISBN 1841131768; ISBN 1841134023, 290 p.
348. VATTEL Emer Monsieur de, *The Law of Nations or the Principles of Natural Law Applied to the Conduct and to the Affairs of Nations and of Sovereigns*, from the new edition, by Joseph Chitty, EsQ., barrister at law, with additional notes and references, by Edward D. Ingraham, EsQ., Philadelphia: T. & J. W. Johnson & Co., Law Booksellers, 1888, Entered according to Act of Congress, in the year 1852, by T. & J. W. Johnson, in the Clerk's Office of the District Court of the Eastern District of Pennsylvania, Indianapolis, IN, United States: Publisher Liberty Fund Inc, Publication City/Country 2009, 867 p.
349. VÂRTOSU D., *Medierea o metodă alternativă de soluționare a litigiilor. // în Avocatul*

- poporului, 2008, nr.8-9, ISSN: 1810-7141.
350. VOICULESCU Nicolae, *Medierea conflictelor: note de curs*, București: Editura Universității „Titu Maiorescu”, 2007, ISBN 978-606-27-0020-1, 144 p.
 351. VOLONCIU N., *Drept procesual penal*, București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, 541p.
 352. VON HENTIG H., *The Criminal and His Victim. Studies in the Sociobiology of Crime* (Criminalul și victima sa. Studii în domeniul socio-biologiei criminale), Yale University Press, New Haven, 1948, 461 p.
 353. VRANESKI A., L'introduzione della mediazione sociale în Israele: problemi, sfide e prospettive, in Lucio Luisson (edit.), *La Mediazione come strumento di intervento sociale. Problemi e prospettive internazionali. Politiche e servizi sociali*, Milano: FrancoAngeli, 2006, ISBN: 8846477650, 320 p.
 354. VIDAL M., *Considération sur l'état actuel de la criminalité en France et les caractères de la criminalité moderne*, Paris, 1904.
 355. WALGRAVE Lode, On restoration and punishment: Favourable similarities and fortunate differences. Morris, A. și Maxwell, G. (eds.) *Restorative justice for juveniles. Conferencing, mediation and circles*. Oxford: Hart Publishing, 2001, pp.17-37, ISBN 9781841131764, 304 p.
 356. WARREN John, *Elisabeta I: religia și politica externă*, București: Editura BIC ALL, București, 2000, p. 14, ISBN: 973-571-295-4, 180 p.
 357. WEIGALL Arthur, *Istoria Egiptului antic*, București: Editura Artemis, 2012, ISBN 973-566-061-X, 294 p.
 358. WILKINSON Richard, *Ludovic al XIV-lea, Franța și Europa, 1661-1715*, București: Editura ALL EDUCATIONAL, 2001, pp.48-68, ISBN: 973684420, 224 p.
 359. WINSLADE John, MONK Gerald D., *Narrative mediation. A new approach to conflict resolution*, San Francisco, Publisher Jossey-Bass, A Wiley Imprint, 2000, ISBN 978-0-787-94192-5, 288 p.
 360. ZECHERU N., *Medierea unor conflicte de natură penală: alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar*, București: Editura Ministerului Afacerilor Interne, 2013, ISBN 978-973-745-112-5, 230p.
 361. ZEDNE Lucia, *Reparation and Retribution: Are They Reconcilable?*, in: *The Modern Law Review Limited 1994, Vol. 57, No. 2* (Mar., 1994), Wiley-Blackwell, Blackwell Publishing on behalf of the Modern Law Review, pp. 228-250. [accesat: 29.10.2018], disponibil: http://www.antonioacasella.eu/restorative/Zedner_1994.pdf.

362. ZEHR Howard, *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice Christian Peace Shelf Selection*. Scottdale: Herald Press, 1990, ISBN-10: 0836135121; ISBN-13: 978-0836135121, 292 p.
363. ZIDARU Petrache, *Drept execuțional-penal*, București: Editura Press Mihaela SRL, 1997, ISBN 9739784321, 272 p.
364. ГРИВЕНКО А. В., *Уголовное судопроизводство. Руководство, второе издание пересмотрено и добавлено*, Москва: Издательство «Норма», 2009 г., 496 страниц (Grivenco A. V., *Procesul penal. Manual*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Moscova: Ed. Norma, 2009, 496p.).
365. ПОЛЯНСКИЙ Н.Н., *Вопросы теории советского уголовного процесса*, Изд. МГУ, 1956, 271с. (Polyansky N.N., *Întrebări despre teoria procesului penal sovietic*. Moscova: Ed. Universitatea de Stat din Moscova, 1956, 271 p.).
366. ПОПА Диана, *Аналитический подход к внедрению медиации в Республике Молдова*, Международная конференция. Киев, 2006, с.73 (Popa Diana, *Abordarea analitică a implementării medierii în Republica Moldova*, Conferința Internațională. Kiev, 2006, 73p.).
367. СПИРКИН А. Г., *Философия*. Изд. Юристъ М., 1998, 815 с. (Spirkin A. Gh, *Filosofie*, Ed. The Lawyer M., 1998, 815 p.).
368. *Hotărâre nr. 1370* din data de 15.09.2014 pronunțată de Judecătoria Mangalia, Consfințire acord de mediere; [accesat: 21.01.2019], disponibil: <http://infodosar.ro/speta.php?id=31883>;
369. *Sentința penală nr. 91* din data de 27.04.2015 pronunțată de Judecătoria Valenii de Munte), Acord de recunoaștere a vinovăției; [accesat: 19.01.2019], disponibil: <http://infodosar.ro/speta.php?id=41569>;

Hotarare nr. 1370 din data de 15.09.2014 pronuntata de Judecatoria Mangalia, Consfintire acord de mediere

Domeniu Proprietate privata | Dosare Judecatoria Mangalia | Jurisprudenta Judecatoria Mangalia

Pe rol, solutionarea cauzei civile avand ca obiect consfintire **acord de mediere**, formulata de petentii V.L., C.E. si C.G..

La apelul nominal din sedinta publica se prezinta petenta V.L., legitimata de instanta cu CI seria ___, restul petentilor fiind lipsa.

Procedura este legal indeplinita.

S-a expus referatul cauzei, dupa care:

Intrebata fiind de catre instanta daca este in posesia documentatiei cadastrale pentru imobilul in cauza petenta arata ca imobilul este inregistrat in cartea funciara.

Instanta constata ca au fost lamurite toate imprejurarile de fapt si temeiurile de drept ale cauzei si o retine pentru deliberare si pronuntare.

I N S T A N T A,

Asupra cauzei civile de fata, constata :

Prin cererea inregistrata pe rolul acestei instante sub nr. __. petentii V.L., C.E. si C.G. au solicitat instantei sa se ia act de **acordul de mediere** din data de __. in baza **contractului de mediere** nr. __. incheiat la punctul de lucru al mediatorului ... din Mangalia.

In motivare, petentii au aratat ca au ajuns la o intelegere totala cu privire la transferul dreptului de proprietate asupra terenului in suprafata de 400 mp situat in ____, catre petenta V.L., in cota de 1/1.

In sustinerea cererii petentii *au depus: acord de mediere, proces verbal de inchidere a medierii*, acte de identitate, procura speciala, sentinta civila, raport de expertiza tehnica judiciara.

Cererea a fost legal timbrata.

In vederea solutionarii cauzei, din analiza inregistrurilor depuse la dosar instanta retine urmatoarea situatie de fapt:

Prin **acordul de mediere** din data de __... incheiat la punctul de lucru al mediatorului ... din Mangalia, petentii V.L., C.E. si C.G. au fost de acord cu urmatoarele: petentii C.G. si C.E. au cedat cu titlu gratuit cota de ... din dreptul de proprietate pe care acestia il detin asupra terenului in suprafata de 400 mp situat in ____, catre petenta V.L., iar un rest de teren de 60 mp raman in proprietatea petentilor C.G. si C.E.. Prin acelasi **acord de mediere**, petenta V.L. arata ca intelege sa primeasca cu titlu gratuit dreptul de proprietate asupra terenului in suprafata de 400 in cota de 1/1 si declara ca renunta la dreptul de dare in judecata si la orice litigiu de orice natura impotriva petentului C.G. cu privire la un teren in suprafata de 556 mp (496 mp +60 mp) si constructii aferente.

Potrivit art. 2267, alin. 1 C.civ.: ***Tranzactia** este contractul prin care partile previn sau sting un litigiu, inclusiv in faza executarii silite, prin concesi sau renuntari reciproce la drepturi ori prin transferul unor drepturi de la una la cealalta.*

Conform art. 438, alin. 1 C.pr.civ.: *Partile se pot infatisa oricand in cursul judecatii, chiar fara sa fi fost citate, pentru a cere sa se dea o hotarare care sa consfinteasca tranzactia lor.* iar potrivit art. 441 C.pr.civ.: *Dispozitiile prezentei sectiuni se aplica in mod corespunzator si in cazul in care*

*invoiala partilor este urmare a procedurii de **mediere**.*

Din analiza definitiei **contractului de tranzactie**, rezulta ca acesta presupune, printre altele, existenta unui drept litigios sau indoielnic, cel putin in conceptia partilor, de natura a da nastere unui proces. Prin acest element tranzactia se deosebeste de un simplu contract de schimb sau de vanzare-cumparare.

Un alt element al tranzactiei il reprezinta existenta unor concesi reciproc.

In speta, din analiza **acordului de mediere** prezentat de petenti instanta constata ca nu exista date din care sa rezulte ca dreptul de proprietate cu privire la terenul in suprafata de 400 mp situat in _____. ar fi unul litigios, simpla mentiune ca petenta V.L. declara *ca renunta la dreptul de dare in judecata si la orice litigiu de orice natura impotriva* petentului C.G. cu privire la un teren in suprafata de 556 mp (496 mp +60 mp) si constructii aferente, din care face parte si terenul aflat in litigiu, nefiind suficienta pentru indeplinirea acestei conditii.

In plus, in cuprinsul **acordului de mediere** petentii C.E.si C.G. *declara ca cedeaza cota lor din dreptul de proprietate cu titlu gratuit iar nu in schimbul renuntarii la dreptul de dare in judecata si la orice litigiu de orice natura* din partea petentei V.L.

Un alt motiv de **respingere** al prezentei cereri il constituie **lipsa** *unuia dintre petenti* (petentul C.G.) *de la termenul de judecata la care instanta ar fi trebuit sa verifice **consimtamantul** acestuia cu privire la **acordul de mediere**, conform dispozitiilor art. 438, alin. 1 C.pr.civ, **mediatorul neavand atributiuni date de lege pentru a certifica prezenta si acordul partilor la incheierea acordului de mediere.***

Pentru motivele enuntate anterior, **nefiind indeplinite exigentele de legale materiale si nici procedurale pentru a se lua act de tranzactia partilor, instanta va respinge cererea** formulata de petentii V.L., C.E.si C.G., ca nefondata.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
IN NUMELE LEGII,
HOTARASTE:

Respinge cererea formulata de petentii V.L., , C.E., si C.G., , ca nefondata.

Cu drept de apel in termen de 30 de zile de la comunicare, la Judecatoria Mangalia.

Pronuntata in sedinta publica azi, _...

PRESEDINTE,

L.J. D.T.

GREFIER,

Sursa: Portal.just.ro

<http://infodosar.ro/speta.php?id=31883>

Sentința penală nr. 4 din data de 27.06.2014 pronunțată de Judecătoria Buzău, Împăcare pentru art. 2015 alin. 1-3 Cod penal cu art. 5 Cod penal, aplicarea art. 81 Noul Cod penal
Împăcare pentru art. 2015 alin. 1-3 Cod penal cu art. 5 Cod penal, aplicarea art. 81 Noul Cod penal

Prin rechizitoriul Întocmit de Parchetul de pe lângă Judecătoria Buzău la data de 04.07.2013 în dosarul nr. _/P/2011 s-a dispus trimiterea în judecată în stare de libertate a inculpatei DC sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de înșelăciune și fals în înscrisuri sub semnătură privată, prevăzute de art. 215 alin. 1 - 3 și art.290 cod penal .

S-a retinut în esență prin actul de sesizare a instanței că inculpata uzând de calitatea de reprezentant a SC SRL Buzău, radiată din baza de date a Oficiului Național al Registrului Comerțului în baza sentinței comerciale nr. _/24.06.2009 a Tribunalului Buzău, a semnat în fals, la data de 21.07.2010 cu partea vătămată DV promisiunea bilaterală - chitanța având ca obiect vânzarea/cumpărarea unui apartament pe care proprietarul nu intenționa să-l înstraineze și în legătură cu care inculpata avea doar un drept de folosință, cu consecința obținerii pentru sine a sumei de 17.200 lei.

Inculpata a recunoscut întocmai faptele reținute în sarcina sa, solicitând judecarea cauzei pe baza procedurii simplificate, conform art. 320/1 Vechiul Cod de procedură penală .

[...] Noul Cod penal prevede la art.159 alin. 1 si 2 Cod penal că împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a facut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres, iar art. 244 alin. 2 Cod penal prevede faptul că în cazul faptelor prevăzute de art. 244 Cod penal împăcarea înlătură răspunderea penală, astfel că sunt aplicabile dispozițiile art. 5 din Noul Cod penal privind aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei, în sensul că împăcarea părților operează și în acest caz.

In baza art. 25 alin. 5 Cod procedură penală va lăsa nesoluționată latura civilă.

[...]

<http://infodosar.ro/speta.php?id=27172>.

**Sentința penală nr. 91 din data de 27.04.2015 pronunțată de Judecătoria Vălenii de Munte,
Acord de recunoaștere a vinovăției**

Domeniu Furt | Dosare Judecătoria Vălenii de Munte | Jurisprudența Judecătoria Vălenii de Munte
La data de () pe rolul instanței a fost înregistrată sesizarea () privind acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat între reprezentantul acestuia și inculpații (), pentru săvârșirea infracțiunii de furt prev. de art. 228 alin. 1 cod penal cu aplicarea art. 5 noul cod penal.() șeful de serviciu al () a sesizat telefonic organele de poliție cu privire la faptul că, persoane neidentificate au sustras, în noaptea de (), reductorul metalic al () ce aparține (), parte componentă a ()

În cauză s-a administrat proba cu înscrisuri.

Analizand acordurile de recunoaștere a vinovăției, precum și actele și lucrările dosarului instanța reține următoarele:

Acordurile de recunoaștere a vinovăției nr.() încheiate la data de (...) între procurorul din cadrul () și inculpații (), având ca obiect recunoașterea comiterii de către fiecare inculpat în parte a săvârșirii infracțiunii de furt prev. și ped. de art.228 al.1 Cod penal cu aplic. art.5 Cod penal și acceptarea încadrării juridice a faptelor pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală au fost avizate sub aspectul următoarelor limite:

Pentru săvârșirea infracțiunii de furt prev. de art.228 al.1 Cod penal cu aplic.art.5 Noul Cod penal fiecare inculpat să fie condamnat, în baza art.61 al.1 su 4 lit.c Cod penal la pedeapsa amenzii în cuantum de () lei, reprezentând () zile-amendă a câte () lei pentru fiecare zi. În baza art.63 Cod penal să li se atragă atenția inculpatilor că dacă, cu rea-credință nu execută pedeapsa amenzii, în tot sau în parte, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuiește cu numărul corespunzător de zile cu închisoare.

S-a menționat că pe parcursul urmăririi penale părțile nu au încheiat o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, fapt pentru care latura civilă nu se va soluționa în cadrul acordului de recunoaștere a vinovăției.

[...]

Sursa: Portal.just.ro

<http://infodosar.ro/speta.php?id=41569>

Judecătoria ARAD Sentință penală nr. 2639 din data de 21.10.2013. Titlu: Acordul de mediere. Tip speță Sentință penală, Număr speță 2639, Data speță 21.10.2013, Domeniul asociat: Infrațiuni, Conținut speță: Acordul de mediere - pe latură penală, Tip. Sentința penală, Nr./Data: 2639 (21.10.2013)

Autor: Judecătoria Arad

Dosar nr.13721/55/2013, sentința penală nr. 2639, definitivă prin nerecurare.

La dosarul cauzei a fost depus un **acord de mediere totală** doar cu privire la latura penală, încheiat la data de 17.09.2013, între inculpat și partea vătămată M. L. C., părțile menționând în mod expres faptul că acest acord privește doar latura penală a cauzei, nu reprezintă o împăcare, iar partea vătămată își va valorifica pretențiile civile fie pe calea exercitării acțiunii civile în procesul penal fie separat pe calea unei acțiuni civile.

Văzând **acordul de mediere** încheiat, precum și dispozițiile art. 67-70 din Legea nr. 192/2006, cu modificările și completările ulterioare în temeiul art. 11 pct. 2 lit. b) rap. la art. 10 lit. h) Cod procedură penală *instanța a dispus încetarea procesul penal* pornit împotriva inculpatului O. G. V., trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală din culpă, prev. și ped. de art. 184 alin. 2 și 4 Cod penal, *ca urmare a acordului de mediere încheiat*, respectiv înțelegere totală în ce privește latura penală, intervenit între inculpat și partea vătămată M. L. C..

În temeiul art. 56 alin.2 din Legea nr. 192/2006 cu modificările și completările ulterioare *va lasă nesoluționate acțiunile civile* exercitate de către părțile civile M. L. C. și S. C. J.U.A.

Instanța a avut în vedere caracterul accesoriu al acțiunii civile față de acțiunea penală, în cadrul procesului penal. De asemenea, instanța a reținut că, potrivit art.10 alin.1 Cod procedură penală "Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacăori a fost încheiat un **acord de mediere** în condițiile legii"; raportându-se la art. 11 pct. 2 lit. b) Cod procedura penală care prevede că, în cursul judecății instanța pronunță, încetarea procesului penal în cazurile prevăzute în art. 10 lit. h) Cod procedură penală.

Împăcarea părților este o instituție de sine stătătoare cu reglementare juridică distinctă pe când *instituția medierii este prevăzută de Legea nr.192/2006*, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 67 alin. 1 din Legea nr. 192/2006 cu modificările și completările ulterioare prevede că "Dispozițiile din prezenta lege se aplică în mod corespunzător și în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală."; În opinia instanței legiuitorul a avut în vedere natura infracțiunilor la care

se poate aplica **instituția medierii** și nicidecum faptul că ar fi identic ca și reglementare și mod de operare cu instituția împăcării sau cu instituția retragerii plângerii penale prealabile.

Mai mult, chiar legiuitorul face o diferență netă între aceste instituții, atâta timp cât *instituția împăcării nu poate fi decât totală și necondiționată și care stinge obligatoriu acțiunea civilă în cadrul procesului penal* în conformitate cu art.132 Cod penal și RIL nr.27/2006 care se aplică acestei instituții, în schimb Legea nr. 192/2006 modificată la art. 67 alin.1 prevede că "Dispozițiile din prezenta lege se aplică în mod corespunzător și în cauzele penale....."; iar la art. 56 alin. 2 se prevede că "; In cazul in care părțile au încheiat numai o înțelegere parțială, precum si in cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b) si c), orice parte se poate adresa instanței judecătorești sau arbitrale competente.";

În aceste condiții **instanța a considerat că, un acord de mediere care respectă condițiile de formă și de fond prevăzut de art. 68-70 din Legea nr. 192/2006 modificată, care de altfel este o normă de drept specială față de codul penal care este o normă de drept generală, poate să privească ori latura penală sau civilă a cauzei, ori ambele laturi după voința părților.**

*Atâta timp cât legiuitorul a înțeles să reglementeze două instituții diferite, cu reglementări diferite precum și modul lor de aplicare în concret la o anumită cauză, nici instanța nu poate să refuze un **acord de mediere** pe motivul că nu privește atât latura penală cât și latura civilă a cauzei.*

Cu privire la nesoluționarea laturii civile instanța a considerat că, *pentru a se putea soluționa acțiunile civile exercitate în prezenta cauză era necesara stabilirea existenței infracțiunii și implicit a existenței faptei ilicite cauzatoare de prejudicii și a celorlalte condiții privitoare la răspunderea civilă delictuală.*

Or, *ca urmare a încetării procesului penal, acțiunea civilă exercitată de părțile civile din prezenta cauză nu mai poate fi soluționată în cadrul procesului penal, neputând fi obligat inculpatul la plata despăgubirilor civile în condițiile în care, prin ipoteză, vinovăția sa nu a fost stabilită.*

Față de cele expuse, instanța a dispus în baza art. 11 pct. 2 lit. b) rap. la art. 10 lit. h) Cod procedură penală încetarea procesului penal pornit împotriva inculpatului O. G. V., trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală din culpă, prev. și ped. de art. 184 alin. 2 și 4 Cod penal, ca urmare a **acordului de mediere** încheiat, respectiv înțelegere totală în ce privește latura penală, intervenit între inculpat și partea vătămată/civilă M. L. C., și a lăsat nesoluționate acțiunile civile exercitate de către părțile civile M. L. C. și S. C. J. U. A.

Detalii: <https://legeaz.net/spete-penal/acord-de-mediere-jurisprudenta-cereri-2639-2013>

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata Tudor Vasilica-Leontina, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Tudor Vasilica-Leontina

Semnătura: _____

Data: 10.10.2019

CV-ul AUTORULUI

Date personale:

Nume, prenume: Tudor Vasilica-Leontina

Data și locul nașterii: 01 februarie, 1958, Ciocârlia, județ Constanța, România

Cetățenia: Română

Starea civilă: Căsătorită, 1 copil.

STUDII ȘI CURSURI DE SPECIALITATE:

- 2008 – 2011: Universitatea Ecologică din București, Facultatea de Științele Comunicării, Diploma de licență în Științele Comunicării, Programul de studii/specializarea: Comunicare și Relații Publice;
- 2008 – 2012: Universitatea „Spiru Haret” din București, Facultatea Drept și Administrație Publică, Constanța, Diploma de licență, Programul de studii/specializarea: Drept.
- 2014-2015: Universitatea „Spiru Haret” din București, Facultatea Drept și Administrație Publică, Constanța, Diploma de master în domeniul Științelor Penale în Specializarea: Drept.
- 2015 – 2019: doctorand specializarea Drept penal, Universitatea Liberă Internațională Moldova (ULIM), Chișinău, Republica Moldova.

Alte cursuri

- 2014: Formator/Certificat de absolvire, Discipline generale și profesionale, organizat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Autoritatea Națională pentru Calificări, Ministerul Educației Naționale, Universitatea „Spiru Haret” cu sediul din Constanța.
- 2015: Curs Mediere, organizat de Uniunea Centrelor de Mediere din România, Asociația Centrul de Mediere Craiova.

Domenii de interes științific: drept procesual penal, drept penal, drept civil, criminalistică, mediere.

Activitatea profesională (instituție/organie, funcție, perioada de activitate):

- 2014-2019: jurist, S.C. Vector SRL, incinta Port Constanța.
- 2015-2018 : Mediator, Cod COR 243202, „Birou de mediator Tudor Vasilica-Leontina”,
- 2018 până în prezent: Membru al Asociației Criminaliștilor Români.

Participări în proiecte științifice naționale și internaționale: Șase proiecte științifice POSDRU

Participări la foruri științifice naționale și internaționale: Participări la 12 conferințe științifice naționale și internaționale și la 4 Simpozioane Științifice Internaționale.

Lucrări științifice publicate - numărul de monografii, articole, materiale ale comunicărilor științifice, brevete de invenții etc.: Materialele comunicărilor științifice sunt conținute în 30 articole prezentate la conferințe și simpozioane științifice naționale și internaționale, din care 26 publicate în revistele (cat. B sau C) și volumele conferințelor, 4 prezentate la conferințe științifice internaționale și în curs de publicare în revistele și volumele conferințelor.

Premii și mențiuni

Certificate și diplome de participare:

- 14 Certificate de Participare; 1 Diplomă Premiu; 3 Diplome de Onoare; 2 Diplome de Excelență; 1 Medalie aniversară conferită.

Cunoașterea limbilor (limba de stat și limbile străine – cu indicarea gradului de cunoaștere):
limba română: fluent/limba maternă; limba franceză: fluent/atestat; limba engleză: bine.

Date de contact: Șos. Constanței Nr.10, Bl.7, Sc.A, Et.1, Apt. 3, Mangalia, Județ Constanța, România,

tel. Mobil: +40 (0)735. 254. 442; +40 (0)737. 810. 597;

e-mail: tudorlily@yahoo.com

**REZULTATELE OBȚINUTE CARE CONTRIBUIE LA SOLUȚIONAREA UNOR
PROBLEME ȘTIINȚIFICE IMPORTANTE PRIVIND MEDIEREA ÎN DOMENIUL
PENAL**

CABINETUL DE AVOCATURĂ - COMȘA ANA MARIA

Nr. 15 din 07.10. 2019

La nr. 2 din 02.10.2019

ACT DE IMPLEMENTARE

a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat
elaborată de către d-na TUDOR Vasilica-Leontina, doctorand al ULIM

Prin prezenta se adeverește că teza de doctorat a d-nei TUDOR Vasilica-Leontina intitulată „*Medierea în domeniul penal la nivel național și internațional*” este folosită în practica judiciară a Cabinetului de Avocat – Comșa Ana-Maria în calitate de Material științifico-practic de specialitate pentru experții penaliști și avocați, dar și în scopul perfecționării cadrului normativ, organizatoric, metodic al Cabinetului de Avocat – Comșa Ana-Maria în activitatea practică de expertiză, dar și cea didactică instructivă a specialiștilor din ramura jurisprudenței.

Adeverința este eliberată pentru a servi la finisarea studiilor de doctorat.

Cabinet de Avocat – Comșa Ana-Maria,

Doctor în Drept,

Lector universitar,

Comșa Ana-Maria

UNIVERSITATEA „SPIRU HARET” DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE STUDII JURIDICE ȘI STUDII ECONOMICE
CONSTANȚA

Str. Unirii nr. 32-34
Constanța, Jud. Constanța
Tel: 021.455.10.69; 0241 618 903; tel./fax: 0241.545.015, 0241.541.490
<https://sjse-ct.spiruharet.ro/>
Nr. 96 din 07.10.2019

A D E V E R I N Ț Ă

Prin prezenta se adeverește că rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat a d-nei TUDOR Vasilica-Leontina intitulată „*Medierea în domeniul penal la nivel național și internațional*” sunt folosite în procesul de studii a studenților de la Facultatea de Studii Juridice și Studii Economice Constanța a Universității „Spiru Haret” din București în calitate de material științific suplimentar pentru prelegeri și dezbateri în timpul seminariilor.

Adeverința este eliberată pentru a servi la finisarea studiilor de doctorat.

DECAN ,

Prof. univ. dr.

Mihnea Claudiu Drumea

ASOCIAȚIA CRIMINALIȘTILOR DIN ROMÂNIA

Recunoscută de Guvernul României ca fiind de utilitate publică, prin

Hotărârea nr. 1240/2005

BUCUREȘTI

CUI: 14523220

CONT ASOCIAȚIE: RO96 RNCB 0080 0056 4199 0001

B.C.R. Sucursala Sala Palatului – București

Tel./fax 021 210 33 44/0740.060.696

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta se adeverește că rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat a doamnei TUDOR Vasilica-Leontina „*Medierea în domeniul penal la nivel național și internațional*”, sunt abordate, analizate și dezbătute în cadrul Conferințelor internaționale, bi-anuale, organizate de Asociația Criminaliștilor din România, cât și în cadrul studiilor de masterat în Criminologică, organizat de A.C.R. și Institutul Național de Criminalistică, în colaborare cu Facultatea de Drept din cadrul Universității Române de Științe și Arte „Gheorghe Cristea” din București.

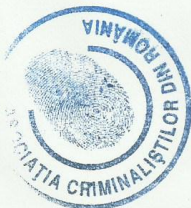
Adeverința este eliberată pentru a servi la finalizarea studiilor de doctorat.

Președinte A.C.R.,

Dr. în drept,

Conferențiar universitar,

Dan VOINEA

Secretar (al) A.C.R.,

Profesor, Col. (r.),

Vasile LAPĂDUȘI